

Svensk utgåva

Meddelanden och upplysningar

sextiofemte årgången

18 juli 2022

Innehållsförteckning

I Resolutioner, rekommendationer och yttranden

YTTRANDEN

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs 567:e plenarsession – Interactio, 23.2.2022–24.2.2022

2022/C 275/01	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Turism och transport – uppföljning (yttrande på eget initiativ)	1
2022/C 275/02	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om effekterna av covid-19 på de grundläggande rättigheterna och rättsstatsprincipen i EU och demokratins framtid (yttrande på eget initiativ)	11
2022/C 275/03	Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om samhällsutmaningarna med grönare transporter till sjöss och på inre vattenvägar (Yttrande på eget initiativ)	18

III Förberedande akter

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs 567:e plenarsession – Interactio, 23.2.2022–24.2.2022

2022/C 275/04	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Förslag till rådets rekommendation om en pakt för forskning och innovation i Europa [COM(2021) 407 final – 2021/0230(NLE)]	24
2022/C 275/05	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén om EU-uppdrag [COM(2021) 609 final]	30

2022/C 275/06	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiven 2001/20/EG och 2001/83/EG vad gäller undantag från vissa skyldigheter avseende vissa humanläkemedel som tillhandahålls i Förenade kungariket med avseende på Nordirland samt i Cypern, Irland och Malta [COM(2021) 997 final – 2021/0431 (COD)] – Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU) nr 536/2014 vad gäller undantag från vissa skyldigheter avseende prövningsläkemedel som tillhandahålls i Förenade kungariket med avseende på Nordirland samt i Cypern, Irland och Malta [COM(2021) 998 final – 2021/0432 (COD)]	36
2022/C 275/07	Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om meddelande från kommissionen till Europaparlamentet och rådet för företagsbeskattning för 2000-talet [COM(2021) 251 final]	40
2022/C 275/08	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2009/138/EG vad gäller proportionalitet, tillsynskvalitet, rapportering, långsiktiga garantiåtgärder, makrotillsynsverktyg, hållbarhetsrisker, grupp-tillsyn och gränsöverskridande tillsyn [COM(2021) 581 final – 2021/0295 (COD)] – Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om inrättande av en ram för återhämtning och resolution av försäkrings- och återförsäkringsföretag och om ändring av direktiven 2002/47/EG, 2004/25/EG, 2009/138/EG, (EU) 2017/1132 och förordningarna (EU) nr 1094/2010 och (EU) nr 648/2012 [COM(2021) 582 final – 2021/0296 (COD)]	45
2022/C 275/09	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Europeiska rådet, rådet, Europeiska centralbanken, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, Regionkommittén och Europeiska investeringsbanken: Årlig översikt över hållbar tillväxt 2022 [COM(2021) 740 final]	50
2022/C 275/10	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Europeiska rådet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén om Hera, EU:s myndighet för beredskap och insatser vid hälsokriser (COM(2021) 576 final)	58
2022/C 275/11	Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om stadgar för och finansiering av europeiska politiska partier och europeiska politiska stiftelser (omarbetning) [COM(2021) 734 final – 2021/0375 (COD)] – Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om transparens och inriktning när det gäller politisk reklam [COM(2021) 731 final – 2021/0381 (COD)]	66
2022/C 275/12	Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – Det nya europeiska Bauhaus: Vackert, hållbart, tillsammans [COM(2021) 573 final]	73
2022/C 275/13	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Europeiska rådet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – Ta itu med stigande energipriser: en verktygslåda för åtgärder och stöd [COM(2021) 660 final]	80
2022/C 275/14	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om utsläppande på unionens marknad och export från unionen av vissa råvaror och produkter som är förknippade med avskogning och skogsförstörelse och om upphävande av förordning (EU) nr 995/2010 [COM(2021) 706 final – 2021/0366(COD)]	88
2022/C 275/15	Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om transport av avfall och om ändring av förordningarna (EU) nr 1257/2013 och (EU) 2020/1056 (COM(2021) 709 final – 2021/0367 (COD))	95
2022/C 275/16	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén: 55 %-paketet ("Fit for 55"): nå EU:s klimatmål 2030 för klimatneutralitet [COM(2021) 550 final] . .	101

2022/C 275/17	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om förslag till rådets direktiv om ändring av direktiv 2008/118/EG och direktiv (EU) 2020/262 (omarbetning) vad gäller skattefria butiker i tunneln under Engelska kanalens franska terminal (COM(2021) 817 <i>final</i> – 2021/0418 (CNS))	108
2022/C 275/18	Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om största tillåtna dimensioner i nationell och internationell trafik och högsta tillåtna vikter i internationell trafik för vissa vägfordon som framförs inom unionen (kodifiering) [COM(2021) 769 <i>final</i> – 2021/0400 (COD)]	109

I

(Resolutioner, rekommendationer och yttranden)

YTTRANDEN

EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉNS 567:E PLENARSESSION –
INTERACTIO, 23.2.2022–24.2.2022

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Turism och transport – uppföljning

(yttrande på eget initiativ)

(2022/C 275/01)

Föredragande: **Panagiotis GKOFAS**

Beslut av EESK:s plenarförsamling	25.3.2021
Rättslig grund	Artikel 32.2 i arbetsordningen Yttrande på eget initiativ
Ansvarig sektion	Inre marknaden, produktion och konsumtion
Antagande av sektionen	3.2.2022
Antagande vid plenarsessionen	23.2.2022
Plenarsession nr	567
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	185/2/7

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) lovordar EU-institutionernas extraordinära gemensamma insatser under 2021, med deras politiska förslag och åtgärder inriktade på att dels hjälpa företag att återhämta sig, dels säkra arbetstillfällena inom EU:s turism-, transport- och resesektorer, som är de ekosystem som har drabbats hårdast av covid-19-pandemin⁽¹⁾. Pandemins effekter och konsekvenser för ekonomin och samhället är dock ännu inte helt klarlagda. Betydande insatser måste göras för att se till att EU under de kommande månaderna fortsätter sin samordnade strategi med såväl tydligt stöd till små och medelstora företag (SMF) när det gäller krediter och finansiering som information om vaccinations- och säkerhetsåtgärder, för att göra turism, resande och transporter säkra och gradvis återställa turistströmmarna (genom införande av europeiska indikatorsystemet för turism, Etis, och säkerhet för turismen⁽²⁾).

⁽¹⁾ Meddelande från kommissionen "EU vid ett vägskal – bygga upp och bygga nytt för nästa generation" (COM(2020) 456 final), sammanhållningspolitiskt stöd för 2021–2027 och ett paket med hälso- och säkerhetsåtgärder såsom vaccinationsstrategin, EU:s digitala covidintyg, minimistandarden för det europeiska covid-19-säkerhetsmärket för turismsektorn m.m.

⁽²⁾ https://s3platform.jrc.ec.europa.eu/digitalisation-and-safety-for-tourism?p_1_back_url=%2Fsearch%3Fq%3Dtourism.

1.2 Turismen kommer inte att återgå till samma nivå som före pandemin. Globalt ömsesidigt beroende och grönare och mer digitala tendenser i konsumenternas beteende kommer att leda till nya affärsmodeller. EESK menar att följande åtgärder krävs på kort, medellång och lång sikt på europeisk, nationell och regional nivå:

1.2.1 På kort sikt:

- Se till att EU:s och medlemsstaternas återhämtningsplaner på lämpligt sätt beaktar hotell- och restaurangbranschen och mikroföretagen i hela turismsektorn, särskilt restauranger, för att säkerställa deras överlevnad. EU och de nationella regeringarna måste fullt ut stötta brådskande ekonomiska stödåtgärder, direktfinansieringsinitiativ och den tillfälliga ramen för statligt stöd efter 2022.
- Garantera åtgärder för ekonomiskt stöd till mikroföretag, särskilt inom hotell- och restaurangbranschen, förlänga EU-finansiering och nationell finansiering så länge det är nödvändigt och även efter december 2022 och inte underskatta de konsekvenser som den nuvarande bemanningskrisen kommer att få för takten i återhämtningen.
- Förlänga tillämpningsperioden för Sure-instrumentet till 2022 och skjuta upp skatteinbetalningarna, även i fråga om den skatt som hänför sig till verksamhet som har bedrivits under pandemin, särskilt för mikroföretag inom hotell- och restaurangbranschen.
- Inrätta en särskild budget för turism i den fleråriga budgetramen samt förbättra villkoren och harmonisera förfarandena för tillgång till medel inom ramen för de nationella planerna för återhämtning och resiliens, t.ex. digitalisera och omvandla infrastrukturen till att bli mer hållbar, tillämpa principerna "tänka småskaligt först" och "endast en gång", involvera mikroföretagen genom obyråkratiska förfaranden och införa transparenta anbuds förfaranden för turistföretag och lokala turistmyndigheter⁽³⁾.
- Skapa förutsättningar för att integrera mikroföretag inom turism- och transportsektorerna i banksystemet och finanssektorn genom EU:s och ECB:s garantisystem.
- Förbättra samordningen i hela Europa, öka harmoniseringen av hälso- och säkerhetsprotokoll (anpassade till SMF), underlätta rörligheten för allmänheten och europeiska företag i länder utanför EU, hålla gränserna öppna, minimera restriktionerna för resenärer och öka antalet strategier och planer för samordning mellan EU och de nationella regeringarna, för att återställa de internationella turistflödena och de utländska direktinvesteringarna.
- Uppmuntra alla EU-institutioner, arbetsmarknadens parter, det civila samhällets organisationer samt forsknings- och utbildningsinstitutioner att medverka till att under 2022 anordna ett "år för hållbar turism" och att främja ett nätverk av EU-utställningar och EU-mässor om hållbar turism och hållbara transporter på internationella marknader.
- Införa en budgetpost för "turism" i alla TEN-T-projekt – europeiska transportkorridorer.
- Införa ett harmoniserat system med reducerade mervärdesskattesatser för hela besöks- och turismsektorn. Ett sådant system måste vara anpassat till SMF och omfatta transparenta förfaranden, verktyg och förfaranden för tillgång till finansiering (en enda kontaktpunkt, onlineverktyg, program för partnersamverkan med organisationer som företräder SMF) och en särskild budgetpost för i synnerhet mikroföretag.
- Inrätta en ombudsman/myndighet med uppgift att bland annat övervaka genomförandet av EU:s återhämtningsåtgärder och tillgången till likviditet, särskilt för mikroföretag och småföretag inom turism- och transportsektorn⁽⁴⁾.

⁽³⁾ De delar av "omställningen av turismen" som är av störst intresse för organisationer för mikroföretag och andra intressenter är 1) grönare turism (cirkulär turism, turism som är tillgänglig för alla, koldioxidneutral mobilitet, kunskap om hållbarhet samt hållbar konsumtion); 2) digitalisering (dataanalys, management för realtidsupplevelser, digital återruntturism och virtuella upplevelser, destinationer med utvecklad it-infrastruktur, omvandling av gemensamt värdeskapande, digital egenmakt och kunskap om leverantörer och konsumenter av turismtjänster) samt 3) resiliens (förmåga att anpassa sig till en värld av föränderlig turism, kompetensutveckling och säkerställande av sysselsättning av god kvalitet inom turismen, destinationsförvaltning för att främja välbefinnande för alla, stöd till eget kapital, tillgänglighet och turismens sociala inverkan på klimatförändringarna, åldrande och den digitala klyftan).

⁽⁴⁾ Ytterligare uppgifter för ombudsmannen/myndigheten: övervaka medlemsstaternas verksamhet i förhållande till deras nationella planer för återhämtning och resiliens för att bedöma om turismrelaterade reformer har genomförts på ett konsekvent sätt, övervaka dels system för en "andra chans" och "system för tidig varning" för turismen och små transportföretag, dels ett nytt lättanvänt solvensprogram för SMF, samt skapa förutsättningar för en särskild budgetpost för turism som återspeglar både ekosystemets betydelse och dess behov i efterdyningarna av covid-19-krisen.

- Utveckla en EU-mekanism för att övervaka tillhandahållandet av stöd till mikroföretag samt SMF (MSMF) inom den nuvarande fleråriga budgetramen (2021–2027).

1.2.2 På medellång sikt:

- Undvika överskuldssättning och förlust av företagens kreditvärdighet ⁽⁵⁾.
- Bemyndiga en arbetsgrupp att övervaka genomförandet och effekterna av återhämtningsåtgärderna, särskilt dem som riktar sig till mikro- och småföretag inom turism- och transportsektorn.
- Övervaka medlemsstaternas nationella planer för återhämtnings- och resiliens och se till att turismrelaterade reformer har inkluderats.
- Skapa en EU-mekanism för att övervaka tillhandahållandet av stöd till MSMF inom den nuvarande fleråriga budgetramen (2021–2027).
- Inrätta en särskild EU-budgetpost för turism som återspeglar både ekosystemets betydelse och dess behov efter covid-19-krisen.
- Skapa en stark "europeisk turismallians" för att samla initiativ och optimera finansieringen. EESK måste på ett meningsfullt sätt ingå i denna allians.

1.2.3 På lång sikt:

- Utveckla en långsiktig strategisk plan för turism i EU: påskynda omställningen till en resilient och mer hållbar affärsmodell för turismen, vilket t.ex. innebär att inkludera SMF i offentlig-privata partnerskap.
- Prioritera yrkesutbildning och fortbildning för SMF på nationell/regional nivå och samtidigt förbättra rörlighetsprogrammen för lärlingsutbildningar inom turism- och transportsektorerna, med fokus på kompetens inom it och hållbarhet ⁽⁶⁾, särskilt på nya destinationer och i avlägsna områden.
- Utforma "nästa generations" turism- och transportpolitik i EU, som kan säkerställa förutsägbarhet och skapa förtroende för en hållbar återhämtnings- och utvecklingsplan.
- Utveckla nya finansieringsformer för mikroföretag, särskilt företag inom hotell- och restaurangbranschen och verksamheter som leds av kvinnor, ta itu med dagens utmaningar ⁽⁷⁾, genomföra återhämtnings- och utvecklingsplaner från effekterna av covid-19-pandemin samt undersöka hur man bäst kan stödja dessa företag, så som föreslagits av drottning Máxima av Nederländerna och GPFI (globala partnerskapet för finansiell inkludering) ⁽⁸⁾.

1.3 EESK anser att de flesta av rekommendationerna i kommitténs yttrande "Turism och transport under 2020 och framåt" ⁽⁹⁾ av den 18 september 2020 fortfarande är samstämda och relevanta och att kommissionen inte i tillräcklig utsträckning beaktade dem i sina planer och samråd.

1.4 EESK frågar sig om de olika institutionerna på europeisk, nationell och regional nivå, arbetsmarknadens parter och det civila samhällets organisationer i vidare mening är beredda att nyinvestera på lång sikt genom att in ta ett övergripande angreppssätt för att stödja skapandet av en ram för den blå ekonomin och en gemensam turistagenda för 2030/2050, finna lämpliga finansieringsvägar och utöka krediter, då det efter pandemin inte kommer att finnas något kassaflöde för SMF inom turism. Under dessa omständigheter är det omöjligt för SMF att investera i den blå ekonomin förrän de har återhämtat sig och kan betala sina skulder.

1.5 Det är nödvändigt att sätta nya strategier, att avsätta tillräckliga ekonomiska resurser för att rädda sektorn och att utveckla en långsiktig, hållbar, smart och ansvarsfull EU-politik för turism. EESK betonar dessutom vikten av att ha en särskild EU-budgetpost för turism och att säkerställa en lämplig styrning för att kunna genomföra strategiska politiska åtgärder, bland annat genom att inrätta ett europeiskt turismorgan som ska utföra följande:

⁽⁵⁾ Åtgärder: omstrukturera det främmande kapitalet, förstärka mikroföretagens aggregerings- och klusterkapacitet, främja det egna kapitalet och tillhandahålla skatteincitament för privata investerare samt stödja mekanismer för tidig varning för småföretag som riskerar insolvens.

⁽⁶⁾ Rådets rekommendation av den 15 mars 2018 om en europeisk ram för ändamålsenliga lärlingsutbildningar av god kvalitet (EUT C 153, 2.5.2018, s. 1).

⁽⁷⁾ Drottning Máxima höll, i egenskap av FN:s generalsekreterares särskilda ombud för inkluderande finansiering för utveckling (UNSGSA), ett tal vid G20-toppmötet i Rom den 31 oktober 2021, www.unsgsa.org.

⁽⁸⁾ GPFI är en inkluderande plattform för alla G20-länder.

⁽⁹⁾ EUT C 429, 11.12.2020, s. 219.

- Skapa ett gemensamt europeiskt dataområde för att göra fler data tillgängliga för användning.
- Införa ett europeiskt statistikprogram som samlar in jämförelsetal för att göra det möjligt att utvärdera turismstrategier på ett korrekt sätt och främja ett utbyte av god praxis och läroplaner inom EU i fråga om hållbar turism (t.ex. en EU-akademi för hållbar turism för SMF).
- Blåsa nytt liv i EU:s internationella samarbete med Världsturismorganisationen (UNWTO), OECD och G20:s arbetsgrupp för turism genom att inrätta både en EU-akademi för turism specifikt för SMF och program av typen ”utbilda utbildarna”, i linje med ovannämnda organisationers normer.

1.6 Kommittén ställer sig positiv till en mer övergripande politisk strategi och till att man försöker hitta hållbara lösningar för att trygga turism- och transportsektorernas framtid med utgångspunkt i följande tre centrala krav och möjligheter:

- Att man återupprättar förtroendet och möjliggör en återhämtning som underlättar ett gradvis återställande av konnektiviteten i fråga om resande och samfärdse, såväl inom EU som med länder utanför EU.
- Att man drar lärdom av erfarenheterna från pandemin och den praxis som införts, fastställer en specifik uppsättning indikatorer (anpassade för SMF) och harmoniserar data om både pandemins inverkan på turism- och transportsektorn och pandemirelaterade trender inom denna sektor på såväl EU-nivå som regional och internationell nivå.
- Att man prioriterar en agenda för hållbar utveckling som ger långsiktig vägledning för framtida turism inom EU och internationellt.

1.7 EESK föreslår att man inrättar en permanent arbetsgrupp för mikro- och småföretags likviditet och investeringar med namnkunniga experter på EU-nivå eller nationell nivå, som även inkluderar turism- och transportekosystemen och som skulle kunna underlätta och stödja genomförandet av återhämtningsåtgärderna samt fungera som en EU-övervakningsmekanism med tillgång till såväl nödvändiga oberoende och transparenta data om mikroföretagens likviditetsflöden som deras tillgång till medel.

1.8 EESK uppmanar EU-institutionerna, medlemsstaterna, regionerna och arbetsmarknadens parter på EU- och medlemsstatsnivå att tänka om rejält, införa gemensamma kvalitetsprogram och mer ändamålsenliga politiska verktyg för rescEU och katastrofriskreducering samt utbyta bästa praxis om hur man kan involvera det civila samhället i krishantering och förebygga mänskliga och ekonomiska förluster⁽¹⁰⁾.

1.9 Utan konsumenternas förtroende tror EESK att turistindustrin och resebranschen kommer att hamna på efterkälken i den allmänna ekonomiska återhämtningen. För att återvinna detta förtroende är det mycket viktigt att säkerställa ett starkt skydd av konsumenträttigheterna enligt direktivet om paketresor och sammanlänkade researrangemang⁽¹¹⁾, vars översyn bör inriktas på att undanröja brister i EU-lagstiftningen om resenärers rättigheter, brister som visade sig under pandemin.

1.10 Trots att EU:s reselagstiftning ger resenärerna rätt till ekonomisk ersättning har många medlemsstater genomfört nationella nödgärder som står i direkt strid med denna rättighet. Man har tvingat konsumenterna att godta vouchrar och/eller förlängt de lagstadgade tidsfristerna för återbetalning. Att EU-rätten följs och tillämpas är av grundläggande betydelse. Nästan två år av pandemi har inneburit direkta och katastrofala ekonomiska konsekvenser även för turistföretagen, särskilt mikroföretagen.

1.11 EESK uppmanar därför kommissionen att undersöka genomförbarheten av ett förslag om att anpassa direktivet på ett sådant sätt att kollektiva garantifonder har inrättats av medlemsstaterna i händelse av force majeure/högre hand-situationer, såsom pandemin, i framtiden, i syfte att i högre grad beakta turistföretagens intressen vad gäller deras överlevnad och samtidigt fullt ut säkerställa att konsumenterna får lämplig ersättning.

⁽¹⁰⁾ FN:s Sendai-ramverk för katastrofriskreducering 2015–2030; kunskapsnätverk för SMF och centrum för beredskapsdemonstration, <https://www.europeansmeacademy.eu/news/improving-preparednes-response-to-eu-natural-and-man-made-disasters/>.

⁽¹¹⁾ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 av den 25 november 2015 om paketresor och sammanlänkade researrangemang (EUT L 326, 11.12.2015, s. 1).

2. Introduktion och allmänna kommentarer

2.1 Turismen i EU och i världen kommer inte att återgå till samma nivå som före pandemin. Pandemins effekter och konsekvenser för samhället och ekonomin är ännu inte helt klarlagda. Före covid-19 stod turismsektorn direkt eller indirekt för nästan 10 % av EU:s BNP, den gav arbete åt ca 22,6 miljoner människor och gjorde EU till världens främsta turistdestination med 563 miljoner internationella besök och 30 % av de globala vinsterna 2018. Med 30 % av de internationella besöken under 2018 var EU den populäraste turistdestinationen i världen. Det fanns mer än 600 000 turistanläggningar i EU-27 2018, och antalet gästnätter uppgick till sammanlagt 1 326 049 994.

2.2 Kommissionens gemensamma forskningscentrum (JRC) har uppskattat att turistindustrin står för mer än 6 % av den totala sysselsättningen i EU. I vissa regioner står turismen för en betydligt större del av den totala sysselsättningen och är ofta den enda formen av sysselsättning för lågutbildade arbetstagare. Kreta (Grekland), Jadranska Kroatien (Kroatien), Aostadalen (Italien) och Kanarieöarna (Spanien) är några exempel där turismen står för mer än 30 % av den totala sysselsättningen i regionen i fråga.

2.3 Efter flera smittvågor under 2020 och 2021 sedan covid-19-pandemins utbrott kan vi nu se omfattningen av dess inverkan på sysselsättningen och de förödande sociala konsekvenserna inom turism- och transportsektorerna: avsaknaden av internationell turism, otillräcklig och vacklande efterfrågan på turismrelaterade varor och tjänster (på grund av ändrade konsumtionsmönster och beteendeförändringar inom turismen under tider av covid-19), ett växande antal konkurser och ökande skuldsättning (vilket inte bara gäller turistföretag), svårigheter att få tillgång till likviditetsstöd samt myndigheternas verkningslösa motåtgärder. "Bromsa och gasa"-åtgärderna där man än stänger ner och än öppnar upp samhällen, missbruket av restriktioner baserade på användning av covidintyg, oberoende myndigheters oförmåga att garantera homogena rättigheter för turister, resenärer och företag, komplexiteten och ofta bristen på tillförlitlig information om den faktiska lokala hälso- och säkerhetssituationen för turister samt de komplicerade och byråkratiska förfarandena för rörligheten över EU:s inre gränser bidrar heller inte till att återställa den gränsöverskridande rörligheten eller stimulera den ekonomiska återhämtningen.

2.4 Det är värt att nämna att enligt den senaste rapporten från Europaparlamentets utredningstjänst⁽¹²⁾ är covid-19-pandemins effekter på olika turistdestinationer i EU asymmetriska och i hög grad lokala.

2.5 Som framgår av diagram 1 och 2 i utredningstjänstens rapport minskade turismens andel av den totala sysselsättningen och BNP avsevärt under pandemin. I Italien, till exempel, halverades turismens andel av BNP under 2020 (jämfört med 2019) från 13,1 % till 7 %, och 337 000 arbetstillfällen gick förlorade. Jämfört med Förenta staterna uppvisade flera av EU:s medlemsstater (exempelvis Tyskland, Italien och Frankrike) en större nedgång i BNP, men drabbades mindre i fråga om sysselsättning.

2.6 Tjuoen månader efter pandemins början i Europa står de globala turism- och transportekosystemen fortfarande inför en kris utan motstycke⁽¹³⁾.

2.7 I EU har vi också sett "nya" pendlings- och shoppingmönster i stadsområdena, anpassade till de reserestriktioner som regeringar och myndigheter har infört. Människor har förflyttat sig mer till fots, cyklat mer, använt bilen i högre grad och handlat mer på nätet, allt på bekostnad av kollektivtrafiken. I många EU-länder har framför allt äldre människor till följd av covid-19-restriktionerna inte kunnat bidra till efterfrågan på säsongsbunden turism och transport.

2.8 Resandet med järnväg, kryssnings- och passagerarfartyg och flyg har minskat samtidigt som efterfrågan på internationell turism har gått tillbaka med 70 %, vilket har inneburit förlorade intäkter och arbetstillfällen inom både turism- och transportsektorerna samt de sektorer som är beroende av dem (t.ex. industri och detaljhandel). Även om effekterna på godstransporterna hittills har varit blygsamma, förväntas sektorn minska under de kommande åren, särskilt om ekonomin befinner sig i recession. Därför bör man beakta dessa sektorer i EU:s och medlemsstaternas återhämtningsplaner på lämpligt sätt.

2.9 På samma sätt som dessa händelser har de bränder och översvämningar vi har sett i södra respektive norra Europa – bortsett från de tragiska mänskliga och ekonomiska förlusterna – visat att de konventionella strategierna och den befintliga bräckliga rescEU-mekanismen inte motsvarar förväntningarna när det gäller att leverera resultat. De har dessutom visat sig vara olämpliga som långsiktiga modeller för hållbar utveckling.

⁽¹²⁾ European Parliament Think Tank, "Relaunching transport and tourism in the EU after COVID-19", februari 2021.

⁽¹³⁾ Detta har slagit hårdast mot småföretag och egenföretagare i respektive värde- och leveranskedjor, liksom arbetstagare och samhällen och deras motståndskraft.

3. För en ”nästa generations” turism- och transportpolitik i EU

3.1 Det behövs en ny ”nästa generations” strategi, som är mer harmoniserad och som bygger på dels de politiska alternativ för resiliens, på kort, medellång och lång sikt som har fastlagts på EU- och medlemsstatsnivå, dels turism- och transportsektorns fullständiga återhämtning. Centrala gemensamma principer bör stå i centrum för EU:s nya politiska, sociala och ekonomiska agenda, i syfte att

- återupprätta förtroendet för EU:s turism- och transportekosystem (som huvudsakligen består av mikroföretag och egenföretagare) hos arbetstagare, allmänheten, turister, resenärer samt privata och offentliga investerare på europeisk och global nivå,
- bidra till en översyn av EU:s befintliga ekosystem för turism- och transportindustrin i syfte att främja resiliens och återhämtning i riktning mot en ”tredubbel omställning” (en hälso- och sjukvårdsomställning, en digital omställning och en grön omställning),
- komma tillbaka till den nivå som efterfrågan låg på före covid-19 och främja nyinvesteringar – som är ekonomiskt överkomliga för SMF – i hållbar och långsiktig tillväxt i dessa sektorer efter perioden 2021–2027.

3.2 55 %-paketet, som kommissionens nyligen lade fram, gör det möjligt för EU att uppnå de mål för minskade växthusgasutsläpp som anges i EU:s klimatlag. Förslagen i detta paket påverkar också de europeiska transport- och turismekosystemen. Om inte dessa åtgärder utformas med rätt politik för ögonen kommer förslagen inte att leda till ”en nästa generations” turism- och transportpolitik i EU. Tvärtom skulle de föreslagna åtgärderna kunna leda till betydande öknningar av regleringskostnader för både större och mindre företag i EU och skada deras konkurrenskraft i förhållande till transport- och turistföretag utanför EU:s gränser, vilket skulle äventyra sysselsättningen i EU inom dessa sektorer. De regioner i EU som är starkt beroende av turism skulle följaktligen drabbas särskilt hårt. En ny ”nästa generations” strategi bör därför beakta kostnadseffekterna av detta lagstiftningspaket för EU:s transport- och turismekosystem och se till att deras (internationella) konkurrenskraft inte skadas. Endast på detta sätt kan man trygga sysselsättningen och konkurrenskraften i EU, undvika koldioxidläckage och garantera framgång med den nya ”nästa generationens” strategi.

4. En bra början: en ny medvetenhet inom EU

4.1 Full användning av flexibiliteten i den tillfälliga ramen för statligt stöd bör garanteras fram till slutet av 2022, och det viktiga arbetslöshetsinstrumentet Sure bör vara i drift under motsvarande period. Sociala aktörer och SMF-organisationer bör dock involveras mer, så att paketet uppfyller förväntningarna i fråga om effekt och ändamålsenlighet.

4.2 Med detta sagt är de likviditets-, finansierings- och rekapitaliseringssystem som är tillgängliga för småföretag och hotell- och restaurangbranschens SMF fortfarande i akut behov av politiska beslut som förlänger dessa åtgärder och program till slutet av 2022–2023.

4.3 För att de nationella planerna för återhämtning och resiliens och den nya fleråriga budgetramen (2021–2027) tillsammans ska kunna garantera nödvändig symmetrisk ekonomisk återhämtning i EU, rättvis konkurrens mellan offentliga och privata aktörer, särskilt restauranger och hotell- och restaurangbranschens SMF, på nationell, regional och lokal nivå, social konvergens samt inkludering, krävs ett förstärkt och harmoniserat system för gemensamma metoder och utbyte av politisk praxis (inklusive den europeiska planeringsterminen).

4.4 I de nationella planerna för återhämtning och resiliens kommer det att fastställas hur medlen ska fördelas och användas inom givna tidsfrister. Beroende på EU-land omfattas turismen av antingen turismspecifika åtgärder för en modernisering av sektorn eller övergripande åtgärder som avser samtliga sektorer. Av dessa skäl har vi utvecklat en ram på kort till medellång till lång sikt med fyra huvudsakliga politiska pelare, som vi kommer att basera våra slutliga slutsatser och rekommendationer på:

4.5 FÖRSTA PELAREN: Likviditet, sysselsättningens återhämtning och återupprättande av företagets förtroende

4.5.1 Med anledning av att det inte finns någon tydlig och aktuell information om hur det ekonomiska stöd som anslås i kommissionens återhämtningsprogram inom ramen för Europeiska investeringsfonden (EIF) förväntas inverka på MSME, uttrycker EESK sin oro och föreslår att

- en arbetsgrupp inrättas som ska övervaka genomförandet av återhämtningsåtgärderna, särskilt dem som riktar sig till mikro- och småföretag inom turism- och transportsektorn,
- medlemsstaternas nationella planer för återhämtning och resiliens övervakas i syfte att bedöma huruvida turismrelaterade reformer har inkluderats,

- en EU-mekanism skapas som övervakar tillhandahållandet av stöd till MSMF inom den nuvarande fleråriga budgetramen (2021–2027),
- en särskild budgetpost för turism inrättas, som återspeglar både ekosystemets betydelse och dess behov efter covid-19-krisen,
- system för en andra chans och tidig varning för företag inom turismsektorn och små transportföretag samt ett nytt lättanvänt solvensprogram för SMF införs,
- dessa olika initiativ och förslag samlas i en "europeisk turismallians" som gör det möjligt att ta sig an problem, utveckla lösningar och hitta finansiering på ett mer samlat sätt. EESK kommer att bidra genom att delta i diskussionerna och arbetet inom denna allians.

4.6 ANDRA PELAREN: Datakunskapsnätverk samt beredskap, hälsa och säkerhet och riskreducering

4.6.1 Turismen påverkar ekonomin, den naturliga och bebyggda miljön, lokalbefolkningen på de platser som besöks och besökarna själva. Strategier som gör turismen mer hållbar och utnyttjar dess potential att bidra till att målen för hållbar utveckling uppnås begränsas av bristen på statistik om turismens hållbarhet. Om hållbarhet inom turismen är en prioritering måste det även vara en prioritering att kunna mäta hållbarheten.

4.6.2 UNWTO hjälper i samarbete med UNSD (FN:s statistikavdelning) ledande länder och institutioner att utveckla en statistisk ram för mätning av turismens hållbarhet. Internationella organ understryker det växande behovet av att mäta turismens hållbarhet i alla dess dimensioner – ekonomiska, sociala och miljömässiga. EU skulle kunna bidra med sina nationella erfarenheter och fastställa en harmoniserad standard för detta.

4.7 TREDJE PELAREN: Omställningsvägar på medellång till lång sikt

4.7.1 EU:s industristrategi måste ytterligare påskynda de gröna och digitala omställningarna och öka motståndskraften hos EU:s industriella ekosystem, av vilka MSMF är en väsentlig komponent, särskilt inom turism- och transportsektorerna. De "omställningsvägar" för turismen som skapas gemensamt med det civila samhällets organisationer, arbetsmarknadens parter, myndigheter och tillsynsorgan bör åtföljas av en övergripande strategi. Detta är nödvändigt för att hållbara scenarier ska kunna jämföras och för att politiska lösningar för hotell- och restaurangbranschen samt turism- och transportsektorerna ska kunna omprövas på EU-nivå samt nationell och regional nivå.

4.8 **FJÄRDE PELAREN: Styrning och resurser:** civilsamhällesorganisationernas roll i "nästa generations" hållbara turism- och transportpolitik (de nationella planerna för återhämtning och resiliens).

4.9 Kommissionen har presenterat sju flaggskeppsinitiativ för vilka den uppmuntrar EU-länderna att föreslå investeringar och reformer. Flera av dessa flaggskeppsinitiativ, t.ex. de som förtecknas nedan, kan leda till investeringar i turism:

- Renovering: att renovera turisminfrastrukturen i syfte att förbättra dess energiprestanda (nära-nollenergibyggnader), tillgänglighet och resursförvaltning och utveckla cirkulära företagsmodeller (t.ex. för livsmedels- och avfallshantering) och hållbara utländska och europeiska direktinvesteringar.
- Omskolning och fortbildning: att tillhandahålla utbildning för entreprenörer inom turismsektorn, särskilt mikroföretag, arbetstagare och destinationsförvaltare, för att stödja den gröna och den digitala omställningen.
- Modernisering: att stödja digitaliseringen av de offentliga förvaltningar som ansvarar för turismstrategi och främja datadelning mellan offentliga förvaltningar, destinationsförvaltare och företag.
- Laddning och tankning: att investera i ren rörlighet och förbättra destinationernas, särskilt de stora turistmagneternas, konnektivitet (t.ex. vattenvägstransporter, bussar och kollektivtrafik).
- Införandet av en särskild budgetpost för turism i TEN-T-projekt (europeiska transportkorridorer) kommer att göra det möjligt att beakta turismens särdrag.

4.10 Medlemsstaterna och EU-institutionerna kommer att behöva en stark partnerskapsram med europeiska, nationella och regionala partner och arbetsmarknadens parter (social dialog). Organisationer på EU- och medlemsstatsnivå och inom det civila samhället samt andra berörda parter kommer att uppmanas att agera proaktivt och skapa mervärde på alla nivåer (utöver fullt deltagande i den europeiska planeringsterminen, marknadskontroll osv.), med vissa gemensamma långsiktiga mål, gemensamma tidsramar och en ny ekonomisk konvergens som säkerställer social inkludering. Det finns ett akut behov av att planera framåt och vidta åtgärder genom en grundlig omprövning, en konkret gemensam politisk dagordning och nationella åtaganden för att utveckla en mer hållbar, attraktiv och sammanlänkad företagsmodell för turism- och transportsektorn som svarar mot den nya globala efterfrågan och förändrade livsstilar.

Bryssel den 23 februari 2022.

Christa SCHWENG
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

BILAGA

Följande textavsnitt från sektionens yttrande antogs medan ändringsförslagen avslogs av plenarförsamlingen, men fick minst en fjärdedel av de avgivna rösterna:

ÄNDRINGSFÖRSLAG 3

INT/949

Turism och transport – uppföljning

Punkt 2.1

Ändra enligt följande:

Sektionens yttrande	Ändringsförslag
<p>2.1 Turismen i EU och i världen kommer inte att återgå till samma nivå som före pandemin. Pandemins effekter och konsekvenser för samhället och ekonomin är ännu inte helt klarlagda. Före covid-19 stod turismsektorn direkt eller indirekt för nästan 10 % av EU:s BNP, den gav arbete åt ca 22,6 miljoner människor och gjorde EU till världens främsta turistdestination med 563 miljoner internationella besök och 30 % av de globala vinsterna 2018. Med 30 % av de internationella besöken under 2018 var EU den populäraste turistdestinationen i världen. Det fanns mer än 600 000 turistanläggningar i EU-27 2018, och antalet gästnätter uppgick till sammanlagt 1 326 049 994.</p>	<p>2.1 Turismen i EU och i världen kommer inte omedelbart att återgå till samma nivå som före pandemin. Pandemins effekter och konsekvenser för samhället och ekonomin är ännu inte helt klarlagda. Före covid-19 stod turismsektorn direkt eller indirekt för nästan 10 % av EU:s BNP, den gav arbete åt ca 22,6 miljoner människor och gjorde EU till världens främsta turistdestination med 563 miljoner internationella besök och 30 % av de globala vinsterna 2018. Med 30 % av de internationella besöken under 2018 var EU den populäraste turistdestinationen i världen. Det fanns mer än 600 000 turistanläggningar i EU-27 2018, och antalet gästnätter uppgick till sammanlagt 1 326 049 994.</p>

Resultat av omröstningen:

Röster för: 72

Röster emot: 84

Nedlagda röster: 21

ÄNDRINGSFÖRSLAG 1

INT/949

Turism och transport – uppföljning

Punkt 1.2**Ändra enligt följande:**

Sektionens yttrande	Ändringsförslag
<p>Turismen kommer inte att återgå till samma nivå som före pandemin. Globalt ömsesidigt beroende och grönare och mer digitala tendenser i konsumenternas beteende kommer att leda till nya affärsmodeller. EESK menar att följande åtgärder krävs på kort, medellång och lång sikt på europeisk, nationell och regional nivå:</p>	<p>Trots de goda utsikterna förväntas turismen inte återgå till samma nivå som före pandemin. Globalt ömsesidigt beroende och grönare och mer digitala tendenser i konsumenternas beteende kommer att leda till nya affärsmodeller. EESK menar att följande åtgärder krävs på kort, medellång och lång sikt på europeisk, nationell och regional nivå:</p>

Resultat av omröstningen:

Röster för: 77

Röster emot: 91

Nedlagda röster: 20

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om effekterna av covid-19 på de grundläggande rättigheterna och rättsstatsprincipen i EU och demokratins framtid

(yttrande på eget initiativ)

(2022/C 275/02)

Föredragande: **José Antonio MORENO DÍAZ**

Föredragande: **Cristian PÎRVULESCU**

Beslut av plenarförsamlingen	25.3.2021
Rättslig grund	Artikel 32.2 i arbetsordningen Yttrande på eget initiativ
Ansvarig sektion	Sektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna
Antagande av sektionen	10.2.2022
Antagande vid plenarsessionen	23.2.2022
Plenarsession nr	567
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	205/7/5

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) uttrycker djup oro över den inverkan som covid-19 har på alla människors liv, säkerhet, välfärd och värdighet i EU. Vi är även ytterst oroade över effekterna av covid-19 på människor och samhällen över hela världen, särskilt i de länder som saknar lämplig infrastruktur när det gäller hälso- och sjukvård, sociala tjänster och utbildning för att hantera pandemin.

1.2 EU och medlemsstaterna måste ta itu med de systemiska svagheter i Europas hälso- och sjukvårdsinfrastruktur mot bakgrund av den ökade rörligheten och den tilltagande sannolikheten för farliga zoonotiska sjukdomar. Dessutom bör pandemiåtgärderna gå hand i hand med inrättandet av ett ordentligt socialt och ekonomiskt stödssystem för att mildra pandemins omstörtande effekter.

1.3 Såsom EESK tidigare har framhållit bygger EU på gemensamma europeiska värden som inte under några omständigheter är förhandlingsbara: respekt för människors värde och mänskliga rättigheter, frihet, demokrati, jämlikhet och rättsstatsprincipen⁽¹⁾. Dessa värden får inte glömmas bort när EU och dess medlemsstater ställs inför en nödsituation med följdverkningar i form av ekonomiska, sociala och utbildningsmässiga utmaningar. Även om insatserna för att bekämpa den rådande krisen måste ske snabbt och motiverar vissa exceptionella och tidsbegränsade åtgärder, får de inte strida mot rättsstatsprincipen eller sätta demokratin, maktfördelningen och EU-invånarnas grundläggande rättigheter⁽²⁾ på spel.

1.4 EU bör samordna sin politik, sina strategier och sina program för att sträva efter en rättvis och omfattande återhämtning från krisen i syfte att uppnå uppåtgående konvergens i fråga om medicinska, sociala, ekonomiska och demokratiska normer. Mot bakgrund av de insatser som gjorts inom ramen för NextGenerationEU-instrumentet för att avhjälpa de omedelbara ekonomiska och sociala skadeverkningarna av covid-19-pandemin upprepar EESK sitt stöd för kommissionens förslag till förordning om att skapa ett nytt verktyg som skulle möjliggöra korrigerande ekonomiska åtgärder gentemot medlemsstater som på ett allvarligt och ihållande sätt kränker de värden som anges i artikel 2⁽³⁾. Vi behöver också en bredare tolkning av rättsstatsprincipen som omfattar skyddet av grundläggande rättigheter och slår vakt om den pluralistiska demokratin. Rättsstaten existerar i ett ömsesidigt beroende, oskiljbart och triangulärt förhållande med de grundläggande rättigheterna och demokratin.

⁽¹⁾ Artikel 2 i fördraget om Europeiska unionen; Gemensamt uttalande av Luca Jahier, ordförande för Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, och José Antonio Moreno Díaz, ordförande för EESK:s grupp för grundläggande rättigheter och rättsstatsprincipen, den 15 april 2020.

⁽²⁾ Förklaring från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, "EU:s insatser mot covid-19-utbrottet och behovet av en solidaritet mellan medlemsstaterna av aldrig tidigare skadat slag", 6 april 2020.

⁽³⁾ EUT C 62, 15.2.2019, s. 173.

1.5 EU-institutionerna och medlemsstaternas regeringar bör använda de befintliga forumen för social dialog och medborgardialog för att fullt ut involvera det civila samhällets organisationer och arbetsmarknadens parter i skapandet av ett pluralistiskt, demokratiskt klimat där andra synsätt och kritik välkomnas, med skyddsåtgärder för att begränsa spridningen av falska nyheter och oförsvarliga och otillbörliga människorättsfientliga uttalanden underblåsta av konspirationsteorier och extremism.

1.6 Regeringarna bör tydligt klargöra den rättsliga grunden för sina åtgärder. I varje reform av befintliga lagar om nödsituationer på hälsoområdet och därmed sammanhängande bestämmelser, eller vid införande av nya bestämmelser, även som förberedelse inför framtida pandemier, bör det fastslås tydliga gränser och villkor och uttryckligen föreskrivas en parlamentarisk tillsyn och rättslig granskning av åtgärdernas proportionalitet och deras överensstämmelse med nationella och internationella människorättsnormer.

1.7 Regler och strategier i samband med covid-19 bör vara tydliga, samstämmiga och konsekventa så långt det är möjligt, och informationen kring dem bör tillhandahållas i god tid. Det civila samhället, inbegripet arbetsmarknadens parter, bör involveras och rådfrågas när regler och strategier tas fram. En evidensbaserad motivering ska ingå. Denna tydlighetsprincip bör också vägleda inrättandet av förutsägbara mekanismer – som omfattar alla nödvändiga demokratiska materiella och förfarandemässiga garantier – så att man är redo att vidta åtgärder på ett ordnat sätt i samband med eventuella framtida pandemier, hälsokriser eller naturkatastrofer. Regler, strategier och annan relevant information kring dem bör vara tillgängliga för alla samhällsgrupper, inklusive minoritetsspråkgrupper. Om strategin måste ändras bör detta tillkännages i tillräckligt god tid via en rad olika officiella och offentliga kanaler, så att människor har tid att förbereda sig och anpassa sitt beteende i enlighet med den.

1.8 Det bör ställas krav på att ministrar med ansvar för att införa pandemiåtgärder regelbundet ska rapportera om dessa inför parlamentet. Medlemsstaternas parlament bör tillsätta utskott, kommittéer eller grupper som ska granska covid-19-åtgärderna och regelbundet rapportera till parlament och fullmäktigeförsamlingar på lokal och regional nivå. Parlamentarisk debatt om dessa rapporter och regeringens åtgärder bör också vara ett krav för att säkerställa tillsyn över regeringens åtgärder. Medlemsstaterna bör säkerställa tillgången till rättslig prövning genom att garantera ett oberoende rättsväsende och göra det möjligt för domstolarna att arbeta online och på distans, utöver att tillhandahålla stöd till utsatta parter i målet, vittnen eller personer som är föremål för straffrättsliga eller civilrättsliga förfaranden.

1.9 De grundläggande rättigheterna, rättsstatsprincipen och respekten för demokratin fastställs i EU-fördraget, Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna samt i de folkrättsliga åtaganden som samtliga EU-medlemsstater ingått på enskild basis. Enligt folkrätten är varje stat skyldig att respektera, skydda och upprätthålla de mänskliga rättigheterna. Dessa värden är grundläggande och beroende av varandra samt förstärker varandra. Det handlar här om internationella förpliktelser, inte ideologi. Även om det är rationellt att diskutera hur de mänskliga rättigheterna bäst kan genomföras, bör principen om att respektera dem inte bli föremål för politisk debatt. Myndigheterna har likaså en skyldighet att reagera på folkhälsokriser. De måste se till att de åtgärder som de vidtar blir föremål för en vederbörlig demokratisk debatt, offentligt samråd och parlamentarisk tillsyn, vilket också inbegriper behovet av att ta itu med falska nyheter (även sådana där avsikten är att försvaga en politisk motståndare) som kan undergräva ändamålsenliga åtgärder vid en pandemikris.

1.10 Trots de goda avsikterna med NextGenerationEU-instrumentet och de nationella återhämtnings- och resiliensplanerna, och trots att kommissionen är öppen för att involvera det civila samhällets organisationer, arbetsmarknadens parter och berörda parter, är det faktiska deltagandet fortfarande i hög grad otillräckligt och processerna ger inte utrymme för ett tillräckligt genomslag för civilsamhällesorganisationernas synpunkter⁽⁴⁾. Risken är att planen, även om den genomförs framgångsrikt och kommer att främja den gröna och digitala omställningen och stimulera tillväxten på medellång och lång sikt, inte kommer att förbättra den svåra situation som människor befinner sig i nu när det gäller arbetslöshet, inkomstbortfall och försämrade hälso-, levnads- och arbetsvillkor och ökad ojämlikhet. Resiliensplanerna bör omedelbart genomgå bedömningar av de fördelningspolitiska effekterna och resultaten bör diskuteras med det civila samhällets organisationer, arbetsmarknadens parter och berörda parter på nationell nivå och EU-nivå.

⁽⁴⁾ EESK:s resolution av den 25 februari 2021 "Det organiserade civila samhällets deltagande i arbetet med de nationella planerna för återhämtning och resiliens – vad fungerar och vad fungerar inte?", EUT C 155, 30.4.2021, s. 1.

1.11 EESK understryker kopplingen mellan att värna demokratin, rättsstaten och de grundläggande rättigheterna och att utveckla och genomföra den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Såsom tidigare framhållits bör medborgarnas välbefinnande och grundläggande rättigheter byggas upp kring en gemensam och konsekvent social modell, som är tillräckligt flexibel för att ta hänsyn till olika nationella traditioner och erfarenheter i linje med värdena, principerna och målen i fördraget, pelaren och dess förnyade och framåtblickande samförstånd⁽⁵⁾. Vid övervakningen av genomförandet av handlingsplanen för den europeiska pelaren för sociala rättigheter bör hänsyn tas till pandemins omfattande och omstörtande effekter.

1.12 Pandemin har orsakat en global kris som sannolikt kommer att få bestående men ojämlika konsekvenser för olika delar av befolkningen. Stöd till utsatta befolkningsgrupper bör prioriteras, i linje med principen om att ingen ska lämnas utanför, och särskild uppmärksamhet bör ägnas åt utsatta arbetstagare och uppfyllandet av princip 14 om minimiinkomst i den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Stödet till företag som drabbats av pandemin bör också ökas, särskilt de företag som drabbades oproportionerligt hårt och de som har svårigheter att hålla igång verksamheten, till exempel små och medelstora företag. Man bör också ta itu med effekterna på företagen inom den sociala ekonomin, som drabbats hårt av krisen⁽⁶⁾.

1.13 EESK anser att handlingsplanen för demokratin i Europa bör inbegripa ett omfattande initiativ för att främja utbildning i demokrati och grundläggande rättigheter, som spelar en avgörande roll för att skydda demokratiska värden och aktivt medborgarskap. Initiativet bör vara inkluderande och rikta sig till alla medborgare, med särskilt fokus på ungdomar.

2. Rättsstatsprincipen

2.1 Det finns tydliga kriterier för att bedöma om en statlig åtgärd är förenlig med rättsstatsprincipen, och det är viktigt att denna princip respekteras under normala förhållanden och i ännu högre grad vid kriser. Dessa kriterier är legalitet, rättssäkerhet, förbud mot godtycklig användning av verkställande befogenheter och regeringars ansvarsskyldighet inför lagen, vilka garanteras genom rättslig och parlamentarisk tillsyn⁽⁷⁾. Användningen av krisbefogenheter måste vara nödvändig, proportionerlig och tillfällig, och måste alltid vara underställd inte bara landets konstitutionella bestämmelser, utan även de normer som fastställs i europeisk och internationell rätt.

2.2 Covid-19-pandemin har fört med sig komplexa utmaningar för alla medlemsstaters rättsliga, politiska och sociala system, hälso- och sjukvårdssystem och utbildningssystem. I en sådan utmanande situation kan det förefalla omöjligt att upprätthålla en hög grad av efterlevnad av rättsstatsprincipen. Nya rön som framkommit i och utanför Europa ger dock vid handen att de stater som har upprätthållit en policy- och lagstiftningsprocess som respekterar rättsstatsprincipen kunde kopplas till en mer positiv hantering av hälsokrisen med lägre dödlighet och spridningstakt, men också till ett högt förtroende för regeringen bland allmänheten, vilket är avgörande för att kunna reagera så effektivt som möjligt på kriser⁽⁸⁾. Rättsstatsprincipen bör vägleda varje demokratisk regering när det handlar om att på ett legitimt och ändamålsenligt sätt reagera på den pågående hälsokrisen och eventuella liknande kriser i framtiden.

2.3 När det gäller medlemsstaternas pandemiåtgärder finns det farhågor kring tre centrala principer som utgör kärnan i rättsstatsprincipen: 1) legalitetsprincipen, 2) rättssäkerhetsprincipen och 3) principen om ansvarighet inför lagen⁽⁹⁾.

2.4 När det gäller legaliteten har ett antal problem konstaterats avseende myndighetsåtgärder på nationell och subnationell nivå, bland annat följande: åtgärder som vidtas utan rättslig grund eller stöd i lagstiftningen; inrättande och/eller förlängning av undantagstillstånd i uppenbar strid med nationella grundlagar; den verkställande maktens användning av rättsliga grunder på ett annat sätt än avsett; begränsningar av grundläggande rättigheter som antas i uppenbar strid med grundlagens eller folkrättens människorättsbestämmelser.

⁽⁵⁾ EUT C 374, 16.9.2021, s. 38.

⁽⁶⁾ Social Economy Europe, "The Impact of COVID-19 on Social Economy Enterprises", juni 2020.

⁽⁷⁾ Europarådet, Europeiska kommissionen för demokrati genom lag (Venedigkommissionen), "Respect for Democracy, Human Rights and the Rule of Law during States of Emergency: Reflections", Strasbourg, den 19 juni 2020, CDL-AD(2020)014.

⁽⁸⁾ Se till exempel globala jämförande studier och databaser: CompCoRe med summering i Jasanoff, Sheila, Hilgartner, Stephen, "A Stress Test for Politics: Insights from the Comparative Covid Response Project (CompCoRe) 2020", Verfassungsblog, 11 maj 2021; och "Power and the COVID-19 Pandemic", *Verfassungsblog Symposium*, med summering i J Grogan, Power, Law and the COVID-19 Pandemic: Part I och Part II som avslutar *Power and the COVID-19 Pandemic Verfassungsblog Symposium* (2021).

⁽⁹⁾ J. Grogan, "Extraordinary or extralegal responses? The rule of law and the COVID-19 crisis" (Democracy Reporting International, maj 2021).

2.5 När det gäller rättssäkerheten omfattar de nationella åtgärder som är problematiska i detta avseende bland annat införandet av svårtolkade restriktiva åtgärder; motsättningar mellan regeringens politik och underliggande rättsliga åtgärder samt så frekventa lagändringar att det blir ytterst svårt för vanliga medborgare att förstå vad de får och inte får göra. I en nödsituation ökar risken och osäkerheten, och allmänheten vänder sig till regeringen – och de offentliga myndigheterna i allmänhet – för att få tydlig vägledning kring vad lagen säger att de får och inte får göra.

2.6 När det gäller ansvarighet inför lagen kommer problemen med parlamentarisk och rättslig tillsyn av regeringens åtgärder i samband med covid-19 till uttryck i marginaliseringen av parlamenten. Före februari 2021 hade färre än hälften av EU:s medlemsstater inrättat särskilda parlamentsutskott, offentliggjort rapporter eller planerat regelbundna debatter om covid-19-relaterade åtgärder, och i mindre än en tredjedel av fallen hade regeringens åtgärder granskats (t.ex. via debatt eller omröstning i parlamentet) eller ändrats av parlamenten⁽¹⁰⁾. Rättslig prövning är den process genom vilken domstolarna säkerställer att regeringar agerar lagenligt, vilket är särskilt viktigt i kristider då de grundläggande rättigheterna kanske begränsas kraftigt. Ett antal farhågor har framförts runt om i EU när det gäller den rättsliga prövningens effektivitet och tillgången till rättslig prövning i samband med covid-19-åtgärder⁽¹¹⁾. Att domstolar har stängt, eller att tillträdet till domstolarna begränsats till endast vissa typer av förfaranden, har haft en negativ effekt på medborgarnas möjligheter till tvistlösning och undergrävt tillgången till rättslig prövning, framför allt på områden där de mest utsatta samhällsmedborgarna i oproportionerligt hög grad har drabbats av de åtgärder som vidtagits till följd av pandemin. De flesta medlemsstaters rättssystem var dåligt förberedda inför krisen på grund av sin låga digitaliseringsnivå och på grund av att vissa delar av samhället, särskilt utsatta grupper, saknade tillräcklig information om hur rättsväsendet fungerar och därmed hade bristande tillgång till det.

2.7 Avslutningsvis kan vi dra slutsatsen att rättsstatsprincipen kan fungera som vägledning för de effektivaste åtgärderna för att hantera hot mot folkhälsan⁽¹²⁾, och att den har ett grundläggande värde, inte bara under normala förhållanden, utan också, och kanske ännu mer, i kristider. Mot bakgrund av de insatser som gjorts inom ramen för NextGenerationEU-instrumentet för att avhjälpa de omedelbara ekonomiska och sociala skadeverkningarna av covid-19-pandemin upprepar EESK sitt stöd för kommissionens förslag till förordning om att skapa ett nytt verktyg som skulle möjliggöra korrigering av ekonomiska åtgärder gentemot medlemsstater som på ett allvarligt och ihållande sätt kränker de värden som anges i artikel 2⁽¹³⁾.

3. Grundläggande rättigheter

3.1 Covid-19-pandemin har inneburit en mycket svår påfrestning för alla institutioner och infrastrukturer som stöder och skyddar de grundläggande rättigheterna i EU. Det snabbt försämrade läget för hälso- och sjukvården och den storskaliga socioekonomiska krisen har hotat livet, hälsan och välbefinnandet hos en majoritet av invånarna i EU, och ökat risken för fattigdom. Detta har särskilt gått ut över specifika grupper som drabbats av ett konkret och ihållande avbrott i de sociala tjänsterna till följd av den långvariga underfinansieringen av dessa tjänster och en bristande krisberedskap i systemet. I detta sammanhang upprepar EESK sin uppmaning om att det bör införas en bindande EU-ram för en anständig minimiinkomst i EU⁽¹⁴⁾.

3.2 EU och medlemsstaterna bör inleda en djupgående samhällsdiskussion kring krisens ursprung och orsakerna till att de flesta hälso- och sjukvårdssystem i Europa drevs till kollapsens rand på grund av pandemin. År av åtstramningspolitik har lett till en genomgående trend med minskade investeringar i hälso- och sjukvårdssektorn och andra viktiga sociala tjänster (hjälp till behövande och utsatta personer, vårdhem osv.), vilket skapat en tidsinställd bomb som exploderade när det uppstod en stor utmaning på hälsoområdet. I takt med att konferensen om Europas framtid går vidare bör alla berörda parter uppmanas att dra lärdom av denna kris för att lägga grunden för en återuppbyggnad av välfärdsstaten. Resiliens är

⁽¹⁰⁾ J. Grogan, *Extraordinary or extralegal responses? The rule of law and the COVID-19 crisis* (Democracy Reporting International, May 2021).

⁽¹¹⁾ J. Grogan, *Extraordinary or extralegal responses? The rule of law and the COVID-19 crisis* (Democracy Reporting International, May 2021).

⁽¹²⁾ J. Grogan och N. Weinberg, "Principles to Uphold the Rule of Law and Good Governance in Public Health Emergencies" (RECONNECT Policy Brief, augusti 2020): https://reconnect-europe.eu/wp-content/uploads/2020/08/RECONNECTPB_082020B.pdf.

⁽¹³⁾ EUT C 62, 15.2.2019, s. 173.

⁽¹⁴⁾ EUT C 190, 5.6.2019, s. 1. EESK:s yttrande fick ett motyttrande som avlogs, men som fick minst en fjärdedel av de avgivna rösterna.

ett tomt ord om man inte satsar allt på att bygga upp en ny europeisk samhällsmodell som sätter människorna i centrum. Unionen måste vara förberedd inför framtida kriser när det gäller beslutsfattande, öppna förfaranden, politik och finansiella resurser.

3.3 Skyddet av de rättigheter som fastställs i stadgan om de grundläggande rättigheterna ifrågasattes i takt med att krisen växte och politiska åtgärder vidtogs, särskilt rättigheter som rör tillhandahållande av hälso- och sjukvård, icke-diskriminering, jämställdhet, barnets rättigheter, äldres rättigheter och rättigheter för personer med funktionsnedsättning samt skäliga arbetsvillkor, social trygghet och socialt stöd. I fråga om jämställdhet var kvinnor tyvärr underrepresenterade i de tillfälliga strukturer för beslutsfattande som inrättades för att hantera covid-19, och ett könsspecifikt fokus saknades i många konsekvensbedömningar. Det finns också ett behov av att uttryckligen erkänna pandemins och relaterade åtgärders oproportionerliga inverkan på jämställdheten.

3.4 Kommittén lägger stor vikt vid barns rättigheter, särskilt deras tillgång till utbildning och socialt stöd. Såsom EESK redan har föreslagit bör särskild uppmärksamhet ägnas åt covid-19-pandemins konsekvenser för barns rättigheter, välfärd och intellektuella och känslomässiga utveckling⁽¹⁵⁾.

3.5 EESK upprepar rekommendationen i sitt yttrande "Ny strategi för tillämpningen av stadgan om de grundläggande rättigheterna" om att kommissionen bör inrikta 2022 års rapport på pandemins inverkan på de grundläggande rättigheterna, särskilt de som rör socioekonomiskt välbefinnande⁽¹⁶⁾.

3.6 EU har ett stort ansvar för att främja och värna de mänskliga rättigheterna i hela världen. Mot bakgrund av covid-19-pandemin anser kommittén också att EU skulle kunna göra mer för att hjälpa världen att hantera covid-19-pandemin. EESK välkomnar och stöder EU:s krisinsatser för att hantera humanitära behov, stärka hälso- och sjukvårdssystemen samt vatten- och sanitetssystemen och mildra pandemins sociala och ekonomiska konsekvenser.

3.7 På kort sikt bör mer resurser avsättas för att säkerställa en bred och rättvis tillgång till vaccin. De 100 miljoner vaccindoser som EU har utlovat räcker inte på långa vägar för att tillgodose de mest akuta behoven i större delen av världen⁽¹⁷⁾. I egenskap världens största exportör av vaccin måste unionen vara beredd att ändra sin strategi. Vaccin måste tillverkas i större skala och i större mängd i syfte att göra det möjligt för länder utanför EU att uppnå en god vaccinationsgrad. Inom ramen för det tidigare nämnda behovet av att skapa en ny europeisk ekonomisk och social modell bör alla europeiska aktörer inleda en ingående diskussion om de slutliga målen för den inre marknaden och därmed sammanhängande politik. Människorna bör stå i centrum för denna diskussion, där även begrepp som kollektiva nyttigheter, kollektiv hälsa och alternativa sätt att mäta välbefinnande, bland annat på grundval av förslag från arbetsmarknadens parter⁽¹⁸⁾, bör ingå.

3.8 Mer bör göras för att främja och värna grundläggande sociala rättigheter, som ett direkt och effektivt sätt att hantera pandemins negativa hälsomässiga, sociala, ekonomiska och utbildningsmässiga effekter. Den europeiska pelaren för sociala rättigheter bör betraktas som en naturlig politisk utveckling av skyddet av grundläggande sociala rättigheter.

3.9 Mandatet för byrån för grundläggande rättigheter och räckvidden för kommissionens rapporter om rättsstatsprincipen bör utvidgas till att fullt ut omfatta och möjliggöra lämplig övervakning av respekten för dessa grundläggande sociala rättigheter.

3.10 EESK understryker kopplingen mellan att skydda demokratin, rättsstaten och de grundläggande rättigheterna och att utveckla och genomföra den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Som tidigare nämnts bör medborgarnas välbefinnande och grundläggande rättigheter byggas upp kring en gemensam, konsekvent social modell, som är tillräckligt flexibel för att ta hänsyn till olika nationella traditioner och erfarenheter i linje med värdena, principerna och målen i fördraget, pelaren och dess förnyade och framåtblickande samförstånd⁽¹⁹⁾. Vid övervakningen av genomförandet av handlingsplanen för den europeiska pelaren för sociala rättigheter bör hänsyn tas till pandemins omfattande och omstörtande effekter.

⁽¹⁵⁾ EUT C 341, 24.8.2021, s. 50.

⁽¹⁶⁾ EUT C 341, 24.8.2021, s. 50.

⁽¹⁷⁾ Europeiska rådets slutsatser om covid-19, 25 maj 2021.

⁽¹⁸⁾ "Supplementing GDP as a welfare measure: proposed joint list by the European social partners", 3 mars 2021.

⁽¹⁹⁾ EUT C 374, 16.9.2021, s. 38.

4. Demokratins framtid

4.1 Pandemin är ett globalt fenomen liksom dess politiska och demokratiska konsekvenser. Enligt en nyligen genomförd studie är konsekvenserna för demokratin ytterst allvarliga och omfattar följande: antalet länder som rör sig i auktoritär riktning överstiger antalet länder som rör sig i demokratisk riktning; demokratin är på tillbakagång i några av de största länderna; valintegriteten ifrågasätts i flera länder; den demokratiska tillbakagången har ofta folkligt stöd; i icke-demokratiska stater har styret blivit ännu mer auktoritärt och den utdragna hälsokrisen tenderar att normalisera inskränkningarna av de grundläggande friheterna ⁽²⁰⁾. EU bör beakta dessa globala trender som påverkar unionens globala och regionala politik och föregå med gott exempel i demokratiska frågor för resten av världen.

4.2 Demokratins framtid och EU:s framtid är sammanflätade. EU byggdes upp som ett freds- och samarbetsinstrument och, vilket är ytterst viktigt, ett demokratiinstrument, under alla sina faser. Vi måste försäkra oss om att alla utmaningar och spänningar till följd av pandemin inte påverkar våra demokratiska systems kvalitet och resultat och, vilket är lika viktigt, åtagandet att bygga en integrerad, demokratisk, social och välmående union. Detta innebär bland annat att EU-lagstiftningen bör ha företräde framför nationell lagstiftning i överensstämmelse med fördragen.

4.3 Sedan början av 2020, då covid-19 spreds till Europa med förödande konsekvenser, har en rad politiska instrument satts in för att bekämpa pandemin. I de flesta fall vidtogs medicinska, akuta och administrativa åtgärder inom ramen för olika ordningar för undantagstillstånd, som skilde sig åt till innehåll och varaktighet.

4.4 I flera EU-länder väcktes allvarliga farhågor kring motiven till dessa undantagsordningar och deras konsekvenser. De har inneburit att parlamentariska och lokala/regionala församlingar har kringgåts, en brist på tillsyn över de verkställande åtgärderna, begränsad information till allmänheten, brist på insyn samt dialog med och deltagande av arbetsmarknadens parter, okontrollerade utgifter och otillräckligt stöd till de personer som påverkats mest, inklusive vårdpersonal. I länder där det redan fanns ett betydande demokratiskt underskott har undantagsordningarna påskyndat tidigare trender ⁽²¹⁾. I länder med stabila demokratiska system har de väckt frågor om anpassningsförmågan till nya omständigheter och ändamålsenligheten hos de åtgärder som vidtagits.

4.5 De politiska åtgärderna har också lett till en aldrig tidigare skådad mängd felaktig information och till motstånd mot hälsoskyddsåtgärderna, från nedstängning till behandlingar och vacciner. Unionen har generellt sett varit framgångsrik i sina insatser för att stödja forskning om vacciner och upphandling och distribution av vacciner, men har inte på ett tydligt sätt lyckats informera hela den europeiska befolkningen om detta, vilket har skapat en grogrund för spridning av falska nyheter, särskilt bland grupper av vaccininmotståndare. Inflytandet från påståenden i sociala medier har varit så kraftfullt att det påverkat allmänhetens förtroende för hälso- och sjukvårdssystemet och vårdpersonalen och underblåst missnöje mot forskare, politiker, akademiker och ledare i det civila samhället som förespråkade den WHO-sanktionerade åtgärdsstrategin. Oftast har det varit fråga om en blandning av konspirationsteorier och stark misstro mot medicinsk vetenskap och teknik, särskilt vacciner. På det hela taget har OECD konstaterat att covid-19-krisen har påskyndat en allmän nedåtgående trend i allmänhetens förtroende för institutioner, vilket har gett upphov till desinformation, polarisering och ovilja att följa de offentliga strategierna.

4.6 I flera länder har dessa åsiktsyttringar hjälpt radikala högerpartier och EU-skeptiska partier och organisationer att utöka sin politiska väljarbas ytterligare. I takt med att de medicinska och socioekonomiska kriserna fortgår kommer partiernas mobilisering och inflytande att stärkas ytterligare ⁽²²⁾.

4.7 I alla länder har spänningarna i samband med hälsokrisen och den ekonomiska krisen stor potential att orsaka splittring mellan olika grupper och sociala skikt. Enligt en färsk studie har pandemin och dess konsekvenser fått olika följder: för ungdomar och äldre; för dem som uppger att de har drabbats ekonomiskt och dem som huvudsakligen ser covid-19 som en folkhälsokris; för dem som betraktar staten som en beskyddare och dem som betraktar den som en förtryckare ⁽²³⁾.

⁽²⁰⁾ International Institute for Democracy and Electoral Assistance (International IDEA), *The Global State of Democracy Report 2021*.

⁽²¹⁾ Se Petra Guasti, "The Impact of the COVID-19 Pandemic in Central and Eastern Europe. The Rise of Autocracy and Democratic Resilience", *Democratic Theory*, volym 7, andra upplagan, vintern 2020: s. 47.

⁽²²⁾ Se exempelvis José Javier Olivas Osuna och José Rama, "COVID-19: A Political Virus? VOX's Populist Discourse in Times of Crisis", *Frontiers in Political Science*, 18 juni 2021.

⁽²³⁾ Ivan Krastev och Mark Leonard, "Europe's Invisible Divides: How COVID-19 is Polarizing European Politics", ECFR Policy Brief, september 2021.

4.8 EU och medlemsstaterna måste bli medvetna om de risker som en långvarig kris kan ge upphov till. Den största utmaningen för EU-institutionerna och medlemsstaternas regeringar är att kunna stärka demokratin, rättsstatsprincipen och de grundläggande rättigheterna under pandemin, samtidigt som de ifrågasätts och kritiseras. Syftet med en demokratisk strategi skulle inte vara att legitimera den politiska och statliga eliten, utan att bevara åtgärdernas effektivitet och samtidigt främja demokratisk pluralism, ordentliga kontroller och motvikt samt rationell, konstruktiv och medborgerlig kritik.

4.9 I detta avseende bör EU-institutionerna och medlemsstaternas regeringar använda de befintliga forumen för social dialog och medborgardialog för att fullt ut och på ett öppet sätt involvera det civila samhällets organisationer, arbetsmarknadens parter och berörda parter i skapandet av ett pluralistiskt, demokratiskt klimat där andra synsätt och kritik välkomnas. Trots de goda avsikterna med NextGenerationEU-instrumentet och de nationella återhämtnings- och resiliensplanerna, och trots kommissionens villighet att involvera det civila samhällets organisationer, arbetsmarknadens parter och berörda parter, är det faktiska deltagandet fortfarande i hög grad otillräckligt och de befintliga processerna ger inte utrymme för ett tillräckligt genomslag för deras synpunkter.

4.10 Såsom EESK rekommenderade i sitt yttrande om EU:s handlingsplan för demokrati bör främjandet av den europeiska demokratin, utöver de områden som redan nämnts, omfatta att främja det demokratiska deltagandet på europeisk, nationell, regional och lokal nivå; det bör inbegripa det civila samhällets deltagande och demokratin alla aspekter och områden, bl.a. arbetsdemokrati. EESK anser dessutom att man bör lägga större vikt vid den civila dialogen, som i alla demokratier är en nödvändig förutsättning för att beslutsprocessen och egenansvaret för denna ska hålla högsta kvalitet, i enlighet med bestämmelserna i artikel 11 i EU-fördraget ⁽²⁴⁾.

4.11 EESK anser att handlingsplanen för demokratin i Europa bör inbegripa ett omfattande initiativ för att främja utbildning i demokrati och grundläggande rättigheter, som spelar en avgörande roll för att skydda demokratiska värden och aktivt medborgarskap. Initiativet bör vara inkluderande och rikta sig till alla medborgare, med särskilt fokus på ungdomar.

Bryssel den 23 februari 2022.

Christa SCHWENG
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

⁽²⁴⁾ EUT C 341, 24.8.2021, s. 56.

Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om samhällsutmaningarna med grönare transporter till sjöss och på inre vattenvägar

(Yttrande på eget initiativ)

(2022/C 275/03)

Föredragande: **Pierre Jean COULON**

Beslut av EESK:s plenarförsamling	25.3.2021
Rättslig grund	Artikel 32.2 i arbetsordningen Yttrande på eget initiativ
Ansvarig sektion	Sektionen för transporter, energi, infrastruktur och informations-samhället
Antagande av sektionen	2.2.2022
Antagande vid plenarsessionen	23.2.2022
Plenarsession nr	567
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	207/1/2

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) upprepar sitt stöd för slutsatserna och rekommendationerna i yttrandena "FuelEU Maritime" ⁽¹⁾ och "Naiades III" ⁽²⁾.

1.2 Inom dessa områden är ett "nära samarbete med alla intressenter i sjöfartsklustret och leveranskedjan [...] nödvändigt för att i slutändan uppnå detta mål".

1.3 Detsamma gäller det nödvändiga intresset "av att inrätta intermodala terminaler" som gör det möjligt att utveckla "transport på inre vattenvägar i städer [för att bidra] till en förbättrad livskvalitet".

1.4 EESK anser att man vid miljöanpassningen av transporter till sjöss och på inre vattenvägar måste ta hänsyn till hälsan och livskvaliteten för dem som bor nära farleder eller hamnar.

1.5 Därför måste hamnmyndigheter, lokala och regionala myndigheter och transportaktörer samarbeta för att ompröva förbindelserna mellan städer, hamnar och transportaktörer.

1.6 Omställningen till grönare transporter är möjlig först efter det att de anställda fått lämplig utbildning.

1.7 Dessa rekommendationer utgör en integrerad del av en framtida exploatering av den blå ekonomin.

2. Inledning

2.1 Med kommissionens meddelande "Naiades III: Främja framtidssäkrad transport på EU:s inre vattenvägar", som offentliggjordes den 24 juni 2021, och förslaget till Europaparlamentets och rådets förordning om användning av förnybara bränslen för sjötransport, även kallad "FuelEU Maritime", som offentliggjordes den 14 juli 2021, inleds utfasningen av fossila bränslen i dessa sektorer.

2.2 Naiades III är en handlingsplan för att främja transporter på inre vattenvägar i 35 punkter, med utgångspunkt i ett mycket enkelt konstaterande av kommissionsledamoten med ansvar för transport, Adina Vălean: transport på inre vattenvägar är ett av de koldioxidsnålaste transportsätten, och vattenvägarna kan spela en avgörande roll i utfasningen av fossila bränslen från transportsystemen. Ändå används våra floder och kanaler för bara 6 % av godstransporterna i EU, medan nätet av inre vattenvägar uppgår till 41 000 km.

⁽¹⁾ EESK:s yttrande "FuelEU Maritime" (EUT C 152, 6.4.2022, s. 145).

⁽²⁾ EESK:s yttrande "Naiades III" (EUT C 194, 12.5.2022, s. 102).

2.3 Ambitionen med meddelandet är att göra det möjligt att förflytta en större mängd varor på Europas floder och kanaler och att underlätta omställningen till utsläppsfria pråmar senast 2050.

2.4 Kommissionen föreslår därför en översyn av direktivet om intermodala transporter från 1992 ⁽³⁾, som är det enda EU-rättsliga instrument som direkt stöder övergången från godstransporter på väg till utsläppsnåla transportsätt (inre vattenvägar, sjötransporter och järnväg), men vars effekt har påverkats av ett otillfredsställande införlivande i medlemsstaterna. En viktig orsak till detta bristfälliga införlivande är att 2018 års mobilitetspaket innehöll en verklig konflikt mellan, å ena sidan, målet att uppnå rättvis konkurrens mellan vägtransportföretag och deras anställda på den inre marknaden (genom att begränsa cabotage till och från intermodala terminaler) och, å andra sidan, övergången från modala till intermodala transporter genom att sänka kostnaderna.

2.5 Förslaget till förordning om sjötransport ingår i det politiska och lagstiftningsmässiga s.k. 55 %-paketet, som syftar till att minska utsläppen av växthusgaser med 55 % fram till 2030. Det är främst inriktat på utsläppsminskingsmål och ålägger transportföretagen att rapportera vilken typ av fartyg och bränsle de använder. Det är därför relativt föga bindande, vilket beror på att sjötransporterna enligt kommissionen generellt sett bara står för 10 % av de transportrelaterade utsläppen i EU.

2.6 EESK kan inte annat än stödja kommissionens politik att göra transporterna till sjöss och på inre vattenvägar grönare.

2.7 Det är vad kommittén gjort i sina yttranden "FuelEU Maritime" ⁽⁴⁾ och "Naiades III" ⁽⁵⁾, som nyligen antogs. Vi skulle också vilja ta tillfället i akt att lägga fram några reflektioner om de samhällsutmaningar som uppstår i samband med att transporterna till sjöss och på inre vattenvägar blir grönare, och fästa det civila samhällets uppmärksamhet på att grönare transporter till sjöss och på inre vattenvägar även förutsätter maritim fysisk planering, så att transporterna kan anpassas till klimatförändringarna i enlighet med den "blå ekonomin" ⁽⁶⁾.

3. Allmänna kommentarer

3.1 Detta yttrande på eget initiativ består av två delar som avser olika frågor: Den första är inriktad på karaktären hos transporter på inre vattenvägar och flodhamnar, medan den andra är inriktad på sociala frågor som rör de anställda inom transporter till sjöss och på inre vattenvägar. EESK betonar att sjötransporter är en sektoriell marknad som sträcker sig från lokala transporter med färjor som betjänar städer och skärgårdar via floder och korta sjövägar till transporter över långa sträckor med färja, bulkfartyg och containerfartyg samt kryssningsfartyg.

I detta yttrande tas inte alla dessa sektorer upp, utan behandlas samhällsdimensionen av lokala och regionala transportfrågor.

3.2 Att göra transporterna på inre vattenvägar och till sjöss grönare förutsätter en integrerad strategi, eftersom man i den framtida transportinfrastrukturen också måste beakta farhågor som rör lokalbefolkningens och de lokala arbetstagarnas hälsa.

3.3 I detta yttrande på eget initiativ om samhällsutmaningarna med grönare transporter till sjöss och på inre vattenvägar anser EESK att det är det mycket viktigt att kommissionen har tillgång till gedigna studier om hälsoeffekterna av verksamheten i flod- och kusthamnar. Dessa studier bör omfatta en analys av de storskaliga miljöledningssystemen och inbegripa rekommendationer för en verksamhet i flod- och kusthamnar där hälsofrågor beaktas.

3.4 Sjöfartscabotage spelar en nyckelroll för den ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållningen, särskilt för ömråden. Det främjar en politik med låga koldioxidutsläpp, minskar miljöpåverkan och underlättar principen om multimodalitet.

⁽³⁾ Rådets direktiv 92/106/EEG av den 7 december 1992 om gemensamma regler för vissa former av kombinerad transport av gods mellan medlemsstaterna, (EGT L 368, 17.12.1992, s. 38).

⁽⁴⁾ EESK:s yttrande "FuelEU Maritime" (EUT C 152, 6.4.2022, s. 145).

⁽⁵⁾ EESK:s yttrande "Naiades III" (EUT C 194, 12.5.2022, s. 102).

⁽⁶⁾ EESK:s yttrande "En ny strategi för en hållbar blå ekonomi i EU", föredragande: Simo Tiainen (EUT C 517, 22.12.2021, s. 108) och EESK:s yttrande "Innovation i den blå ekonomin", föredragande: Séamus Boland (EUT C 12, 15.1.2015, s. 93).

3.5 Förbättrad luftkvalitet i hamnarna och dess inverkan på lokalbefolkningens hälsa är en känslig fråga. Att vidareutveckla landströmsförsörjning i flod- och kusthamnar, såsom Rotterdams hamn har gjort, så att fartyg, oavsett storlek, kan stänga av sina motorer när de ligger i hamn, framstår som relevant för EESK, eftersom detta skulle bidra till att skydda lokalbefolkningens och arbetstagarnas hälsa. Detta gäller även kryssningsfartyg som ofta ligger i hamn i centrala hamnområden.

3.6 Bullret från verksamheten i kusthamnar kan inte ignoreras, eftersom det handlar om lokalbefolkningens livskvalitet å ena sidan och arbetstagarnas hälsa å andra sidan. Detsamma gäller dem som bor i närheten av inre vattenvägar i inlandet. Bättre prestanda för transporter på inre vattenvägar går hand i hand med den socioekonomiska utvecklingen i inlandet. Denna utveckling får dock inte ske på bekostnad av invånarnas livskvalitet, även om transporter på inre vattenvägar orsakar färre olägenheter än vägtransporter.

3.7 Man kan inte behandla frågan om grönare transporter på inre vattenvägar och till sjöss utan att ta upp frågor som rör personalutbildning, sysselsättningsutsikter och skillnaden i behandling av kvinnor och män inom dessa sektorer. Man får heller inte bortse från de samhällsutmaningar som hänger samman med de djupgående förändringar som digitaliseringen och automatiseringen av yrkena medför.

3.8 Det är nödvändigt att förnya flottan för att minska de inre vattenvägstransporternas beroende av fossila bränslen. Denna sektor består dock till större delen av små skeppare och små och medelstora företag, som för närvarande har det ekonomiskt svårt (omsättningsminskning på ca 2,7 miljarder euro och minskning av passagerartrafiken med minst 70 %). Den sociala acceptansen för den nödvändiga förnyelsen av flottan förutsätter därför skepparnas stöd, som bara kan säkerställas om man säkrar deras förtroende genom investeringar och långsiktigt ekonomiskt stöd.

3.9 Omställningen till koldioxidfria transporter på inre vattenvägar förutsätter således inte bara ekonomiskt stöd till befintliga skeppare, utan också ökade insatser för att utbilda nuvarande och framtida besättningsmedlemmar. Hur framgångsrik miljöanpassningen av transporter på inre vattenvägar och till sjöss blir beror också på sektorns förmåga att hantera omvandlingen av arbetet och färdigheterna.

4. Särskilda kommentarer

Hamnar

4.1 När det gäller sjötransporter leder politiken för grönare sjötransporter till en omprövning av förbindelserna mellan stad och hamn. Projekt för fysisk planering som bygger på en helt oljebaserad ekonomi och den globaliserade "supercontaineriseringen" under 1900-talets andra hälft har lett till att hamnarna lämnat städerna, som har blivit för trånga, och till att industri- och hamnområden har skapats i utkanterna. Acceptansen för ett stort hamn- eller stadsprojekt måste dock vara så gott som enhällig, vilket innebär att man måste beakta en ofta mycket komplex samling argument som förenar allmänintresse och särintressen. Dessa medborgerliga och samhälleliga krav är tämligen nya i det tusenåriga förhållandet mellan en stad och dess hamn.

4.2 Hamnmyndigheten och kommunerna kan ställa sig på samma sida eller inta helt motsatta ståndpunkter, med samhälleliga och miljömässiga dimensioner som inte längre kan förbises (?). I hamnstäder, där fartyg samexisterar med lokalbefolkning, industri, handel och turism, blir miljökvaliteten och källorna till olägenheter frågor som mobiliserar invånarna. Till exempel har fartygen sina motorer igång dygnet runt: Luftföroreningar är ett dagligt gissel för många som bor i närheten av europeiska hamnar.

4.3 Kombinerade last- och passagerarfartyg och färjor på många linjer släpper ut avgaser och fina partiklar i luften. Bullret från motorerna är också en outhärdlig olägenhet, eftersom det handlar om ett permanent buller som förstärks nattetid.

4.4 Problemet beror på att bara en del av kajplatserna för fartyg i hamnarna är försedda med landströmsanslutning. Därför måste vissa fartyg slå på sina egna generatorer.

4.5 Förbättrad luftkvalitet i hamnarna och dess inverkan på lokalbefolkningens hälsa är en känslig fråga. Samhället efterfrågar i allt högre grad förebyggande och avhjälpande åtgärder när det gäller luftkvaliteten i närheten av hamnar, särskilt på sociala medier.

(?) Daudet, B., och Alix, Y., "Gouvernance des territoires ville-port: empreintes locales, concurrences régionales et enjeux globaux", *Organisations et Territoires*, 2012.

4.6 Detsamma gäller det buller som hamnverksamheten orsakar. Enligt EESK kan man när transporter till sjöss och på inre vattenvägar görs grönare inte underlåta att göra en kartläggning och analys av hamnarnas miljöpåverkan, särskilt i gränsområdena mellan stad och hamn. Detta bör vara ett första steg före antagandet av alla åtgärder och skulle möjliggöra smart miljöförvaltning av gränsområdet mellan stad och hamn, som utvecklingen av inlandshamnar skulle kunna bidra till.

4.7 Man kan nämligen inte besluta om grönare transporter till sjöss och på inre vattenvägar utan att göra en förhandsbedömning av effekterna av spridningen av gasutsläpp, även koldioxidsnäla sådana, från fartyg, hamnområdets topografiska profil, befolkningsfördelningen i de områden som påverkas av hamnverksamheten samt förekomsten av meteorologiska stationer, eftersom vädret påverkar huruvida gaser sprids eller stannar kvar i luften, och av sensorer som mäter föroreningar och bullernivåer.

Anställda inom sjöfartssektorn

4.8 Man kan inte heller förbise en annan stor samhällsutmaning: sysselsättning och utbildning i nya yrken för sjöfolk. Trots bristen på tillgängliga, exakta och jämförbara uppgifter om sjöfolk är det allmänt erkänt att sjöfartssektorn lider av kompetensbrist och att det är svårt att tillsätta tjänster och behålla sjöfolk.

4.9 En av orsakerna till sektorns bristande attraktivitet ur yrkessynpunkt är att sjöfarten inte längre betraktas som ett sätt att upptäcka världen. Det har ju blivit billigare och enklare att resa. Enligt en oberoende studie som utarbetats för kommissionens räkning anses sektorn också vara oförenlig med ett "normalt" socialt liv och familjeliv samt erbjuda dåliga arbetsvillkor och utsikter till yrkesmässig utveckling, trots 2006 års sjöarbetskonvention, kallad "MLC 2006", som fastställer lägsta arbets- och levnadsvillkor för sjöfolk i den globala handelsflottan ⁽⁸⁾.

4.10 Vissa uppgifter från en rapport från European Community Shipowners' Association (ECSA) visar dock att sjöfarten i vissa delar av samhället uppfattas som prestigefull och respektabel, i synnerhet tack vare offentliga informationskampanjer om sektorn, utbildningsbidrag osv.

Andelen kvinnor inom transportområdet

4.11 Kvinnorna är alltjämt underrepresenterade inom sjötransporter, de är relativt få till antalet, och det är inte mycket som tyder på att situationen skulle vara på väg att förbättras. Bortsett från vissa nordiska länder och Nederländerna har kvinnor arbeten med lägre status och lön än män.

4.12 EESK ingår den europeiska jury vars mål är att integrera och främja kvinnor inom transportyrken i allmänhet, inbegripet transporter till sjöss och på inre vattenvägar. En webbenkät som genomfördes av Europeiska transportarbetarfederationen mellan den 7 oktober och den 29 november 2019 visar nämligen att kvinnor bara utgör 22 % av arbetskraften inom transportsektorn som helhet ⁽⁹⁾. Studien visar att många hinder till följd av bristande jämställdhet och könsstereotyper kvarstår inom sektorn. Sjötransport har alltid varit en mansdominerad bransch, och EESK anser att det är nödvändigt att ändra på detta för att möta samhällsutmaningar i anknytning till kvinnors ställning inom denna sektor.

4.13 Miljöanpassningen av sjötransporterna kan komma att bli ett tillfälle att göra just detta. EESK anser nämligen att den tekniska utveckling som denna miljöanpassning medför torde leda till en dynamisk utveckling av sysselsättningen inom sjötransport och en ändrad uppfattning om sektorn, eftersom traditionella arbetstillfällen till sjöss kommer att utvecklas till arbetstillfällen med högt mervärde på land, vilket skulle göra det möjligt att rekrytera fler kvinnor.

4.14 Sjöfolk med lämpliga kvalifikationer är avgörande för att säkerställa en sjöfart som är lika säker som miljövänlig. Livskraften i denna dynamiska sektor är beroende av förmågan att fortsätta att locka till sig tillräckligt många nyanställda av hög kvalitet och behålla erfaret sjöfolk, inklusive kvinnor och andra underrepresenterade grupper.

4.15 EESK anser att det är nödvändigt att involvera alla berörda parter, däribland arbetsmarknadens parter, för att finna lösningar som är både betydande och genomförbara i samband med miljöanpassningen av sjötransporten ⁽¹⁰⁾.

⁽⁸⁾ Coffey, Consultores em Transportes Inovação e Sistemas, Oxford Research och World Maritime University, "Study on social aspects within the maritime transport sector", Europeiska unionens publikationsbyrå, 2020.

⁽⁹⁾ <https://www.etf-europe.org/make-transport-fit-for-women-to-work-in-etf-sounds-alarm-over-industrys-growing-gender-divide/>

⁽¹⁰⁾ <https://www.ecsa.eu/index.php/etf-ecsa-declaration-enhanced-participation-women-european-shipping>

Sjöfolk

4.16 Automatiseringen av fartyg skulle dock kunna leda till en minskning av besättningar, vilket skulle minska efterfrågan på sjöfolk och samtidigt öka arbetsbördan och ansvaret för dem som redan är i tjänst. Det är föga troligt att utsikterna till arbetslöshet eller omskolning skulle vinna social acceptans.

4.17 Digitalisering och automatisering har dessutom potential att förbättra arbetsvillkoren för högkvalificerade besättningsmedlemmar med it-kompetens och elektroteknisk kompetens. Detta kan också minska den administrativa bördan, som ofta upplevs som betungande av besättningsmedlemmar, och göra det möjligt att utveckla praktiskt taget autonoma driftssystem, vilket otvivelaktigt kommer att påverka arbetstider och sjöfartyrkenas attraktivitet.

4.18 Digitaliseringen och automatiseringen i samband med grönare sjötransporter kommer att förändra sektorn i grunden. Detta kommer dock inte att ske på kort sikt, särskilt som redarna ännu inte är fullt förberedda. I stället anpassas denna nya teknik till befintliga fartyg. Kostnaderna för att förnya flottan spelar också en roll i denna tillbakahållsamhet.

4.19 Man kan inte heller bortse från risken för att förändrade kompetensbehov kan inverka negativt på sysselsättningen genom att visst sjöfolk hamnar på efterkälken eller genom att morgondagens sjöfolk inte får rätt utbildning. Detta innebär en stor utmaning för skolor för sjöfartsutbildning som enbart kan mötas av dem som har ett nära samarbete med sjöfartsnäringen för att anpassa sig till dennas behov.

4.20 Dessutom är fortbildning av sjöfolk nödvändigt för att hålla deras kompetens aktuell och underlätta den övergång från havsbaserade till landbaserade arbetstillfällen som grönare sjötransporter sannolikt kommer att leda till. Denna aspekt är avgörande för en positiv inverkan på samhället som helhet.

4.21 Mer kvalificerade arbetstagare innebär ökade arbetskostnader, risk för social dumpning till nackdel för de minst kvalificerade arbetstagarna och illojal konkurrens på arbetsmarknaden, vilket gör att man måste skydda sysselsättningen för europeiskt sjöfolk. I detta avseende ger studie "Seafarers and digital disruption" från 2018 ⁽¹¹⁾ goda insikter. Det verkar dock som att deras antal minskar och deras ålder ökar, vilket väcker frågan om de är konkurrenskraftiga i förhållande till icke-europeiskt sjöfolk. Detta utgör en separat fråga, men bör ändå nämnas i detta yttrande på eget initiativ.

4.22 Arbetsmarknadens parter har således en viktig roll att spela när det gäller att se till att arbetsnormerna inom sjötransport respekteras eller rentav höjs. Kollektivförhandlingar kan dock försvåras av de olika arbetstagarättigheter som gäller ombord och kompliceras av tillämpningen av arbetsrätten i gränsöverskridande områden på grund av bristande kommunikation, samarbete och samordning mellan de olika myndigheter som ansvarar för att övervaka arbetsvillkoren.

Transport på inre vattenvägar

4.23 Vissa av dessa överväganden om anställda inom sjötransport är ibland överförbara på transport på inre vattenvägar, bortsett från att arbetsmarknaden för inlandssjöfart till största delen utgörs av egenföretagare som blir allt äldre, vilket i sin tur beror på en kombination av sociala, ekonomiska och kulturella faktorer ⁽¹²⁾. Det bör noteras att även åldern bland de anställda blir allt högre, eftersom de som är yngre föredrar att arbeta på land med regelbundna arbetstider och möjlighet att tillbringa sina helger hemma. Denna faktor är till exempel mycket betydelsefull i Västeuropa, där omkring 80 % av fraktföretagen på inre vattenvägar drivs av ägare-aktörer, vars arbetstider inte är regelbundna. Detta leder till en arbetskraftsbrist inom inlandssjöfarten, inom såväl marknaden för passagerartrafik som den för frakt, som kan noteras när det gäller både kvalificerad personal på ledningsnivå och kvalificerade skeppare i segmentet för flytande last.

4.24 EESK konstaterar att denna brist också beror på tekniska faktorer. Eftersom besättningsmedlemmarnas arbete blir allt mer tekniskt söker de företag som utför transport på inre vattenvägar specialistprofiler, men dessa är svåra att hitta.

4.25 För att göra sektorn mer attraktiv för i synnerhet den yngre generationen krävs genomgripande åtgärder, inte minst sociokulturella och samhällsliga åtgärder såsom utveckling av kooperativ för att bättre anpassa de ekonomiska behoven (effektivitet, lönsamhet, hög arbetsbelastning) till de sociala, kulturella och samhällsliga aspekterna (privatliv och socialt liv, familj osv.).

⁽¹¹⁾ <https://www.ics-shipping.org/wp-content/uploads/2018/10/ics-study-on-seafarers-and-digital-disruption.pdf>.

⁽¹²⁾ Centrala kommissionen för sjöfarten på Rhen, tematisk rapport, "European inland navigation sector labour market", februari 2021.

4.26 Slutligen påpekar EESK att de effekter av covid-19-krisen som redan känns av kommer att öka under de kommande åren, särskilt som arbetsmarknaden inom inlandssjöfarten kommer att förändras ytterligare till följd av miljöanpassningen av sektorn.

Bryssel den 23 februari 2022.

Christa SCHWENG
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

III

(Förberedande akter)

EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉNS 567:E PLENARSESSION –
INTERACTIO, 23.2.2022–24.2.2022

**Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Förslag till rådets rekommendation
om en pakt för forskning och innovation i Europa**

[COM(2021) 407 final – 2021/0230(NLE)]

(2022/C 275/04)

Föredragande: **Paul RÜBIG**

Medföredragande: **Panagiotis GKOFAS**

Remiss	Europeiska kommissionen, 2.5.2022
Rättslig grund	Artikel 182 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Ansvarig sektion	Inre marknaden, produktion och konsumtion
Antagande av sektionen	3.2.2022
Antagande vid plenarsessionen	23.2.2022
Plenarsession nr	567
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	219/0/2

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) välkomnar att det i pakten för forskning och innovation i Europa fastställs gemensamt överenskomna värderingar och principer för forskning och innovation (FoI) och att de områden där medlemsstaterna gemensamt kommer att utarbeta prioriterade åtgärder anges på en global och generell nivå. Pakten stöder således det nya europeiska forskningsområdet, samtidigt som hänsyn tas till att forskning och innovation i hög grad är nationella befogenheter.

1.2 Rådets rekommendation är uppdelad i ett antal delar som behandlas i avsnitten

1. värderingar och principer,
2. prioriterade områden för gemensamma åtgärder,
3. prioritera investeringar i forskning och utveckling (FoU),
4. samordning av politiska åtgärder samt övervakning och rapportering.

1.3 I framtiden bör Europa skapa värde, affärsverksamhet och arbetstillfällen av god kvalitet på grundval av sina FoU-resultat. Immateriella rättigheter är ett mycket viktigt verktyg för att generera affärsverksamhet, vinst och arbetstillfällen för Europa på grundval av europeiska FoU-resultat. Den stora betydelsen av immateriella rättigheter och

patent bör läggas till i ledet om värdeskapande, och en tydlig strategi för immateriella rättigheter för Europa bör utarbetas inom ramen för pakten för det nya europeiska forskningsområdet. Denna aktiva och passiva patentpolitik och patentstrategi för EU bör åtföljas av en aktiv och passiv licensstrategi och ett insynsvänligt övervakningssystem för den globala nettobalansen mellan patent och licenser.

1.4 Vi välkomnar den tydliga uppmaningen i pakten om att fördjupa det europeiska forskningsområdet, dvs. att övergå från samordning av nationell politik till en djupare integration av denna politik, och uppmaningen att påskynda den gröna och den digitala omställningen. FoI-verksamheten i EU:s 27 medlemsstater har hittills bedrivits och bedrivs fortfarande till största delen åtskilt och parallellt. Dessa verksamheter måste nu kopplas samman med hjälp av omfattande "kommunikationsrör", något som EESK anser måste vara ett av paktens viktigaste mål.

1.5 Mot bakgrund av de mycket omfattande investeringarna i forskning, teknik och innovation i Asien (Kina, Sydkorea osv.) anser kommittén att EU avsevärt måste öka takten i sina FoI-insatser, särskilt när det gäller att snabbt omvandla FoU-resultat till innovativa produkter och tjänster, eftersom Europa ligger efter på detta område, vilket tydligt påpekas i COM(2020) 628.

1.6 EESK vill framhålla att takten i FoI måste ökas i EU och att den digitala omställningen måste genomföras snabbt. En nyligen offentliggjord rapport från kommissionen, "The 2021 EU Industrial R&D Investment Scoreboard", visar att Kina ökade sina FoU-investeringar med 18,1 % från 2020 till 2021, att Förenta staterna under denna period ökade sina FoU-investeringar med 9,1 %, medan EU-27 minskade sina FoU-investeringar med 2,2 %. Dessa omställningsprocesser måste vara rättvisa och balanserade, så att ingen grupp i det civila samhället lämnas utanför, vilket särskilt gäller utsatta medborgare, EU-medborgare som bor i avlägsna regioner eller arbetsmarknadens parter.

1.7 Såsom påpekas i meddelandet om en ny era för det europeiska forskningsområdet, liksom i pakten, behöver EU i själva verket en ny vision, dvs. en ny giv för det europeiska forskningsområdet. Om EU bara fortsätter med sin gamla strategi för forskning, teknik och innovation kommer unionen att halka efter Förenta staterna och Asien (Kina, Sydkorea osv.) inom FoI.

1.8 Hittills har endast en begränsad andel av EU:s befolkning (endast de som kan förväntas vara inblandade i FoI) engagerat sig i EU:s FoI-politik. Den moderna socioekonomiska forskningen visar dock på den stora betydelsen av samspelet mellan forskning, teknik och samhälle för goda resultat inom FoI. För att konkret kunna bidra i syfte att stärka EU globalt efterlyser EESK att det civila samhällets organisationer samt arbetsmarknadens parter och ekonomiska partner (särskilt organisationer som företräder mikroföretag och små och medelstora företag) på lämpligt sätt får delta på EU-nivå och nationell nivå i kommissionens övervakning av de åtgärder som redan vidtagits 2022 av det europeiska forskningsområdets nya forum och närliggande initiativ, såsom de nya europeiska medborgarpanelerna inom konferensen om Europas framtid. Den så kallade kunskapstriangeln (högre utbildning, grundforskning och tillämpad forskning samt industrins kommersialisering av ny teknik) är ett viktigt koncept för att stärka FoI, och vi välkomnar att det även omnämns i kommissionens pakt för FoI. Det är också viktigt att se till att arbetarna på fabriksgolvet – samt utsatta EU-medborgare – inbegrips i detta koncept för det europeiska civila samhällets deltagande.

1.9 Inom ramen för den nya pakten för FoI måste Europa skapa förutsättningar för en mer företagervänlig kultur som uppmuntrar risktagande, innovativa företag – såväl mikroföretag och små och medelstora företag som nystartade företag. Den välkända sloganen "No risk, no fun" (inget nöje utan risker) blir på innovationsområdet "No risk, no new business, no new quality jobs" (ingen ny affärsverksamhet och inga nya arbetstillfällen av god kvalitet utan risker).

1.10 Det finns många kommissionsdokument och kommissionsprogram om FoI. Därför skulle EESK uppskatta om kommissionen klargjorde sambandet mellan alla sina dokument om FoI, inbegripet pakten för FoI, den nya eran för det europeiska forskningsområdet, EU-uppdragen, EU:s plan för återhämtning och resiliens samt, generellt, Horisont Europa.

1.11 Sist men inte minst vill vi framhålla att EU:s pakt för FoI och den nya eran för det europeiska forskningsområdet bör utformas och genomföras på ett sätt som är förenligt med FN:s 17 mål för hållbar utveckling, som syftar till att uppnå anständiga levnadsvillkor för alla på en sund planet senast 2030.

2. Allmänna kommentarer

2.1 Det centrala kommissionsdokumentet, som pakten bygger på och hänvisar till, är COM(2020) 628 "En ny era för det europeiska forskningsområdet".

2.2 I mars 2021 offentliggjorde EESK ett yttrande ⁽¹⁾ om ”En ny era för det europeiska forskningsområdet” ⁽²⁾. Många av slutsatserna, rekommendationerna och de allmänna kommentarerna i EESK:s yttrande är också tillämpliga på pakten, och vissa återges i detta dokument.

2.3 Genom att samla dessa FoI-aspekter i en enda rättsakt bekräftas medlemsstaternas politiska åtagande att mobilisera sin FoI-politik för att ta itu med de utmaningar som Europa står inför i dag, nämligen följande:

- a) Den gröna och den digitala omställningen (den digitala omställningen och den gröna given).
- b) Återhämtningen efter pandemin.
- c) Den allt hårdare globala konkurrensen inom forskning, teknik och innovation, särskilt från Asien (Kina, Sydkorea etc.).

Alla dessa utmaningar måste hanteras på ett rättvist och balanserat sätt, så att ingen hamnar på efterkälken, särskilt inte utsatta EU-medborgare.

2.4 Globala rankingar och studier av forskning, teknik och innovation visar att EU-27 släpar efter Förenta staterna och Asien, i synnerhet Kina och Sydkorea, i den globala konkurrensen inom forskning, teknik och innovation, särskilt när det gäller viktig möjliggörande teknik (t.ex. artificiell intelligens, maskininlärning, robotteknik, digitala affärsmodeller osv.). Utmaningarna a och b återfinns i kommissionens meddelande COM(2021) 407. Vi har avsiktligt lagt till utmaning c ”[den] globala konkurrensen inom forskning, teknik och innovation, särskilt från Asien (Kina, Sydkorea, etc.)”, eftersom vi menar att om EU inte lyckas ta itu med denna utmaning kommer unionen att förlora miljontals kvalificerade arbetstillfällen till Asien och européerna därmed att förlora välbefinnande och livskvalitet. Forskning, teknik och innovation är den viktigaste drivkraften för framtida arbetstillfällen av god kvalitet. Om det tekniska ledarskapet inom många branscher flyttas till Asien kommer arbetstillfällen av god kvalitet också att flyttas till Asien.

2.5 Europeiska forskningsrådet (EFR) har också redan avgett ett yttrande om pakten och den nya eran för det europeiska forskningsområdet. Även EFR framhåller med all tydlighet att EU håller på att halka efter Asien, särskilt Kina, när det gäller forskning, teknik och innovation, och konstaterar att pakten för FoI kan vara EU:s sista chans att uppnå det ursprungliga europeiska forskningsområdets mål att befästa Europas ledande ställning inom FoI ⁽³⁾.

2.6 Kina har inte bara gått om EU när det gäller resultat inom FoU och patent, utan har också, under cirka fem år, på ett mycket aggressivt sätt tagit ledningen globalt när det gäller att fastställa tekniska industristandarder. Under många årtionden hade Förenta staterna och Europa monopol på fastställandet av industristandarder. Fastställandet av teknikindustrins standarder är mycket centralt för global forskning, teknik och innovation, vilket innebär att det land som fastställer dessa standarder har en konkurrensfördel. EESK rekommenderar därför med kraft att kommissionen anger tydliga åtgärder i pakten i syfte att upprätthålla Europas starka ställning när det gäller att fastställa globala standarder för teknikindustrin.

2.7 Mot bakgrund av de mycket omfattande investeringarna i forskning, teknik och innovation i Asien (Kina, Sydkorea osv.) anser kommittén att EU avsevärt måste öka takten i sina FoI-insatser, särskilt när det gäller att snabbt omvandla FoU-resultat till innovativa produkter och tjänster. En nyligen offentliggjord rapport från kommissionen, ”The 2021 EU Industrial R&D Investment Scoreboard”, visar att Kina ökade sina FoU-investeringar med 18,1 % från 2020 till 2021, att Förenta staterna under denna period ökade sina FoU-investeringar med 9,1 %, medan EU-27 minskade sina FoU-investeringar med 2,2 %. EU:s åtgärder för att öka takten inom FoI måste rikta sig till multinationella företag med huvudkontor i EU, samt mikroföretag och små och medelstora företag, eftersom även mikroföretag och små och medelstora företag hotas av konkurrensen från Asien och eftersom större delen av sysselsättningsstillväxten i Europa härrör från mikroföretag, små och medelstora företag och nystartade företag, inte från stora företag.

2.8 EESK välkomnar den tydliga uppmaningen i pakten till en fördjupning av det europeiska forskningsområdet, dvs. en övergång från samordning av nationell politik till en djupare integration av denna politik, samt uppmaningen att påskynda

⁽¹⁾ EESK:s yttrande om ”En ny era för det europeiska forskningsområdet” (EUT C 220, 9.6.2021, s. 79).

⁽²⁾ COM(2020) 628.

⁽³⁾ Källa: <https://erc.europa.eu/news/pact-research-innovation-foundations-european-research-area-still-valid-and-unavoidable>

den gröna och den digitala omställningen. FoI-verksamheten i EU:s 27 medlemsstater har hittills bedrivits och bedrivs fortfarande till största delen åtskilt och parallellt. Dessa verksamheter måste nu kopplas samman med hjälp av omfattande "kommunikationsrör", något som EESK anser måste vara ett av paktens viktigaste mål. Kommunikation och samarbete är viktiga drivkrafter för FoI.

2.9 Såsom påpekas i meddelandet om en ny era för det europeiska forskningsområdet, liksom i paktens, behöver EU i själva verket en ny vision, dvs. en ny giv för det europeiska forskningsområdet. Om EU bara fortsätter med sin gamla strategi för forskning, teknik och innovation kommer unionen att fortsätta att halka efter Förenta staterna och Asien (Kina, Sydkorea osv.) inom FoI.

2.10 Många studier visar att kunskapsöverföring inom FoI främst sker människor emellan, dvs. genom arbetsrotation mellan FoI-organisationer, samt mellan EU-medlemsstater i stor skala. EESK rekommenderar en massiv ökning av kunskapsöverföringen människor emellan, dvs. arbetsrotation och program för forskares rörlighet inom EU-27 i mycket stor skala. Kunskapsöverföring inom FoI sker inte via stora dokument: man kan inte överföra kunskapen från en forskares FoU-arbete under fem år med hjälp av en FoU-rapport på 500 sidor.

2.11 I paktens hänvisas till färdplanerna för industriteknik inom det europeiska forskningsområdet. EESK vet att det finns en färdplan inom det europeiska forskningsområdet för 2015–2020, men känner inte till någon teknikfärdplan inom det europeiska forskningsområdet som sträcker sig längre än till 2020. Teknikstrategier måste vara långsiktiga, eftersom ny teknik inte uppstår över en natt. De tekniska färdplanerna kräver en ledtid på minst 10 år. EESK uppmanar därför kommissionen att utarbeta tekniska färdplaner på medellång (2020–2030) och lång sikt (2020–2050) efter offentliggörandet av meddelandet om en ny era för det europeiska forskningsområdet.

2.12 EESK välkomnar hänvisningen till den stora betydelsen av den så kallade kunskapstriangeln (högre utbildning, grundläggande och tillämpad forskning samt industrins kommersialisering av ny teknik) (*).

2.13 EESK anser att forskning och (högre) utbildning visserligen är viktiga drivkrafter för kunskapsskapande, men att de inte är den viktigaste drivkraften för innovation. Innovation innebär – per definition – omvandling av FoU-resultat till innovativa produkter och affärsverksamhet. Det är inte universitetens eller forskningsinstitutens uppgift att utveckla innovativa produkter och affärsverksamhet. I detta led saknas företag, särskilt nystartade företag och entreprenörer, och deras viktiga roll i innovationsprocessen måste läggas till här. Europeiska innovationsrådet (EIC), kunskaps- och innovationsgrupperna inom Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT:s KI-grupper) och andra innovationssystem spelar en viktig roll i detta sammanhang.

2.14 Enligt professor Ansoffs berömda diagram ger endast en liten andel av FoU-projekten (mindre än ca 25 %) upphov till framgångsrika tekniska produkter på marknaden. En viktig fråga inom EU:s pakt och strategi för FoI måste således vara FoI:s ändamålsenlighet och effektivitet. Om man med intelligenta metoder för att säkerställa en ändamålsenlig och effektiv FoI kan öka antalet framgångsrika resultat inom FoI från 25 % till t.ex. 28 % skulle det vara en enorm framgång för Europa. Genom att säkerställa en ändamålsenlig och effektiv FoI skulle man, samtidigt som man bibehåller EU:s starka anspråk på spetskompetens inom forskning, också drastiskt kunna öka takten inom Europas FoI, något som är högst nödvändigt.

2.15 När det gäller "Värderingar och principer" håller EESK med om att de värden som anges i detta avsnitt är viktiga, men för att förhindra att EU halkar efter Förenta staterna och Asien i den globala konkurrensen på FoI-området behövs ytterligare principer. I meddelandet om en ny era för det europeiska forskningsområdet anges att EU måste öka takten på omvandlingen av FoU-resultat till innovativa produkter och tjänster för de globala marknaderna. Entreprenörskap är ett av de värden och en av de kompetenser som krävs för denna ökade takt, som det finns ett omedelbart behov av. Många globala studier visar att EU ligger klart efter Förenta staterna och Asien när det gäller entreprenörskap (t.ex. i fråga om innovativa digitala affärsmodeller).

2.16 När det gäller "Värdeskapande" håller EESK helt med om att det är mycket viktigt att omvandla "kunskap" (dvs. FoU-resultat) till innovativa och hållbara produkter och tjänster. I paktens hänvisas det till grundforskningens viktiga roll när det gäller att generera banbrytande upptäckter och kunskap. För att skapa "värde för Europa" krävs det dock mer än att

(*) Såsom framhålls i punkt 2 h i förslaget till rådets rekommendation (COM(2021) 407). I led h anges att "[f]orskning och innovation samt (högre) utbildning är viktiga drivkrafter för innovation, kunskapsskapande, spridning och användning".

generera banbrytande upptäckter: det finns – tyvärr – många exempel på hur europeiska forskare har gjort banbrytande upptäckter, men där entreprenörer och innovativa företag från Förenta staterna och Asien har skapat affärsverksamhet och vinst på grundval av europeiska FoU-resultat och där arbetstillfällena har gått från Europa till Förenta staterna och Asien. Europa får inte låta detta ske igen.

2.17 Europa bör i framtiden skapa värde, affärsverksamhet och arbetstillfällen av god kvalitet på grundval av sina egna FoU-resultat. Patent är ett mycket viktigt verktyg för att generera affärsverksamhet, vinst och arbetstillfällen för Europa på grundval av europeiska FoU-resultat. Den stora betydelsen av immateriella rättigheter bör läggas till i ledet om värdeskapande, och en tydlig strategi för immateriella rättigheter för Europa bör utarbetas inom ramen för pakten för det nya europeiska forskningsområdet. Denna aktiva och passiva patentpolitik och patentstrategi för EU bör åtföljas av en aktiv och passiv licensstrategi och ett insynsvänligt övervakningssystem för den globala nettobalansen mellan patent och licenser.

2.18 I punkt 2 i förslaget till rådets rekommendation⁽⁵⁾ anges de prioriterade områdena för EU:s FoI. Följande prioriterade områden för FoI-frågor anges också i COM(2020) 628:

- Artificiell intelligens
- Mikroelektronik
- Kvantdatorer
- 5G
- Förnybar energi
- Vätgasteknik
- Nollutsläpp och smart rörlighet

2.19 Kommittén vill upprepa att även om den håller med om att dessa sju prioriterade områden⁽⁶⁾ är mycket viktiga, bör följande nyckelteknik och nyckelsektorer läggas till:

- Rymdteknik.
- Rent vatten och sanitet.
- Nya högteknologiska material med hög framtida potential för EU, t.ex. grafen.
- Teknik för framställning av varor och livsmedel.
- Klinisk forskning, läkemedelsindustri och biotekniska sektorer.
- Digitala affärsmodeller i allmänhet.
- Teknik (maskinvara och programvara) för krisberedskap (strömavbrott, avbrott i den digitala kommunikationen, t.ex. på grund av it-brottslighet).

2.20 Tyvärr sker det en omfattande kompetensflykt av framstående forskare från EU-27 till Förenta staterna och i allt högre grad även till Asien. Denna kompetensflykt måste stoppas och bör omvandlas till ett kompetensinflöde. Bland annat följande principer är mycket viktiga för att uppnå globalt ledande och snabb forskning, teknik och innovation med spetskompetens:

- Erkännande av och skäligen ersättning till framstående forskare i EU-27, särskilt framstående kvinnliga forskare (mot bakgrund av den bristande jämställdheten inom forskning, teknik och innovation i EU-27).
- Effektiv kommunikation och samverkan samt effektivt samarbete (de tre nyckelbegreppen för innovation).
- En ökning av EU:s och medlemsstaternas finansiering av forskningscentrum och universitet, på grundval av konkurrensutsatta anbudsförfaranden, för att garantera att de allra bästa forskarna får pengarna (inte en "jämnt spridd" finansiering till alla forskningscentrum).

⁽⁵⁾ COM(2021) 407.

⁽⁶⁾ Enligt COM(2020) 628.

2.21 Ett viktigt mål för EU:s nya europeiska forskningsområde är värdeskapande. EESK anser därför att ledet "Kunskapsutnyttjande" är mycket viktigt. I detta led betonas vikten av samarbete och kopplingar mellan alla forsknings- och innovationsaktörer. Detta är viktigt, men inte tillräckligt för "kunskapsutnyttjande".

2.22 Följande frågor är lika viktiga för värdeskapandet i Europa:

— Ett åtagande om att snabbt omvandla FoU-resultat till innovativa produkter och tjänster och i slutändan till värde, affärsverksamhet och arbetstillfällen av god kvalitet. Detta kräver bland annat en mycket mer företagervänlig kultur i Europa och en positiv attityd till risktagande: en snabb lansering av innovativa produkter medför alltid risker.

Den välkända sloganen "No risk, no fun" (inget nöje utan risker) blir på innovationsområdet "No risk, no business, no new jobs" (ingen affärsverksamhet och inga nya arbetstillfällen utan risker).

— En tydlig teknisk färdplan, särskilt när det gäller viktig möjliggörande teknik och framtida och ny teknik.

— En tydlig strategi för immateriella rättigheter för det nya europeiska forskningsområdet.

2.23 När det gäller "En verkligt fungerande inre marknad för kunskap" är kunskap utan tvekan mycket viktigt, eftersom 2000-talet är kunskapens århundrade. Det är dock också mycket viktigt att åter stimulera produktionen av all maskinvara i Europa. För 20 år sedan trodde man i EU att man kunde flytta produktionen av varor till Asien och samtidigt behålla produktionsrelaterad FoU i Europa. Detta visade sig vara ett misstag. FoU följer alltid förr eller senare produktionen. EU måste därför göra stora ansträngningar för att flytta tillbaka åtminstone en del av produktionen och de därmed sammanhängande arbetstillfällena från Asien till Europa. Detta skulle också i hög grad bidra till att lösa arbetslöshetsproblemet, som är särskilt stort i vissa länder i södra Europa.

2.24 En lärdom som även Europa har dragit av covid-19-pandemin är att produktionen av nästan alla grundläggande läkemedel och vacciner har flyttats från Europa till Asien under de senaste 20–30 åren. Europa har förlorat sin suveränitet när det gäller många viktiga produkter och läkemedel. Mikrochipp är ett annat exempel på ett område där den europeiska industrin, särskilt bilindustrin, för närvarande har mycket stora problem. Andra exempel på områden där Europa tyvärr är nästan helt beroende av Asien är batterier för elfordon och vägsteknik. (Medan europeiska biltillverkare fortfarande experimenterar med prototyper av vägasdrivna bilar massproduceras sådana redan och säljs regelbundet av Toyota, Honda och Hyundai.) Asien är också den klara ledaren i fråga om optisk teknik, 5G-kommunikationsteknik, artificiell intelligens, maskininlärning, robotteknik och många andra områden inom viktig möjliggörande teknik och framtida och ny teknik. I paktens för FoU måste Europa göra återupprättandet av suveräniteten inom nyckelteknik till en tydlig prioritering.

2.25 Ungdomsarbetslösheten, särskilt i vissa sydeuropeiska länder, är en utmaning för Europa. Samtidigt råder det dock brist på högkvalificerade personer med examen i naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik, och bristen på ingenjörer på alla områden inom IKT och digitalisering, e-mobilitet och teknik för förnybar energi är särskilt allvarlig. Man glömmer ofta att det i första hand är ingenjörer som omvandlar forskarnas FoU-resultat till tekniska produkter. På grund av demografiska förändringar (vårt åldrande samhälle) och det faktum att de flesta länder i Europa inte lyckas locka fler kvinnliga studerande till ingenjörstudier kommer detta problem att växa inom den närmaste framtiden. Naturligtvis måste mycket mer omfattande åtgärder vidtas i EU för att locka fler kvinnliga studerande till ingenjörstudier. Dessutom måste det inom ramen för paktens för FoU inrättas smarta program för att locka högkvalificerade ingenjörer från länder utanför EU. Den globala konkurrensen inom forskning, teknik och innovation kommer i allt högre grad att bli en global kamp om talanger, och hittills har EU lyckats dåligt i denna kamp, t.ex. jämfört med Förenta staterna.

2.26 Sist men inte minst vill EESK påpeka att EU:s pakt för FoU och det nya europeiska forskningsområdet bör utformas och genomföras på ett sätt som är förenligt med FN:s 17 mål för hållbar utveckling, som syftar till att uppnå anständiga levnadsvillkor för alla på en sund planet senast 2030.

Bryssel den 23 februari 2022.

Christa SCHWENG
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén om EU-uppdrag

[COM(2021) 609 final]

(2022/C 275/05)

Föredragande: **Paul RÜBIG**

Medföredragande: **Małgorzata Anna BOGUSZ**

Remiss	Europeiska kommissionen, 01/12/2021
Rättslig grund	Artikel 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Ansvarig sektion	Inre marknaden, produktion och konsumtion
Antagande av sektionen	03/2/2022
Antagande vid plenarsessionen	23/2/2022
Plenarsession nr	567
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	214/1/3

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) anser att de fem uppdrag som läggs fram i meddelandet är viktiga prioriteringar för EU, men menar att de fem utmaningar och mål som anges nedan också är av stor vikt för Europa.

Det handlar om att utforma och fullgöra uppdrag och åtgärder som syftar till följande:

1. Hålla jämna steg med Förenta staterna och Asien i den globala konkurrensen på områdena forskning, teknik och innovation.
2. Hantera utmaningarna med EU:s åldrande samhälle.
3. Fastställa strategier för att med framgång kunna integrera det stora antalet migranter som kommer till EU.
4. Förbättra krisberedskapen.
5. Möta behoven hos patienter med icke-överförbara sjukdomar, som påverkas av covid-19-pandemin, särskilt patienter med hjärt-kärlsjukdomar.

1.2 I meddelandet fastställs och behandlas följande fem prioriterade EU-uppdrag:

1. Anpassning till klimatförändringar.
2. Cancer.
3. Återställa våra hav och vatten senast 2030, inbegripet sanitet.
4. 100 klimatneutrala och smarta städer senast 2030, inbegripet smarta byar.
5. En giv för den europeiska marknaden.

1.3 EESK ger sitt fulla stöd till avsikten att hjälpa 150 regioner runt om i Europa att bli klimattåliga. Detta kommer dock att kräva en enorm budget för forskning och utveckling (FoU). Kommittén rekommenderar således med eftertryck att den del av EU:s regionala budgetar som är öronmärkt för FoU ökas från nuvarande 5 % till minst 10 %.

1.4 Kommittén gläder sig åt EU:s fokus på att bekämpa cancer som en av de viktigaste hälsofrågorna, och vill uppmantra EU-institutionerna att vidta liknande åtgärder beträffande hjärt-kärlsjukdomar, som är den vanligaste dödsorsaken bland EU:s medborgare och runt om i världen.

2. Allmänna kommentarer

2.1 EU-uppdragen kommer att ge resultat genom att forskning och innovation (FoI) inom ramen för Horisont Europa-programmet ges en ny roll, i kombination med en samordnad, heltäckande strategi och en ny relation till medborgarna. De kommer att mobilisera och samarbeta fullt ut med offentliga och privata aktörer, t.ex. EU:s medlemsstater, regionala och lokala myndigheter, forskningsinstitut, entreprenörer och offentliga och privata investerare, för att skapa reella och varaktiga resultat.

2.2 EESK vill understryka att den europeiska industrins konkurrenskraft är mycket viktig för att EU-uppdragen ska kunna fullgöras. Kommittén välkomnar därför att den nya agendan för industriell konkurrenskraft nämns. Samtidigt framhåller EESK vikten av att beakta konsekvenserna för EU:s medborgare, och uppmanar kommissionen att tydligt koppla initiativen till socialpolitiken och den europeiska pelaren för sociala rättigheter, med särskild hänsyn till äldre och utsatta EU-medborgares särskilda behov.

2.3 Även om EU-uppdragens huvudsakliga fokus är att ge unionen resultat genom att FoI får en ny och mer framträdande roll vill EESK påpeka att även den ekonomiska dimensionen (global konkurrens, arbetstillfällen av god kvalitet osv.) och den sociala dimensionen måste spela en central roll inom ramen för dessa uppdrag. När det gäller den sociala dimensionen är det viktigt att sociala rättigheter och alla arbetstagares sociala trygghet och rättvisa arbetsvillkor värnas, men kommittén understryker att särskild uppmärksamhet även måste ägnas åt de särskilda behoven hos utsatta grupper (äldre personer, sjuka personer osv.) i EU.

2.4 Kommittén är mycket positiv till att FoI så tydligt framhålls som den mest centrala frågan i dokumentet om EU-uppdragen, och är övertygad om att det främst är genom FoI som de komplexa utmaningar som EU står inför kan hanteras.

2.5 EESK antog sitt yttrande om en ny era för det europeiska forskningsområdet i mars 2021 ⁽¹⁾ och sitt yttrande om pakten för forskning och innovation i Europa i februari 2022 ⁽²⁾, och har även antagit ett yttrande om handlingsplanen för immateriella rättigheter till stöd för EU:s återhämtning och resiliens ⁽³⁾. Det här yttrandet bör läsas i nära anslutning till dessa tre nya EESK-yttranden.

2.6 EESK håller fullständigt med om att vi med tanke på de rådande utmaningarna "inte [kan] fortsätta på samma sätt som tidigare". Europa behöver "ett nytt slags forsknings- och innovationspolitik": om unionen fortsätter att bedriva samma "gamla" FoI-politik kommer den inte att kunna hantera de enorma utmaningar som den står inför, dvs. hård konkurrens från Asien. Kommittén är mycket tydlig med detta i sitt yttrande om en ny era för det europeiska forskningsområdet.

2.7 Vad gäller företag anges i meddelandet att man inom ramen för EU-uppdragen kommer att mobilisera och samarbeta fullt ut med offentliga och privata aktörer, t.ex. EU:s medlemsstater, regionala och lokala myndigheter, forskningsinstitut, entreprenörer och offentliga och privata investerare, EU:s medborgare och det civila samhället, för att skapa reella och varaktiga resultat, med beaktande av industrin och företagen, särskilt mikroföretagen samt de små och medelstora företagen.

2.8 Den europeiska industrins konkurrenskraft vad gäller teknik för att minska koldioxidutsläppen i elproduktionen och inom andra koldioxidintensiva industrier är avgörande när det gäller att fullgöra EU-uppdrag 1 – "Anpassning till klimatförändring". Om EU inte lyckas kommer miljontals arbetstillfällen inom dessa industrier att gå förlorade.

2.9 Kommittén instämmer också till fullo i att EU-uppdragen måste vara helt förenliga med FN:s mål för hållbar utveckling.

2.10 EESK anser att de fem uppdragen är viktiga prioriteringar för EU, men menar att de fem ytterligare utmaningarna och uppdragen i avsnitt 4 också är av stor vikt för Europa.

⁽¹⁾ EUT C 220, 9.6.2021, s. 79.

⁽²⁾ EESK-yttrande (antaget den 23 februari 2022). Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén om EU-uppdrag [COM(2021) 609 final] (EUT C 275, 18.7.2022, s. 24)

⁽³⁾ EUT C 286, 16.7.2021, s. 59.

2.11 EESK rekommenderar kommissionen att även prioritera uppdrag och åtgärder som bidrar till nya arbetstillfällen av god kvalitet, företag och inkomster och till mer välbefinnande och högre livskvalitet för EU:s medborgare. Det handlar exempelvis om att bibehålla konkurrenskraften hos Europas tekniska produkter i den allt hårdare globala konkurrensen (i synnerhet i förhållande till Kina, Sydkorea m.fl.).

2.12 En stor del av Europas arbetstillfällen och välbefinnande härrör från export av EU:s tekniska produkter (bilar, maskiner, material osv.). En annan viktig källa till nya arbetstillfällen i EU är mikroföretag samt små och medelstora företag, innovativa uppstarts företag, expanderande företag och högre utbildning.

3. Särskilda kommentarer

3.1 Uppdrag 1 – Anpassning till klimatförändringar

3.1.1 Klimatförändringarna är en av 2000-talets största utmaningar för mänskligheten. Beslutsfattarna måste föregripa de kommande förändringarna för att skydda de sektorer och grupper som är mest riskutsatta, även i fråga om sysselsättning.

3.1.2 Nästan alla åtgärder inom ramen för den gröna given har till följd att priserna på bl.a. el, bränsle och uppvärmning av bostäder höjs för EU:s medborgare. Dessa prishöjningar har särskilt stor inverkan på de hundratal miljoner människor i EU:s medlemsstater som är låg- och medelinkomsttagare och på utsatta personer i allmänhet, som ofta är EU-medborgare med låga inkomster. Detta innebär att alla åtgärder inom ramen för den gröna given får betydande sociala konsekvenser och måste hanteras med omsorg. De måste bidra till ökat välbefinnande i stället för att åsidosätta dem som behöver stöd för att hantera förändringarna.

3.1.3 Några exempel på ny teknik som säkerligen kommer att spela en mycket viktig roll när det gäller att minska koldioxidutsläppen är följande:

- Utfasning av fossila bränslen i elproduktionen.
- Utfasning av fossila bränslen inom industrier som släpper ut koldioxid, t.ex. stålindustrin, cementindustrin osv.
- Avskiljning och lagring av koldioxid och exempelvis avloppsreningsverk.
- Ellagring i mycket stor skala till låga specifika kostnader.
- E-mobilitet.
- Smarta nät och högspänningsnät.
- Smarta städer, osv.

3.1.4 Dessa tekniker är lätta att räkna upp på papperet, men att införa dem är utan tvekan en mycket stor utmaning, med tanke på den omfattning som krävs för såväl EU:s 27 medlemsstater som världen i stort.

3.1.5 En viktig fråga i denna globala konkurrens om ny teknik kommer att vara det stora antal forskare och ingenjörer som behövs. Detta innebär helt klart en enorm utmaning för Europa. Länder i Asien har sett till att antalet studenter inom fysik, informations- och kommunikationsteknik (IKT) samt ingenjörsvetenskap har ökat avsevärt under de senaste 20 åren, medan situationen i Europa har varit mer eller mindre oförändrad. Inom ramen för EU-uppdragen bör EU inte bara främja en ökning av antalet studenter inom dessa områden, utan även verka för att den pågående kompetensflykten när det gäller högt utbildade personer omvandlas till ett kompetensinflöde för unionen.

3.1.6 EESK rekommenderar bestämt att kommissionen fastställer åtgärder med syftet att avsevärt förbättra grundläggande färdigheter och öka antalet studenter inom fysik, IKT och ingenjörsvetenskap samt medicin och farmakologi i Europa under de kommande 20 åren. Utan denna kompetensförstärkning på teknikområdet kommer EU att fortsätta att halka efter i fråga om all den teknik som krävs för att bekämpa klimatförändringarna.

3.2 Uppdrag 2 – Cancer

3.2.1 EU:s 27 medlemsstater står inför en stadig ökning av antalet cancerfall. De måste samarbeta för att förbättra diagnoser, terapier, tillgången till individanpassad medicin, behandlingar och förebyggande åtgärder, vilket betonades redan i juni 2021 i EESK:s yttrande om Europas plan mot cancer^(*). Kommittén gläder sig därför åt att forskning om cancerförebyggande och cancervård har ansetts som ett av de fem EU-uppdragen.

^(*) EUT C 341, 24.8.2021, s. 76.

3.2.2 Kommittén vill tydligt framhålla att en av de största utmaningarna kommer att vara att utjämna skillnaderna i tillgång till cancerbehandling mellan olika länder, och rekommenderar att särskilt fokus riktas mot utsatta grupper i EU.

3.2.3 Såsom redan konstaterats i EESK:s yttrande om Europas plan mot cancer spelar tillgång till de mest innovativa behandlingarna och lansering av vaccinationskampanjer som gör att vi kan minska antalet cancerfall som orsakas av virusinfektioner en unik roll i detta sammanhang.

3.2.4 EESK framhåller att det behövs en mer aktiv strategi för förebyggande av arbetsrelaterad cancer. Såsom i yttrandet om Europas plan mot cancer efterlyser kommittén mer forskning om exponering i arbetet för cancerframkallande, mutagena och hormonstörande ämnen samt orsakerna till arbetsrelaterad cancer.

3.2.5 EESK vill understryka att arbetsmarknadens parter, grupper som företräder patienter och det civila samhällets organisationer har en oumbärlig roll att spela genom att sprida bästa praxis och tillhandahålla relevant information – om orsakerna till cancer och om särskilda frågor som rör exempelvis kön eller utsatta grupper.

3.3 Uppdrag 3 – Återställa våra hav och vatten senast 2030

3.3.1 Rent vatten är av stor betydelse för EU:s medborgare, jordbruk och fiskerinäring. Forskning och teknik för rent vatten, inbegripet utvinning ur spillvatten, sanitet och avloppsvattenrening, är också avgörande för detta uppdrag.

3.3.2 Många medborgare har dessutom alltjämt svårigheter med att få tillgång till rent vatten. EESK uppmanar kommissionen att genom lagstiftning säkra människors rätt till vatten och sanitet.

3.4 Uppdrag 4 – 100 klimatneutrala och smarta städer senast 2030

3.4.1 Mer än 65 % av världens befolkning bor i storstäder, och denna andel blir allt större. Dessa storstäder ger upphov till allt större utmaningar i fråga om såväl infrastruktur (vattenförsörjning och avlopp, transporter, energiförsörjning osv.) som livskvalitet. Många av utmaningarna kommer endast att kunna hanteras med hjälp av forskning och högteknologiska lösningar. Det kommer att behövas betydligt fler högkvalificerade ingenjörer i framtiden för att dessa högteknologiska smarta städer och byar ska kunna planeras.

3.4.2 Andelen äldre personer i städerna ökar snabbt ("det åldrande samhället"). Äldre personer och utsatta personer har andra behov än unga personer: de behöver mer vård, social omsorg osv. Som en följd av den demografiska förändringen i samhället kommer det inom en snar framtid inte att finnas tillräckligt med unga för att alla dessa tjänster ska kunna tillhandahållas, vilket innebär att vissa av tjänsterna för äldre kommer att behöva skötas med hjälp av smarta lösningar (t.ex. robotar).

3.4.3 Många nödsituationer på senare år har visat att moderna samhällen är relativt sårbara, vilket gör att det är mycket viktigt att höja krisberedskapen med hjälp av FoU. Några exempel är följande:

- Katastrofer i kärnkraftverken i Fukushima, Tjernoby, Three Mile Island m.fl.
- Ström- och kommunikationsavbrott.
- Brist och kraftiga höjningar av priset på alla energikällor, även naturgas.
- Åskväder och omfattande översvämningar, som krävt hundratals dödsoffer.
- Pandemier, såsom covid-19-pandemin, zikaviruset och framtida pandemier.
- Cyberattacker (i takt med den mycket omfattande digitaliseringen av hela samhällslivet, privatlivet och näringslivet växer hotet från cyberattacker snabbt).

3.4.4 Östra och södra Europa klarade sig med nöd och näppe från ett mycket omfattande strömavbrott den 8 januari 2021. Grundorsaken till att Europas elförsörjning blir allt mer sårbar är att andelen oförutsägbar förnybar elkraft, såsom vindkraft och solenergi, som inte går att planera, ökar. Europa är inte särskilt väl förberett för strömavbrott: vid ett strömavbrott bryts energiförsörjningen till privata hushåll och industri omedelbart, kommunikationen bryts inom loppet av några minuter eller några timmar, dricksvattenförsörjningen avstannar på kort tid osv. En återställning efter ett större strömavbrott är inte någon lätt uppgift.

3.5 Uppdrag 5 – En giv för den europeiska marken

3.5.1 Tillsammans med rent vatten, som nämns ovan, är friska jordar som gör det möjligt att odla basingredienserna i livsmedel en av de viktigaste resurserna för alla levande varelser, vilket inbegriper människor och djur. Världens befolkning växer: i slutet av detta årtionde kommer omkring 10 miljarder människor att behöva livnäras på en hållbar grund. Konventionella livsmedel och konventionellt jordbruk hör till de främsta källorna till växthusgaserna koldioxid och metan. Detta innebär att omfattande FoU-satsningar behövs för att forska kring och utveckla ett klimatneutralt jordbruk för hållbar produktion av livsmedel för de 10 miljarder människor som lever på jorden. I dagsläget går cirka 10 % av EU:s jordbruksbudget till FoU, en siffra som EESK rekommenderar att man höjer till minst 20 % för att öka FoU-satsningarna på ny, hållbar jordbruksteknik, särskilt robotteknik för jordbruk och livsmedel.

4. Fem extra uppdrag

4.1 Kommittén anser att de fem uppdragen i meddelandet är viktiga prioriteringar för EU, men menar att de fem utmaningar och uppdrag som beskrivs nedan också är av stor vikt.

4.2 Extra EU-uppdrag 1 – Hålla jämna steg med Förenta staterna och Asien i den globala konkurrensen på områdena forskning, teknik och innovation

4.2.1 Det är viktigt att utforma och genomföra uppdrag och åtgärder som syftar till att förhindra att EU halkar efter Asien när det gäller forskning, teknik, innovation och patent, i synnerhet i förhållande till Kina och Sydkorea. Det är ett faktum att EU i allt snabbare takt har halkat efter Kina och Sydkorea på områdena forskning, teknik och innovation, med början runt år 2000 ⁽⁵⁾.

4.2.2 Om EU fortsätter att halka efter Förenta staterna och Asien på områdena forskning, teknik och innovation kommer miljontals arbetstillfällen att gå förlorade och välbefindandet att minska avsevärt på lång sikt (20–50 år) i Europa. Denna negativa utveckling för EU:s 27 medlemsstater är mycket allvarig, särskilt vad gäller viktig möjliggörande teknik samt framtida och ny teknik, såsom artificiell intelligens, maskininlärning, djupinlärning, robotteknik, genteknik, kommunikationsteknik (t.ex. 5G), tillverkning av datorchipp, tillverkning av nyckelkomponenter för e-mobilitet (t.ex. batterier, bränsleceller och vätgas) osv. Nya material har alltid varit och kommer alltid att vara en drivkraft för innovation: innovation på området grafen och dess spridning på industriell nivå har exempelvis stor potential när det gäller FoI i Europa.

4.3 Extra EU-uppdrag 2 – Hantera utmaningarna med EU:s åldrande samhälle

4.3.1 EU:s befolkning åldras snabbt, vilket kommer att innebära flera nya utmaningar för alla EU-medlemsstater.

4.3.2 Äldre personer och utsatta personer har andra behov än unga personer: de behöver mer och nya läkemedel (mot demens, Alzheimers sjukdom osv.), mer vård, mer social omsorg, särskild utbildning, som är utformad för just äldre personer och utsatta personer, osv.

4.3.3 FoI (inom medicin, läkemedel, samhällsvetenskap, ingenjörsvetenskap, särskild utbildning osv.) kommer utan tvekan att spela en viktig roll när det gäller att hantera utmaningarna med EU:s åldrande samhälle.

4.3.4 Samhället i stort behöver en ambitiös europeisk strategi för vård och omsorg.

4.4 Extra EU-uppdrag 3 – Strategier för att med framgång kunna integrera det stora antalet migranter som kommer till EU

4.4.1 EU måste utforma uppdrag och åtgärder som syftar till att integrera det stora antalet migranter i EU:s medlemsstater. Eftersom EU:s befolkning åldras snabbt behövs fler unga och välutbildade människor. Följaktligen krävs innovativa koncept för att utbilda migranter. Socioekonomisk forskning kan bidra till en bättre förståelse av vad som krävs för att med framgång kunna integrera dessa miljontals människor.

⁽⁵⁾ Närmare uppgifter finns t.ex. i OECD:s rapporter om vetenskap, teknik och industri från 2015 och 2017.

4.5 Extra EU-uppdrag 4 – **Krisberedskap**

4.5.1 Krisberedskap omfattar att man utvecklar och fullföljer uppdrag och åtgärder för att trygga en stabil energiförsörjning och motverka strömbrott, samtidigt som fossila bränslen fasas ut i EU:s energisystem. Detta knyter an till punkt 3.4.4, i vilken frågan om krisberedskap, särskilt problemet med ström- och kommunikationsavbrott, tas upp. FoI, i synnerhet inom ingenjörsvetenskap, är avgörande även när det gäller att ta itu med dessa utmaningar.

4.5.2 Till krissituationerna hör även översvämningar, torka och pandemier, liksom ekonomiska nödsituationer, t.ex. blockering av globala försörjningskedjor (såsom blockeringen av Suezkanalen 2021).

4.6 Extra EU-uppdrag 5 – **Möta behoven hos patienter med icke-överförbara sjukdomar, som påverkas av covid-19-pandemin, särskilt patienter med hjärt-kärlsjukdomar, som är den vanligaste dödsorsaken bland EU:s medborgare och runt om i världen**

4.6.1 Efter pandemin måste större uppmärksamhet ägnas åt icke-överförbara sjukdomar. I EU lever 60 miljoner människor med hjärt-kärlsjukdomar, som är den vanligaste dödsorsaken bland unionens medborgare. Före covid-19 var hjärt-kärlsjukdomar den vanligaste orsaken till dödsfall som kan förebyggas i EU. Under pandemin har många av dessa patienter diagnostiserats för sent eller inte ens fått möjlighet att bli diagnostiserade.

4.6.2 Det är viktigt att undersöka jämlikhetsaspekten på hälsoområdet i EU och i och med detta bidra till att minska ojämlikheterna i fråga om hälsa, vilket även inbegriper genusmedicinaspekter. Samtidigt som detta initiativ inriktas på främjande och förebyggande åtgärder bör det stödja bättre kunskap och data, screening och tidig upptäckt samt diagnos- och behandlingshantering, liksom patienternas livskvalitet. Ett annat mål bör vara att hjälpa EU:s medlemsstater att sprida bästa praxis, ta fram riktlinjer, införa innovativa metoder osv. Det innebär också att EU bör fastställa ytterligare ett EU-uppdrag – att upprätta hälso- och sjukvårdssystem som är mer motståndskraftiga mot pandemier med avseende på hjärt-kärlsjukdomar, i linje med insatserna inom ramen för canceruppdraget, med det slutliga målet att ta itu med de två icke-överförbara sjukdomar som utgör den största bördan för Europas befolkning. Kommittén ser också ett behov av att ta itu med andra sjukdomar, i synnerhet de som har stor inverkan på EU:s BNP, t.ex. muskel- och skelettsjukdomar.

Bryssel den 23 februari 2022.

Christa SCHWENG
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiven 2001/20/EG och 2001/83/EG vad gäller undantag från vissa skyldigheter avseende vissa humanläkemedel som tillhandahålls i Förenade kungariket med avseende på Nordirland samt i Cypern, Irland och Malta

[COM(2021) 997 final – 2021/0431 (COD)]

Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU) nr 536/2014 vad gäller undantag från vissa skyldigheter avseende prövningsläkemedel som tillhandahålls i Förenade kungariket med avseende på Nordirland samt i Cypern, Irland och Malta

[COM(2021) 998 final – 2021/0432 (COD)]

(2022/C 275/06)

Föredragande: **Martin SCHAFFENRATH**

Remiss	a) Europaparlamentet, 20.1.2022 b) Rådet, 3.2.2022
Rättslig grund	a) Artikel 114 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt b) Artiklarna 114 och 168.4 c i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Ansvarig sektion	Sektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion
Antagande av sektionen	3.2.2022
Antagande vid plenarsessionen	24.2.2022
Plenarsession nr	567
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	180/0/4

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 En kontinuerlig tillgång till effektiva och säkra humanläkemedel av hög kvalitet är avgörande för att säkerställa patienternas tillgång till hälso- och sjukvård. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) välkomnar därför det åtgärds paket som Europeiska kommissionen lade fram den 17 december 2021 i syfte att dels långsiktigt säkerställa en oavbruten läkemedelsförsörjning från Förenade kungariket till Nordirland, dels i god tid åtgärda den brist på läkemedel som fortfarande råder i Cypern, Irland och Malta, delvis till följd av Förenade kungarikets utträde ur Europeiska unionen.

1.2 EESK konstaterar att särskilt de mindre EU-medlemsstaterna Cypern, Irland och Malta historiskt sett är starkt beroende av leveranser av läkemedel och prövningsläkemedel från Förenade kungariket.

1.3 EESK anser att ändringarna i åtgärds paketet för att införa undantag från vissa skyldigheter avseende läkemedel och prövningsläkemedel som tillhandahålls i Förenade kungariket med avseende på Nordirland samt i Cypern, Irland och Malta är lämpliga mot bakgrund av Förenade kungarikets utträde ur EU och de därmed sammanhängande ramvillkoren, och EESK stöder därför dessa ändringar fullt ut.

1.4 EESK betonar särskilt den centrala roll som en fungerande, rättvis och effektiv inre marknad spelar. I detta sammanhang måste högsta prioritet vara att EU-lagstiftningen avseende läkemedel och prövningsläkemedel följs, särskilt när det gäller de berörda produkternas kvalitet och säkerhet. Samtidigt välkomnar EESK också de förpackningskrav för brittiska produkter som ingår i åtgärds paketet och som syftar till att undvika ytterligare ompaketering, vilket skulle kunna leda till att läkemedel dras tillbaka från den nordirländska marknaden på grund av de extra kostnaderna och en komplex process.

1.5 När det gäller de tillfälliga undantagen för Cypern, Irland och Malta vill EESK dock fästa uppmärksamheten på behovet av en snabb och hållbar lösning, som bör utvecklas inom ramen för läkemedelsstrategin för EU, för att långsiktigt säkerställa att patienter i ovannämnda medlemsstater har tillgång till läkemedel som är godkända i EU.

2. Bakgrund till kommissionens förslag

2.1 I enlighet med protokollet om Irland/Nordirland till Förenade kungarikets utträdesavtal⁽¹⁾ måste läkemedel som släpps ut på marknaden i Nordirland omfattas av ett giltigt godkännande för försäljning som utfärdats av kommissionen (EU-godkännande) eller av Förenade kungariket med avseende på Nordirland. Dessa nationella godkännanden måste vara förenliga med EU:s läkemedelslagstiftning. Vid import av prövningsläkemedel från tredjeländer till EU eller Nordirland krävs också ett tillstånd för tillverkning och import. Prövningsläkemedlen ska uppfylla kraven i EU:s lagstiftning om kliniska prövningar.

2.2 Cypern, Irland, Malta och Nordirland har alltid varit beroende av leveranser av läkemedel, inklusive prövningsläkemedel, från eller via andra delar av Förenade kungariket än Nordirland, och leveranskedjorna för dessa marknader har ännu inte fullt ut anpassats till EU-lagstiftningen och den förändrade situationen till följd av Förenade kungarikets utträde ur Europeiska unionen.

2.3 I kommissionens tillkännagivande av den 25 januari 2021⁽²⁾ föreskrivs en anståndsperiod på ett år till och med december 2021 när det gäller att ha kvar testning av tillverkningssatser, tillverkning och transport i andra delar av Förenade kungariket än Nordirland, i syfte att säkerställa en oavbruten läkemedelsförsörjning till Nordirland, Cypern, Irland och Malta. Detta tillkännagivande ska också tillämpas på importkrav för prövningsläkemedel för att säkerställa oavbruten läkemedelsförsörjning till Nordirland, Cypern, Irland och Malta.

2.4 Trots övergångsperioden är det fortfarande mycket svårt för vissa ekonomiska aktörer som för närvarande är etablerade i andra delar av Förenade kungariket än Nordirland att anpassa sig till kraven i protokollet. De främsta orsakerna till detta är de alltför höga kostnaderna för en sådan anpassning i förhållande till Nordirlands begränsade marknad, som utgör 3 % av den totala marknaden i Förenade kungariket, och den komplexa logistiken, där inga hållbara alternativa logistiknav har identifierats i Nordirland.

2.5 Syftet med dessa förslag är å ena sidan att lösa problemen med humanläkemedel, att undvika läkemedelsbrist och säkerställa en adekvat skyddsnivå för folkhälsan i Nordirland, Cypern, Irland och Malta. På samma sätt måste problem som rör prövningsläkemedel hanteras för att förhindra negativa effekter avseende tillgången till dem och därmed även genomförandet av kliniska prövningar som godkänts enligt förordning (EU) nr 536/2014⁽³⁾ i Nordirland, Cypern, Irland och Malta.

3. Allmänna kommentarer

3.1 EESK välkomnar av dessa anledningar åtgärds paketet. Att säkerställa tillgången på läkemedel och skydda folkhälsan är grundläggande frågor för kommittén.

3.2 EESK anser att Förenade kungarikets utträde ur EU är en mycket komplex och svår fråga. Det är riktigt att avtalet om handel och samarbete mellan EU och Förenade kungariket⁽⁴⁾ och dess protokoll om Irland/Nordirland⁽⁵⁾ reglerar merparten av de framtida förbindelserna mellan de båda parterna. Eftersom den planerade övergångsperioden på ett år har visat sig vara otillräcklig för den anpassning till de nya kraven som krävs för att säkerställa oavbruten leverans av läkemedel och prövningsläkemedel till Nordirland, Cypern, Irland och Malta, måste man nu agera målinriktat och snabbt för att mildra de ekonomiska och hälsomässiga konsekvenserna.

3.3 De viktigaste inslagen i åtgärds paketet, som EESK anser särskilt bör lyftas fram, är följande:

⁽¹⁾ EUT L 29, 31.1.2020, s. 7.

⁽²⁾ Kommissionens tillkännagivande – Tillämpning av unionens läkemedelslagstiftning på marknader som historiskt sett varit beroende av leveranser av läkemedel från eller via Storbritannien efter att övergångsperioden löper ut (EUT C 27, 25.1.2021, s. 11).

⁽³⁾ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 536/2014 av den 16 april 2014 om kliniska prövningar av humanläkemedel och om upphävande av direktiv 2001/20/EG (EUT L 158, 27.5.2014, s. 1).

⁽⁴⁾ Avtal om handel och samarbete mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen, å ena sidan, och Förenade kungariket Storbritannien och Nordirland, å andra sidan (EUT L 444, 31.12.2020, s. 14).

⁽⁵⁾ EUT L 29, 31.1.2020, s. 7.

- Oavbruten leverans av läkemedel från Förenade kungariket till Nordirland, under förutsättning att de är förenliga med EU-lagstiftningen.
- Fortsatt erkännande av testning av tillverkningssatser av en person med särskild kompetens som är etablerad i en annan del av Förenade kungariket än Nordirland och som ansvarar för testning av tillverkningssatser och säkerhetsövervakning, i syfte att undvika dubbelarbete även i framtiden.
- Bevarande av möjligheten att behålla förpackningar för Nordirland och Förenade kungariket, samtidigt som aktörerna kan ansöka om godkännande för försäljning genom det decentraliserade eller nationella godkännandeförfarandet.
- Lämpliga åtgärder för att anpassa kraven i direktiv 2011/62/EU om förfalskade läkemedel⁽⁶⁾ för att ytterligare säkerställa läkemedelssäkerheten i Nordirland och förhindra att förfalskade läkemedel sprids till resten av EU.

3.4 När det gäller EU:s inre marknad betonar EESK att man vid genomförandet av åtgärds paketet under alla omständigheter måste säkerställa att berörda läkemedel och prövningsläkemedel från Förenade kungariket stannar kvar i Nordirland och inte saluförs på andra delar av den inre marknaden, såvida de inte har godkänts av en nationell behörig myndighet i enlighet med EU-lagstiftningen. Detsamma gäller för övergångsperioden på tre år för Cypern, Irland och Malta. Den viktigaste principen måste i detta sammanhang vara att dessa läkemedel och prövningsläkemedel endast är avsedda för vård av patienter som är bosatta i dessa länder.

3.5 I detta sammanhang välkomnar EESK särskilt öppenhetsprincipen genom kravet på att de behöriga myndigheterna i Nordirland och de berörda EU-medlemsstaterna upprättar och offentliggör en förteckning över relevanta läkemedel och prövningsläkemedel för att säkerställa hälsoskyddet i EU och förhindra att dessa läkemedel förs in i andra medlemsstater.

3.6 EESK stöder också i synnerhet de föreslagna undantagen från direktiv 2011/62/EU om förfalskade läkemedel, som bör göra det möjligt för tillverkare att behålla de unika identitetsbeteckningar som krävs i EU för läkemedel, även om de förs in i Nordirland av andra EU-medlemsstater via Förenade kungariket och under en period på tre år i Cypern, Irland och Malta. EESK stöder också den föreslagna mekanismen som innebär att apotekare och sjukhus i EU (utom Nordirland, Cypern, Irland och Malta) informeras via det europeiska systemet för kontroll av läkemedel ("European Medicines Verification System") så snart ett läkemedel som godkänts för Nordirland i Förenade kungariket skannas. Detta kommer att tydligt visa slutanvändarna att en sådan läkemedelsförpackning eventuellt inte är avsedd för försäljning i EU.

3.7 När det gäller eventuella övergångslösningar för att säkerställa att patienter i Nordirland behandlas på samma sätt som patienter i övriga Förenade kungariket välkomnar EESK också det föreslagna undantaget för tillfällig import av nya patenterade läkemedel som är godkända i Förenade kungariket till dess att EU också har beviljat ett godkännande för försäljning.

4. Särskilda kommentarer

4.1 EESK anser att alla farhågor från berörda parter har beaktats fullt ut när det gäller att säkerställa oavbrutna leveranser av läkemedel och prövningsläkemedel till Nordirland och andra berörda mindre medlemsstater. EESK föreslår dock några förtydliganden nedan, som skulle kunna införlivas i de åtföljande riktlinjerna.

4.2 Skäl 7 i förslaget till direktiv innehåller i synnerhet ett viktigt förtydligande när det gäller bibehållandet av de rättsliga kraven för testning av tillverkningssatser och säkerhetsövervakning av läkemedel i Förenade kungariket för export till Nordirland. Det är viktigt att klargöra att alla tillsynsfunktioner som utövas i andra delar av Förenade kungariket än Nordirland i samband med godkännande för försäljning i Förenade kungariket i Nordirland kan användas för både nuvarande och framtida nationella godkännanden för försäljning samt godkännanden via det decentraliserade förfarandet respektive förfarandet för ömsesidigt erkännande. Detta måste vara fast förankrat både i förslaget till direktiv och i de motsvarande riktlinjerna.

4.3 EESK vill särskilt uppmärksamma artikel 2 i kommissionens förslag till direktiv (införande av en artikel 5a i direktiv 2001/83/EG) vad gäller undantag från vissa skyldigheter avseende vissa humanläkemedel som tillhandahålls i Förenade kungariket. Man måste under alla omständigheter säkerställa att berörda läkemedel som exporteras från Förenade kungariket till Nordirland (och under den treåriga övergångsperioden till Cypern, Irland och Malta) stannar kvar på dessa marknader och inte kommer ut på andra delar av den inre marknaden.

⁽⁶⁾ EUT L 174, 1.7.2011, s. 74.

4.4 EESK anser att det behövs ytterligare förtydliganden när det gäller den kvalitetskontroll som föreskrivs i artikel 2.4 i förslaget till direktiv (ändring av artikel 20 i direktiv 2001/83/EG) för läkemedel som godkänts genom EU:s centraliserade förfarande men som tillverkas i Förenade kungariket (utom i Nordirland) i stället för i en EU-medlemsstat och importeras direkt till Nordirland därifrån.

4.5 EESK rekommenderar också ytterligare förtydliganden när det gäller artikel 2.5 i förslaget till direktiv (ändring av artikel 40 i direktiv 2001/83/EG) om att ett företag som är etablerat i en annan del av Förenade kungariket än Nordirland behöver tillstånd att bedriva partihandel för export/import till Nordirland. Det bör noteras att möjligheten att importera läkemedel från Förenade kungariket till Nordirland med ett tillstånd att bedriva partihandel som utfärdats av en brittisk myndighet även i fortsättningen bör säkerställas.

4.6 Kommittén stöder också artikel 2.9, som skapar möjligheter för företag genom att den person med särskild kompetens som ansvarar för testning av tillverkningssatser och säkerhetsövervakningen även fortsättningsvis får vara etablerad i andra delar av Förenade kungariket än Nordirland. EESK efterlyser dock ytterligare klargöranden, eventuellt i de tillhörande riktlinjerna, om det konkreta genomförandet av denna bestämmelse i praktiken.

4.7 Slutligen betonar EESK att det är särskilt viktigt att göra en tydlig åtskillnad mellan kommissionens tillkännagivande av den 25 januari 2021 ⁽⁷⁾, som tillfälligt tillåter de berörda ekonomiska aktörerna att fortsätta att tillhandahålla läkemedel och prövningsläkemedel i Nordirland, och bestämmelserna i detta åtgärds paket. EU uppmanas att säkerställa en hög grad av rättssäkerhet för innehavare av godkännande för försäljning, partihandlare och apotekare under denna övergångsperiod mellan det ovannämnda undantaget och antagandet och genomförandet av ändringarna genom förslaget till direktiv och förslaget till förordning.

Bryssel den 24 februari 2022.

Christa SCHWENG
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

⁽⁷⁾ Kommissionens tillkännagivande – Tillämpning av unionens läkemedelslagstiftning på marknader som historiskt sett varit beroende av leveranser av läkemedel från eller via Storbritannien efter att övergångsperioden löper ut (EUT C 27, 25.1.2021, s. 11).

Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om meddelande från kommissionen till Europaparlamentet och rådet för företagsbeskattning för 2000-talet

[COM(2021) 251 final]

(2022/C 275/07)

Föredragande: **Krister ANDERSSON**

Remiss	Europeiska kommissionen, 01/7/2021
Rättslig grund	Artikel 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Presidiets beslut	08/06/2021
Ansvarig sektion	Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning
Antagande av sektionen	08/2/2022
Antagande vid plenarsessionen	23/2/2022
Plenarsession nr	567
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	216/00/07

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) välkomnar kommissionens sedan länge emotsedda initiativ för strategin för företagsbeskattning under 2000-talet. Kommittén stöder och uppskattar starkt det faktum att kommissionen anpassar sitt arbete till internationella diskussioner och överenskommelser.

1.2 EESK understryker behovet av att underlätta gränsöverskridande investeringar och minska efterlevnadskostnader för företag, och av att samtidigt göra den europeiska ekonomin grönare och mer digitaliserad.

1.3 EESK uppmantrar kommissionen att fullfölja sin handlingsplan för rättvis och enkel beskattning till stöd för återhämtningsstrategin⁽¹⁾, med beaktande av EESK:s yttrande "Paket för rättvis och enkel beskattning"⁽²⁾.

1.4 EESK välkomnar G20-finansministrarnas godkännande av den överenskommelse mellan 136 av 140 länder inom det inkluderande ramverket som undertecknades den 8 oktober 2021 om att nå en global och konsensusbaserad paketlösning för hur beskattningsrätten ska fördelas mellan länder. Samtidigt erinrar EESK om konsekvenserna av komplexiteten i sådana ambitiösa mål, och efterlyser ett enhetligt och globalt samlat och samordnat genomförande av pelarna 1 och 2 (paketet).

1.5 EESK betonar att skattepaketet måste genomföras både i EU och, samtidigt, i viktiga handelspartnerländer. Om pelare 1 inte genomförs samtidigt av Förenta staterna och andra stora handelspartner kan europeiska företag drabbas av en konkurrensnackdel.

1.6 EESK betonar vikten av att ha exakt samma regler i Europa när det gäller pelare 2 och den effektiva minimiskatten för företag som de överenskomna komplexa regler som utarbetats i den globala överenskommelsen. Medlemsstaterna bör därför se till att tidsramen medger att en slutlig överenskommen text finns tillgänglig innan ett direktiv antas.

1.7 Syftet med beräkningen av den effektiva skattesatsen är att avgöra om den effektiva skattesatsen för en viss multinationell företagsgrupp ligger över eller under minimiskattesatsen när det gäller den aktuella jurisdiktionen. Kraven i fråga om beräkning av effektiva skattesatser måste ligga i linje med den överenskomna globala strategin, så att de administrativa kostnaderna inte ökar.

1.8 EESK stöder kommissionens initiativ att utfärda en rekommendation till medlemsstaterna om att tillåta förlustutjämnning genom återföring.

⁽¹⁾ COM(2020) 312 final.

⁽²⁾ EUT C 155, 30.4.2021, s. 8.

1.9 EESK stöder kommissionen i kampen mot missbruk av skalbolag i syfte att ägna sig åt penningtvätt, aggressiv skatteplanering från enskildas och företags sida samt skatteundandragande. Kommittén ser fram emot att få framföra sina synpunkter på ett konkret förslag som tar itu med frågan om missbruk av skalbolag.

1.10 EESK välkomnar kommissionens initiativ att inrätta ett avdrag för minskning av snedvridningen till förmån för skuldfinansiering. Investeringar i ny grönare teknik är förknippade med en hög risk för investeraren. I sådana situationer är finansiering med eget kapital särskilt viktig, och den snedvridning till nackdel för finansiering med eget kapital som är inbyggd i skattesystemen måste åtgärdas.

1.11 EESK välkomnar regelverket för inkomstbeskattning för företag i Europa (*Business in Europe: Framework for Income Taxation* eller BEFIT), som inbegriper ett enhetligt regelverk för bolagsbeskattning, och ser fram emot att kunna granska ett detaljerat förslag.

1.12 EESK uppmuntrar kommissionen att ta itu med gränsöverskridande distansarbetsituationer som en integrerad del av strategin för bolagsbeskattning.

1.13 Ett annat område som behöver ses över är mervärdesskattens täckning. Undantag och kryphål skapar komplexitet och resulterar i ojämna konkurrensvillkor samt i uteblivna skatteintäkter. EESK uppmuntrar kommissionen att se över mervärdesskattesystemets täckning.

2. Kommissionens förslag

2.1 Kommissionens meddelande om företagsbeskattning för 2000-talet syftar till att ta itu med flera stora utmaningar som har utvecklats genom åren, tillsammans med covid-19-utbrottet.

2.2 EU behöver ett robust, effektivt och rättvist skatteregelverk som tillgodoser behovet av offentlig finansiering och samtidigt stöder återhämtningen och den gröna och digitala omställningen genom att skapa ett klimat som främjar rättvis, hållbar och inkluderande tillväxt och investeringar så att sysselsättningsmöjligheter kan skapas.

2.3 Beskattning förväntas bidra till EU:s bredare politiska strategier såsom *den europeiska gröna given*, kommissionens *digitala agenda*, *den nya industristrategin för Europa* och *kapitalmarknadsunionen*. Beskattningen kommer också att behöva underlätta den digitala omställningen genom att skapa en miljö där digitala företag kan blomstra.

2.4 Kommissionens meddelande beaktar vederbörligen resultaten av BEPS-projektet och behandlar reformen av det internationella regelverket för bolagsbeskattning, under ledning av OECD och på uppdrag av G20. Reformpaketet består av två pelare. Syftet med pelare 1 är att anpassa de internationella skattereglerna till de nya affärsmodellerna, som gör det möjligt för företag att bedriva verksamhet utan fysisk närvaro.⁽³⁾

2.5 Pelare 2 kommer i sin tur att minska skattekonkurrensen genom att fastställa en lägsta effektiv företagsskattesats på 15 %.⁽⁴⁾

⁽³⁾ De berörda företagen är multinationella företag med en global omsättning på mer än 20 miljarder euro och en lönsamhet på mer än 10 % (dvs. vinst före skatt/intäkter) beräknat med hjälp av en genomsnittsmekanism med en omsättningströskel som ska sänkas till 10 miljarder euro, förutsatt att man bland annat lyckas genomföra skattesäkerhet, med en relevant översyn som inleds sju år efter det att överenskommelsen träder i kraft och som slutförs inom högst ett år. Utvinningsföretag och reglerade finansiella tjänster är undantagna. <https://www.oecd.org/tax/beps/statement-on-a-two-pillar-solution-to-address-the-tax-challenges-arising-from-the-digitalisation-of-the-economy-october-2021.pdf>.

⁽⁴⁾ Pelare 2 består av a) två sammanlänkade inhemska regler (tillsammans med de globala reglerna mot urholkning av skattebasen): (i) en bestämmelse om inkomstintegrering, som påför en tilläggsskatt på ett moderföretag avseende en lågbeskattad inkomst för en ingående enhet; och (ii) en regel om underbeskattning, som nekar avdrag eller kräver en likvärdig justering i den mån den låga skatteinkomsten för en ingående enhet inte är föremål för skatt enligt en bestämmelse om inkomstintegrering; och b) en fördragsbaserad regel (föremål för skatt-regeln) som tillåter källjurisdiktioner att införa begränsad källbeskattning på vissa närstående betalningar som är föremål för skatt under en minimisats. Föremål för skatt-regeln kommer att avräknas som en täckt skatt enligt de globala reglerna mot urholkning av skattebasen. De globala reglerna mot urholkning av skattebasen kommer att gälla för multinationella företag som når upp till tröskeln på 750 miljoner euro enligt BEPS-åtgärd 13 (land för land-rapportering). Länder är fria att tillämpa bestämmelsen om inkomstintegrering på multinationella företag med huvudkontor i respektive land även om de inte når upp till tröskeln. Den lägsta skattesats som används för bestämmelsen om inkomstintegrering och regeln om underbeskattning är 15 %. <https://www.oecd.org/tax/beps/statement-on-a-two-pillar-solution-to-address-the-tax-challenges-arising-from-the-digitalisation-of-the-economy-october-2021.pdf>.

2.6 När en överenskommelse har nåtts inom ramen för en multilateral konvention kommer tillämpningen av paketet att bli obligatorisk och kommissionen kommer att föreslå ett direktiv för dess genomförande i EU.

2.7 Kommissionen kommer också att lägga fram ett nytt förslag om att årligen offentliggöra den effektiva bolagsskattesatsen för stora företag som är etablerade i EU och som omfattas av pelare 2, genom att använda den metod som överenskommit för beräkningarna inom pelare 2.

2.8 EU kommer också, som ett led i sin agenda för öppenhet, att vidta ytterligare åtgärder mot missbruket av skalbolag för skatteändamål – det vill säga företag med ingen eller minimal betydande närvaro och verklig ekonomisk verksamhet – genom ett nytt lagstiftningsinitiativ som syftar till att förhindra aggressiv skatteplanering, skatteundandragande eller penningtvätt från privatpersoners och företags sida.

2.9 Kommissionens strategi kommer också att ta itu med snedvridningen till förmån för skuldfinansiering inom bolagsbeskattningen genom att göra investeringar finansierade med eget kapital mindre ogynnsamma via ett avdragssystem för finansiering med nytt eget kapital.

2.10 Kommissionen planerar att dra tillbaka sina förslag som håller på att behandlas om en gemensam konsoliderad bolagsskattebas⁽⁵⁾ när ett nytt förslag för att stärka den inre marknaden läggs fram. Det kommer att bli ett nytt regelverk för inkomstbeskattning för företag i Europa, kallat BEFIT (*Business in Europe: Framework for Income Taxation*).

2.11 BEFIT-förslaget kommer att bygga på pelare 1 och pelare 2. Kommissionen kommer att bedriva ett nära samarbete med medlemsstaterna vid utarbetandet av detta förslag, och även beakta Europaparlamentets synpunkter och samråda med näringslivet och grupper i det civila samhället.

2.12 Kommissionens strategi inbegriper en rekommendation till medlemsstaterna om att tillåta förlustutjämning genom att en förlust överförs bakåt i tiden, i syfte att skapa mer rättvisa villkor för företag i hela unionen. Rekommendationen gäller för räkenskapsåren 2020 och 2021.

3. Allmänna kommentarer

3.1 EESK välkomnar kommissionens sedan länge emotsedda initiativ för strategin för företagsbeskattning under 2000-talet. Kommittén stöder och uppskattar starkt det faktum att kommissionen anpassar sitt arbete till internationella diskussioner och överenskommelser.

3.2 EESK stöder kommissionens mål att se till att skatteagendan bidrar till det övergripande målet att möjliggöra rättvis och hållbar tillväxt genom att stödja en mer vittomfattande EU-politik såsom den europeiska gröna given, kommissionens digitala agenda, industristrategin för Europa och kapitalmarknadsunionen.

3.3 EESK understryker behovet av att underlätta gränsöverskridande investeringar och minska efterlevnadskostnader för företag, och av att samtidigt göra den europeiska ekonomin grönare och mer digitaliserad.

3.4 Kommittén är bekymrad över skattegapet, trots att bolagsskatteintäkterna i förhållande till BNP generellt sett har varit stabila eller till och med ökat i EU och OECD-länderna det senaste årtiondet.

3.5 EESK delar kommissionens uppfattning att regeringar har ägnat sig åt att anta ett lapptäcke av åtgärder mot skatteflykt och skatteundandragande och att åtgärderna har gjort den befintliga komplexiteten ännu mer invecklad. Kommittén efterlyser ett robust, effektivt och rättvist skatteregelverk som tar itu med de underliggande incitamenten att ägna sig åt metoder som inbegriper urholkning av skattebasen och överföring av vinster.

3.6 EESK uppmanar kommissionen att utvärdera effekterna av den rad lagar mot skatteflykt som införts under de senaste sex åren.

⁽⁵⁾ COM(2016) 685 final och COM(2016) 683 final.

3.7 EESK uppmantrar kommissionen att fullfölja sin handlingsplan för rättvis och enkel beskattning till stöd för återhämtningsstrategin ⁽⁶⁾, med beaktande av EESK:s yttrande "Paket för rättvis och enkel beskattning" ⁽⁷⁾. Kommittén anser att det är viktigt att förbättra den europeiska ekonomins produktivitet så att den åtminstone ligger på samma nivå som i konkurrerande ekonomier. Skatt är bara en av de faktorer som påverkar produktiviteten, men en viktig sådan ⁽⁸⁾.

4. Särskilda kommentarer

4.1 EESK välkomnar G20-finansministrarnas godkännande av den överenskommelse mellan 136 av 140 länder inom det inkluderande ramverket som undertecknades den 8 oktober 2021 om att nå en global och konsensusbaserad paketlösning för hur beskattningsrätten ska fördelas mellan länder ⁽⁹⁾. Samtidigt erinrar EESK om konsekvenserna av komplexiteten i sådana ambitiösa mål, och efterlyser ett enhetligt och globalt samlat och samordnat genomförande av pelarna 1 och 2. I detta sammanhang måste EU:s förslag ta hänsyn till de särskilda kraven enligt EU-rätten, till exempel i fråga om etableringsfrihet och icke-diskriminering.

4.2 EESK konstaterar att mycket mer arbete krävs för att en detaljerad överenskommelse ska nås. Det är av största intresse att överenskommelser nås om många tekniska aspekter. När regler genomförs på EU-nivå får företag med huvudkontor i EU inte drabbas av en konkurrensnackdel i förhållande till sina motsvarande konkurrenter baserade i andra större jurisdiktioner ⁽¹⁰⁾.

4.3 EESK betonar att skattepaketet måste genomföras inte bara inom EU utan också, samtidigt, i viktiga handelspartnerländer. Om pelare 1 inte genomförs samtidigt av Förenta staterna och andra stora handelspartner kan europeiska företag drabbas av en konkurrensnackdel. Det är därför nödvändigt att samordna både genomförandet och användningen av den multilaterala konventionen med handelspartner.

4.4 EESK understryker vikten av att reglerna införlivas och av att reglerna är exakt desamma när det gäller ett pelare 2-direktiv och effektiv minimiskatt för företag som de överenskomna komplexa regler som utarbetats i den globala överenskommelsen. Medlemsstaterna bör därför se till att tidsramen medger att en slutlig överenskommen text finns tillgänglig innan ett direktiv antas ⁽¹¹⁾.

4.5 EESK stöder kommissionens initiativ att utfärda en rekommendation till medlemsstaterna om att tillåta förlustutjämning genom återföring. Sådana regler är dock viktiga inte bara i en pandemisituation utan även under normala omständigheter. Ett företags nettovinst över tiden bör omfattas av bolagsskatt.

⁽⁶⁾ COM(2020) 312 final.

⁽⁷⁾ EUT C 155, 30.4.2021, s. 8.

⁽⁸⁾ Det finns många rapporter där slutsatsen dras att bolagsskatternas inverkan på tillväxten och produktiviteten är särskilt skadlig. OECD har flera gånger kommit fram till denna slutsats, se t.ex. "Tax and Economic Growth, OECD Economics Department Working Paper No. 620" eller "Tax Policy Reform and Economic Growth", OECD (2010). Att bolagsskatt överförs på – i synnerhet lågutbildade – arbetstagare och att investeringar påverkas negativt är viktiga faktorer som bidragit till slutsatsen. Även andra skatter, såsom skatter på arbetsinkomster, kan bromsa utvecklingen i fråga om tillväxt och produktivitet.

⁽⁹⁾ Skattereglerna gäller för alla företag över en tröskelnivå, oavsett vilka sektorer de är verksamma inom. Det gäller inte bara så kallade digitala affärsmodeller eller konsumentinriktade företag.

⁽¹⁰⁾ I avsaknad av en regel om underbeskattning, och om regeln om inkomstintegrering inte gäller i inhemska situationer, skulle vi befinna oss i ett läge där utländska multinationella företagsgrupper, inklusive grupper med hemvist i Förenta staterna, endast skulle tillämpa den lägsta effektiva skattesatsen i gränsöverskridande situationer. Effekten skulle bli att de håller sina inhemska dotterbolag skyddade från den lägsta effektiva skattesatsen: i detta sammanhang skulle de lågbeskattade inhemska dotterbolagen till ett företag med huvudkontor i Förenta staterna eller andra länder utanför EU fortsätta att dra nytta av till exempel skattelättnader för FoU och betala skatt med en skattesats under det överenskomna minimivärdet, medan ett företag med huvudkontor i EU och dess inhemska dotterbolag skulle få sina FoU-skatteavdrag neutraliserade via tilläggsskatten om de sänker sin egen inhemska effektiva skattesats under det överenskomna minimivärdet.

⁽¹¹⁾ Om alla regler i OECD:s inkluderande ramverk inte är kända vid den tidpunkt då medlemsstaterna enas om ett direktiv måste man inleda en process för att ändra direktivet för att kunna införliva den globala överenskommelsen i ett EU-avtal. Vissa medlemsstater kan komma att motsätta sig en sådan ändring av direktivet. För att ett korrekt och fullt införlivande ska komma till stånd måste den globala överenskommelsen vara fullständigt utarbetad och känd innan man enas om ett direktiv.

4.6 EESK stöder kommissionens kamp mot missbruk av skalbolag i syfte att ägna sig åt penningtvätt, aggressiv skatteplanering från enskildas och företags sida samt skatteundandragande. Kommittén ser fram emot att få framföra sina synpunkter på ett konkret förslag som tar itu med frågan om missbruk av skalbolag.

4.7 EESK välkomnar kommissionens initiativ att inrätta ett avdrag för minskning av snedvridningen till förmån för skuldfinansiering. Investeringar i ny grönare teknik är förknippade med en hög risk för investeraren. I sådana situationer är finansiering med eget kapital särskilt viktig, och den snedvridning till nackdel för finansiering med eget kapital som är inbyggd i skattesystemen måste åtgärdas ⁽¹²⁾.

4.8 EESK konstaterar att finansiering med eget kapital skulle kunna missgynnas mindre både på företagsnivå och på aktieägarnivå. Det är viktigt att skattebehandlingen inte ger upphov till incitament att kanalisera medel från en nivå till en annan.

4.9 Dessutom är det värt att notera att om lagstadgade bolagsskattesatser stiger så ökar värdet på ränteavdrag och det blir ekonomiskt sett mer lägligt för ett företag att investera genom lån. En högre inflationstakt och/eller högre räntor skulle få en liknande effekt och därmed förstärka den nuvarande snedvridningen till förmån för skuldfinansiering ⁽¹³⁾. Eftersom en sådan utveckling inte kan uteslutas är kommissionens kommande initiativ särskilt välkomna och viktiga.

4.10 EESK välkomnar BEFIT-målen och ser fram emot att kunna granska ett detaljerat förslag. Förslaget bör beakta de särskilda rättsliga system för vissa typer av kooperativ och ömsesidiga bolag som historiskt sett har antagits av olika medlemsstater. EESK uppmantrar kommissionen att inkludera berörda parter och det civila samhället i överläggningarna så att framsteg och acceptans kan uppnås.

5. Några ytterligare områden som behöver ses över när det gäller 2000-talets skattepolitik

5.1 EESK menar att pandemin kan ha förändrat arbetsplatsen för många på ett sådant sätt att distansarbete kommer att vara vanligare under de kommande åren. Skattekonsekvenserna av gränsöverskridande distansarbete ger upphov till skattefrågor både för företagen och för privatpersoner. För ett företag kan ett oavsiktligt fast driftställe uppstå, med de skattemässiga konsekvenser detta innebär. En privatperson kan få skattekrav från flera länder, medan sociala förmåner och socialt skydd kan påverkas negativt. Även pensionsrättigheter kan påverkas.

5.2 EESK uppmantrar kommissionen att ta itu med gränsöverskridande arbetssituationer som en integrerad del av strategin för bolagsbeskattning.

5.3 Ett annat område som behöver ses över är mervärdesskattens täckning. Undantag och kryphål skapar komplexitet och resulterar i ojämna konkurrensvillkor samt i uteblivna skatteintäkter. EESK uppmantrar kommissionen att se över mervärdesskattesystemets täckning.

Bryssel den 23 februari 2022.

Christa SCHWENG
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

⁽¹²⁾ Se EESK:s yttrande "Bolagsskatternas roll när det gäller bolagsstyrning" (EUT C 152, 6.4.2022, s. 13).

⁽¹³⁾ Se "The Taxation of Income from Capital", Mervyn King och Don Fullerton, The University of Chicago Press och NBER (1984).

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2009/138/EG vad gäller proportionalitet, tillsynskvalitet, rapportering, långsiktiga garantiåtgärder, makrotillsynsverktyg, hållbarhetsrisker, grupp-tillsyn och gränsöverskridande tillsyn

[COM(2021) 581 final – 2021/0295 (COD)]

Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om inrättande av en ram för återhämtning och resolution av försäkrings- och återförsäkringsföretag och om ändring av direktiven 2002/47/EG, 2004/25/EG, 2009/138/EG, (EU) 2017/1132 och förordningarna (EU) nr 1094/2010 och (EU) nr 648/2012

[COM(2021) 582 final – 2021/0296 (COD)]

(2022/C 275/08)

Föredragande: **Jörg Freiherr FRANK VON FÜRSTENWERTH**

Medföredragande: **Christophe LEFÈVRE**

Remiss	Europaparlamentet, 22.11.2021 Europeiska unionens råd, 26.11.2021
Rättslig grund	Artiklarna 114 och 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Ansvarig sektion	Sektionen för Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning
Antagande av sektionen	8.2.2022
Antagande vid plenarsession	23.2.2022
Plenarsession nr	567
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	169/0/2

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) instämmer i kommissionens bedömning att Solvens II-regelverket, som vilar på tre pelare (kvantitativa kapitalbaskrav; förvaltningsorganisation, tillsyn; rapportering, transparens), har visat sitt värde. Erfarenheterna av statsskuldskrisen, lågräntepolitiken, de initiala effekterna av covid-19-pandemin, som ingalunda är över, och vetskapen om att andra kriser kommer att inträffa kräver dock anpassningar av regelverket.

1.2 EESK välkomnar varmt att kommissionen tar itu med frågan om systemrisk i försäkringssektorn. Försäkringsföretagens riskprofil förändras. Mot bakgrund av klimatkrisen har försäkringssektorn ett särskilt ansvar, i synnerhet när det gäller försäkring mot konsekvenserna av klimatförändringarna och nya miljörisker (t.ex. biologisk mångfald). Försäkringsföretagen löper också större risker i sin roll som investerare. I synnerhet bedöms inte egendoms-, ansvars- och omställningsrisker i samband med klimatförändringarna på lämpligt sätt.

1.3 EESK stöder kommissionens mål att skapa ett regelverk där försäkringssektorn spelar en (ännu) större roll som investerare i finansieringen av omställningen till en hållbar ekonomi och i kampen mot följderna av covid-19 och klimatförändringarna. Samtidigt betonar EESK det civila samhällets stora intresse av den finansiella sektorns stabilitet, och uppmanar till att säkerställa en sund kapitalbas och riskberedskap i försäkringssektorn. Instabilitet i försäkringssektorn skulle avsevärt motverka insatserna för att hantera klimatkrisen och övervinna pandemin.

2. Allmänna kommentarer

2.1 Kommissionens strategi

2.1.1 EESK instämmer i kommissionens bedömning att Solvens II-regelverket, som vilar på tre pelare (kvantitativa kapitalbaskrav; förvaltningsorganisation, tillsyn; rapportering, transparens), har visat sitt värde. Det har på ett förtjänstfullt sätt lett den europeiska försäkringssektorn genom den turbulenta statsskuldskrisen, den emellertid ännu rådande lågräntepolitiken och de initiala effekterna av covid-19-pandemin, som ingalunda är över. EESK anser att det är ändamålsenligt och nödvändigt att dra de nödvändiga slutsatserna mot bakgrund av erfarenheterna av tillämpningen av reglerna. Detta gäller särskilt proportionalitetsfrågor och reglerna om kapitalbas och riskberedskap. I synnerhet de sistnämnda punkterna är avgörande för företagens kapitalbehov och därmed för den roll som försäkringsföretag kan spela som produktleverantör och investerare i ekonomin.

2.2 Förenlighet med EU:s politik på andra områden

2.2.1 Att genomföra den europeiska gröna given och övervinna konsekvenserna av covid-19-pandemin är en politik som har absolut prioritet och vars genomförande förutsätter att man använder stora belopp av offentligt och privat kapital. Som långsiktiga investerare med en kapitalinvesteringsportfölj på över 10 biljoner euro 2020 skulle den europeiska försäkringssektorn kunna bidra mycket mer än i dag till att finansiera omställningen till en klimatneutral ekonomi samt infrastrukturprojekt och ekonomiskt överkomliga bostäder. Förmågan att göra detta avgörs till stor del av bestämmelserna om kapitalbas och riskberedskap i Solvens II-systemet.

2.2.2 EESK stöder kommissionens mål att skapa ett regelverk där försäkringssektorn spelar en (ännu) större roll som investerare i finansieringen av omställningen till en hållbar ekonomi och i kampen mot följderna av covid-19. Samtidigt betonar EESK behovet av att inte äventyra Solvens II-systemets skyddsmål, nämligen att skydda försäkrade och förmånstagare och upprätthålla den finansiella stabiliteten. Detta riskerar dock att hända om man till stöd för den europeiska gröna given skulle avvika från den strikta riskbedömningen av försäkringsföretagens investeringar. Solvens II-systemets konsumentskyddsbestämmelser bör omfatta försäkringssektorns investeringar och verksamhet i de sektorer där försäkringsföretag investerar på grundval av uppmaningar från myndigheterna eller regeringen. Dessa investeringar kan sedan belönas eller bestraffas i enlighet med detta. Under alla omständigheter måste dock alla investeringar inom ramen för den europeiska gröna given eller – till exempel – NextGenerationEU vara föremål för samma riskbedömning som alla andra investeringar. En hållbar försäkringstillsyn förutsätter en evidensbaserad riskbedömning och en kapitalberäkning som bygger på denna. EESK välkomnar till fullo kommissionens strategi att se över de befintliga bestämmelserna om kapitalbas när de har lett till en olämplig (alltför stor eller otillräcklig) kapitalbas. Kommissionens förslag visar vilket manöverutrymme som kan uppstå enbart på grundval av detta. Om kapitalkraven är för låga (t.ex. i fråga om risker i samband med klimatförändringarna), måste de dock höjas för att säkerställa sektorns stabilitet.

2.2.3 EESK stöder kommissionens insatser för att ge ännu ett betydande bidrag till förverkligandet av kapitalmarknadsunionen. Skapandet av den inre marknaden skulle underlätta finansieringen av såväl återuppbyggnaden efter covid-19-pandemin som den europeiska gröna given, inte minst genom att konsumenterna skulle kunna se ytterligare framsteg i skapandet av en verklig inre marknad för finansmarknaderna, även om det fortfarande finns många rättsliga och faktiska hinder för förverkligandet av kapitalmarknadsunionen.

2.2.4 EESK välkomnar tanken på att försäkringssektorn ska spela en större roll i finansieringen av den gröna omställningen. Försäkringssektorn bör också sträva efter att mildra alla negativa miljömässiga och sociala konsekvenser av sina placeringar och sin försäkringsverksamhet. Det är lämpligt med en koppling till EU:s taxonomi. EESK anser att man systematiskt bör ta hänsyn även till sociala hållbarhetsmål. När allt kommer omkring kan nämligen även underlåtenhet att respektera arbetstagarnas rättigheter och de mänskliga rättigheterna leda till en ökad risk.

2.2.5 Förslagen innebär förenklingar av det komplexa Solvens II-systemet på flera punkter. Detta bör välkomnas. Det är ologiskt, och man bör motsätta sig, att användare av interna modeller hädanafter dessutom också måste lägga fram rapporter som om de använde standardformeln. Dubbelrapportering måste uteslutas.

2.3 Delegerade akter

2.3.1 Kommittén är medveten om att kommissionen har befogenhet att fastställa vissa, framför allt tekniska, bestämmelser genom delegerade akter. Kommissionen tillkännager ett stort antal förslag som den vill genomföra genom delegerade akter. Dessa förslag är av stor vikt och har stor ekonomisk betydelse. Exempel på detta är volatilitetsjusteringen, matchningsjusteringen och extrapoleringen samt det ytterst politiska beslutet om i vilken omfattning och med vilka begränsningar i riskbedömningen av investeringarna som finansieringen av den gröna given ska underlättas. Här liksom på andra ställen förespråkar EESK att viktiga ekonomisk-politiska frågor antas i ett ordinarie lagstiftningsförfarande med deltagande av parlamentet och i samråd med det civila samhället, och inte som delegerade akter. Innan Solvens II-paketet antas bör Europaparlamentet, kommissionen och EESK ha en tydlig bild av innehållet i och effekterna av de delegerade akterna.

2.4 Utvärdering av omkalibreringarna – Konsekvensbedömningar: konkurrenskraft

2.4.1 EESK föreslår att man under de kommande åren gör en fullständig utvärdering av logiken i Solvens II-regelverket. Ramvillkoren har under tiden förändrats på många sätt och kommer att fortsätta att förändras, vilket gör att en utvärdering är oundgänglig. I detta sammanhang kan en konkurrenskontroll vara användbar för att fastställa hur de ändrade reglerna påverkar den europeiska försäkringssektorns konkurrenskraft på världsmarknaden.

3. Särskilda kommentarer

3.1 Proportionalitet och tröskelvärden

3.1.1 EESK välkomnar kommissionens strategi för att stärka proportionalitetsprincipen. Att det mycket komplexa och betungande regelverket förenklas är särskilt viktigt för mindre, och mindre riskexponerade, försäkringsföretag, som utgör en viktig del av den regionala mångfalden. Det är sant att Solvens II-kraven när det gäller riskhantering och rapportering bör ses över och anpassas på grundval av regler. Det är dock beklagligt att det enda kriteriet fortfarande är företagets storlek och att ingen jämförelse görs mellan omfattningen på tillsynskraven och försäkringsföretagets faktiska risker utifrån dess affärsmodell.

3.1.2 En av den europeiska försäkringsmarknadens stora styrkor är mångfalden av stora och små försäkringsföretag, av sådana som är verksamma internationellt och sådana som är starka regionalt, liksom mångfalden av juridiska former, såsom aktieföretag eller kooperativ. Denna mångfald får inte äventyras genom att försäkringsföretagen överbelastas med byråkrati.

3.2 Långfristiga garantier

3.2.1 EESK stöder kommissionens avsikt att genom en ändamålsenligare kapitalbas göra det möjligt för försäkringssektorn att bli mer delaktig i finansieringen av genomförandet av den europeiska gröna given, kampen mot klimatförändringarna och deras följder samt kampen mot effekterna av covid-19-pandemin. Genomförandet av den europeiska gröna given får inte stupa på finansieringen av omställningen till en hållbar ekonomi, och hållbarhetsmålen får inte äventyras av otillräckliga kapitalkrav som på konstlad väg gör det lönsamt att investera i mycket förorenande verksamhet. Översynen av reglerna om nödvändig kapitalbas kommer att vara nyckeln till att ta itu med dessa frågor. EESK anser att det är absolut nödvändigt att Solvens II-reglerna ändras enbart i den mån som tillsynsmålen att skydda försäkrade och förmånstagare och målet om finansiell stabilitet inte äventyras. Målet måste vara att hitta rätt balans mellan å ena sidan incitamenten för försäkringsföretag att investera i verksamhet som är inriktad på sociala och miljömässiga mål och å andra sidan tillsynskraven. Detta är ännu inte säkerställt.

3.2.2 EESK stöder kommissionens förslag om att minska volatiliteten från långsiktiga investeringar genom den föreslagna volatilitetsjusteringen. Samtidigt ökar den dock volatiliteten genom att byta till en relativ riskkorrigering (procentuellt avdrag från spreadarna). Det är kontraproduktivt. Det är oklart varför den rådande riskkorrigeringen inte bibehålls.

3.2.3 Kommissionens förslag om att ändra riskmarginalen (t.ex. kapitalkostnadssats på 5 % och icke-beaktande av likviditetsfaktorn), ränterisken och korrelationen mellan spread- och ränterisken är ändamålsenliga utan att äventyra skyddsmålen i Solvens II. Särskild uppmärksamhet måste dock ägnas åt nivå 2-texterna, eftersom de förslag som leder till en allmän förbättring också kan ha en negativ inverkan på små och medelstora försäkringsföretags investeringsportföljer.

3.2.4 EESK välkomnar i princip kommissionens förslag om att se över medräkningskriterierna för tillgångsklassen långfristiga aktier samtidigt som den finansiella stabiliteten säkerställs. Detta kommer att göra det lättare för försäkringsföretagen att dra nytta av förmånlig kapitalbehandling när de förser ekonomin med långsiktigt kapital, förutsatt att detta kapital investeras i enlighet med de sociala och miljömässiga målen. Alltför komplicerade regler måste undvikas. Även här kan en slutlig bedömning göras först när nivå 2-förslagen är kända.

3.2.5 Kommissionen tillkännager sin avsikt att lägga fram en ny extrapoleringsmetod. Extrapolering är en beräkningsmetod som gör det möjligt att skapa avsättningar för försäkringsavtal vars löptider sträcker sig längre in i framtiden än tillförlitlig kapitalmarknadsinformation om riskfria räntesatser. Denna metod är en viktig faktor för att uppskatta avsättningar och därmed behovet av eget kapital. Extrapolering är särskilt viktig för livförsäkringar, men inte bara. Kommissionen medger själv i sitt meddelande COM(2021) 580 final att förslaget, som den kommer att konkretisera i en senare delegerad akt, "har en betydande inverkan på försäkringsföretagens kapitalresurser på flera marknader". På grundval av de hittillsvarande prognoserna inom skadeförsäkring kommer denna betydande inverkan att innebära ett ytterligare kapitalbehov på mer än 10 % och därmed motverka de potentiella effekterna beträffande att frigöra försäkringsföretagens kapital. EESK anser att sådana långtgående ingrepp bör beslutas i ett ordinarie lagstiftningsförfarande.

3.3 Analyser av klimatförändringsscenarier och Eiopas mandat ⁽¹⁾ när det gäller hållbarhetsrisker

3.3.1 EESK stöder till fullo att försäkringsföretagen måste identifiera alla väsentliga exponeringar för klimatförändringsrisker och bedöma de medellång- och långsiktiga konsekvenserna för sin verksamhet. EESK rekommenderar att denna scenarioanalys utvidgas till att omfatta alla miljörisker och att begreppet dubbel väsentlighet tillämpas på dessa krav. Försäkringsföretagen bör också vara skyldiga att bedöma och vid behov minska effekterna av sin verksamhet på klimatförändringarna och miljön i bredare bemärkelse.

3.3.2 EESK välkomnar kommissionens förslag att ge Eiopa i uppdrag att senast den 28 juni 2023 i en rapport föreslå möjliga anpassningar av kapitalkraven i fråga om hållbarhetsrisker, efter samråd med Europeiska systemrisknämnden. Det är rätt att man diskuterar sådana vittomfattande frågor på empiriska grunder. EESK anser dock att tidsfristen för att lägga fram rapporten inte är tillräckligt ambitiös. Det krävs snabba åtgärder för att mildra effekterna av klimatförändringarna. EESK påpekar redan att de lärdomar som dras av dessa förslag kommer att beröra grundläggande frågor för finansieringen av den europeiska gröna given. De kommer därför inte att vara av teknisk utan av politisk karaktär och måste enligt EESK behandlas i ett ordinarie lagstiftningsförfarande med deltagande av Europaparlamentet.

3.4 Grupptillsyn

3.4.1 Tillsynspraxis har avslöjat brister i regleringen av grupptillsynen. EESK stöder kommissionens förslag att låta försäkringsholdingbolag och blandade finansiella holdingföretag omfattas direkt av EU:s tillsynsram. Ur konsumentens synvinkel är det viktigt att se till att en grupp externa presentation är transparent vad gäller dess ansvarsförhållanden.

3.5 Försäkringsföretagens roll i pandemitider och i samband med andra händelser som leder till storskaliga ekonomiska störningar

3.5.1 EESK delar kommissionens bedömning att pandemin har visat att det behövs tydligare och enklare information om villkoren för det försäkringsskydd och de garantier som erbjuds konsumenterna, särskilt när det gäller avbruten affärsverksamhet och reseförsäkringar, och att man fortlöpande måste kontrollera att försäkringsprodukterna fortfarande motsvarar konsumenternas behov. Lika viktigt är att konsumenterna också kan hävda sina rättigheter. Uppenbarligen har nuvarande praxis för tillsyn av försäkringsprodukter inte fungerat tillfredsställande. EESK uppmanar kommissionen att be Eiopa att lägga fram konkreta förslag på hur man bättre kan lösa det beskrivna problemet, som är känt sedan länge.

3.5.2 Pandemin, effekterna av klimatförändringarna, som vi erfar i Europa genom skogsbränder, torka, skogsdöd, skyfall och översvämningar i aldrig tidigare skådad omfattning, samt nya stora risker, såsom it-risker, väcker frågan om tillgången till försäkringsskydd för sådana händelser, som inte kommer att förbli engångshändelser. EESK stöder helhjärtat kommissionens plan att inrätta en dialog om motståndskraft mot klimatförändringar senast 2022, där försäkrings- och återförsäkringsföretag, offentliga myndigheter och andra berörda parter sammanförs. EESK föreslår att företrädare för det civila samhället involveras i denna dialog redan från början.

⁽¹⁾ Europeiska försäkrings- och tjänstepensionsmyndigheten (Eiopa).

3.6 Försäkringsgarantisystem, återhämtning och resolution samt nya tillsynsåtgärder

3.6.1 Kommissionen lägger inte fram något förslag om harmonisering av det brokiga lapptäcket av försäkringsgarantisystem i Europa, trots att försäkringsgarantisystem ger försäkrade och förmånstagare ett viktigt skydd i sista hand. Ett EU-omfattande försäkringsgarantisystem, där man samtidigt tar hänsyn till produkternas karaktär och därmed konsumenternas behov av skydd, skulle avsevärt öka förtroendet för en europeisk inre försäkringsmarknad. I enlighet med Eiopas förslag anser EESK att det är angeläget att åtminstone harmonisera en rad minimiprinciper för försäkringsgarantisystem. Samtidigt inser EESK, som kommissionen påpekar, att detta skulle innebära en betydande finansiell börda för försäkringsmarknaderna i vissa medlemsstater som ännu inte har försäkringsgarantisystem, något som inte är rimligt i detta skede av återhämtningen från covid-19-krisen. EESK uppmanar kommissionen att som ett första steg snabbt lägga fram ett förslag till minimiram för försäkringsgarantisystem för att ta upp frågan med en lämplig övergångsperiod, utan att marknaderna överbelastas.

3.6.2 Genom förslaget om återhämtning och resolution⁽²⁾ utvidgar kommissionen tillsynsverktygen för att ge tillsynsmyndigheterna möjlighet att agera snabbare och effektivare i händelse av en företagskris och, framför allt, av en framväxande kris. Dessa verktyg omfattar även åtgärder såsom förebyggande återhämtning och en resolutionsplan, inbegripet på grupp nivå. Verktygen och befogenheterna vid resolution fastställs. Det görs dock ingen tydlig avgränsning i förhållande till de befintliga tillsynsåtgärderna i Solvens II. På det hela taget ifrågasätts på många ställen de väletablerade så kallade ingripandenivåerna, eftersom de nya befogenheterna att ingripa ska gälla redan innan solvenskapitalkraven överträds. EESK anser att de föreslagna åtgärderna måste vara helt förenliga med reglerna för ingripandenivåerna. Resolutionsreglerna bör underlätta ett harmoniserat tillvägagångssätt på grupp nivå, särskilt när det gäller blandade finansiella grupper.

3.6.3 Ett argument mot förslagen är att covid-19-pandemin, och framför allt lågräntepolitiken, skulle ha visat att Solvens II-verktygslådan varit tillräcklig för att hantera de svåra situationerna. Även om detta till stor del var fallet ställer sig EESK inte bakom detta argument. Mot bakgrund av erfarenheterna från tidigare finanskriser anser EESK att det är angeläget att börja vidta stegvisa krishanteringsåtgärder på företagsnivå redan innan minimikapitalkraven underskrids, om det finns tydliga tecken på att situationen kommer att förvärras. EESK påpekar att det i den konkreta utformningen och tillämpningen av bestämmelserna kommer att vara mycket viktigt att entydigt fastställa och avgränsa Eiopas och de nationella tillsynsmyndigheternas uppgifter.

Bryssel den 23 februari 2022.

Christa SCHWENG
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

⁽²⁾ COM(2021) 582 final.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Europeiska rådet, rådet, Europeiska centralbanken, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén, Regionkommittén och Europeiska investeringsbanken: Årlig översikt över hållbar tillväxt 2022

[COM(2021) 740 final]

(2022/C 275/09)

Föredragande: **Judith VORBACH**

Remiss	Europeiska kommissionen, 21.1.2022
Rättslig grund	Artikel 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Ansvarig sektion	Sektionen för Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning
Antagande av sektionen	8.2.2022
Antagande vid plenarsessionen	23.2.2022
Plenarsession nr	567
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	140/5/38

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Långt innan covid-19-pandemin bröt ut i Europa har EU ställts inför motgångar och kriser. År 2020 gick EU in i den djupaste ekonomiska recessionen i sin historia, samtidigt som de redan befintliga utmaningarna fortfarande var långt ifrån lösta. EU vidtog exceptionella stödåtgärder för att mildra konsekvenserna och avvärja en instabil situation. Pandemin kan emellertid bara bekämpas nationsöverskridande, och EESK efterlyser ett framsynt samarbete om EU:s hälsopolitik, rejält höjda vaccinationsnivåer och anammande av en global ansats, för att få en öppen debatt på EU-nivå om ett tillfälligt och frivilligt Trips-undantag.

1.2 EESK förespråkar en välbästandsinriktad politik och stöder EU:s agenda för konkurrenskraftig hållbarhet. Dess fyra principer – miljömässig hållbarhet, produktivitet, rättvisa och makroekonomisk stabilitet – samt konkurrenskraft bör jämföras för att uppnå de avsedda förstärkande effekterna och en framgångsrik omställning. Rättvisa och social hållbarhet är till exempel avgörande faktorer för konkurrenskraften och vice versa. Ju mindre inblandade parlamenten, arbetsmarknadens parter och andra organisationer i det civila samhället är, desto mer sannolikt blir det att olikheterna ökar och acceptansen minskar, i synnerhet när det gäller att ställa om ekonomin för att uppnå klimatneutralitet.

1.3 En av våra utmaningar är att så långt som möjligt få bort sambandet mellan ekonomiskt välbästand och försämrad miljö. Det som behövs är, återigen, en helhetssyn där alla slags miljöskador uppmärksammas. Åtaganden att slå vakt om det sociala välbefinnandet får inte bara bli tomma slagord. Det är av yttersta vikt att säkerställa att arbetsinsatserna och vinsterna från omställningen fördelas rättvist. EESK betonar vikten av ett sunt affärsklimat och av att upprätthålla starka industriella värdekedjor i Europa, och efterlyser ett europeiskt industriellt ledarskap som eftersträvar hållbarhet. Mekanismen för koldioxidjustering vid gränserna måste utformas ändamålsenligt, och statliga stödåtgärder bör villkoras mot skapande av arbetstillfällen av hög kvalitet och mot att arbetstagarrättigheter och skattskyldigheter respekteras. Slutligen betonar EESK att en eventuell övergång till miljöbeskattning inte får medföra regressiva fördelningseffekter eller energifattigdom.

1.4 EESK välkomnar kommissionens förslag om reformer och investeringar och om att främja en rättvis inre marknad för att säkerställa en stark ekonomisk grund. Åtgärder för att främja den inre marknaden och förbättra företagsklimatet är avgörande för att främja innovation och produktivitet. Dessutom är en rättvis produktivitetsstrategi en avgörande drivkraft för konkurrenskraft och uppåtgående konvergens på lång sikt. Sociala rättigheter och arbetsmarknadsrelaterade rättigheter är av grundläggande betydelse men ingår inte i de grundlagsstadgade skyddade friheterna på den inre marknaden. EESK efterlyser lämpliga förslag om hur nationella regler som inte är förankrade i fördragen kan säkerställas. EESK

rekommenderar att man motverkar de stigande energiprisernas negativa konsekvenser för produktion och distribution, och välkomnar en bättre övervakning av risker på finansmarknaden till följd av klimatkrisen. En fördjupning av kapitalmarknadsunionen och bankunionen bör konsolidera finansieringskanalerna, främja investeringsinsatser och öka motståndskraften.

1.5 EESK betonar att strävan efter en rättvis grön och digital omställning, som kräver hållbara sociala villkor, kommer att utgöra en grund för framtida välbefinnande och motståndskraft. Väl utformade arbetsmarknadspolitiska strategier och sociala skyddssystem är grunden för resiliens och inkluderande tillväxt. EESK instämmer fullständigt i att medlemsstaterna bör intensifiera sina insatser för att förbättra läranderesultaten i sina utbildningssystem samt i att tillgång till livslångt lärande bör säkerställas. EESK uppmanar kommissionen att granska fördelningseffekterna av utbetalningar inom ramen för den fleråriga budgetramen och NextGenerationEU och att säkerställa deras bidrag till utvecklingen av en grönare och digitaliserad ekonomi samt till uppåtgående social konvergens.

1.6 Ekonomisk återhämtning och stabil inkluderande tillväxt är förutsättningar för hållbara offentliga budgetar. Politiken behöver vara fortsatt stödjande och redo att reagera på ihållande turbulens. Följaktligen är det välkommet att man går vidare med den allmänna undantagsklausulen. När den väl ska hävas måste hänsyn tas både till de ekonomiska aktivitetsnivåerna och till arbetslöshets- och fattigdomsnivåerna jämfört med nivåerna före krisen. EESK uppmanar dessutom kommissionen att lägga fram riktlinjer för en övergångsperiod innan en moderniserad ram träder i kraft. EESK varnar för att främja politik som inskränker löpande utgifter knutna till det sociala området, utbildning och hälso- och sjukvård, och efterlyser en politik för rättvis inkomstfördelning. Vid övervakningen inom förfarandet vid makroekonomiska obalanser har det inte tagits tillräcklig hänsyn till samverkan mellan nya framträdande ekonomiska utmaningar, så EESK uppmanar även till att sociala obalanser ska övervakas.

1.7 EESK:s uppfattning är att vi är på väg in i en ny fas för ekonomisk politik och att den föränderliga europeiska planeringstermin för 2022 är ett tillfälle att öka den ekonomiska, miljömässiga och sociala hållbarheten. Den balanserade strategin i agendan för konkurrenskraftig hållbarhet bör återspeglas i de kommande landsspecifika rekommendationerna, och ett större deltagande av arbetsmarknadens parter och det organiserade civila samhället borde ha skett för länge sedan. Om utbetalning av bidrag från faciliteten för återhämtning och resiliens kopplas till tillkännagivna reformer, får de landsspecifika rekommendationerna större politisk tyngd. Det är välkommet att principerna i den europeiska pelaren för sociala rättigheter hamnar mer i fokus, men det är fortfarande oklart i hur hög grad detta faktiskt blir återspeglat i de landsspecifika rekommendationerna och återhämtnings- och resiliensplanerna. Den ekonomiska styrningen behöver integreras i den europeiska planeringsterminen på så sätt att parlamenten, arbetsmarknadens parter och det organiserade civila samhället helt säkert blir demokratiskt involverade.

2. Allmänna kommentarer

2.1 Långt innan covid-19-pandemin bröt ut i Europa ställdes EU inför negativa ekonomiska och sociala utvecklingar och kriser. Efter en lång period av ekonomisk nedgång som följde på finansmarknadskrisen 2008, kom EU:s ekonomi slutligen i fas 2014 och fick sedan en period av tillväxt och stigande sysselsättningssiffror. Dock hade de offentliga investeringarna sjunkit under de nivåer som behövs för att hålla det offentliga kapitalet stabilt som en andel av BNP. Även om EU som helhet är relativt välmående med globala mått mätt, kvarstod olikheter mellan länder och regioner samt bristande jämlikhet och könsklyftor inom våra samhällen. Hotet från klimatkrisen och utmaningarna till följd av de tekniska förändringarna framträdde tydligt redan då.

2.2 I mars 2020 förändrades situationen dramatiskt av covid-19-pandemin och de åtgärder som vidtogs för att begränsa den. EU gick in i "den djupaste ekonomiska recessionen i sin historia" ⁽¹⁾, samtidigt som de redan befintliga utmaningarna var långt ifrån lösta. Men det var inte bara pandemin och dess konsekvenser som saknade motstycke. EU vidtog också en unik uppsättning solidaritetsåtgärder för att bryta nödläget, och dit hörde att aktivera den allmänna undantagsklausulen och Sure-instrumentet ⁽²⁾. EESK uppskattar i synnerhet att EU lyckades ta fram och anta ett så omfattande initiativ som NextGenerationEU mitt i en så pass allvarlig kris. Detta initiativ bör inte bara hjälpa oss att klara krisen utan också, fullt befogat, ta oss an omställningsprocessen. Genom det övergripande stöd- och sammanhållningspolitiska arbetssättet stärktes tillförsikten, och detta dämpade framgångsrikt det socioekonomiska fallet efter krisen, som annars kunde ha lett till ekonomisk och politisk instabilitet.

⁽¹⁾ Europeiska kommissionens vårprognos 2020.

⁽²⁾ Europeiska instrumentet för tillfälligt stöd för att minska risken för arbetslöshet i en krissituation.

2.3 Det nära sambandet mellan ekonomin och pandemin blev också uppenbart i och med den ekonomiska återhämtningen till följd av den förbättrade epidemiologiska situationen i mitten av 2021. I höstprognosen 2021 förutses en övergång från återhämtning till expansion och en tillväxttakt på 4,3 % 2022, och jobbskapandet väntas följa efter ⁽³⁾. Med tanke på den nya pandemivågen och omikronvarianten är det möjligt att dessa positiva utsikter kanske tyvärr inte blir verklighet. EESK påpekar att osäkerhetsnivån är hög och att pandemin inverkar betydligt på den ekonomiska aktiviteten.

2.4 Att bekämpa pandemin och förebygga nya virusvarianter är inget som går att uppnå bara på nationell nivå. I stället krävs det ett nationsöverskridande tillvägagångssätt. EESK efterlyser ett nära och framsynt samarbete om EU:s hälsopolitik, som inte bara ska bidra till att klara hälsokrisen utan även dämpa dess inverkan på ekonomin. Höjda vaccinationsnivåer bör fortsatt prioriteras, och EESK uppmanar till en global ansats, inte minst eftersom en vaccinförsörjning som är tillräcklig i globalt hänseende även ligger i EU:s eget intresse. Därför ber EESK kommissionen att leda en öppen debatt på EU-nivå om ett tillfälligt och frivilligt Trips-undantag som skulle gälla för vacciner och behandlingar mot samt tester för covid-19 ⁽⁴⁾.

2.5 EESK välkomnar den flerdimensionella strategin i agendan för konkurrenskraftig hållbarhet, som beskrivs i översikten över hållbar tillväxt. Detta står i samklang med en välbefinnande ekonomisk politik, vilket har förespråkats i tidigare EESK-yttranden, med uppmaning att beakta ett antal mål: miljömässig och social hållbarhet, hållbar tillväxt för alla, full sysselsättning och arbete av hög kvalitet, rättvis fördelning, hälsa och livskvalitet, stabilitet på finansmarknaden, prisstabilitet, balanserad handel på grundval av en rättvis och konkurrenskraftig industriell och ekonomisk struktur samt stabila offentliga finanser. Dessa mål är också förenliga med de mål som anges i artikel 3 i fördraget om Europeiska unionen och är nära förbundna med varandra. Till exempel är en strategi för hållbar tillväxt som inte endast begränsas till BNP-tillväxt som det enda målet avgörande för att uppnå en klimatneutral ekonomi 2050.

2.6 Dessutom är de fyra principerna i agendan för konkurrenskraftig hållbarhet – miljömässig hållbarhet, produktivitet, rättvisa och makroekonomisk stabilitet – nära sammankopplade och alla lika viktiga. De är alla delar av ett enda pussel, och en princip kan inte existera utan de andra, vilket innebär att ingen av dem är underordnad någon av de andra. Kommissionen betonar med rätta att dessa principer bör förstärka varandra. EESK välkomnar detta, men påpekar också faran för åtstramande effekter. Ju mindre inblandade parlamenten, arbetsmarknadens parter och andra organisationer i det civila samhället är, desto mer sannolikt blir det att de fyra principerna iakttas olika.

2.7 EESK påpekar också att de fyra principerna inte bara hänger samman med varandra, utan att konkurrenskraften också är nära sammanlänkad och lika viktig för dem, vid sidan av en balanserad handel, som är ett av de viktigaste ekonomiska målen. Rättvisa och social hållbarhet är till exempel avgörande faktorer för konkurrenskraften och vice versa. Den europeiska sociala modellen, och i synnerhet den europeiska pelaren för sociala rättigheter, är viktiga byggstenar för EU:s konkurrenskraft. På samma sätt är en balanserad handel baserad på en rättvis, konkurrenskraftig industriell och ekonomisk struktur i sin tur en viktig förutsättning för rättvisa, social hållbarhet och tillväxt för alla i EU.

3. Särskilda kommentarer

3.1 Miljömässig hållbarhet

3.1.1 En av de främsta utmaningarna detta århundrade är att så långt som möjligt få bort sambandet mellan ekonomiskt välbefinnande och en hotad eller förstörd miljö. EESK håller helt med kommissionen om att klimatförändringar och miljöförstöring kräver omedelbara åtgärder. EESK stöder fullständigt målet att bekämpa klimatkrisen, men efterlyser samtidigt en helhetsstrategi där alla slags miljöskador uppmärksammas lika mycket, såsom hot mot biologisk mångfald, vatten och mark, luftföroreningar, kärnavfall och andra typer av giftigt avfall.

3.1.2 Kommissionen påpekar helt riktigt de sociala och ekonomiska aspekterna av denna omställning och betonar att det är viktigt att skydda välbefinnande och välbefinnande. EESK betonar att det är av yttersta vikt att dessa avsiktsförklaringar inte förblir tomma ord och uppmanar kommissionen att tillhandahålla detaljerad kartläggning och analys av hur omställningen kommer att påverka sysselsättningen och kompetenser ⁽⁵⁾. Det är också av yttersta vikt att säkerställa att arbetsinsatserna och vinsterna från omställningen fördelas rättvist. För att uppnå detta är det avgörande med social dialog, full respekt för

⁽³⁾ Höstprognosen 2021.

⁽⁴⁾ EESK:s yttrande "Att komma stärkta ur krisen: åtgärder på grundval av de första lärdomarna" (EUT C 152, 6.4.2022, s. 116).

⁽⁵⁾ EESK:s yttrande "55 %-paketet (Fit for 55): nå EU:s klimatmål 2030 för klimatneutralitet" (EUT C 275, 18.7.2022, s. 101).

arbetsmarknadsparternas oberoende, stärkta kollektivförhandlingar, sund företagsstyrning med arbetstagar deltagande⁽⁶⁾ och deltagande av arbetsmarknadens parter och det organiserade civila samhället i det politiska beslutsfattandet. På så vis säkerställs egenansvaret, men framför allt är det ett måste för en garanterat väl avvägd och inkluderande omställningsprocess.

3.1.3 I synnerhet i 55 %-paketet, som innehåller ett stort antal långtgående politiska förslag, behövs det mer sådant deltagande. EESK betonar betydelsen av att bevara starka industriella värdekedjor i Europa, och uppmanar den europeiska industrins ledarskap att eftersträva miljömässig hållbarhet. Förslaget till en gränsjusteringsmekanism för koldioxid har potential att åstadkomma en mer stabil sysselsättning i klimatvänliga omställda företag, och är därför centralt och måste utformas på ett ändamålsenligt sätt. I samband med en eventuell övergång till miljöbeskattning, såsom uttag av skatter på förorenande verksamhet, är det absolut nödvändigt att förhindra regressiva fördelningseffekter och energifattigdom. Skattetrycket på arbete bör tas upp i detta sammanhang.

3.1.4 Kommissionen påpekar att det för att klara EU:s ambitiösa agenda för den gröna given krävs betydande investeringar till ett värde på ca 520 miljarder euro per år. Ytterligare investeringar behövs för att komplettera förändringarna på arbetsmarknaden. Mot denna bakgrund framhåller EESK de vidare investeringsbehoven p.g.a. den digitala omställningen, plus behoven inom hälso- och sjukvård, utbildning, socialt skydd samt forskning och utveckling. Det är viktigt att framhålla att det är av avgörande betydelse att omdirigera och utöka både privata och offentliga investeringar i syfte att säkerställa en tillräcklig investeringsnivå. Att uppnå miljömässig hållbarhet innebär dock en allmän nytta som utsätts för risk för marknadsmisslyckande.

3.1.5 Privata investeringar spelar en avgörande roll i den ekonomiska cirkeln för att främja ekonomisk utveckling och skapande av arbetstillfällen. Investeringar från den privata sektorn och innovation i synnerhet behövs för att uppnå målet om miljömässig hållbarhet, till exempel i fråga om nya batterier för bilar och koldioxidfri stålproduktion. EESK framhåller behovet av ett sunt affärsklimat och välkomnar insatserna för att kanalisera privat finansiering till klimatresiliens och miljömässig hållbarhet, i enlighet med den nya strategin för hållbar finansiering⁽⁷⁾. EESK stöder vidare den offentliga sektorns roll – särskilt InvestEU och motsvarande NextGenerationEU-åtgärder – när det gäller att stödja privata investeringar med hjälp av tillhandahållande av riktat stöd i full överensstämmelse med artikel 107 i EUF-fördraget. Dock efterlyser EESK att statliga stödåtgärder villkoras mot skapande av arbetstillfällen av hög kvalitet och mot att arbetstagar rättigheter och skattskyldigheter respekteras.

3.2 Produktivitet

3.2.1 Produktivitet handlar om effektiviteten i ekonomisk produktion, och definieras i grunden av kvoten mellan utfall och insats. Rättvis och hållbar produktivitetstillväxt bidrar till konkurrenskraft, välbefinnande och uppåtgående konvergens på lång sikt. Att sträva efter produktivitet på ett orättvist och ohållbart sätt skulle dock kunna leda till ett ökat tryck på arbetstagare och arbetsgivare, försämra den miljömässiga hållbarheten, snedvrider konkurrensen, ökar ojämlikheten och hämma omställningsprocessen. Mot bakgrund av ovanstående välkomnar EESK dock kommissionens strategi att förbättra produktiviteten på ett välbefinnandeinriktat sätt genom att främja avancerad teknik och innovation, stärka människors kompetens, bygga ut utbildningen och fortbildningen, stärka nätverken för kunskapsöverföring och kunskapsutnyttjande samt främja resurseffektivitet. I synnerhet social hållbarhet är också ett viktigt inslag i en rättvis produktivitetsstrategi.

3.2.2 EESK betonar att det behövs nya investeringar i allmänhet och särskilt i den digitala sektorn, och stöder uttryckligen kommissionens uppmaning att planerna för återhämtning och resiliens också ska vara inriktade på att bygga upp och bygga ut toppmodern digital kapacitet. Faciliteten för återhämtning och resiliens kan och bör onekligen hjälpa medlemsstaterna att utföra investeringar och reformer som – bland annat – möjliggör artificiell intelligens, högpresterande datorsystem, cybersäkerhet, mikroelektroniska och elektroniska komponenter samt säker konnektivitet. Förutom att detta ger den digitala kompetensen ett uppsving på alla nivåer, ger det stabila förutsättningar för att höja produktiviteten och konkurrenskraften, och främjar därmed en stark ekonomisk grund och välbefinnande i det långa loppet.

3.2.3 En rättvis och välfungerande inre marknad främjar hållbar tillväxt och sysselsättning för alla. EESK håller med kommissionen om att respekt för rättsstatsprincipen, oberoende och effektiva rättssystem av hög kvalitet, verkningfulla åtgärder mot korruption, effektiv förvaltning inklusive skatteförvaltning, samt regelverk mot penningtvätt och bedrägeri, är viktiga faktorer för att förbättra företagsklimatet och skydda den rättvisa konkurrensen mellan företag. Tyvärr föreligger det

⁽⁶⁾ EESK:s yttrande "Social dialog som en viktig pelare för ekonomisk hållbarhet" (EUT C 10, 11.1.2021, s. 14).

⁽⁷⁾ EESK:s yttrande "Förnyad strategi för hållbar finansiering" (EUT C 152, 6.4.2022, s. 97).

fortfarande en obalans mellan ekonomiska friheter och sociala och arbetsmarknadsrelaterade rättigheter. Sociala och arbetsmarknadsrelaterade rättigheter är av grundläggande betydelse men ingår inte i de grundlagsstadgade skyddade friheterna på den inre marknaden. Nationella rättigheter för att skydda anställda klassas ibland som administrativa hinder för marknaden. Till följd av detta uppfattar många arbetstagare den inre marknaden som ett hot. EESK efterlyser lämpliga förslag om hur man kan åtgärda denna obalans och hur nationella regler som inte är förankrade i fördragen kan säkerställas. Dessutom rekommenderar EESK med bestämdhet att ansträngningarna inom ramen för initiativet "Bortom BNP" ⁽⁸⁾ genomförs konsekvent.

3.2.4 EESK rekommenderar starkt att man griper sig an de stigande energiprisernas negativa inverkan ekonomiskt och fördelningsmässigt. Pristoppen i fråga kan bero på att den ekonomiska aktiviteten har återupptagits med kraft och att det blivit störningar på tillgångssidan, och den kan komma att jämna ut sig av sig själv när den ekonomiska utvecklingen blir mer stabil. Den medför emellertid en omedelbar börda för produktionen och industrins konkurrenskraft. Höga grossistpriser på energi påverkar dessutom sannolikt detaljhandelspriserna och kan medföra att livsmedelspriserna drivs upp. Även om dessa effekter är övergående kan de ge upphov till nedåtgående press på lönernas köpkraft, så att hushåll med lägre inkomst kan hamna i fattigdom. EESK stöder strävandena att motverka den här utvecklingen.

3.3 Rättvisa

3.3.1 Svagt socialt skydd, obalanser och ojämlikhet var ett problem långt före covid-19-krisen. År 2016, då långt över 20 % av EU-medborgarna löpte risk att drabbas av fattigdom och socialt utanförskap, drog ECB slutsatsen att fördelningen av nettoförmögenheten är kraftigt snedvriden ⁽⁹⁾. Enligt Världsbankens rapport om fattigdomen i världen (2018) ⁽¹⁰⁾ har drygt en miljard människor tagit sig ur absolut fattigdom under de senaste tre årtiondena, till stor del på grund av den minskade fattigdomen i Kina. Pandemin har bromsat denna positiva utveckling. Förmögenheterna är dock fortfarande koncentrerade till den absoluta toppen, och de mest förmögna tillgångar har faktiskt ökat under de senaste 25 åren ⁽¹¹⁾. Kommissionen påpekar med rätta att ojämlikheten tilltar till följd av pandemin. Ojämlikheten är inte bara ett problem i sig, den begränsar även den ekonomiska utvecklingen genom att den dämpar den privata efterfrågan och är en grogrund för sociala spänningar. Fler arbetstillfällen av god kvalitet, sunda löne- och arbetsvillkor, sysselsättning för missgynnade grupper och rätt till kollektivförhandlingar är därför av avgörande betydelse. EESK understryker betydelsen av att respektera de nationella arbetsmarknadsrelationerna och arbetsmarknadens parter oberoende när man vill gynna sådan politik.

3.3.2 EESK uppskattar kommissionens försäkran att rättvisa måste ligga till grund för återhämtningen. Inför problematisk ojämlikhet, oroväckande fattigdomssiffror och politiska spänningar är social hållbarhet, jämställdhet, lika möjligheter, icke-diskriminering och rättvis fördelning viktiga mål i sig. Följaktligen rekommenderar EESK starkt att man inte bara fokuserar på den gröna och den digitala omställningen, den s.k. dubbla omställningen, utan även utöver detta eftersträvar social hållbarhet. EESK betonar att strävan efter rättvisa och samtidigt en rättvis grön och digital omställning som kräver hållbara sociala villkor kommer att utgöra en grund för framtida välbefinnande och motståndskraft.

3.3.3 Grunden för resiliens och för en hållbar tillväxt för alla är en välutformad aktiv arbetsmarknadspolitik, offentlig arbetsförmedling och socialförsäkringssystem som hjälper människor att behålla sin levnadsstandard i tider av ekonomisk turbulens och i händelse av individuella behov. Införda åtgärder för att behålla arbetstillfällen, exempelvis system med korttidsarbete, har på ett avgörande sätt motverkat krisens negativa effekter på arbetsmarknaderna. Men även om inkomststöd och sociala skyddsnet har förhindrat ett stort inkomstfall, har covid-19-pandemin även blottlagt luckor i tillgången till socialt skydd. EESK efterlyser uppåtgående social konvergens som bidrar till EU:s övergripande motståndskraft mot kriser.

3.3.4 Även den digitala omställningen och dess sociala konsekvenser måste särskilt uppmärksammas, inte minst eftersom pandemin har påskyndat den processen. EESK välkomnar att kommissionen – bland annat – påpekar att tillgången till nätbaserat lärande är ojämn och att det kan få långsiktiga konsekvenser i form av bl.a. sämre grundläggande färdigheter,

⁽⁸⁾ Background – Beyond GDP, Europeiska kommissionen.

⁽⁹⁾ Europeiska centralbanken, "The Household Finance and Consumption Survey: results from the second wave", nr 18, december 2016.

⁽¹⁰⁾ Världsbanksgruppen: "Poverty and shared prosperity 2018. Piecing together the poverty puzzle. Overview". Se bild 1, s. 2.

⁽¹¹⁾ I "World Inequality Report 2022" återges de mest aktuella och fullständiga uppgifterna om ojämlikhet världen över.

och därigenom förvärra ojämlikheten på utbildningsområdet. EESK instämmer helhjärtat i att medlemsstaterna bör intensifiera sina insatser för att förbättra läranderesultaten i sina utbildningssystem. För att åtgärda kompetensglapp och förhindra växande sociala klyftor måste rätten till livslångt lärande erkännas och tillgången till detta garanteras. Detta måste stödjas med offentliga medel i syfte att hjälpa ansvarsfulla företag att utföra tjänster för livslångt lärande av hög kvalitet. För att minska den digitala klyftan bör man noga uppmärksamma tillgången till digitala tjänster för personer med funktionsnedsättning och för äldre.

3.3.5 Den nya fleråriga budgetramen och NextGenerationEU, och i synnerhet faciliteten för återhämtning och resiliens, uppgår till 1 824 miljarder euro som ska hjälpa medlemsstaterna att ta sig an de aktuella utmaningarna. EESK uppmanar kommissionen att granska att de tillkännagivna politiska åtgärderna genomförs ordentligt, så att målen med den gröna och digitala omställningen främjas konkret genom avsatta medel. Framför allt bör redan planerade utgifter inte godtas som delar av de nationella återhämtnings- och resiliensplanerna. Detta skulle även göra att man inte behövde höja de nationella bidragen eller minska utgifterna från EU-budgeten.

3.3.6 Det måste också noga övervakas vad utbetalningarna av medlen får för effekter fördelningsmässigt och socialt, så att de garanterat bidrar till en uppåtgående social konvergens. Kommissionen påpekar helt korrekt att krisen påverkar olika befolkningsgrupper, sektorer och regioner olika mycket, ur flera aspekter. EESK efterlyser därför särskilda insatser för att skydda låg- och medelinkomsthushåll och sårbara personer, som är de som drabbas mest av alla kriser och omställningsprocesser. Investeringar bör finansieras med villkoret att de leder till nettoökning av arbetstillfällena och att arbetstagares rättigheter respekteras. På det hela taget är det viktigt att framtida generationer får valuta för de pengar som läggs ut i dag.

3.4 Makroekonomisk stabilitet

3.4.1 Pandemichocken har förvärrat de redan befintliga sårbarheterna och gjort att obalanserna mellan medlemsstaterna inte längre minskas, men den har även skapat större osäkerhet. Därför behöver ekonomi- och penningpolitiken inte bara förbli stödjande utan även smidig och redo att reagera på all eventuell turbulens och alla chocker och säkerställa EU:s resiliens. Följaktligen välkomnar EESK att man går vidare med den allmänna undantagsklausulen. När den väl ska hävas måste hänsyn tas både till den ekonomiska aktivitetsnivån och till arbetslöshets- och fattigdomsnivåerna jämfört med nivåerna före krisen. Dessutom bör finanspolitiken nationellt och på EU-nivå samt penningpolitiken samordnas på ett välbetänkt sätt, för att ömsesidigt förstärka de avsedda stödjande och stabiliserande effekterna.

3.4.2 EESK efterlyser en övergång till en välståndsriktad ekonomisk styrning, så som beskrivs i olika yttranden⁽¹²⁾. Efter avbrottet till följd av pandemin borde därför den fortsatta översynen av ramen för ekonomisk styrning sedan länge ha återupptagits i syfte att främja en lämplig finanspolitik i såväl goda som dåliga tider. Bristerna i den nuvarande finanspolitiska ramen var uppenbara redan 2020, och krisen medför ännu allvarigare utmaningar. I en analys påstås att 23 medlemsstater inte kommer att uppfylla underskottskriteriet och 13 medlemsstater inte skuldskriteriet.

3.4.3 EESK håller med kommissionen om att man bör avstå från att inleda ett förfarande vid alltför stora underskott mot en medlemsstat och ställer sig bakom dess rekommendation att medlemsstaterna bör fortsätta att ge finanspolitiskt stöd samtidigt som den finanspolitiska hållbarheten tryggas på medellång sikt när de ekonomiska förhållandena tillåter det. Detta ligger i linje med EESK:s ståndpunkt om att stödja hållbar tillväxt och därigenom möjliggöra en förstärkning av de offentliga finanserna⁽¹³⁾. EESK efterlyser dock också ett erkännande av att det finns ett akut behov av ökade investeringar för att hantera omställningsprocessen. Innan den reviderade ramen träder i kraft bör kommissionen dessutom lägga fram riktlinjer för en övergångsperiod, under vilken förfarandet vid alltför stora underskott inte bör inledas, med möjligheten att använda klausulen om ovanliga händelser på landsspecifik basis⁽¹⁴⁾.

⁽¹²⁾ Se EESK:s yttrande "Översyn av den ekonomiska styrningen 2020" (EUT C 429, 11.12.2020, s. 227), och EESK:s yttrande på eget initiativ "Att omforma EU:s finanspolitiska ram för en hållbar återhämtning och en rättvis omställning" (EUT C 105, 4.3.2022, s. 11).

⁽¹³⁾ EESK:s yttrande "Översyn av den ekonomiska styrningen", 2020 (EUT C 429, 11.12.2020, s. 227).

⁽¹⁴⁾ EESK:s yttrande "Att omforma EU:s finanspolitiska ram för en hållbar återhämtning och en rättvis omställning" (EUT C 105, 4.3.2022, s. 11).

3.4.4 EESK håller med kommissionen om att det vid övervakningen inom förfarandet vid makroekonomiska obalanser kanske inte har tagits tillräcklig hänsyn till samverkan mellan nya framträdande ekonomiska utmaningar, främst belastning på miljön⁽¹⁵⁾. Dessutom måste de sociala obalanserna övervakas för att uppväga de offentliga och makroekonomiska kravens dominans⁽¹⁶⁾. Eftersom sociala och sysselsättningsrelaterade obalanser kan få negativa gränsöverskridande konsekvenser är det viktigt att de upptäcks och korrigeras i ett tidigt skede. Slutligen välkomnar EESK kommissionens arbete med grön budgetering.

3.4.5 Ekonomisk återhämtning och stabil tillväxt för alla är förutsättningar för hållbara offentliga budgetar och för att bygga upp finanspolitiska buffertar. Eftersom nationellt finansierade offentliga investeringar får en fortsatt viktig roll är det avgörande att tillämpa "gyllene regeln", utan att äventyra den finanspolitiska hållbarheten och eurons värde, om omställningsprocessen ska lyckas. Men med tanke på den höga osäkerhetsnivån varnar också EESK för att inskränka löpande utgifter knutna till det sociala området, utbildning och hälso- och sjukvård. Valfungerande automatiska stabilisatorer är nyckeln till att förebygga sociala påfrestningar, stabilisera efterfrågan och uppnå resiliens mot alla kriser. Orättvis skattepolitik, skattebedrägerier och aggressiv skatteplanering äventyrar å andra sidan det finanspolitiska spelrum som behövs för att reagera på chocker och gripa sig an omställningsprocessen. Kommissionens iakttagelser beträffande intäkterna är därför välkomna. Detta gäller också för föreslagna reformer inom ramen för faciliteten för återhämtning och resiliens med avseende på ökad effektivitet i skatteförvaltningen i syfte att förbättra skatteuppbörden och minska efterlevnadskostnaderna för företag och privatpersoner.

3.4.6 En viktig aspekt på makroekonomisk stabilitet är stabiliteten på finansmarknaderna. När kapitalmarknadsunionen och bankunionen fördjupas bör fokus ligga på att stärka finansieringskanalerna och främja den privata sektorns bidrag till investeringsinsatserna. Härvidlag anser EESK att det är viktigt att man hittar rätt balans mellan riskfördelning och riskminskning, och välkomnar i synnerhet strävandena att skärpa övervakningen av systemiska risker till följd av klimatkrisen. Det är dessutom viktigt att ta hänsyn till sociala hållbarhetsrisker som hotar den sociala sammanhållningen till följd av det ökande fördelningsgapet. I finansmarknadslagstiftningen bör också effektivitet prioriteras före komplexitet, och det bör finnas konsumentskydd på hög nivå.

3.5 Den europeiska planeringsterminen utvecklas

3.5.1 EESK betonar att EU i och med NextGenerationEU når en ny fas för den ekonomiska politiken och tar ett avgörande steg framåt mot solidaritet. Den europeiska planeringsterminen 2022 är ett tillfälle att öka den ekonomiska, miljömässiga och sociala hållbarheten. EESK efterlyser ett åtagande att främja hållbar tillväxt för alla, fullständig sysselsättning och arbetstillfällen av hög kvalitet samt resolut stärka planeringsterminens demokratiska inriktning. Dessutom borde arbetsmarknadens parter och det organiserade civila samhället sedan länge ha involverats i större utsträckning i planeringsterminen.

3.5.2 Att EU:s planeringstermin tar hänsyn till faciliteten för återhämtning och resiliens gör den mer meningsfull. Att koppla regelefterlevnad till reformer – som fastställs i de nationella planerna för återhämtning och resiliens och i hög grad bygger på de landsspecifika rekommendationerna – och utbetalningen av delbetalningar ger också de landsspecifika rekommendationerna större politisk tyngd. Därför är det nödvändigt att arbetsmarknadens parter och det organiserade civila samhället görs mer delaktiga i utvecklingen och genomförandet av det nationella reformprogrammet. EESK efterlyser miniminormer för ett sådant samråd⁽¹⁷⁾. Sammanhållningspolitikens strikta regler för samråd med intressenter, och särskilt partnerskapsprincipen, bör åtminstone ses som en modell för förfarandena i faciliteten för återhämtning och resiliens⁽¹⁸⁾.

3.5.3 En rad empiriska studier visar att merparten av tidigare landsspecifika rekommendationer har inriktats på att stärka konkurrenskraften och konsolidera de offentliga budgetarna. EESK uppmanar kommissionen att föra vidare den balanserade strategin i agendan för konkurrenskraftig hållbarhet, särskilt till de kommande landsspecifika rekommendationerna. Fokus bör särskilt ligga på att rekommendera reformer såsom aktiv och inkluderande arbetsmarknadspolitik och system för livslångt lärande, däribland program för omskolning och stöd till karriärbyte, även för missgynnade grupper som personer med funktionsnedsättning och äldre.

⁽¹⁵⁾ COM(2021) 662 final.

⁽¹⁶⁾ EESK:s yttrande "En europeisk pelare för sociala rättigheter" (EUT C 286, 16.7.2021, s. 13).

⁽¹⁷⁾ EESK:s resolution "Det organiserade civila samhällets deltagande i arbetet med de nationella planerna för återhämtning och resiliens" (EUT C 155, 30.4.2021, s. 1).

⁽¹⁸⁾ EESK:s yttrande "Sammanhållningspolitikens roll i att bekämpa ojämlikhet – komplementaritet och överlappningar med faciliteten för återhämtning och resiliens" (EUT C 517, 22.12.2021, s. 1).

3.5.4 Resultatet av det sociala toppmötet i Porto var lovvärt så till vida att man med den reviderade sociala resultattavlan kan övervaka framstegen med att genomföra principerna i den europeiska pelaren för sociala rättigheter och få med den övervakningen i den europeiska planeringsterminen. Det är därför välkommet att det i förslaget till gemensam sysselsättningsrapport för 2022 läggs större fokus på pelarens principer, parallellt med att förslaget innefattar de överordnade målen för 2030 och huvudindikatorerna i den reviderade sociala resultattavlan i analysen. Det är emellertid fortfarande oklart i hur hög grad dessa slutsatser faktiskt kommer att återspeglas i de landsspecifika rekommendationerna och återhämtnings- och resiliensplanerna. Dessutom bör målen för hållbar utveckling fungera som referenspunkter.

3.5.5 EESK efterlyser dessutom 1) reformer som garanterar att EU-medlen används ändamålsenligt, t.ex. att de offentliga förvaltningarna får högre teknisk kapacitet att förvalta investeringsprojekt, 2) system för offentlig upphandling som bygger på principen om det mest ekonomiskt fördelaktiga i stället för det billigaste anbudet och som därmed tar hänsyn till arbetsrättsrelaterade, sociala och miljömässiga aspekter, samt 3) reformer för att få bort andra icke-monetära hinder för en fungerande investeringspolitik. I synnerhet uppmanar EESK kommissionen att förebygga allt missbruk av medel och all korruption.

3.5.6 Den ekonomiska styrningen, och i synnerhet reglerna i den finanspolitiska ramen, behöver integreras i den europeiska planeringsterminen på ett sådant sätt att Europaparlamentet, de nationella parlamenten, arbetsmarknadens parter och det organiserade civila samhället garanteras demokratiskt deltagande. Planeringsterminen bör också reformeras med syftet att gynna en mångsidig och demokratisk dialog om makroekonomiska, sociala och miljömässiga utmaningar och stödja politisk samordning.

Bryssel den 23 februari 2022.

Christa SCHWENG
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Europeiska rådet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén om Hera, EU:s myndighet för beredskap och insatser vid hälsokriser

(COM(2021) 576 final)

(2022/C 275/10)

Föredragande: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Remiss	Europeiska kommissionen, 28/10/2021
Rättslig grund	Artikel 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Ansvarig sektion	Sysselsättning, sociala frågor och medborgarna
Antagande av sektionen	10.2.2022
Antagande vid plenarsession	23.2.2022
Plenarsession nr	567
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	230/3/2

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Covid-19-pandemin har visat på behovet av bättre samordning mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater för att hantera folkhälsokriser före, under och efter det att de inträffar. Brister i beredskap och insatser mot pandemin har observerats av människor som bor i Europa på EU-nivå samt på nationell, regional och lokal nivå. När pandemin spreds över hela Europa var EU:s institutioner och organ inte utrustade för att på lämpligt sätt samordna åtgärder med medlemsstaterna och snabbt och effektivt vidta åtgärder för att skydda befolkningens liv.

1.2 Genom inrättandet av EU:s myndighet för beredskap och insatser vid hälsokriser (Hera) och genom att sätta folkhälsa och rättvisa i centrum för sina beslut kommer EU och dess medlemsstater att kunna uppnå bättre beredskap och insatser vid befintliga och framtida gränsöverskridande hot mot människors hälsa.

1.3 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) lovordar kommissionens snabba inrättande av Hera, som bygger vidare på det arbete som inleddes genom den beredskapsplan mot biologiska hot som inrättades i februari 2021 och som fungerade som Hera-inkubator⁽¹⁾. Snabba åtgärder var nödvändiga för att hantera spridningen och effekterna av covid-19-pandemin, inbegripet de många infektionsvågor och sjukhusvistelser som alla medlemsstater var tvungna att hantera och som fortfarande är en realitet i dag.

1.4 Snabba åtgärder bör dock inte vara till förfång för demokratin och jämlikheten när det gäller hälsa. Inrättandet av en ny, permanent EU-struktur av så pass stor betydelse, med en betydande offentlig budget, bör inte baseras på undantagsbestämmelser som är reserverade för akuta kriser. Kommittén är särskilt oroad över den mycket begränsade roll som Hera har gett Europaparlamentet, regionala myndigheter, sjukförsäkringsorgan och organisationer i det civila samhället, däribland arbetsmarknadens parter, såsom fackorganisationer som företräder arbetstagare inom hälso- och sjukvårdssektorn samt folkhälso-, patient- och jämställdhetsorganisationer, tjänsteleverantörer och icke-vinstdrivande infrastruktur och icke-kommersiella forskningsinstitutioner. Dessa aktörer måste ges en aktiv roll i Heras verksamhet. EESK pekar särskilt på den avgörande roll som arbetstagare i frontlinjen, särskilt de som arbetar inom hälso- och sjukvårdssektorn och frivilligarbetare, spelar i hanteringen av covid-19-pandemin.

1.5 EESK erkänner näringslivets betydelse för att hantera hälsokriser, men en rättvis balans måste garanteras för att säkerställa att folkhälsan och utsatta gruppers intressen står i centrum för EU:s beredskap och insatser. EESK uppmanar kommissionen att se till att Europaparlamentet, arbetsmarknadens parter och det civila samhällets organisationer på ett

⁽¹⁾ COM(2021) 78 final, 12.2.2021.

meningsfullt sätt deltar i Heras styrelse och rådgivande forum. Det bör inrättas en undergrupp till Heras rådgivande forum på lika villkor som det gemensamma forumet för näringslivssamarbete. EESK och Regionkommittén bör också ha en plats i denna undergrupp.

1.6 Kommittén är särskilt oroad över bristen på insyn och öppenhet i den nuvarande strukturen för Hera. Även om kommissionen formaliserar tillfälliga åtgärder som införts under pandemin lyckas den inte öka insynen i dess beslutsprocess. Styrning av offentlig finansiering och samarbete med privata partner som tillåter insyn är avgörande för att bygga upp tillit och förtroende för hanteringen av hälsokriser. EESK rekommenderar att större uppmärksamhet ägnas åt att säkerställa full insyn avseende de medel som anslås och används av och genom Hera, öppna upphandlingar och möjligheten för det civila samhället att delta i tillsynen av finansiella aspekter vid myndigheten.

1.7 Andra åtgärder är också viktiga för att säkerställa att beredskaps- och insatsåtgärderna är framgångsrika i medlemsstaterna, inbegripet utplaceringen av medicinska motåtgärder. Hera bör säkerställa bättre samordning av kommunikationskampanjer som rör förebyggande av och insatser vid hot mot folkhälsan, bland annat genom att rikta in sig på de mest utsatta och genom att samarbeta med lokala myndigheter, bland annat när det gäller vetenskaplig utbildning och fortbildning samt vaccinering.

1.8 Man måste också ta itu med den internationella dimensionen av gränsöverskridande hot mot människors hälsa. EESK anser att Hera måste spela en viktig roll i de globala insatserna mot gränsöverskridande hälsohot och pandemier, särskilt genom Covax samt nya läkemedel och behandlingar, och genom att stärka och stödja den världsomspännande strukturen för hälsosäkerhet. Hera bör åta sig att samarbeta med globala aktörer, inklusive Världshälsoorganisationen, för att utbyta information och stödja global tillgång till vacciner och andra medicinska motåtgärder. EESK uppmanar kommissionen att föra en öppen debatt på EU-nivå om ett frivilligt tillfälligt undantag från Trips-avtalet, som skulle gälla för vacciner, behandlingar och tester i fråga om covid-19, i syfte att öka den globala vaccinproduktionen och minska kostnaderna och på så sätt säkerställa tillgång för människor i hela världen.

1.9 Hera har presenterats som en flexibel struktur som kommer att anpassas vid behov, och en fördjupad granskning planeras till 2025. Det är mycket viktigt att man så snart som möjligt tar itu med de farhågor som framförts om Heras struktur, funktion och granskning, och att effekterna av de åtgärder som myndigheten vidtar regelbundet övervakas mot bakgrund av den rådande pandemin. EESK rekommenderar att kommissionen i anslutning till översynen 2025 överväger att omvandla Hera till en oberoende offentlig myndighet utanför kommissionen, genom ett lagstiftningsförfarande som involverar Europaparlamentet som medlagstiftare och efter samråd med det civila samhällets organisationer, däribland arbetsmarknadens parter.

1.10 Slutligen uppmanar EESK kommissionen att se till att de finansiella insatser som görs för att finansiera Hera inte leder till lägre investeringar i andra mål för programmet EU4Health, i synnerhet cancerplanen. Efter årtal av åtstramningar kräver politiken och systemen på hälso- och sjukvårdsområdet fortsättningsvis stora investeringar.

2. Allmänna kommentarer

2.1 EESK stöder EU-institutionernas – inklusive kommissionens – engagemang och initiativ, som syftar till att bygga upp en europeisk hälsounion och säkerställa ett fortgående välbefinnande för medborgarna. En befolkningsbaserad, sektorsövergripande och holistisk syn på hälsa är en central dimension för genomförandet av den europeiska pelaren för sociala rättigheter och dess handlingsplan, handlingsplanen för den sociala ekonomin och konferensen om Europas framtid.

2.2 EESK välkomnar kommissionens snabba inrättande och ibruktagande av Hera. Den nya myndigheten inrättas i syfte att stärka EU:s förmåga att förebygga, upptäcka och snabbt reagera på gränsöverskridande hälsokriser, med betoning på utveckling, tillverkning, upphandling och likvärdig distribution av viktiga medicinska och läkemedelsrelaterade motåtgärder.

2.3 Covid-19-pandemin och dess successiva vågor har visat på behovet av att stärka Europas förmåga att förebygga, upptäcka och snabbt reagera på gränsöverskridande hälsokriser, med betoning på utveckling, tillverkning, upphandling och rättvis och analog fördelning av viktiga medicinska och läkemedelsrelaterade motåtgärder. Utöver pandemins omedelbara synliga effekter finns det ytterligare osynliga pandemier, särskilt uppskjutandet av vård av icke-överförbara sjukdomar (bland annat cancer), fördjupade sociala ojämlikheter på hälsoområdet, försämrade psykisk hälsa och kopplingen mellan hälsa och miljö i ett ekosystembaserat perspektiv (One Health-modellen).

2.4 Miljontals människoliv har gått förlorade sedan början av covid-19-pandemin och ytterligare flera miljoner människor drabbas eller är fortfarande berörda. Kommittén erkänner den viktiga roll som arbetstagare i frontlinjen spelar för att säkerställa snabba insatser och jämlikhet i hälsa, särskilt hälso- och sjukvårdspersonal och frivilligarbetare, regionala och lokala myndigheter, sjukförsäkringsorgan och det civila samhällets organisationer, inbegripet arbetsmarknadens parter, tjänsteleverantörer och jämställdhetsorganisationer.

2.5 Hera är en av mekanismerna för konsoliderat och ökat europeiskt och internationellt samarbete, samordning och solidaritet. Myndigheten måste integreras i en ram för flerpartsstyre och flernivåstyre. Ett hållbart och motståndskraftigt samarbete om Hera kan endast uppnås genom samarbete mellan medlemsstaterna på unionsnivå i syfte att förebygga framtida pandemier genom snabbt beslutsfattande och vidtagande av nödgärder. Samtidigt måste en rad olika aktörer involveras, däribland Europaparlamentet, regionala myndigheter, sjukförsäkringsorgan och det organiserade civila samhället, inbegripet arbetsmarknadens parter såsom fackorganisationer som företräder arbetstagare inom hälso- och sjukvårdssektorn, folkhälsovården, patient- och jämställdhetsorganisationer, tjänsteleverantörer och icke-vinstdrivande infrastruktur samt icke-kommersiella forskningsinstitutioner.

2.6 EESK har tidigare uttryckt sin ståndpunkt och sina rekommendationer om inrättandet av en framtida myndighet för insatser vid hälsokriser i yttrandet "Skapande av en europeisk hälsounion" som antogs i april 2021 ⁽²⁾. EESK efterlyser en uppföljning av de slutsatser som Europeiska rådet antog vid sitt sammanträde torsdagen den 16 december 2021 om arbetet med att stärka den kollektiva beredskapen, insatserna och motståndskraften mot framtida kriser, vilket är en viktig övergripande politisk prioritering för unionen. Rådet förespråkade ett "förstärkande av EU:s krishantering och beredskap genom en allriskstrategi" och "en uppbyggnad och övervakning av resiliens och åtgärder på områden där vi är exponerade" ⁽³⁾.

3. Översikt av Heras institutionella och operativa ramar

3.1 I september 2021 meddelade kommissionen att Hera skulle inrättas och tas i bruk omedelbart. Den nya myndigheten har inrättats som en struktur inom kommissionen med tre huvuduppgifter: a) att stärka samordningen av hälsosäkerheten inom EU under beredskaps- och krishanteringsperioder och att sammanföra medlemsstaterna, näringslivet och berörda parter i en gemensam insats, b) att ta itu med sårbarheter och strategiska beroendeförhållanden inom unionen när det gäller utveckling, produktion, upphandling, beredskapslager och distribution av medicinska motåtgärder, och c) att bidra till att stärka den globala strukturen för beredskap och insatser vid hälsokriser.

3.2 Kommissionens brådskande beslut att välja en "myndighet" som en intern struktur inom kommissionen i stället för en "byrå" bör inte utesluta en eventuell översyn och utveckling mot en oberoende myndighet eller till och med en europeisk byrå. De årliga utvärderingarna och den fördjupade granskningen 2025 bör inriktas på detta.

3.3 En av dimensionerna av Hera är de olika roller som myndigheten kommer att spela under beredskaps- och krisfaserna. Under "beredskapsfasen" kommer myndigheten att styra investeringar och åtgärder för att stärka förebyggande, förberedelse och beredskap inför nya hot mot folkhälsan. I "krisfasen" kommer den att utnyttja större befogenheter för att snabbt fatta beslut och genomföra nödgärder. Dess åtgärder i båda faserna kommer att syfta till att säkerställa snabb tillgång till säkra och verkningsfulla medicinska motåtgärder i den omfattning som behövs. Beredskaps- och pandemiprogram bör inledas tillsammans med medlemsstaterna eftersom detta är en kollektiv strävan och kommer att vara avgörande för att Hera fullt ut ska kunna fullgöra sitt uppdrag.

3.4 Även om det var brådskande för EU att skapa och ta i bruk en myndighet för beredskap och insatser vid hälsokriser för att omedelbart stödja insatserna mot covid-19, som fortfarande sprider sig över hela Europa och världen, finns det ett behov av att garantera att Hera har utrustats för att effektivt stärka samordningen av insatser i fråga om beredskap och motåtgärder, och på lämpligt sätt skydda människors hälsa och liv i EU i händelse av hot mot folkhälsan. I detta syfte måste det säkerställas att Heras struktur och funktion medger insyn och kan granskas. Bland annat behöver myndighetens inverkan på folkhälsan övervakas. Öppna styrnings- och beslutsprocesser är avgörande för att möjliggöra offentlig granskning, bygga upp tillit och förtroende för FoU-systemet och säkerställa ansvarsskyldighet.

⁽²⁾ EUT C 286, 16.7.2021, s. 109.

⁽³⁾ <https://www.consilium.europa.eu/media/53623/20211216-euco-conclusions-sv.pdf>.

3.5 En av de riktlinjer som vi måste främja i diskussionerna mellan europeiska och nationella kommittéer och konferensen om Europas framtid är hälsodemokrati. Med tanke på de komplexa frågor som uppstår till följd av hälsokriser och hälso- och sjukvårdssystemens resiliens rekommenderar EESK att en obligatorisk samrådsmekanism införs som ett krav för beslutsfattande. Syftet är att involvera alla berörda parter i så stor utsträckning som möjligt i beslutsprocessen inom hälso- och sjukvårdssektorn.

3.6 Det är viktigt att Heras arbete stärker och kompletterar de åtgärder som genomförs av andra EU-organ, såsom Europeiska läkemedelsmyndigheten (EMA), Europeiska centrumet för förebyggande och kontroll av sjukdomar (ECDC) och Europeiska miljöbyrån (EEA).

4. Myndighetens mandat och formerna för dess genomförande

4.1 EESK välkomnar särskilt den samordnande roll som Hera kommer att spela för att säkerställa utveckling, produktion, upphandling, beredskapslager och rättvis distribution av medicinska motåtgärder. I detta avseende kommer Hera att fylla en viktig lucka i EU:s hälsoram. Utveckling och produktion av medicinska motåtgärder kommer att kräva betydande investeringar. Beredskapslagren kommer att kräva målinriktad planering och expertis på hög nivå för att säkerställa det framtida skyddet av EU:s medborgare och ekonomisk hållbarhet. Det finns alltid en risk för slöseri, vilket skulle leda till ett klart negativt ekonomiskt resultat. Det är också viktigt att fastställa en förteckning över de aktiva substanser som behövs för att ta fram läkemedel som bör tillverkas i EU för att garantera läkemedelssäkerhet och oberoende.

4.2 EESK hänvisar till kommissionens meddelande "De första lärdomarna från covid-19-pandemin" ⁽⁴⁾ – vars syfte är att intensifiera insatserna på EU-nivå och nationell nivå – som en publikation som bör breddas och systematiskt utarbetas två gånger om året inom ramen för Hera. När det gäller den mer utförliga framställningen måste samråd med flera berörda parter genomföras i ett tidigt skede i syfte att få en fullständig överblick.

4.3 EESK anser att Heras nuvarande uppdrag inte är tillräckligt ambitiöst. Inom den nuvarande ramen missar Hera möjligheten att verkligen försvara allmänintresset och säkerställa rättvisa under beredskaps- och krishanteringsperioder. Kommissionen meddelade att Hera kommer att ha kapacitet för insamling, analys och datadelning, men inget åtagande gjordes för att säkerställa insamling av bättre uppdelade data om utsatta grupper. Sådana data är en förutsättning för att kunna bekämpa ojämlikhet i hälsa och samlas för närvarande inte in av ECDC. Hera åtar sig inte heller att säkerställa icke-diskriminering och jämlikhet vid fördelningen av medicinska motåtgärder. Redan i sitt yttrande "Skapande av en europeisk hälsounion" betonade EESK vikten av att fokusera på icke-diskriminering i EU:s insatser vid framtida pandemier och den roll som Hera skulle kunna spela i detta avseende ⁽⁵⁾.

4.4 EESK anser att Hera måste vidta ytterligare åtgärder för att säkerställa att dess arbete bidrar till jämlikhet under hälsokriser, inbegripet gränsöverskridande hälsokriser. Med tanke på bristen på samordnade och tillgängliga kommunikationskampanjer under covid-19-pandemin skulle Hera också kunna spela en roll för att säkerställa bättre samordning av kommunikationskampanjer som rör förebyggande av och insatser vid gränsöverskridande hälsokriser, med särskild inriktning på de mest utsatta och de mest sårbara grupperna. Hera bör också arbeta med tillgången till gränsöverskridande hälso- och sjukvård under pandemier och andra gränsöverskridande hälsokriser. Fri rörlighet är en grundläggande princip i unionen och bör garanteras för patienterna, bland annat för att säkerställa större jämlikhet när det gäller hälsa.

4.5 Ytterligare åtgärder bör också övervägas när det gäller den internationella dimensionen av Hera för att bidra till att stärka den globala strukturen för beredskap och insatser vid hälsokriser. Meddelandet om Hera innehåller inte något krav på att dela med sig av kunskap, data och teknik som skapats med hjälp av offentlig forskningsfinansiering, och inte heller någon klausul om rimlig prissättning. Den internationella dimensionen av Hera är särskilt viktig, från beredskap till insatser vid gränsöverskridande hot mot människors hälsa. Den pågående covid-19-krisen visar att gränsöverskridande hälsokriser inte kan lösas utan snabba och effektiva internationella insatser, inbegripet tillgång till personlig skyddsutrustning och vaccinering. Hera bör också åta sig att samarbeta med globala aktörer, utbyta information och stödja global tillgång till vacciner och andra medicinska motåtgärder.

⁽⁴⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0380&from=SV>.

⁽⁵⁾ EUT C 286, 16.7.2021, s. 109.

4.6 Förutsatt att Hera fokuserar på att förbättra hälsosäkerheten och är föremål för kontroller och motvikt kan medlemsstaterna avsevärt öka hälso- och sjukvårdssystemens resiliens och förmåga att reagera på hälsokriser. De nationella regeringarna och kommissionen bör därför sträva efter att stärka Hera struktur och utvidga dess tillämpningsområde i framtiden.

4.7 Kommittén är fortsättningsvis oroad över eventuella överlappningar med det arbete som utförs av andra organ, däribland EMA och ECDC. På vissa områden såsom krisberedskap, forskning, data och samordnad distribution av läkemedel och medicintekniska produkter är mervärdet fortfarande oklart mot bakgrund av förslagen om att utvidga ECDC:s och EMA:s mandat och förordningen om allvarliga gränsöverskridande hot mot människors hälsa. EESK ifrågasatte exempelvis i yttrandet "Skapande av en europeisk hälsounion" ⁽⁶⁾ huruvida rekommendationerna från Hera skulle få företräde framför EMA:s rekommendationer ifall det tillkännages att en epidemi har drabbat EU. Därför är vikten av samordning uppenbar för att undvika överlappning och samtidigt återspegla europeiska värderingar genom att införliva samarbete som styrs av principerna om öppenhet, ansvarsskyldighet och integritet.

4.8 Myndighetens styrelse kommer att ha i uppdrag att "se till att undvika överlappningar med andra nyckelstrukturer, såsom hälsosäkerhetskommittén, styrkommittén för vaccinering och relevanta kommittéer som deltar i förvaltningen av EU-program, men upprätthålla nära kontakter vid behov" ⁽⁷⁾. EESK tvivlar på att detta åtagande kommer att vara tillräckligt för att undvika överlappningar i de olika EU-strukturernas arbete.

4.9 EESK efterlyser också ett förtydligande av Heras ansvarsområde när det gäller antimikrobiell resistens som ett hot mot den globala hälsan, en situation som fortsättningsvis förvärras trots den växande medvetenheten om problemets allvar och omfattning. Även om antimikrobiell resistens är en komplex och sektorsövergripande fråga riskerar oklara mandat att skingra ansvar och politiska initiativ. Antimikrobiell resistens är en nyckelfråga för en One Health-modell.

5. Hur Hera fungerar och granskas

5.1 Kommittén är oroad över Heras struktur och bristande oberoende. Hera hade ursprungligen sin förebild i den amerikanska myndigheten för avancerad biomedicinsk forskning och utveckling (Barda) ⁽⁸⁾ som är utformad som ett oberoende och självständigt organ. I stället har Hera inrättats som en struktur inom kommissionens ansvarsområde. Hera verkar i första hand vara en teknisk myndighet och saknar fortfarande en strategisk, framåtblickande komponent (framsyn) för att hantera de avgörande faktorerna i anslutning till gränsöverskridande hot.

5.2 EESK ifrågasätter bristen på samråd med och medverkan av Europaparlamentet före och under inrättandet av Hera. Kommittén är också oroad över att Europaparlamentets roll i den nuvarande strukturen begränsas till en enkel omröstning om budgeten och en observatörsroll i myndighetens styrelse. Kommissionen åtar sig att regelbundet utbyta information med Europaparlamentet om Heras arbete, men detta är inget krav och inga ytterligare specifikationer gavs i kommissionens meddelande. Demokratisk kontroll är avgörande för utvecklingen av folkhälsopolitiken, och detta kan inte ske utan att Europaparlamentet spelar en aktiv roll i Heras arbete.

5.3 Det civila samhällets organisationer, arbetsmarknadens parter och i synnerhet fackorganisationer som företräder arbetskraften i de berörda sektorerna, samt folkhälsoorganisationer, patientorganisationer, jämställdhetsorganisationer och tjänsteleverantörer, spelar en viktig roll för att säkerställa att allmänintresset står i centrum för folkhälsopolitiken och de åtgärder som EU och dess medlemsstater vidtar för att förebygga och hantera kriser. Det civila samhället kan framför allt ge återkoppling om folkhälsoåtgärdernas godtagbarhet och information om utsatta gruppers behov. Kommittén är särskilt oroad över att det organiserade civila samhället, inklusive arbetsmarknadens parter, inte deltar i Heras struktur och funktion. Enligt den nuvarande strukturen får det organiserade civila samhället endast bidra till arbetet i Heras rådgivande forum med andra externa intressenter, däribland näringslivet och den akademiska världen. Det civila samhället har till exempel inte tilldelats någon roll i Hera styrelse och hälsokrisstyrelsen som kommer att samordna brådskande åtgärder under en krissituation.

5.4 Däremot ger Hera näringslivet en mer framträdande roll. I kommissionens meddelande om Hera föreskrivs ett ökat samarbete med näringslivet när det gäller att upptäcka hot och stärka näringslivets motståndskraft inom och utanför EU. Det tillkännagavs också att man skulle inrätta ett gemensamt forum för näringslivssamarbete som en undergrupp till Heras

⁽⁶⁾ EUT C 286, 16.7.2021, s. 109.

⁽⁷⁾ https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5cba81f5-16f8-11ec-b4fe-01aa75ed71a1.0007.02/DOC_1&format=PDF.

⁽⁸⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/sv/SPEECH_20_1655.

rådgivande forum, som kommer att omfatta företrädare för näringslivet. Även om EESK erkänner näringslivets betydelse för att hantera hälsokriser är kommittén oroad över att Hera nuvarande struktur skulle kunna misslyckas med att säkerställa att folkhälsan och utsatta gruppers intressen står i centrum för EU:s beredskap och insatser, medan näringslivspolitikerna i stället gynnas. I vilket fall som helst måste en hållbar näringslivspolitik vara i linje med målen för Hera och måste proaktivt involvera alla berörda parter. Det gemensamma forumet för näringslivssamarbete måste därför inte bara involvera företrädare för näringslivet utan även fackorganisationer för att öka arbetstagnas deltagande⁽⁹⁾.

5.5 EESK rekommenderar att det inrättas en undergrupp till Heras rådgivande forum på lika villkor som det gemensamma forumet för näringslivssamarbete. Undergruppen bör omfatta organisationer i det civila samhället, såsom organisationer för patienter och offentlig hälso- och sjukvård, sjukförsäkringsorgan, arbetsmarknadens parter – inbegripet fackorganisationer inom hälso- och sjukvårdssektorn – samt icke-vinstdrivande infrastruktur och icke-kommersiella forskningsinstitutioner. EESK och Regionkommittén bör också ha en plats i denna undergrupp.

5.6 Öppenhet är ett annat problem inom ramen för Heras nuvarande struktur. Det finns till exempel inte tillräcklig insyn när det gäller tilldelning av offentlig finansiering eller inköpsavtal, uppgifter om kontrakt eller stödmottagande företag, t.ex. vaccinpriser. Styrning av offentlig finansiering och samarbete med privata partner som tillåter insyn är avgörande för att bygga upp tillit och förtroende för hanteringen av hälsokriser. EESK rekommenderar att större uppmärksamhet ägnas åt att säkerställa full insyn i de medel som anslås och används av och genom Hera, öppna upphandlingar och möjligheten för det civila samhället att delta i tillsynen av finansiella aspekter vid myndigheten⁽¹⁰⁾.

5.7 EESK välkomnar tilldelningen av en budget på 6 miljarder euro fram till 2027 från den fleråriga budgetramen och Next Generation EU och 24 miljarder euro som investerats genom andra EU-program, såsom faciliteten för återhämtning och resiliens, React-EU och samarbetsinstrument, men anser att det krävs bättre kontroll och demokrati för att göra dessa investeringar meningsfulla.

5.8 Denna ekonomiska insats för Hera inte får ske på bekostnad av de andra målen i programmet EU för hälsa, särskilt cancerplanen. De rekommendationer som EESK lade fram i sitt yttrande om programmet EU för hälsa är fortfarande relevanta. Efter årtal av åtstramningar kräver politiken och systemen på hälso- och sjukvårdsområdet stora investeringar.

6. Heras framtid

6.1 Hera har utformats för att vara en flexibel struktur som vid behov kommer att anpassas. En granskning av dess genomförande och funktion, inbegripet struktur och styrning, planeras till 2025.

6.2 EESK anser att styrningen av Hera bör ses över så snart som möjligt för att säkerställa bättre analys och representation. Detta bör i synnerhet bidra till följande:

- att säkerställa en starkare roll för Europaparlamentet,
- att tillmäta det civila samhällets organisationer, inbegripet arbetsmarknadens parter, en större betydelse och öka samarbetet med dessa, och
- att se till att näringslivets roll är väl avvägd och analyseras.

6.3 EESK rekommenderar att kommissionen överväger att omvandla Hera till en oberoende offentlig myndighet utanför kommissionen⁽¹¹⁾ genom ett lagstiftningsförfarande där Europaparlamentet deltar som medlagstiftare. Det är också viktigt att det organiserade civila samhället deltar i alla framtida diskussioner om Heras struktur och mandat och i den fördjupade granskningen av myndigheten 2025.

⁽⁹⁾ Se t.ex. handlingsplanen för den europeiska pelaren för sociala rättigheter, där kommissionen främjar ett ökat arbetstagnas deltagande.

⁽¹⁰⁾ EESK betonade i sitt yttrande "Att omforma EU:s finanspolitiska ram för en hållbar återhämtning och en rättvis omställning" att "[i]nsyn i inkomster och utgifter, öppen upphandling och det civila samhällets ständiga deltagande i övervakningen av förvaltningen av de offentliga finanserna är också nödvändigt för att säkerställa de offentliga finansernas hållbarhet." EUT C 105, 4.3.2022, s. 11.

⁽¹¹⁾ EUT C 286, 16.7.2021, s. 109.

6.4 Den reviderade myndigheten måste i högre grad fokusera på folkhälsa samt beredskap och krishantering, EU-medborgarna till fromma. Hera måste delta i kampen mot ojämlikhet när det gäller hälsa i gränsöverskridande hälsokriser och framtida inverkan av hälsokriser på sociala grupper med hög risk samt på vård- och omsorgspersonal. Detta kan ske med hjälp av följande:

6.4.1 Att garantera en bättre integration av det civila samhället: Heras struktur måste ses över för att inkludera civilsamhällesorganisationer som företräder folkhälsoorganisationer, patienter, jämställdhetsorganisationer samt anställda och deras fackorganisationer i relevanta beslutsorgan och beslutsprocesser. Till exempel skulle Hera, utöver förslaget om en undergrupp till det rådgivande forumet, kunna inrätta en särskild arbetsgrupp med specifik inriktning på riskgrupper och utsatta grupper.

6.4.2 Att samla in grupp-specifika data: Eftersom insamling av bättre uppdelade data om utsatta grupper och antalet anställda inom hälso- och sjukvården är en förutsättning för att bekämpa ojämlikhet i hälsa och för att uppnå ändamålsenliga behovsbaserade personalnivåer, anser EESK att Hera bör investera i insamling och uppdelning av data.

6.4.3 Att samordna kommunikationskampanjer under gränsöverskridande hälsokriser: EESK upprepar sitt förslag om att Hera bör samordna kommunikationskampanjer under hälsokriser för att säkerställa att människor får en bättre förståelse för hur man kan skydda sig, hur de kan anpassa sina dagliga aktiviteter för att förbli säkra och hur man får tillgång till behandlingar, om och när dessa är tillgängliga. I beredskapsfasen skulle Hera också kunna ansvara för kommunikationen om förebyggande av en pandemi och förbereda EU-medborgarna på framtida hälsohot.

6.4.4 Att utveckla tillförlitlig, verifierad, avvägd specialistinformation för att öka medvetenheten och upplysa befolkningen via myndigheter och aktörer på hälso- och sjukvårdsområdet i medlemsstaterna (det civila samhället, den sociala ekonomin inklusive ömsesidiga bolag), för att öka tilltron till vetenskap och öka beredvilligheten att acceptera vaccination inte bara i en pandemikris utan även i fråga om endemiska sjukdomar. Hera bör också överväga ett särskilt EU-program som ska erbjudas tjänstemän med ansvar för folkhälsa samt hälso- och sjukvårdspersonal för att främja och stödja EU:s övergripande hållning när det gäller att satsa på vetenskap och hantera nuvarande och framtida hälsohot.

6.4.5 Att organisera flerpartssamråd i tidigare led i syfte att utarbeta europeiska halvårsrapporter och årliga nationella rapporter.

6.5 Små och medelstora företag som specialiserar sig på medicinska produkter och läkemedel måste spela en viktig roll i framtida pandemier, och vissa incitament och protokoll bör inrättas inom ramen för Hera för att ge myndigheten de verktyg och den finansiering som krävs för att täcka alla aspekter av kampen mot framtida pandemier och endemiska sjukdomar som kan övergå i pandemier.

6.6 Ett verkligt ekonomiskt incitament för små och medelstora företag skulle vara att uppmuntra deras deltagande i den strategiska planen 2020–2024 och särskilt InvestEU-programmet (2021–2027), som syftar till att ytterligare stimulera hållbara investeringar, innovation, digital omvandling och skapande av arbetstillfällen i Europa.

6.7 Produktionen av över 1,3 miljarder vacciner räckte för att vaccinera över 75 % av den vuxna befolkningen⁽¹²⁾ och exportera hälften av produktionen för att bekämpa den världsomfattande pandemin⁽¹³⁾. Att se till att den fjärdedel av befolkningen som för närvarande är ovaccinerad har tillgång till vaccination är dock fortfarande avgörande för att rädda liv. Hera bör fortsätta att leda globala åtgärder mot gränsöverskridande hälsohot och pandemier, bland annat genom att säkerställa global rättvisa i fråga om vaccin. EESK anser att EU bör fortsätta att bemöta krisen på ett konsekvent och globalt sätt, särskilt genom Covax samt nya läkemedel och behandlingar under utveckling, och stärka och stödja den globala hälsosäkerhetsstrukturen. Detta måste också stärka EU:s roll i Världshälsoorganisationen. För att tillgodose i synnerhet utvecklingsländernas akuta behov uppmanar EESK i detta sammanhang ånyo kommissionen att föra en öppen debatt på EU-nivå om ett frivilligt tillfälligt undantag från Trips-avtalet, som skulle gälla för vacciner, behandlingar och tester i fråga om covid-19, i syfte att öka den globala vaccinproduktionen och minska kostnaderna och på så sätt säkerställa tillgång för människor i hela världen⁽¹⁴⁾.

⁽¹²⁾ https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/safe-covid-19-vaccines-europeans_sv.

⁽¹³⁾ https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/safe-covid-19-vaccines-europeans/global-response-coronavirus_sv#covax.

⁽¹⁴⁾ EESK:s yttrande "Att komma stärkta ur krisen", antaget vid plenarsessionen den 8 december 2021 (EUT C 152, 6.4.2022, s. 116).

6.8 Effektiva mekanismer för att säkerställa global tillgång till vacciner och behandlingar som utvecklats med offentliga medel är och kommer att vara avgörande för att undvika den nuvarande ojämlikheten i vacciner runt om i världen, där omkring 60 % av befolkningen i höginkomstländer har fått minst en dos, jämfört med endast 24 % i medelinkomstländer och mindre än 2 % i låginkomstländer. EU måste ta hänsyn till det vetenskapligt bevisade slagordet att "ingen är säker förrän alla är säkra".

Bryssel den 23 februari 2022.

Christa SCHWENG
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om stadgar för och finansiering av europeiska politiska partier och europeiska politiska stiftelser (omarbetning)

[COM(2021) 734 final – 2021/0375 (COD)]

Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om transparens och inriktning när det gäller politisk reklam

[COM(2021) 731 final – 2021/0381 (COD)]

(2022/C 275/11)

Föredragande: **Andris GOBIŅŠ**

Medföredragande: **Carlos Manuel TRINDADE**

Remiss	Europaparlamentet, 13/12/2021 Europeiska unionens råd, 15/12/2021 och 21/01/2022
Rättslig grund	Artiklarna 114 och 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Ansvarig sektion	Sysselsättning, sociala frågor och medborgarna
Antagande av sektionen	10/2/2022
Antagande vid plenarsessionen	23/2/2022
Plenarsession nr	567
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	222/4/5

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) välkomnar målen och motiven för paketet om val i EU. Kommittén är medveten om de stora utmaningarna och farorna för de demokratiska processerna och föreslår därför en högre ambitionsnivå i förordningarna och att de ska omsättas i praktiken så snart som möjligt.

1.2 Att möjliggöra och främja medborgarnas medvetna politiska deltagande är av avgörande betydelse, liksom säkerställandet av transparent, tillgänglig och ärlig politisk verksamhet samt en tydlig och aktiv roll för det civila samhället. I detta yttrande föreslås flera ändringar av förordningarna och vissa ytterligare åtgärder i detta avseende.

1.3 EESK stöder att alla aspekter som rör politiska kampanjer tas med i valpaketet. Det behövs ett starkare fokus på att motverka desinformation, eftersom denna har en allt större inverkan på val och transparens. Genom faktagranskning och mediekompetens kan man inte ta itu med vare sig den uppsjö av splittrande och vilseledande innehåll som medborgarna utsätts för eller det som lockar vissa medborgare till sådant innehåll från första början.

1.4 I fråga om transparens och inriktning när det gäller politisk reklam lägger EESK fram konkreta förslag till förbättringar (se avsnitt 3.1):

- i. Att man använder en bred men tydlig definition av politisk reklam som går utöver officiellt avlönad verksamhet, inbegripet påverkan via så kallade bottar och troll och/eller manipulativ information.
- ii. Att man utvidgar omfattningen av sanktionerna för överträdelser.
- iii. Att man utvidgar den rättsliga grunden till att omfatta alla juridiska och fysiska personer.

- iv. Att man begränsar möjligheterna för aktörer utanför EU att utöva inflytande.
- v. Att man tillhandahåller direkt synlig information (inte länkar) om viktiga transparensfrågor.
- vi. Att man gör informationen tillgänglig och transparent.
- vii. Att samma regler ska gälla för alla.
- viii. Att man ger möjlighet att klaga direkt till de behöriga nationella myndigheterna, inte bara till den berörda onlineplattformen.
- ix. Att man gör informationen tillgänglig för alla medborgare, utan begränsningar.
- x. Att man förbjuder riktad politisk reklam som bygger på utbredd spärning och behandling av information om en persons beteende på eller utanför nätet.
- xi. Att man begränsar eller stoppar inriktnings- och förstärkningstekniker i politisk reklam som omfattar behandling av personuppgifter, på grund av riskerna till följd av begränsat tillhandahållande av samtycke.
- xii. Att man fullständigt förbjuder inriktning på grundval av särskilda kategorier av känsliga personuppgifter.
- xiii. Att man föreskriver fullständig transparens beträffande inriktningstekniker, även om de inte är direkt kopplade till en viss kampanj.
- xiv. Att man överväger särskilda bestämmelser för länder där offentliga mediers oberoende inte är ordentligt säkerställt.

1.5 I fråga om stadgar för och finansiering av europeiska politiska partier och europeiska politiska stiftelser (omarbetning) lägger EESK fram följande specifika förslag (se avsnitt 3.2):

- i. Att man stärker normerna beträffande jämn könsfördelning.
- ii. Att man bekämpar diskriminering och främjar mänskliga rättigheter.
- iii. Att man begränsar donationer till partier från länder utanför EU.
- iv. Att man fastställer ett allmänt tak för medborgardonationer på 18 000 euro per år.
- v. Att man reglerar externa tjänsteleverantörer.
- vi. Att man begränsar EU-partiernas deltagande i nationella folkomröstningskampanjer.
- vii. Att man sänker taket för anonyma donationer till 1 000 euro.
- viii. Att man fortsätter samfinansieringssystemet för europeiska politiska partier.

1.6 Om motståndskraft och förstärkning av det civila samhällets roll i valprocesserna (utvecklas i avsnitt 3.3):

- i. Att man ger medborgarna verkligt inflytande över utformningen av EU:s framtid efter/mellan valen.
- ii. Att man anordnar ett årligt evenemang för att utbyta bästa praxis och utarbetar en årlig plan för att stärka demokratin, deltagandet och medborgardialogen samt genomförandet av artikel 11 i EU-fördraget.
- iii. Att man inrättar ett finansieringsinstrument för att genomföra opartiska och inkluderande kampanjer för att öka valdeltagandet.
- iv. Att man inrättar ett finansieringsprogram för journalister, forskare, faktagranskare och övervakande organisationer.

- v. Att man stöder expertsamarbete och insatser när det gäller kampanjfinansiering, it-forensik, bekämpning av desinformation och it-säkerhet.
- vi. Att man undanröjer kvarvarande hinder och säkerställer ett inkluderande valdeltagande.
- vii. Att man stöder rörliga medborgare.
- viii. Att man säkerställer hinderfria val för EU-medborgare med funktionsnedsättning.
- ix. Att man uppmuntrar enskilda personer att bli medlemmar i alla europeiska politiska partier.
- x. Att man ser till att medborgarna har rätt att veta vilka politiska partier på nationell nivå som har eller planerar kopplingar till europeiska partier.
- xi. Att man harmoniserar lagstiftningen om villkoren för val till Europaparlamentet (rösträttsålder, valdatum, krav på valdistrikt, kandidater och politiska partier och deras finansiering) och framhåller betydelsen av utbildning.

2. Bakgrund och allmänna kommentarer

2.1 Bakgrund till yttrandet, inklusive det berörda lagstiftningsförslaget

2.1.1 Paketet om att stärka demokrati och integritet i samband med val lades fram av kommissionen den 25 november 2021. Det hade tidigare aviserats i kommissionsordförande Ursula von der Leyens politiska riktlinjer och i den handlingsplan för demokratin i Europa som antogs i december 2020. Paketet omfattar följande dokument, varav EESK bara ombads att ta upp punkterna i och ii i sitt yttrande:

- i. *Ändring* av förordningen om stadgar för och finansiering av europeiska politiska partier och europeiska politiska stiftelser.
- ii. *Förslag* till förordning om ökad transparens i fråga om betald politisk reklam.
- iii. *Ändring* av två direktiv om rösträtt för "rörliga EU-medborgare" (EU-medborgare som är bosatta i en medlemsstat där de inte är medborgare).
- iv. *Förslag* till en gemensam mekanism för valrörelsernas motståndskraft.

2.2 Allmänna kommentarer

2.2.1 EESK framhåller följande:

- i. EESK välkomnar uppdateringarna av 2018 års valpaket ⁽¹⁾.
- ii. Kommittén betonar vikten av åtgärder på EU-nivå för att främja den demokratiska debatten.
- iii. EESK ställer sig bakom följande uttalande från kommissionen: "Det måste vara tydligt för medborgarna att de får politiskt innehåll och från vem. Det bör finnas verklig öppenhet med offentlig granskning och ansvarsskyldighet för relevanta aktörer, så att våra samhällens mångfald och inkluderingsförmåga synliggörs." ⁽²⁾
- iv. I synnerhet behövs fler och bättre förslag och gemensamma EU-åtgärder i fråga om aspekter som rör medborgarnas möjligheter till deltagande samt våra samhällens inkluderingsförmåga och mångfald. Flera punkter beträffande detta tas upp i EESK:s yttrande "EU:s handlingsplan för demokrati" ⁽³⁾.

⁽¹⁾ COM(2021) 730 final, Skydd av valintegriteten och främjande av demokratisk delaktighet.

⁽²⁾ COM(2021) 730 final, Skydd av valintegriteten och främjande av demokratisk delaktighet.

⁽³⁾ EESK:s yttrande "EU:s handlingsplan för demokrati".

- v. EESK pekar på den risk som desinformation innebär för demokratin i EU och betonar att ett starkt och resolut agerande krävs för att förhindra att en situation uppstår där objektiviteten i valen och medborgardeltagandet undergrävs.
- vi. Den digitala revolutionen har medfört en omvandling av den demokratiska politiken. Onlineverktyg, som består av många olika instrument, spelar en avgörande roll i de politiska kampanjerna. Vissa av dessa kampanjer har till syfte att väcka misstro och frustration och att snedvrida människors tänkande och förståelse. EESK håller med kommissionen om att detta gör att digitaliseringen av de politiska kampanjerna, trots att den erbjuder aldrig tidigare skådade möjligheter att nå ut till människorna, kan få negativa konsekvenser för demokratin. Enligt Eurobarometer uppger faktiskt hälften av EU-invånarna att de på internet har utsatts för desinformation och splittrande onlineinnehåll. En tredjedel av dessa invånare hade dessutom stött på innehåll som de inte kunde avgöra om det utgjorde politisk reklam eller inte ⁽⁴⁾.
- vii. EESK stöder inställningen att EU:s roll när det gäller att stärka demokratin bör beaktas på global nivå, dvs. genom EU:s yttre åtgärder, i enlighet med vad som anges i COM(2021) 730.

3. Särskilda kommentarer

3.1 Ändringsförslag till förslaget till förordning om transparens och inriktning när det gäller politisk reklam

3.1.1 EESK stöder en bred men tydlig definition av politisk reklam och föreslår att man inkluderar lämpliga insatser beträffande olika sätt att bedriva kampanjer/betala för att påverka politiska processer, t.ex. påverkan via så kallade bollar och troll och/eller manipulativ information. Problem kan uppstå om en oklar definition leder till alltför stort spelrum eller skillnader i genomförandet på de olika plattformarna.

3.1.2 EESK anser att den nuvarande förteckningen över möjliga sanktioner är mycket begränsad och föreslår att ett nytt led läggs till i artikel 15.5 med följande lydelse: "(d) agera i syfte att tillämpa straffrättsliga påföljder, t.ex. för storskaliga bedrägerier". EESK efterlyser dessutom gemensamma EU-kriterier för påföljder på nationell nivå.

3.1.3 För närvarande är den rättsliga grund som valts alltför snäv, vilket innebär att förordningen främst rör tjänster som tillhandahålls av ekonomiska aktörer och som utförs mot betalning. Den rättsliga grunden bör breddas och regler för politisk reklam måste gälla för samtliga juridiska och fysiska personer som faktiskt skapar och publicerar politisk reklam. Reglerna för fysiska personer bör förtydligas så att de inte tillämpas på personer som delar med sig av sina politiska åsikter i rent privata sammanhang. Negativa sidoeffekter för det civila samhället och dess engagemang och deltagande i beslutsfattandet bör hanteras genom en djupgående dialog med de berörda organisationerna.

3.1.4 Enligt skäl 14 faller "reklam som i sin helhet har utarbetats, placerats eller publicerats av tjänstetillhandahållare etablerade utanför unionen, men som sprids till enskilda personer i unionen" inom förordningens tillämpningsområde och är därmed i princip tillåten. Risken för utländsk inblandning i val utgör dock ett alltför allvarligt hot mot demokratin i EU. En uppsättning särskilda bestämmelser måste tas fram i syfte att förhindra att politisk reklam eller annan kampanjverksamhet som direkt eller indirekt finansieras av enheter utanför EU sprids inom EU.

3.1.5 För ökad transparens bör artikel 7.1 c i förslaget till förordning ändras enligt följande: "Ett transparensmeddelande för att göra det möjligt att förstå det bredare sammanhanget kring det politiska reklammeddelandet och dess syften", där följande del av texten stryks: "eller en tydlig angivelse av var det enkelt kan hittas". Skäl 40 bör ändras i enlighet med detta.

3.1.6 För ökad transparens bör man i artikel 7 i förslaget till förordning även föreskriva att det belopp som använts för reklammeddelandet och den tillhörande kampanjen ska offentliggöras. Befintlig bästa praxis i medlemsstaterna när det gäller att före ett val kräva transparens beträffande priser på reklam och tjänster som ska gälla på samma sätt för alla politiska krafter bör stödjas och ingå i förordningen. Ett system för övervakning av detta bör inrättas.

⁽⁴⁾ Special Eurobarometer 507: Democracy in the EU

3.1.7 Medborgarnas rätt till transparent information om politisk reklam bör anses viktigare än den administrativa börda som rapporteringskraven innebär för tjänstetillhandahållarna. Följaktligen måste artikel 8 i förslaget till förordning (Regelbunden rapportering om politiska reklamtjänster) gälla för alla utgivare av reklam, även dem som klassificeras som mikroföretag samt små och medelstora företag. I detta syfte bör artikel 8.2 ("Punkt 1 ska inte tillämpas på företag som uppfyller kraven i artikel 3.3 i direktiv 2013/34/EU.") strykas.

3.1.8 Artikel 9 (Angivande av eventuella olagliga politiska reklammeddelanden) i förslaget till förordning bör ändras. I stället för att låta utgivarna av reklam hantera klagomål från enskilda personer om att ett reklammeddelande som de publicerat inte är förenligt med förordningen måste det även vara möjligt att klaga direkt till de behöriga nationella myndigheterna. Annars kan det uppstå en intressekonflikt där en utgivare av reklam inte vill avbryta en viss reklamkampanj av rädsla för inkomstbortfall.

3.1.9 Information om politisk reklam måste finnas tillgänglig för alla berörda enheter utan kostnad. Vi anser därför att det inte är motiverat att begränsa de kategorier av personer som får begära information från tillhandahållare av politiska reklamtjänster, såsom diskuteras i artikel 11.2 i förslaget till förordning. Dessutom bör punkterna 4–7 i denna artikel strykas. Informationen bör vara lättillgänglig och användbar.

3.1.10 EESK rekommenderar starkt att man förbjuder riktad politisk reklam som bygger på utbredd spärning och behandling av information om en persons beteende på eller utanför nätet. Det är viktigt att komma ihåg att personuppgifter som inte är känsliga i sig själva i kombination med andra uppgifter som inte är personuppgifter eller personuppgifter som inte är känsliga indirekt kan ge samma känsliga insikter som kommissionen försöker skydda mot. En separat punkt om denna fråga bör tas med i förordningen.

3.1.11 I förslaget till förordning tillåts användning av inriktnings- och förstärkningstekniker i samband med politisk reklam som inbegriper behandling av känsliga personuppgifter "på grundval av uttryckligt samtycke från den registrerade eller inom ramen för berättigad verksamhet med lämpliga skyddsåtgärder hos en stiftelse, en förening eller ett annat icke vinstdrivande organ, som har ett politiskt, filosofiskt eller religiöst eller fackligt syfte". Begreppet "uttryckligt samtycke" är dock mycket problematiskt i detta sammanhang eftersom det inte finns något sätt att, med en hög grad av tillförlitlighet, säkerställa eller kontrollera att de personer som är föremål för inriktnings- och förstärkningstekniker faktiskt tar sig tid att sätta sig in i dessa tekniker, fullt ut förstår risken och ger ett verkligt informerat samtycke. Med tanke på den allvarliga risk som användningen av inriktnings- och förstärkningstekniker i samband med politisk reklam utgör för demokratin i EU bör inriktnings- och förstärkningstekniker som bygger på känsliga uppgifter förbjudas helt.

3.1.12 Transparensen i fråga om inriktningstekniker bör också säkerställas på ett synligt och tydligt sätt när det gäller information som inte är direkt kopplad till en viss kampanj. Informationen om varför någon ser ett visst reklammeddelande måste vara synlig och lätt att använda, med en snabb möjlighet att dra tillbaka ett eventuellt samtycke till att bli föremål för inriktning på detta sätt.

3.1.13 Särskilda bestämmelser bör övervägas för länder där offentliga mediers oberoende inte är ordentligt säkerställt. Dessutom bör man ta itu med de kryphål och problem som orsakas av avsaknaden av reglering av sakfrågebaserad reklam.

3.2 Ändringsförslag till förordningen om stadgar för och finansiering av europeiska politiska partier och europeiska politiska stiftelser (omarbetning)

3.2.1 Artikel 4.1 j ("Dess interna bestämmelser om jämn könsfördelning") i förslaget till förordning måste skärpas genom att man fastställer miniminormer för könsfördelning, t.ex. kvoter för könsrepresentationen bland medlemmarna som helhet och på ledande positioner, samt krav på att dessa efterlevs.

3.2.2 Artikel 4.2 bör ändras så att stadgarna för ett europeiskt politiskt parti även innehåller bestämmelser om partiets syn på hur man kan bekämpa diskriminering och främja mänskliga rättigheter i linje med EU:s normer.

3.2.3 EESK anser att eventuella bidrag eller donationer från länder utanför EU till förmån för europeiska politiska partier eller stiftelser kan utgöra en alltför stor risk för mottagarnas oberoende och därmed även för det demokratiska systemet. Därför bör artikel 23.9 och 23.10 i förslaget till förordning ändras för att strikt säkerställa att enbart bidrag från politiska partier från länder som tillhör Europarådet, som inte begränsar EU:s gemensamma värden och där dessa värden fritt kan främjas är tillåtna. Ett annat ändringsförslag rör en betydande sänkning av de tillåtna beloppen på bidrag och donationer. Detta bör även omfatta eventuella lån och andra finansiella åtaganden.

3.2.4 För transparensens skull bör artikel 23.11 i förslaget till förordning ändras genom att man stryker stycket "Det tak som föreskrivs i första stycket ska inte gälla om den berörda medlemmen också är en vald ledamot av Europaparlamentet, ett nationellt eller regionalt parlament eller en regional församling". Det allmänna taket för medborgardonationer kommer således att ligga på 18 000 euro per år och medlem.

3.2.5 I enlighet med vad som sägs ovan bör reglerna för politisk reklam gälla fullt ut i alla situationer där europeiska politiska partier ägnar sig åt politisk reklam, dvs. inte enbart då de anlitar externa tjänsteleverantörer. Artikel 5 i förslaget till förordning bör ändras i enlighet med detta.

3.2.6 Bestämmelserna i artikel 24 om europeiska politiska partiers och europeiska politiska stiftelsers möjligheter att finansiera nationella folkomröstningskampanjer kan skapa problem på grund av risken för missbruk av populistiska eller radikala krafter och kan ge upphov till anklagelser om "utländsk inblandning". Denna risk är särskilt påtaglig i mindre EU-medlemsstater, där effektiva kampanjer kan genomföras med relativt små ekonomiska medel och på kort tid, medan förfarandena för att avgöra lagligheten hos finansieringen från europeiska politiska partier eller stiftelser kan ta lång tid. Detta förslag bör genomföras enbart i samordning med bestämmelser om folkomröstningar på nationell nivå som minskar de identifierade riskerna. Offentliga debatter med politiker från andra EU-medlemsstater är under alla omständigheter värdefulla.

3.2.7 För transparensens skull bör artikel 36 ändras så att den innehåller strängare regler om offentliggörande av donationer från fysiska personer. Det högsta donationsbelopp som inte föranleder att givarens namn måste offentliggöras bör ligga på 1 000 euro. Detta belopp står i rimligare proportion till de förhållandevis lägre inkomstnivåerna i vissa EU-medlemsstater.

3.2.8 Kommissionen föreslår en ändring av artikel 20.4 för att minska medfinansieringssatsen från 10 % till 5 % för europeiska politiska partier och till 0 % under de år då val hålls till Europaparlamentet. EESK stöder inte detta förslag, eftersom även en låg medfinansieringsnivå visar på parternas engagemang för den politik de förespråkar. Dessutom påpekar EESK att alla penningflöden mellan nationella och europeiska partier måste vara transparenta.

3.3 *Motståndskraft och särskilda aspekter för att stärka det civila samhällets roll i valprocesserna*

3.3.1 Populistiska och nationalistiska partier och nätverk blir allt starkare i Europa, med intern och extern hjälp, och EESK anser därför att det har blivit viktigare än någonsin att främja medborgarnas deltagande i den europeiska demokratiska processen, vilket framhålls i kommitténs yttrande om handlingsplanen för demokrati, och att detta är något som bör beaktas i samband med en reglering av valprocesserna. Medborgarna måste ges en meningsfull roll i utformningen av EU:s framtid när det gäller val, t.ex. i enlighet med vad som anges nedan, samt efter/mellan val (i enlighet med vad som anges i EESK:s yttrande om handlingsplanen för demokrati och i färdplanen för tillämpningen av artikel 11 i EU-fördraget och dess handlingsplan⁽⁵⁾).

3.3.2 EESK vill här lyfta fram sitt förslag om att ett årligt evenemang bör anordnas där de högsta företrädarna för EU-institutionerna och organisationer/sammanslutningar i det civila samhället samt arbetsmarknadens parter och företrädare för sektorsdialoger och lokala, regionala, nationella och makroregionala (transnationella och grannskapspolitiska) dialoger träffas för att utbyta bästa praxis och utarbeta en årlig plan för att stärka demokratin, deltagandet och medborgardialogen samt tillämpningen av artikel 11 i EU-fördraget. Detta evenemang kan även komma att skapa synergier med valpaketet. Kommissionen och EESK bör i denna process inta en ledande roll som organisatörer.

⁽⁵⁾ Action plan for the implementation of Article 11.

3.3.3 Kommissionen måste se till att det finns ett särskilt instrument för att finansiera opartiska och inkluderande ”gå och rösta”-kampanjer som drivs av det civila samhället och oberoende massmedier och som syftar till att öka valdeltagandet, särskilt i den stora majoriteten av EU-medlemsstaterna där det inte är obligatoriskt att rösta. Sådana kampanjer bör framför allt fokusera på att engagera missgynnade grupper, t.ex. minoriteter och grupper som missgynnas på grund av sin sociala eller ekonomiska status osv.

3.3.4 Ett finansieringsprogram för journalister, forskare, faktagranskare och övervakande organisationer samt för övervakning och insatser för att motverka spridningen av desinformation bör inrättas för alla aspekter av paketet om att stärka demokrati och integritet i samband med val. Tillräcklig finansiering bör tillhandahållas för att utveckla och förbättra människors digitala färdigheter och för att avliva populistiska/radikala myter, inbegripet sådana som skapas genom desinformation och andra tekniker som används av inhemska politiska aktörer.

3.3.5 Den planerade gemensamma mekanismen för valrörelsernas motståndskraft bör omfatta finansiering och stöd samt verktyg för expertsamarbete och insatser när det gäller kampanjfinansiering. Andra nyckelfaktorer är it-forensik, motverkande av desinformation och it-säkerhet vid val.

3.3.6 Ytterligare ansträngningar bör göras för att undanröja kvarvarande hinder och säkerställa ett inkluderande valdeltagande. I synnerhet bör större ansträngningar göras för att öka valdeltagandet bland kvinnor, medborgare med funktionsnedsättning, yngre medborgare och andra grupper. De hinder för att rösta som i vissa medlemsstater finns för rörliga EU-medborgare bör undanröjas. Att rösta i sitt bosättningsland eller, om möjligt enligt nationell lagstiftning och EU-lagstiftning, i sitt ursprungsland bör underlättas, vilket bör leda till högre valdeltagande bland rörliga EU-medborgare. Man får inte glömma bort att cirka 13,5 miljoner EU-medborgare inte är bosatta i den egna medlemsstaten.

3.3.7 För personer som har flyttat till en annan EU-medlemsstat bör registrering i röstlängden förenklas och effektiviseras, t.ex. genom en gemensam/delad plattform för registrering i röstlängden som (vid behov) är tillgänglig på alla officiella EU-språk. Rösträtt för EU-medborgare bör också tillhandahållas på regional nivå, och en hjälpcentral för gränsöverskridande röstning bör inrättas.

3.3.8 EESK betonar att miljontals EU-medborgare fortfarande inte har någon verklig rösträtt. I EESK:s informationsrapport ”Verkliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning att rösta vid val till Europaparlamentet” redogör kommittén för de många rättsliga eller tekniska hinder som EU-medborgare med funktionsnedsättning möter i enskilda medlemsstater, vilket leder till att de inte kan rösta trots att de verkligen vill. EESK upprepar uppmaningen i sitt yttrande ”Behovet av att garantera verkliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning att rösta vid val till Europaparlamentet” av den 2 december 2020 om att omgående genomföra ändringar i lagstiftningen för att garantera alla EU-medborgare verklig rösträtt i valet till Europaparlamentet 2024.

3.3.9 Att uppmuntra enskilda personer att gå med i något av EU:s alla politiska partier skulle ge dem möjlighet att direkt påverka och bidra till debatten på EU-nivå.

3.3.10 Medborgarna bör tydligt kunna förstå vilka politiska partier på nationell nivå som har eller planerar kopplingar till europeiska partier. Detta är särskilt viktigt inför valet.

3.3.11 EESK stöder flera förslag från den andra medborgarpanelen vid konferensen om Europas framtid som arbetar med demokratin i EU, värden, rättigheter, rättsstatsprincipen och säkerhet⁽⁶⁾, såsom förslaget om att harmonisera villkoren för val till Europaparlamentet (rösträttsålder, valdatum, krav på valdistrikt, kandidater och politiska partier och deras finansiering) och lägga större fokus på utbildning och kompetens, t.ex. dataskydd, demokrati samt identifiering och bekämpning av populism.

Bryssel den 23 februari 2022.

Christa SCHWENG
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

⁽⁶⁾ Panel 2 – europeiska medborgarpaneler – konferensen om Europas framtid.

Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – Det nya europeiska Bauhaus: Vackert, hållbart, tillsammans

[COM(2021) 573 final]

(2022/C 275/12)

Föredragande: **Pierre Jean COULON**

Medföredragande: **Rudolf KOLBE**

Remiss	Europeiska kommissionen, 28.10.2021
Rättslig grund	Artikel 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Ansvarig sektion	Sektionen för transporter, energi, infrastruktur och informations-samhället
Antagande av sektionen	02.2.2022
Antagande vid plenarsessionen	23.2.2022
Plenarsession nr	567
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	202/0/3

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) välkomnar att kommissionen antagit meddelandet för att lansera konceptet med ett nytt europeiskt Bauhaus (Bauhausinitiativet), med ambitionen att "skapa vackra, hållbara och inkluderande platser [...] och levnadssätt" som är tillgängliga och ekonomiskt överkomliga för alla, särskilt som svar på klimatkrisen.

1.2 EESK stöder till fullo den helhetsinriktade och ämnesövergripande strategi som kommissionen föreslår och som består i att tillsammans bygga en grönare och rättvisare framtid för Europa. Kommittén stöder också främjandet av denna "nya livsstil" där "hållbarhet harmonierar med stil", samtidigt som man påskyndar den gröna omställningen på många områden av européernas dagliga liv, av deras lokalområden, av de platser där de dagligen lever, arbetar, rör sig och bor. Det handlar om ett deltagandebaserat projekt i samma anda som det historiska Bauhaus, som introducerades 1919, och den globala kulturella rörelse som det gav upphov till.

1.3 EESK välkomnar särskilt den kulturella dimensionen av Bauhausinitiativet, som är ett "projekt för hopp och nya perspektiv", och dess kreativa dimension i hjärtat av den europeiska gröna given och dess byggnadsrenoveringsvåg, som utgör en avgörande grund för den gröna omställningen. Denna kulturella rörelse har som mål att ge alla medborgare tillgång till cirkulära och mindre koldioxidintensiva varor på de platser där de lever och arbetar, i offentliga byggnader och i bostäder, tack vare konkreta upplevelser som bör främjas så nära medborgarna som möjligt, på stads- och landsbygdsområdesnivå och i det kvarter där de bor.

1.4 EESK instämmer i kommissionens analys av den centrala dimensionen av frågan om innovativa, naturbaserade, hållbart producerade och koldioxidsnåla material samt de "tre oskiljbara kärnvärdena": hållbarhet, estetik och inkludering i betydelsen "jämlighet för alla, tillgänglighet och överkomlighet" ⁽¹⁾.

1.5 EESK välkomnar kommissionens innovativa strategi med en inledande fas av "gemensam utformning" genom mobilisering av en "gemenskap" av enskilda personer och organisationer som fungerar som "officiella partner", det civila samhället och berörda parter med mycket olika bakgrund och från många olika sektorer – en aldrig tidigare skådad deltagandebaserad gemensam utformningsfas som gjorde det möjligt att gemensamt ta fram utkastet till konceptet med ett nytt europeiskt Bauhaus och förslagen till nästa steg i genomförandet. Kommittén välkomnar särskilt kommissionens avsikt att fortsätta med och fördjupa denna deltagandebaserade strategi med hjälp av metoder såsom Bauhauslaboratoriet för att förbereda politiska åtgärder. EESK anser att processens varaktighet måste säkerställas bortom den institutionella cykeln.

⁽¹⁾ EUT C 429, 11.12.2020, s. 93.

1.6 EESK gläder sig åt den globala dimension som Bauhausinitiativet fått redan från början av den gemensamma utformningsfasen, och välkomnar det framgångsrika globala samtal som hölls i april 2021 och som samlade omkring 8 000 deltagare genom videokonferens, samt den framgångsrika första upplagan av Bauhauspriset och spridningen av det särskilda nyhetsbrevet.

1.7 EESK stöder kommissionens förslag om att koppla befintliga EU-initiativ till en rad nya åtgärder och medel för Bauhausinitiativet i syfte att testa politiska åtgärder och verktyg för att "skapa ett bättre vardagsliv" så nära lokalområdena, EU-medborgarna och de platser där de lever och bor som möjligt. För en bred tillgång till medlen kommer det att vara viktigt att även erbjuda lättillgängliga möjligheter till småskalig finansiering av typen gräsrotsfinansiering samt särskilda stödåtgärder för dem som inte har möjlighet att själva ansöka om finansiering, i synnerhet småföretag, hantverkare och föreningar som bör göras delaktiga i processen.

1.8 EESK har för avsikt att engagera sig aktivt i den deltagandebaserade strategi som kommissionen förespråkar och i inrättandet av en "ny europeisk Bauhausrörelse" för att upprätthålla dialogen med medborgarna och det civila samhället i syfte att lösa deras vardagsproblem och förbättra deras livskvalitet. EESK kommer att medverka i detta deltagandebaserade projekt genom att, som en del av den årliga festival som kommissionen föreslår, anordna en konferens om Bauhausinitiativet och det civila samhället och genom att inrätta en plattform för det civila samhället för förslag och stöd.

1.9 EESK anser framför allt att detta koncept med ett nytt europeiskt Bauhaus bör ge unionen möjlighet att närma sig sina medborgare och sina stads- och landsbygdsområden genom lämplig kommunikation, lokala initiativ och åtgärder samt experiment på de platser där medborgarna dagligen lever, bor och arbetar.

1.10 EESK ställer sig bakom de tre huvudprinciper som växte fram under den gemensamma utformningsprocessen, dvs. kombinerad av den globala och den lokala dimensionen, delaktighet och ämnesövergripande karaktär. De förutsätter en platsbaserad strategi för projekten och initiativen i kvarteren, byarna och städerna, för att sammanföra städerna och deras utkanter samt ompröva staden i ett helhetsinriktat och territoriellt perspektiv, samtidigt som hänsyn tas till den globala dimensionen av klimatförändringarna och den gröna omställningen.

1.11 EESK efterlyser en verklig synergi mellan den nya europeiska Bauhausrörelsen och den framtida lagstiftningsutvecklingen när det gäller genomförandet av den europeiska gröna given genom en "möjliggörande ram" som skulle föregå alla lagstiftningsförslag om den europeiska gröna given och dess genomförande.

1.12 EESK betonar att sökandet efter hållbara, inkluderande och vackra lösningar för den bebyggda miljön till stor del kommer att vara beroende av att det finns en rättslig ram för offentlig upphandling som bygger på kvalitet, och uppmanar kommissionen att beakta detta vid nästa översyn av direktiven om offentlig upphandling. Ett "Bauhausmärke" måste utformas, införas och genomföras, när det gäller både offentlig upphandling och statligt stöd.

1.13 EESK betonar att Bauhausinitiativet måste bidra aktivt till att främja långsiktiga investeringar i lokal och social infrastruktur, särskilt inom ramen för den "nya europeiska planeringsterminen" och ett ändamålsenligt genomförande av den europeiska pelaren för sociala rättigheter.

1.14 EESK föreslår att ämnesövergripande yrkesutbildning i nya yrken som erbjuds i regionerna också främjas och finansieras inom ramen för Bauhausinitiativet så att begreppet anständigt arbete kan genomföras i praktiken.

2. Sammanfattning

2.1 Med Bauhausinitiativet uttrycker EU sin ambition att skapa vackra, hållbara och inkluderande platser, produkter och levnadssätt. Genom initiativet framhålls ett nytt sätt att leva där hållbarhet harmonierar med livsstil, i syfte att påskynda den gröna omställningen inte bara inom olika sektorer av vår ekonomi, såsom byggsektorn, möbler och mode, utan också i våra samhällen och andra områden av vårt dagliga liv. Målet är att ge alla tillgång till varor som är cirkulära och mindre koldioxidintensiva och som stöder målet att återställa naturen och skydda den biologiska mångfalden.

2.1.1 Bauhausinitiativet är ett projekt för hopp och nya perspektiv, och tillför en kulturell och kreativ dimension till den europeiska gröna given i syfte att främja hållbar innovation, teknik och ekonomi. Det belyser fördelarna med miljöomställningen genom konkreta upplevelser på lokal nivå och förbättrar vårt dagliga liv.

2.1.2 För att genomföra initiativet kombinerar kommissionen relevanta EU-initiativ och föreslår en rad nya åtgärder och finansieringsmöjligheter. De omfattar till exempel följande:

— Inrättande av ett Bauhauslaboratorium för att få rörelsen att växa och utarbeta politiska åtgärder.

- Startfinansiering för omvandlande Bauhausprojekt.
- Finansiering av projekt för subventionerade bostäder som respekterar Bauhausinitiativets värderingar.
- Ett nytt synsätt för kommissionens egen fastighetsstrategi.
- Gemensamt utarbetande av gröna omställningsvägar för bygg- och textilsektorns ekosystem.
- Inbjudningar att lämna projektförslag för uppstarts företag och medborgarinitiativ.
- En årlig Bauhausfestival och ett årligt Bauhauspris.
- eTwinning och DiscoverEU 2022 avseende Bauhausinitiativet.

2.1.3 Bauhausinitiativet kommer att skapa ett utrymme för att utforska och testa politiska åtgärder, finansiering och andra verktyg för att utforma och skapa ett bättre vardagsliv för alla generationer.

2.2 Att bygga på gemensam utformning: ett omvandlingsprojekt från oss alla till oss alla

2.2.1 Under den gemensamma utformningsfasen anordnade intresserade personer, organisationer, politiska institutioner och företag evenemang, diskussioner och workshoppar. Det första Bauhauspriset lanserades under den gemensamma utformningsfasen, för att lyfta fram inspirerande exempel och idéer från unga talanger.

2.3 Utformningen av Bauhausinitiativet

2.3.1 Från den historiska rörelsen till det nya europeiska Bauhaus – tre kärnvärden:

- Hållbarhet, från klimatmål till cirkularitet, nollförorening och biologisk mångfald.
- Estetik, kvaliteten på upplevelser och stil, utöver funktionalitet.
- Inkludering, från tillvaratagande av mångfald till säkerställande av jämlikhet för alla, tillgänglighet och överkomlighet.

2.3.2 Tre huvudprinciper som växte fram ur den gemensamma skapandeprocessen har antagits och bör vägleda Bauhausinitiativet:

- En strategi på flera nivåer: från global till lokal.
- En strategi som bygger på delaktighet.
- Ett ämnesövergripande synsätt.

2.3.3 Omvandlingens tematiska områden:

- Att återknyta till naturen.
- Att återfå en känsla av tillhörighet.
- Att prioritera de platser och människor som behöver det mest.
- Att anta ett livscykelänkande i det industriella ekosystemet.

2.4 Genomförande av Bauhausinitiativet:

Skapa en möjliggörande ram för Bauhausinitiativet:

2.4.1 Att arbeta med Bauhausgemenskapen: Bauhauslaboratoriet:

- Strategi för märkning.
- Innovativ finansiering.
- Rättslig analys och rättsliga experiment.
- Nyckelresultatindikatorer.

2.4.2 En omvandling på tre sätt – tre nyckelområden med stöd- och finansieringsinstrument:

- Behovet av att förändringar sker på specifika platser på fältet.

- Behovet av att göra saker annorlunda för att åstadkomma innovation, bland annat genom att förbättra vår kompetens och våra metoder.
- Behovet av att justera de ändamål och tänkesätt som ligger bakom våra åtgärder.

2.4.3 Kommissionen kommer att anordna den första **Bauhausfestivalen** under våren 2022:

- Omvandling av platser.
- Omvandling av en gynnsam miljö för innovation.
- Spridning av nya betydelser.

2.5 Nästa steg

- Mobilisering av aktörer både i och utanför Europa.
- Samarbete med Europaparlamentet, rådet, Europeiska regionkommittén (ReK) och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) för att öka medvetenheten och främja debatten bland de aktörer som respektive institution företräder i syfte att mobilisera medborgarna.
- Samarbete med medlemsstaterna och offentliga myndigheter på internationell, nationell, regional och lokal nivå, bland annat genom deltagande av det civila samhället.
- Som en utgångspunkt kommer medlemsstaterna att uppmanas att utse en enhet som kontaktpunkt för Bauhausinitiativet, som ska sammankoppla och samordna insatserna i sina respektive länder och delta i ett EU-omfattande informellt nätverk för utbyte av information och erfarenheter.
- Kommissionen kommer att rapportera om initiativets framsteg under 2022.

3. Allmänna kommentarer

3.1 EESK understryker att "att arbeta med Bauhausgemenskapen: Bauhauslaboratoriet" utgör en mycket viktig strategi som utgör en fortsättning av och fördjupar Bauhausinitiativets deltagandebaserade strategi.

3.2 EESK välkomnar att rättslig analys och rättsliga experiment är en prioritering i Bauhausinitiativet och betonar att anpassningar av regleringssystemet är nödvändiga för att förbättra genomförandet av initiativets mål.

3.3 EESK betonar att hållbara, inkluderande och vackra lösningar för den bebyggda miljön till stor del kommer att vara beroende av att det finns en lämplig rättslig ram för offentlig upphandling som bygger på kvalitet. En reform av ramen för offentlig upphandling bör därför stå i centrum för laboratoriet. I detta sammanhang bör man, även för den privata sektorn, diskutera betydelsen av att uppmuntra utvecklingen av en klimativänlig arkitektur och "Baukultur" för en ny renoveringskultur genom öppna tävlingar samt tilldelning av priser och bidrag.

3.4 EESK anser att den rättsliga analysen också bör inriktas på standardiseringssystemet. Innovation på alla områden (tekniska och vetenskapliga) förutsätter en förmåga att hålla sig till den aktuella kunskapsnivån, inte bara genom att följa en standard som under alla omständigheter ofta är föråldrad på grund av den snabba tekniska utvecklingen, utan också genom att använda "likvärdiga alternativ". Att använda likvärdiga alternativ, och därmed inte följa en standard, kan leda till allvarliga ansvarsproblem i rättsliga förfaranden, och det är fortfarande mycket svårt att i domstol bevisa att alternativ är likvärdiga (eller ofta bättre). Således är det i fråga om harmoniserade standarder, särskilt för byggmaterial, mycket viktigt att överväga olika sätt att bättre stödja innovativa alternativ.

3.5 EESK menar att de nya finansieringsmöjligheterna är av avgörande betydelse för att stödja genomförandet av Bauhausinitiativets mål och upprätthålla initiativets drivkraft och de många berörda parternas entusiasm. Med tanke på att det är extremt svårt att få tillgång till EU:s finansieringssystem – på grund av komplicerade finansierings- och tilldelningskriterier och många andra krav (inklusive förfinansiering) – och att den uppnådda finansieringsgraden är relativt låg, finns det en risk för att dessa åtgärder enbart kommer att nå de aktörer som alltid kommer i fråga, som har erfarenhet av att lämna in förslag till europeiska projekt, och inte de mycket bredare målgrupperna. Detta problem rör inte bara Bauhausinitiativet, men i detta sammanhang är det ytterst viktigt att gå längre och även erbjuda småskaliga och lättillgängliga finansieringsmöjligheter samt särskilda finansieringsåtgärder för dem som inte har möjlighet att ansöka om finansiering. För att uppnå detta mål krävs ett nära samarbete mellan EU:s medlemsstater, kommissionen, handelskamrar och branschorganisationer, utbildningsinstitutioner och andra relevanta intressegrupper. Man måste se till att finansieringsalternativen för Bauhausinitiativet på nationell nivå (också) baseras på ovannämnda principer och är tillgängliga i alla medlemsstater.

3.6 EESK betonar att det är viktigt att införa en särskild ämnesövergripande utbildning, både grundläggande och fortsatt, för en hållbar och inkluderande planering vid universitet och andra institutioner för högre utbildning och att introducera permanenta fortbildningsmodeller i yrkesorganisationer. I synnerhet måste begreppen "omskolning" och "kompetenshöjning" göra det möjligt att genomföra begreppet anständigt arbete.

3.7 Kommentarer om omvandlingens tematiska områden

3.7.1 EESK välkomnar den tonvikt som läggs vid hållbar, inkluderande och vacker stads- och landsbygdsutveckling och vid stadsplanering i vid bemärkelse, eftersom detta är ett viktigt verktyg för att genomföra Bauhausinitiativets prioriteringar. Kommittén betonar behovet av att fokusera på

- ett starkt engagemang inom fysisk planering, markförvaltning och politiken för detta för att minska hårdgörning av marken, markanvändning och förändrad markanvändning med full insyn genom berörda parter deltagande,
- ett konsekvent främjande på europeisk och nationell nivå av den inre utvecklingen (återanvändning av övergivna områden på grundval av kvalitet) i städer, småstäder och byar i syfte att utveckla en heltäckande kampanj för utvecklingsplanering,
- en hållbar modernisering av stads- och bystrukturerna mot bakgrund av de framväxande klimatförändringarna, samhället efter oljeeran samt informationsåldern,
- bevarande och förnyelse av byggnadsbeståndet som ett väsentligt bidrag till den cirkulära ekonomin och bevarandet av kulturarvet, med prioritering av i synnerhet subventionerade bostäder, arbetarkvarter och offentliga byggnader, och genom att förbättra förståelsen av de olika interaktionerna mellan det bebyggda och det sociala rummet, samt teknisk och grön infrastruktur som en planeringsuppgift som kan genomföras genom jämbördigt samarbete mellan de olika specialiserade sektorerna.

3.7.2 EESK välkomnar den tonvikt som läggs vid gemensamt skapande av en grön omställningsväg för byggsektorn med dess enorma koldioxidutsläpp. Utvecklingen av nya byggprodukter och byggprocesser i samarbete med planerarna, tillverkarna av byggprodukter och byggindustrin genom att man tar fram nya samarbetsmodeller (livslängd, återvinningsbarhet, minskad miljöpåverkan, förnybar energi osv.) kommer att vara en viktig faktor för att denna omställning ska lyckas och bör stödjas genom en omprövning av det nuvarande standardiseringssystemet. Renoveringsvägen utgör en mycket viktig del av den gröna given, eftersom det kommer att bli nödvändigt att fokusera på att underhålla byggnadsbeståndet. Den kommer till och med att vara den viktigaste åtgärden för att bevara resurser och undvika byggavfall. Ny teknik och nya processer måste utvecklas för att återvinna byggavfall, återanvända komponenter eller införa nya byggmaterial av bättre kvalitet (återvinningsförädling).

3.7.3 EESK välkomnar att kommissionen antagit meddelandet för att lansera konceptet med ett nytt europeiskt Bauhaus, med ambitionen att "skapa vackra, hållbara och inkluderande platser, produkter och levnadssätt" för alla EU-medborgare som svar på klimatkrisen.

3.7.4 EESK stöder den strategi som kommissionen föreslår och som består i att tillsammans bygga en grönare och rättvisare framtid för Europa och främja denna "nya livsstil" där "hållbarhet harmonierar med stil", samtidigt som man påskyndar den gröna omställningen på många områden av européernas dagliga liv, av de platser där de lever, arbetar, rör sig och bor. Det handlar om ett deltagandebaserat projekt i samma anda som det historiska Bauhaus, som introducerades 1919, och den globala kulturella rörelse som det gav upphov till.

3.7.5 EESK välkomnar särskilt den kulturella dimensionen av Bauhausinitiativet, som är ett "projekt för hopp och nya perspektiv", och dess kreativa dimension i hjärtat av den europeiska gröna given och dess byggnadsrenoveringsväg⁽²⁾. Denna kulturella rörelse bör ha som mål att ge alla medborgare tillgång till cirkulära och mindre koldioxidintensiva varor på de platser där de lever till vardags och arbetar, i offentliga byggnader och i deras bostäder, tack vare konkreta upplevelser som bör främjas så lokalt som möjligt eller i det kvarter där de bor.

3.7.6 EESK instämmer i kommissionens analys av den centrala dimensionen av frågan om innovativa, naturbaserade, hållbart producerade och koldioxidsnåla material samt de "tre oskiljbara kärnvärdena": hållbarhet, estetik och inkludering i betydelsen "jämlighet för alla, tillgänglighet och överkomlighet".

(2) EUT C 155, 30.4.2021, s. 73.

3.7.7 EESK välkomnar kommissionens innovativa strategi med en inledande fas av "gemensam utformning" genom mobilisering av en "gemenskap" av enskilda personer och organisationer som fungerar som "officiella partner", det civila samhället och berörda parter med mycket olika bakgrund och från många olika sektorer – en aldrig tidigare skådad deltagandebaserad gemensam utformningsfas som gjorde det möjligt att gemensamt ta fram utkastet till konceptet med ett nytt europeiskt Bauhaus och förslagen till nästa steg i genomförandet.

3.7.8 EESK gläder sig åt den globala dimension som Bauhausinitiativet fått redan från början av den gemensamma utformningsfasen, och välkomnar det framgångsrika globala samtal som hölls i april 2021 och som samlade omkring 8 000 deltagare genom videokonferens, samt den framgångsrika första upplagan av Bauhauspriset och spridningen av det särskilda nyhetsbrevet ⁽³⁾.

3.7.9 EESK anser att detta koncept med ett nytt europeiskt Bauhaus bör ge EU möjlighet att närma sig sina medborgare och deras lokalområden genom lämplig kommunikation, initiativ och åtgärder som ska genomföras tillsammans med dem samt lokala experiment på de platser där de dagligen lever, bor och arbetar.

3.7.10 EESK noterar med intresse lanseringen av en ansökningsomgång för demonstratorer för sociala, överkomliga och hållbara bostadsområden som ett första steg och därefter inom ramen för Europeiska stadsinitiativet inom sammanhållningspolitiken 2021–2027 och införandet av ett finansieringsinstrument för stadsutveckling.

4. Särskilda kommentarer

4.1 EESK stöder kommissionens förslag om att koppla befintliga EU-initiativ till en rad nya åtgärder och medel för Bauhausinitiativet i syfte att testa politiska åtgärder och verktyg för att "skapa ett bättre vardagsliv" så nära lokalområdena, EU-medborgarna och de platser där de lever som möjligt samt bostäder som är ekonomiskt överkomliga och tillgängliga för alla. Mobilitetsfrågor måste alltid beaktas.

4.2 Det sätt på vilket dessa åtgärder och nya EU-medel för Bauhausinitiativet förklaras och fungerar måste förenklas så att de kan mobiliseras av föreningar och lokalsamhällen i samma anda av gemensam utformning och så nära EU-medborgarna och de platser där de lever och deras kvarter som möjligt. Gräsrotsfinansiering för Bauhausinitiativet måste utvecklas och de lokala aktörernas tillgång till denna finansiering måste säkerställas genom en enda kontaktpunkt för Bauhausinitiativet i varje medlemsstat.

4.3 EESK bör medverka aktivt i denna deltagandebaserade strategi som kommissionen förespråkar och i inrättandet av en "ny europeisk Bauhausrörelse" för att upprätthålla dialogen med medborgarna och det civila samhället i syfte att lösa deras vardagsproblem och förbättra deras livskvalitet.

4.4 Det är viktigt att medverka aktivt i detta deltagandebaserade projekt och i denna rörelse genom att anordna en årlig EESK-konferens om Bauhausinitiativet och det civila samhället – ett civilt samhälle som kommittén företräder inom ramen för den årliga Bauhausfestival som kommissionen föreslår – och genom att inrätta en Bauhausplattform för det civila samhället.

4.5 EESK förespråkar att man ställer sig bakom de tre huvudprinciper som växte fram under den gemensamma utformningsprocessen, dvs. kombinerad av den globala och den lokala dimensionen, delaktighet – även av missgynnade grupper – och ämnesövergripande karaktär, genom en platsbaserad strategi för projekten och initiativen i kvarteren, byarna och städerna, samtidigt som hänsyn tas till den globala dimensionen av klimatförändringarna och den gröna omställningen.

4.6 EESK anser att man också bör ställa sig bakom de tematiska områden som identifierades under den gemensamma utformningsfasen, dvs. att återknyta till naturen, att återfå en känsla av tillhörighet, att prioritera de människor som behöver det mest genom lösningar som är ekonomiskt överkomliga och tillgängliga för alla, särskilt i fråga om bostäder, samt ett långsiktigt tänkande om det industriella ekosystemets livscykel och byggnadernas och bostädernas livslängd.

4.7 EESK har för avsikt att efterlysa en verklig synergi mellan den nya europeiska Bauhausrörelsen och den framtida lagstiftningsutvecklingen när det gäller genomförandet av den europeiska gröna given i syfte att ge form åt denna rörelse och tillgodose behovet av en "möjliggörande ram", i synnerhet i fråga om offentlig upphandling och statligt stöd. EESK föreslår att ett "Bauhausmärke" skapas.

⁽³⁾ <https://ec.europa.eu/newsroom/neb/newsletter-archives/view/service/2137>.

4.8 EESK anser att de långsiktiga investeringar i lokal och social infrastruktur som krävs för ett ordentligt genomförande av Bauhausinitiativet bör medges särskild behandling inom ramen för den europeiska planeringsterminen och ett ändamålsenligt genomförande av den europeiska pelaren för sociala rättigheter.

4.9 EESK anser också att den ämnesövergripande grundläggande och fortsatta utbildning i nya yrken som ska utvecklas i regionerna måste främjas genom Bauhausinitiativet inom ramen för EU:s åtgärder och program.

Bryssel den 23 februari 2022.

Christa SCHWENG
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Europeiska rådet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén – Ta itu med stigande energipriser: en verktygslåda för åtgärder och stöd

[COM(2021) 660 final]

(2022/C 275/13)

Föredragande: **Thomas KATTNIG, Alena MASTANTUONO, Lutz RIBBE**

Remiss	Europeiska kommissionen, 01.12.2021
Rättslig grund	Artikel 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Ansvarig sektion	Transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället
Antagande av sektionen	2.2.2022
Antagande vid plenarsessionen	24.2.2022
Plenarsession nr	567
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	193/10/7

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Enligt kommissionens analys beror stegringen av energipriserna huvudsakligen på den kraftigt ökade globala efterfrågan på gas och den drevs på ytterligare av den tilltagande ekonomiska återhämtningen, minskade leveranser till EU, otillräckliga investeringar på grund av åtstramningspolitiken efter finanskrisen och den ekonomiska krisen samt försenat underhåll av infrastruktur på grund av pandemin. Dessutom ökade elpriserna också på grund av årstidsbetingade väderförhållanden (mindre vatten och vind under sommaren), vilket ledde till en minskad produktion av förnybar energi i Europa. Prisökningens inverkan på utsläppshandelssystemet var begränsad.

1.2 EU är på god väg att uppnå de klimatmål för 2030 som ska leda oss till en klimatneutral ekonomi senast 2050. Utöver att omställningen kräver enorma investeringar, måste också hela energiekosystemet anpassas. I och med krafttaget för att frångå fossila bränslen och – i en del medlemsstater – kärnkraft begränsas tillgången till andra källor, samtidigt som beroendet av de få källor som fortfarande finns kvar ökar. Detta gör det europeiska energisystemet mer sårbart, främst när det gäller prisvolatilitet, och förutsätter en god reaktionsförmåga så att en stabil och förutsägbar energiprissättning säkerställs.

1.3 Den nuvarande energipriskrisen hade inte drabbat europeiska medborgare och företag så hårt om inte Europa var så starkt beroende av import av fossila bränslen. Vissa länder utnyttjar detta beroende för geopolitiska ändamål. Detta drabbar europeiska företag och konsumenter. Merparten av medlemsstaterna har fortfarande inte lyckats minska detta beroende trots att det är ett av kommissionens strategiska mål för energiunionen jämte andra mål, som bland annat att sätta konsumenten i energisystemens centrum. I båda avseendena har EU:s energipolitik hamnat långt på efterkälken vad gäller att leva upp till sina egna ambitioner.

1.4 På grund av de växande behoven av elektrifiering, som allmänt ses som ett avgörande medel för att uppnå EU:s mål om minskade koldioxidutsläpp, behöver EU göra betydande investeringar i hållbara energikällor med låga koldioxidutsläpp och nollutsläpp. Detta understryker behovet av att påskynda arbetet med att öka andelen förnybar energi, vilket skulle kunna pressa ner priserna och med all säkerhet skulle öka EU:s energiberoende (minska beroendet av regimer som använder energikällor för att utöva geopolitiskt inflytande).

1.5 Nationella tillsynsmyndigheter bör spela en aktiv roll i att hantera alla slags konsumentfrågor och proaktivt informera konsumenterna om deras rättigheter under den nuvarande perioden med höga priser. På samma sätt måste leverantörer, när de fastställer priser, uppmanas att se till att fast prissättning fortsätter att erbjudas konsumenterna, och inte bara så kallad "rörlig" prissättning, vilken följer börsernas utveckling.

1.6 EESK håller med kommissionen om att åtgärder som vidtas för att stävja stigande energipriser inte får undergräva klimatpolitiska insatser. Därför bör de som påverkas av prisökningar verkligen ges stöd, till exempel genom att de får möjligheter att genomföra energisparåtgärder samt att själva eller i gemenskaper delta i produktion och användning av förnybar energi, och därmed dra nytta av lägre priser på förnybara energikällor med låga koldioxidutsläpp och nollutsläpp.

1.7 EESK välkomnar det direkta ekonomiska stödet och de skattebaserade verktygen, som är de mest effektiva och omedelbart tillgängliga åtgärderna för att hjälpa utsatta grupper. Samtidigt stöder kommittén att man tar fram särskilda lösningar för medlemsstaterna, som svarar mot de faktiska förhållandena i enskilda länder, t.ex. genom att förhindra att energiförsörjningen stängs av under den kalla årstiden, långsiktiga avbetalningsplaner och användning av olika skattepolitiska instrument i dessa länder.

1.8 EESK stöder nödatgärder för att undvika drastiska sociala konsekvenser och ställer sig helhjärtat bakom marknadsbedömningar som testar hur energimarknadens aktörer uppträder. Samtidigt framhäver EESK unionens gemensamma värden när det gäller tjänster av allmänt ekonomiskt intresse i den mening som avses i artikel 14 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget), i enlighet med protokoll nr 26 om tjänster av allmänt intresse som fogas till fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget). Det skulle kunna leda till ökad effektivitet och undanröja marknadsmisslyckanden. Det behövs en effektivare marknadskontroll från myndigheternas sida. I detta sammanhang är det värt att överväga möjligheten för EU:s medlemsstater att köpa gas och olja gemensamt, särskilt med tanke på den senaste tidens händelser i Ukraina, som belyser hur viktigt det är att EU förbättrar sin förmåga att trygga energiförsörjningen vid en geopolitisk kris.

1.9 Det behövs också förbättringar av överföringsnätet genom en utbyggnad av förbindelseledningar och en bättre utvecklad lagringsinfrastruktur.

1.10 Incitament bör ges så att hushåll och företag motiveras att köpa energibesparande produkter och teknik, och att själva producera energi. Direkt stöd till behövande måste vara riktat och inte generellt. Det måste ta hänsyn till den sociala dimensionen och får inte hindra genomförandet av den gröna omställningen. Ett tidsbegränsat bidrag (t.ex. för de första 300 kWh el per person och hushåll) upp till en fastställd inkomstgräns skulle kunna övervägas. Direkt stöd bör också beviljas under ett fastställt inkomsttak, förutsatt att det inte finns någon alternativ lösning till ett överkomligt pris i föreliggande situation.

1.11 Den nuvarande priskrisen skapar också möjligheter. Den gör det mer attraktivt att investera i europeiska förnybara energikällor och energibesparingar. Många medborgare har emellertid inte råd att göra dessa investeringar. Det behövs särskilt utformade stödprogram på unionsnivå, medlemsstatsnivå och regional/kommunal nivå så att medborgarna i enlighet med paketet om ren energi kan bli aktiva konsumenter och dra nytta av minskade kostnader för förnybar energi.

1.12 EESK betonar att energileverantörerna, som är nyckelaktörer, spelar en viktig roll när det gäller tillgången till tjänster av allmänt intresse, och konstaterar att den förändrade utformningen av energimarknaden under de senaste 20 åren har lett till att medlemsstaterna har färre politiska instrument för att hantera stigande energikostnader. Den nuvarande utformningen av energimarknaden verkar brista när det gäller att reagera på prisvolatilitet och erbjuda fördelar för små producenter av förnybar energi och alla konsumenter. EESK uppmanar därför kommissionen att lägga fram ett förslag som på ett effektivt sätt hanterar dessa brister och passar in i den gröna omställningen.

2. Bakgrund, fakta och sammanhang (i enlighet med kommissionens meddelande)

2.1 Kommissionen har offentliggjort ett meddelande om hur man ska hantera de stigande energipriserna. Meddelandet utgör en verktyglåda och har tagits fram som en reaktion på den kraftiga kortvariga stegringen av energipriserna, som har en negativ inverkan på återhämtningen efter covid-19-krisen och EU-medborgarnas välbefinnande.

2.2 Meddelandet om energipriser innehåller ett antal åtgärder avseende hur EU och medlemsstaterna bör reagera under denna svåra tidsperiod. Det omfattar en rad åtgärder – i närtid och på kort och medellång sikt. Dessa inkluderar verktyg för nödlägen och för compensation, liksom investeringar samt institutionella och förfarandemässiga förändringar. De främsta målgrupperna är hushåll samt små och medelstora företag. Verktyglådan möjliggör en samordnad strategi för att skydda de mest utsatta.

2.3 Mellan 2019 och september 2021 steg grossistpriserna på gas och el i genomsnitt med 429 % respektive 230 % i EU. Ökningen av detaljistpriserna har hittills varit mycket mer måttlig (14 % respektive 7 %), men den kortsiktiga prognosen för denna vinter visar att också de skulle kunna följa grossistpriserna. Denna utveckling skulle innebära en kraftig chock för hushållens budgetar och stabila kassaflöden, och kräver legitima politiska åtgärder, trots att prognoserna förutspår att marknaden borde stabiliseras runt april 2022 för gas och 2023 för el.

2.4 De stora prisskillnaderna är emellertid till stor del resultatet av en marknad. Detta gäller också delvis utsläppshandelssystemet, där vi har sett liknande prisökningar. Mellan januari 2020 och november 2021 steg priset på utsläppsrätter från cirka 20 euro/ton till cirka 75 euro/ton.

2.5 Enligt kommissionens analys beror stegringen av energipriserna huvudsakligen på den kraftigt ökade globala efterfrågan på gas och endast i liten utsträckning på utvecklingen i EU:s utsläppshandelssystem. Den ökade efterfrågan på gas drevs av den tilltagande ekonomiska återhämtningen, minskade leveranser till EU och försenat underhåll av infrastruktur på grund av pandemin. Dessutom ökade elpriserna också på grund av årstidsbetingade väderförhållanden (mindre vatten och vind under sommaren), vilket ledde till en minskad produktion av förnybar energi i Europa.

2.6 Kommissionen skriver om "tillfälliga" energiprisökningar och gör en god analys till stöd för denna punkt. Kommissionen noterar att tendensen för förnybara energikällor skiljer sig avsevärt från tendensen för fossila bränslen, med priser som sjunkit kontinuerligt i flera år.

2.7 Det finns ingen universallösning. Energipriserna varierar kraftigt i EU. Det beror bland annat på att medlemsstaterna i dag ingriper i mycket olika grad på marknaderna, t.ex. med skatter och avgifter, lättnader eller bördor som ofta endast påverkar vissa konsumenter. I vissa medlemsstater baseras energipriserna för hushåll huvudsakligen på börspriserna för el och naturgas (rörliga priser).

2.8 Det stora beroendet av importerade fossila bränslen är också ett hot mot försörjningstryggheten i Europa, vilket är vad vi ser nu. Försörjningsnivåerna gjorde att gaslagringsanläggningar tömdes och gaslagringen i Europa sjönk till historiskt låga nivåer. Kommissionen bör vidta åtgärder för att utnyttja sin starka förhandlingsposition i egenskap av en stor uppköpare som är strategiskt viktig för Ryssland.

3. Allmänna kommentarer

3.1 EU är på god väg att uppnå de klimatmål för 2030 som ska leda oss till en klimatneutral ekonomi senast 2050. Utöver att omställningen kräver enorma investeringar, måste också hela energiekosystemet anpassas. I och med krafttaget för att frånga fossila bränslen och – i en del medlemsstater – kärnkraft begränsas tillgången till andra källor, samtidigt som beroendet av de få källor som fortfarande finns kvar ökar. Detta gör det europeiska energisystemet mer sårbart, främst när det gäller prisvolatilitet, och förutsätter en god reaktionsförmåga så att en stabil och förutsägbar energiprissättning säkerställs. I detta avseende välkomnar EESK helhjärtat kommissionens snabba reaktion på energiprissökningen och ställer sig bakom innehållet och till största delen de föreslagna instrumenten. EESK uppmanar medlemsstaterna att snabbt utnyttja dessa instrument för att mildra prisökningarnas negativa effekter för de mest utsatta grupperna.

3.2 EESK har förståelse för att de föreslagna närtidsåtgärderna är mer inriktade på att undanröja de negativa konsekvenserna av utvecklingen på energimarknaden, och att åtgärderna på medellång sikt är inriktade på att lösa orsakerna.

3.3 EESK stöder närtidsåtgärderna och deras karaktär, som riktas till de mest utsatta grupperna. Energifattiga hushåll och hushåll med låga eller medellåga inkomster påverkas mest, eftersom de lägger en betydligt större andel av sina inkomster på energi. Det har dock också stor inverkan på företag, och då främst små och medelstora företag samt energiintensiv industri. Effekterna av höga energipriser är ojämnt fördelade mellan branscherna och bidrar avsevärt till den stigande inflationen.

3.4 Man bör också nämna att grossistpriserna för gas 2021 inte var avsevärt högre än de var 2008 eller 2012 – marknaden är mycket instabil. De stora prisskillnaderna är emellertid till stor del resultatet av en marknad. Enligt kommissionens analys beror stegringen av energipriserna huvudsakligen på den kraftigt ökade globala efterfrågan på gas och den drevs på ytterligare av den tilltagande ekonomiska återhämtningen, minskade leveranser till EU, otillräckliga investeringar på grund av åtstramningspolitiken efter finanskrisen och den ekonomiska krisen samt på grund av årstidsbetingade väderförhållanden (mindre vatten och vind under sommaren), vilket har lett till en minskad produktion av förnybar energi i Europa.

3.5 EESK anser att samhället genom incitament, ekonomiskt stöd, särskilt för låginkomsthushåll och andra utsatta grupper, och oberoende rådgivning bör motiveras till att övergå från fossila bränslen till förnybara energikällor, vilka inte bara kännetecknas av relativt höga inledande investeringskostnader utan också av låga produktions- och driftskostnader.

3.6 Ett annat viktigt incitament är att fasa ut subventioner till fossil energi. Mellan 2015 och 2019 ökade subventionerna till fossila bränslen i EU med 4 %, medan de minskade något under 2020. De minskade med 10 % inom energisektorn och med 4 % inom industrin, medan de ökade med 25 % inom transportsektorn och med 13 % för hushåll vars användning av eldningsolja och naturgas subventioneras⁽¹⁾. Subventioner spelar en viktig roll på det sociala området, eftersom de säkerställer att omställningen till en klimatneutral ekonomi sker på ett rättvist sätt.

3.7 EESK har alltid förespråkade att energipriserna ska återspegla verkligheten, vilket innebär att alla externa effekter bör inkluderas. Därför är det rimligt att förvänta sig att högre priser på fossila bränslen kommer att skapa marknadsdrivna incitament till att spara energi och gå över till förnybara energikällor. Dessutom kommer avskaffandet av miljöskadliga subventioner till fossila energikällor att bidra till att priserna ökar ännu mer. De sociala och ekonomiska konsekvenserna av stigande energipriser måste dock analyseras noggrant.

3.8 På grund av de växande behoven av elektrifiering, som allmänt ses som ett avgörande medel för att uppnå EU:s mål om minskade koldioxidutsläpp, behöver EU göra betydande investeringar i hållbara energikällor med låga koldioxidutsläpp och nollutsläpp. Stöd till FoU och innovation på energiområdet, t.ex. lösningar för energilagring, måste påskyndas. EESK betonar också behovet av att stödja energiproduktion genom de så kallade energigemenskaperna, så att energin förbrukas där den produceras, och att stadig försörjning till vissa områden säkerställs. Energidelning genom energigemenskaper gör det möjligt för medlemmar, även utsatta energikonsumenter eller små och medelstora företag som inte själva kan investera i förnybara energikällor, att dra nytta av fördelarna med lägre kostnader för förnybara energikällor.

3.9 Om Europa minskar sitt stora importberoende kan det också bidra till att energipriserna blir lägre. En del länder utanför EU utnyttjar detta beroende för geopolitiska ändamål. Detta drabbar europeiska företag och konsumenter. Det är därför passande att kommissionen redan för flera år sedan gjorde minskad import av energiresurser till ett strategiskt mål, t. ex. inom den strategiska ramen för energiunionen. Att tillkännage mål räcker dock inte i sig, och framgångarna är hitintills minst sagt blygsamma (se TEN/724). Konkreta åtgärder krävs, och de saknas.

3.10 Vad gäller framtida energibärare som vätgas finns det rentav en risk för att importberoendet ökar, eftersom många förespråkar "billiga" importörer av vätgas och bortser från att de kan göra Europa ännu mer sårbart för att länder utanför Europa manipulerar priser för geopolitiska ändamål, vilket konsumenterna kan få betala notan för. Det är ett välkänt problem, som går så långt tillbaka som till 1973 och den första oljekrisen. Sedan dess har nästan ingenting gått i rätt riktning, trots alla löften inom den strategiska ramen för energiunionen, bland annat.

3.11 EESK anser att samhället genom incitament, ekonomiskt stöd och oberoende rådgivning bör motiveras till att övergå från fossila bränslen till förnybara energikällor, vilka inte bara kännetecknas av relativt höga inledande investeringskostnader utan också av låga produktions- och driftskostnader. Tyvärr är vissa förnybara energikällor inte stadiga energikällor, vilket pekar på behovet av lagringsteknik. I en övergångsfas kan också källor som gas samt säkra och hållbara utsläppsfria och utsläppsnåla källor behövas för att trygga energiförsörjningen. Med tanke på detta bör kommissionen inleda en informationskampanj för att bättre förklara fördelarna med ren energi. EESK bör bidra till en sådan kampanj med sin sakkunskap.

⁽¹⁾ COM(2021) 950 final.

3.12 För slutkunder finns det två sätt att omedelbart få en lägre energiräkning: a) spara energi och b) använda lokal förnybar energi. Problemet är att initiala investeringar krävs för båda (t.ex. värmeisolering, nya sparsammare apparater, solcellssystem osv.). De som drabbas hårdast av höga energipriser har vanligtvis inte råd med dessa investeringar. Statliga avtal skulle kunna vara en lösning – staten finansierar sådana investeringar på förhand och konsumenter betalar ränta och avbetalningar med en del av det som de har sparat in på el- och värmeräkningen. De kan behålla resten av besparingarna. Denna modell har visat sig fungera i utvecklingsländer. Den skulle lätt kunna tillämpas i Europa. Det är viktigt att följa miniminormerna i konsumentlagstiftningen, såsom öppenhet i räkenskaperna och tydliga uppsägningsalternativ. Ett annat alternativ är direkta investeringsbidrag.

3.13 Kompensationsåtgärder måste vara väl riktade och inte för breda. De bör ta hänsyn till den sociala dimensionen och inte utgöra något hinder för fullbordandet av den gröna omställningen. Ett tidsbegränsat bidrag (t.ex. för de första 300 kWh el per person i ett hushåll) upp till en fastställd inkomstgräns skulle kunna övervägas. Det är mycket viktigt att utsatta grupper kan få bidrag, förutsatt att de inte har råd med någon alternativ lösning för uppvärmning och transport.

3.14 EESK uppmanar medlemsstaterna att undanröja tekniska hinder för utbyggnaden av förnybara energikällor, såsom lång väntan på bygglov för vindkraftverk. EESK uppmanar också medlemsstaterna att så långt som möjligt överväga att använda 5G i den gröna omställningen för att optimera energiförbrukningen och energibesparingarna. I detta avseende välkomnar EESK att kommissionen har för avsikt att ta itu med frågan under 2022.

3.15 EESK efterlyser större autonomi när det gäller energikällor, eftersom det stora importberoendet påverkar energipriserna. Kommissionen har drivit minskad import av energiresurser som ett strategiskt mål. Det krävs konkreta åtgärder, och importberoende måste undvikas för framtida energibärare såsom vätgas.

3.16 EESK stöder nödåtgärder för att undvika drastiska sociala konsekvenser och ställer sig helhjärtat bakom marknadsbedömningar som testar hur energimarknadens aktörer uppträder. Samtidigt framhäver EESK unionens gemensamma värden när det gäller tjänster av allmänt ekonomiskt intresse i den mening som avses i artikel 14 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget), i enlighet med protokoll nr 26 om tjänster av allmänt intresse som fogas till fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget). Det skulle kunna leda till att energimarknaden förbättras och blir mer effektiv och till att marknadsmisslyckanden undanröjs. Det behövs en effektivare marknadskontroll från myndigheternas sida.

3.17 EESK uppmanar kommissionen att fortlöpande övervaka den extraordinära situationen på energimarknaden, att dagligen bedöma resultaten och att anpassa de antagna åtgärdernas intensitet till hur situationen utvecklas.

3.18 Även om EESK alltid har påtalat att vi behöver ett starkt utsläppshandelssystem för att sätta ett pris på negativa externa effekter måste man beakta att företag som behöver utsläppsrätter konkurrerar med finansinstitut och mellanhänder när de släpper ut koldioxid i produktionsprocessen. Handel med utsläppsrätter är ett instrument som används för att sätta ett pris på externa effekter såsom klimatskador, men bör inte bli föremål för finansiell spekulation. Kommissionen bör analysera vilka alternativ EU har för att utforma marknadsstrukturer som kan förhindra en sådan utveckling, som är extremt osund för konsumenter, leverantörer och investerare.

3.19 EESK betonar att energileverantörerna, som är nyckelaktörer, spelar en viktig roll när det gäller tillgången till tjänster av allmänt intresse, och konstaterar att den förändrade utformningen av energimarknaden under de senaste 20 åren har lett till att medlemsstaterna har färre politiska instrument för att hantera stigande energikostnader. Den nuvarande utformningen av energimarknaden verkar brista när det gäller att reagera på prisvolatilitet och erbjuda fördelar för små producenter av förnybar energi och alla konsumenter. EESK uppmanar därför kommissionen att lägga fram ett förslag som på ett effektivt sätt hanterar dessa brister och passar in i den gröna omställningen.

3.20 EESK understryker att det är viktigt att gå vidare med de medellångsiktiga åtgärderna till stöd för den europeiska energimarknadens motståndskraft och hållbarhet och för att hålla dess produkter på en överkomlig prisnivå. Det är särskilt viktigt att öka investeringsvolymen i förnybara energikällor (eftersom mycket av den nuvarande konventionella kapaciteten

snart kommer att vara otillgänglig) och därmed stödja marknads utbudssida. Samtidigt är det lika viktigt att utveckla energileveransernas konnektivitet och säkerhet i hela EU och att driva på offentliga investeringar i nätinfrastrukturen. Annars kommer kommissionens övertygelse – att den bästa lösningen för energiprisstabilitet och hållbarhet är att installera nya förnybara energikällor – inte att ge resultat.

4. Särskilda kommentarer

4.1 Kommittén är övertygad om att nya, mer exakta och striktare lagstadgade regler bör antas för energihandlare som erbjuder varor till slutkonsumenter. EESK är av åsikten att en del av dessa leverantörer inte har agerat på ett kompetent sätt. Med andra ord bör leverantörerna kunna stå emot marknads prissvängningar och inte omedelbart behöva säga upp avtal med konsumenter. Till exempel bör de ha en tillräcklig kapitalreserv eller uppfylla vissa villkor. EESK anser att de nationella tillsynsmyndigheternas roll också bör omfatta att regelbundet genomföra en djupgående analys av marknadsaktörernas ansvar.

4.2 Nationella tillsynsmyndigheter bör spela en aktiv roll i att hantera alla slags konsumentfrågor och proaktivt informera konsumenterna om deras rättigheter under den nuvarande perioden med höga priser. Detta inkluderar att tillhandahålla information om hur man byter leverantör och säger upp sitt avtal men även att tillhandahålla oberoende portaler för jämförelse av pris och villkor samt stöd vid tvister och skiljeförfaranden. På samma sätt måste leverantörer, när de fastställer priser, uppmanas att se till att fast prissättning fortsätter att erbjudas konsumenter, och inte bara så kallad "rörlig" prissättning, vilken följer börsernas utveckling.

4.3 EESK förespråkar en mer proaktiv konsumentskyddspolitik som fokuserar på att informera konsumenter och bättre krisberedskap hos leverantörer, som bör vara skyldiga att prissäkra gentemot ökande grossistpriser.

4.4 Konsumenter bör åtnjuta bättre skydd, tydliga avtalsvillkor, effektiv priskontroll, oberoende rådgivning och enkla alternativ för att kräva rättslig efterlevnad, framför allt när det gäller försörjning av värme och kyla. Man bör skilja mellan avtal om energibesparingar och avtal om anläggningar. Det bör vara fastställt genom lagstiftning att hyresgäster endast ska betala "verkliga" driftskostnader för energiförsörjningen. När det gäller värmeproduktion i byggnader, gäller det endast kostnaderna för den använda energikällan plus rimliga kostnader för underhåll av och stöd till värmesystemet. Avtalsmässiga och ekonomiska risker i samband med att avtal ingås bör bäras av dem som ingår sådana grundläggande avtal, t.ex. byggherrar och hyresvärdar.

4.5 EESK välkomnar det direkta ekonomiska stödet och de skattebaserade verktygen, som är de mest effektiva och omedelbart tillgängliga åtgärderna för att hjälpa utsatta grupper. Samtidigt stöder kommittén att man tar fram särskilda lösningar för medlemsstaterna, som svarar mot de faktiska förhållandena i enskilda länder, t.ex. genom att förhindra att energiförsörjningen stängs av under den kalla årstiden, långsiktiga avbetalningsplaner och användning av olika skattepolitiska instrument i dessa länder. Medlemsstaterna måste också använda särskilda verktyg och program som hjälper särskilt låginkomsthushåll att genomföra energieffektivitetsåtgärder.

4.6 Vad gäller beskattning rekommenderar kommissionen i sin verktygslåda att energiskatterna sänks till de minimiskattesatser som fastställs i direktiven (energiskattedirektivet och momsdirektivet). För att främja tillgången till grön energi, och särskilt förnybar el, bör skattesatser kunna återspegla energikällornas miljöpåverkan i enlighet med kommissionens förslag till ändring av energiskattedirektivet (COM(2021) 563).

4.7 Vad gäller stöd till energifattiga hushåll framhåller EESK att lokala och regionala myndigheter eller aktörer spelar en viktig roll när det gäller att ge stöd till dessa hushåll. Det är ofta delstater (regioner) och kommuner som ansvarar för särskilda åtgärdspaket, såsom de österrikiska värmesubventionerna, för att kostnaden för uppvärmning och varmvatten ska vara överkomlig. Dessa stödtjänster bör listas i de nationella energi- och klimatplanerna för att möjliggöra jämförelser mellan medlemsstaterna så att man på grundval av detta kan dra ömsesidiga lärdomar.

4.8 Tillgång till energi till ett överkomligt pris är en central förutsättning för socialt deltagande och värdiga levnadsförhållanden, eftersom energi är det som i första hand möjliggör försörjning av ljus, värme, mobilitet och kommunikation. Människor som drabbas av energifattigdom kan inte bekymmersfritt utnyttja denna typ av försörjning, vilket är anledningen till att de är mycket begränsade i sin vardag. Detta måste motverkas resolut och energifattigdom måste bekämpas på ett hållbart sätt.

Bryssel den 24 februari 2022.

Christa SCHWENG
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

BILAGA

Följande ändringsförslag avslogs under debatten, men fick minst en fjärdedel av de avgivna rösterna:

Punkt 3.12

Ändra enligt följande:

Sektionens yttrande	Ändringsförslag
<p>För slutkunder finns det två sätt att omedelbart få en lägre energiräkning: a) spara energi och b) använda lokal förnybar energi. Problemet är att initiala investeringar krävs för båda (t.ex. värmeisolering, nya sparsammare apparater, solcellsystem osv.). De som drabbas hårdast av höga energipriser har vanligtvis inte råd med dessa investeringar. Statliga avtal skulle kunna vara en lösning – staten finansierar sådana investeringar på förhand och konsumenter betalar ränta och avbetalningar med en del av det som de har sparat in på el- och värmeräkningen. De kan behålla resten av besparingarna. Denna modell har visat sig fungera i utvecklingsländer. Den skulle lätt kunna tillämpas i Europa. Det är viktigt att följa miniminormerna i konsumentlagstiftningen, såsom öppenhet i räkenskaperna och tydliga uppsägningsalternativ. Ett annat alternativ är direkta investeringsbidrag.</p>	<p>För slutkunder finns det två sätt att omedelbart få en lägre energiräkning: a) spara energi och b) använda lokal förnybar energi. Problemet är att initiala investeringar krävs för båda (t.ex. värmeisolering, nya sparsammare apparater, solcellsystem osv.). De som drabbas hårdast av höga energipriser har vanligtvis inte råd med dessa investeringar.</p>

Motivering

Detta bör strykas eftersom det är obegripligt, för att den föreslagna lösningen är oklar och att det inte är rimligt att föreslå att lösningar överförs från utvecklingsländer till Europa utan att de kontrolleras noggrant.

Resultat av omröstningen:

Röster för: 44

Röster emot: 120

Nedlagda röster: 51

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om utsläppande på unionens marknad och export från unionen av vissa råvaror och produkter som är förknippade med avskogning och skogsförstörelse och om upphävande av förordning (EU) nr 995/2010

[COM(2021) 706 final – 2021/0366(COD)]

(2022/C 275/14)

Föredragande: **Arnold PUECH D'ALISSAC**

Medföredragande: **Florian MARIN**

Remiss	Europaparlamentet, 17.1.2022 Europeiska rådet, 17.1.2022
Rättslig grund	Artiklarna 192.1 och 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Ansvarig sektion	Sektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö
Antagande av sektionen	09.2.2022
Antagande vid plenarsessionen	23.2.2022
Plenarsession nr	567
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	225/3/2

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) välkomnar kommissionens förslag till förordning. Kommissionens lagstiftningsinitiativ kommer lägligt och är i hög grad relevant.

1.2 EESK förstår att kommissionen strävar efter att uppnå en balans mellan genomförbarhet och effektivitet, men anser att förordningens tillämpningsområde bör utvidgas enligt följande:

- Förordningen bör inte bara omfatta avskogning och skogsförstörelse. Produkter och råvaror vars produktion har lett till förstörelse av andra värdefulla ekosystem som är föremål för bevarande, såsom savanner, våtmarker, torvmarker, mangroveskogar eller strandbuffertar, bör också omfattas av ett förbud som hindrar dem från att släppas ut på EU:s marknad.
- Viktiga råvaror som utgör en risk för skogen, som majs, socker och gummi, bör ingå i förordningens tillämpningsområde från och med dess ikraftträdande. Dessutom bör förteckningen över produkter framställda av sådana produkter och råvaror breddas, och förordningen bör även omfatta produkter från djur som utfodrats med råvaror som utgör en risk för skogen, i syfte att undvika läckage och illojal konkurrens.
- Utöver avskogning och skogsförstörelse måste förordningen ta upp andra mycket viktiga sociala och miljömässiga frågor som är förknippade med framställningen av de berörda produkterna. Det är särskilt viktigt när det gäller människorättsfrågor, rättvis behandling av arbetstagare och arbetstagarnas rättigheter. Att kräva laglighet endast i producentlandet, så som föreskrivs i förslaget, räcker inte, av exakt samma skäl som att det inte räcker för att undvika avskogning.

1.3 Hur effektiv och verkningsfull den föreslagna lagstiftningen blir beror på vilken prioritet den ges i medlemsstaterna och på den operativa kapaciteten hos de behöriga myndigheterna i varje medlemsstat. Hög prioritet måste ges åt att säkerställa dels att alla medlemsstater effektivt och ändamålsenligt kontrollerar att de medel som krävs avsätts för initiativet, dels att det finns system på plats i alla medlemsstater innan förordningen träder i kraft.

1.4 Vad gäller många råvaror är EU långt ifrån den största köparen. För dessa råvaror skulle isolerade EU-åtgärder på efterfrågesidan endast ha en begränsad effekt på avskogningen. Politiskt samarbete och harmonisering av efterfrågesidans initiativ till andra stora importländer bör vara en topprioritering.

1.5 Att uppfylla EU:s krav på dokumentation kommer att vara en utmaning för producentländer och producentregioner, inte minst för jordbrukare och småbrukare. EESK anser att kostnaden för den föreslagna förordningen inte får överföras på småbrukare som har en inkomst de nätt och jämnt kan leva på.

EU måste engagera sig i producentländerna, erbjuda sitt stöd och samarbeta vid genomförandet av de åtgärder som krävs för att kunna uppfylla EU:s krav. Kommissionen bör erkänna den potentiella roll som småbrukarna, inbegripet kvinnor, har som drivkraft för förändring, och se till att småbrukarna kan delta på ett verkningsfullt, fritt, meningsfullt och välinformerat sätt. Producenter i fattiga länder bör ges tillräckligt med tid för anpassning.

Certifieringens roll och den föreslagna förordningens konsekvenser för jordbrukare, inklusive småbrukare och lokalsamhällen, måste först bedömas, och slutsatserna från dessa bedömningar måste införlivas i förordningen innan den träder i kraft.

1.6 Påföljderna bör vara avskräckande. Samtidigt får påföljder och nolltolerans inte leda till att man undviker risker. Om uppköparna för EU:s marknad helt undviker områden som löper en icke försämbart risk för avskogning riskerar jordbrukare och småbrukare i avlägsna områden att bli lämnade i sticket. Dessutom riskerar EU att förlora sin möjlighet att bidra till omställningen till mer hållbara produktionsmönster i de områden där det är som viktigast.

1.7 EU lider av strukturell proteinbrist, som för närvarande avhjälpas med importerat proteinrikt foder, varav en del kommer från regioner som riskerar avskogning.

EU måste öka sin självförsörjningsgrad i fråga om vegetabiliskt protein. Unionen bör också utarbeta en särskild strategi – kopplad till Horisont Europa och EU:s innovationsfond – för att utveckla en uppskalning av produktionen av nya proteinkällor samt göra dem säljbara. Detta skulle kunna inbegripa miljövänlig bioraffinering av fleråriga vallväxter och storskalig produktion av proteiner genom metangasodlade mikroalger.

1.8 Undantag för små och medelstora företag och förenklade krav på tillbörlig aktsamhet inom ramen för systemet för riktmärkning av länder får inte skapa kryphål som skulle kunna göra förordningen tandlös. Samtidigt får förordningen inte ge upphov till onödiga administrativa bördor och kostnader. Kommissionen bör noggrant utvärdera om bestämmelserna om geolokalisering ända ner till enskilda markområden och vissa beviskrav i lågriskländer är proportionerliga eller nödvändiga.

1.9 EESK anser att arbetsmarknadens parter och det civila samhället bör spela en konkret roll när det gäller att övervaka hur verkningsfull minskningen av avskogningen är. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Europeiska regionkommittén bör bli medlemmar av kommissionens flerpartsplattform. Plattformen bör ges en central roll när det gäller att övervaka genomförandet av lagstiftningen. Man bör bistå plattformens medlemmar vid användning av satellitdata och beakta äganderätten till data. Medlemsstaterna behöver anta en gemensam strategi för att kartlägga skogarnas hälsa och tillstånd.

1.10 Förordningen måste vara förenlig med de avtal som EU har med sina handelspartner. Som mycket stor importör och största exportör har EU ett starkt intresse av att upprätthålla ett välfungerande, rättvist och hållbart internationellt handelssystem.

2. Bakgrund

2.1 Den 17 november 2021 offentliggjorde Europeiska kommissionen sitt "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om utsläppande på unionens marknad och export från unionen av vissa råvaror och produkter som är förknippade med avskogning och skogsförstörelse och om upphävande av förordning (EU) nr 995/2010".

2.2 Initiativet nämns i kommissionens meddelande "Intensifiera EU:s insatser för att skydda och återställa världens skogar", som offentliggjordes i juli 2019. Förslaget är en del av den europeiska gröna given, EU:s strategi för biologisk mångfald och från jord till bord-strategin. Förslaget återspeglar också några viktiga delar av Europaparlamentets resolution av den 22 oktober 2020 med rekommendationer till kommissionen om en EU-rättslig ram för att stoppa och vända den globala avskogning som drivs av EU.

2.3 Syftet med förordningen är att stävja den avskogning och skogsförstörelse som orsakas av den konsumtion och produktion som sker i EU. Detta förväntas i sin tur minska utsläppen av växthusgaser och motverka den globala minskningen av biologisk mångfald. Initiativet syftar till att minimera konsumtionen av produkter från leveranskedjor som är förknippade med avskogning eller skogsförstörelse som skett efter 31 december 2020, och öka EU:s efterfrågan på handel med lagliga och "avskogningsfria" råvaror och produkter.

2.4 I förslaget till förordning fastställs definitioner för "skog", "avskogning", "planterad skog" och "skogsplantage" som bygger på FAO:s definitioner av dessa begrepp, men med vissa viktiga ändringar. Definitionen av "skogsförstörelse" avviker väsentligt från FAO:s motsvarande definition. Relevanta råvaror och produkter får släppas ut eller tillhandahållas på unionsmarknaden eller exporteras endast om samtliga av följande villkor är uppfyllda:

- De är avskogningsfria.
- De har framställts i enlighet med relevant lagstiftning i produktionslandet.
- De omfattas av en förklaring om tillbörlig aktsamhet.

2.5 De "relevanta" råvarorna och produkterna – förordningens tillämpningsområde – förtecknas i artikel 1: nötkreatur, kakao, kaffe, oljepalm, soja och trä. I bilaga 1 anges dessutom vissa "relevanta produkter" som innehåller, har utfodrats med eller framställts med sådana relevanta råvaror, med hänvisning till produktens kod i det harmoniserade systemet.

Förordningens tillämpningsområde fastställdes genom en bedömning av dels med vilka parametrar den med största möjliga verkan skulle kunna minska unionens andel av den avskogning och skogsförstörelse som drivs av råvaror och produkter, dels kommissionens (brist på) kapacitet att undersöka de potentiella effekterna av att tillämpa förordningen på alla produkter som är framställda av relevanta råvaror.

Tillämpningsområdet av produkter som är framställda av råvaror som är förtecknade i bilaga I kommer att ses över senast två år efter det att förordningen trätt i kraft. Kommissionen kan anta delegerade akter för att inkludera ytterligare "relevanta produkter".

2.6 Tillbörlig aktsamhet innebär för verksamhetsutövare insamling av information, dokument och data samt riskbedömningsåtgärder och riskreduceringsåtgärder. Den information som krävs för att uppfylla kraven i förordningen omfattar leverantörsuppgifter, fastställande av produktionsland och geolokaliseringskoordinater för alla markområden där de relevanta råvarorna och produkterna produceras samt produktionsdatum och produktionsrymd. Små och medelstora handelsföretag kommer att omfattas av mindre stränga krav på tillbörlig aktsamhet.

2.7 Systemet för tillbörlig aktsamhet är resultatbaserat och innehåller en skyldighet för verksamhetsutövare att förvissa sig om att risken för att råvaror och produkter inte är lagliga och/eller avskogningsfria är obefintlig eller "försumbar". Om verksamhetsutövarna inte uppfyller detta krav får de inte släppa ut de relevanta råvarorna och produkterna på eller exportera dem från EU-marknaden.

2.8 Genom den föreslagna förordningen införs ett system för riktmärkning av länder, som kommer att göra det möjligt för kommissionen att kategorisera länder eller subnationella regioner enligt avskogningsmönster kopplade till de relevanta produkter som omfattas. Det kommer att finnas tre riskkategorier: låg, normal och hög risk. De skyldigheter som åläggs verksamhetsutövarna och medlemsstaternas myndigheter kommer att variera beroende på risknivån i det land eller region där produktionen sker, med "förenklade krav på tillbörlig aktsamhet" för länder eller regioner med låg risk och krav på behöriga myndigheter om skärpt kontroll av import från högriskländer.

2.9 Förordningen innehåller skyldigheter för medlemsstaterna att genom sina behöriga myndigheter säkerställa ändamålsenliga kontroller av råvaror och produkter, vilket bland annat innebär att de måste upprätta en plan som bygger på ett riskbaserat angreppssätt. På samma sätt måste de behöriga myndigheterna utföra kontroller av verksamhetsutövarna. Medlemsstaterna måste se till att deras behöriga myndigheter har tillräckliga befogenheter och resurser för att kunna fullgöra sina skyldigheter.

2.10 EESK:s yttrande om förslaget till förordning syftar till att bidra med det civila samhällets perspektiv på förordningen.

3. Allmänna kommentarer

3.1 EESK välkomnar kommissionens förslag till förordning. En stor del av den globala avskogningen hänger samman med expanderande jordbruksmarker och efterfrågan på råvaror som nötkött, ved, palmolja och soja. EU är en stor konsument av dessa produkter, varav vissa produceras på ett ohållbart sätt och orsakar avskogning. Kommissionens lagstiftningsinitiativ kommer därför lägligt och har stor relevans.

3.2 Kommittén förväntar sig att en EU-förordning ska sända en kraftig signal till marknaden och utgöra ett starkt incitament för att få de leveranskedjor där EU är en stor internationell köpare att ställa om och dokumentera den avskogningsfria produktionen. Dessutom kommer gemensamma EU-regler att leda till lika villkor på EU:s inre marknad.

3.3 För vissa råvaror är Europa långt ifrån den största importören och har mindre inflytande över organisationen och logistiken i producentländernas leveranskedjor. En tydlig åtskillnad bör göras mellan små och stora företag när det gäller avskogning. De stora företagen i leveranskedjan har en mycket stor inverkan.

Politiskt samarbete och en samordning av avskogningsfria initiativ på efterfrågesidan med andra stora importländer bör vara en topprioritering. Det kommande COP27 skulle kunna vara ett tillfälle att ingå en politisk överenskommelse.

3.4 Samarbete med producentländerna är ännu viktigare för att hjälpa dem att ta itu med avskogningens bakomliggande orsaker. Att minska fattigdomen, erbjuda ökade möjligheter till en skälig och värdig försörjning, inbegripet arbetstillfällen av hög kvalitet, och att investera för att utveckla landsbygdsområdena är åtgärder som kommer att ha en direkt inverkan på avskogningen. För att minska avskogningen måste man ta hänsyn till skogens kulturella betydelse, särskilt för landsbygds- och skogssamhällena. När det gäller timmerutvinning bör EU sträva efter att bidra till att genomföra en hållbar skogsförvaltning.

3.5 Viss avskogning orsakas av jordbrukare och landsbygdssamhällena som är beroende av ved som bränsle och uppvärmning eller som röjer små arealer för jord- och betesbruk. Den absolut största andelen avskogning orsakas dock av att skogarna omvandlas till kommersiella jordbruksverksamheter. Den föreslagna förordningen skulle inte tillämpas på lokalbefolkning som röjer skogar som de äger eller besitter för sitt eget uppehälle, såvida produkter som odlas på denna mark inte släpps ut på EU:s marknad. Men stödmekanismer, inbegripet ekonomiskt stöd och samarbete som involverar dessa grupper, kommer också att vara viktiga för att ytterligare minska avskogningen. EESK anser att kostnaden för den föreliggande förordningen inte får överföras på småbrukare som har en inkomst de nätt och jämnt kan leva på, oavsett om deras produkter exporteras eller inte.

3.6 Att avskaffa sådana metoder där skog avverkas för att ge plats åt kommersiellt jordbruk eller andra industriella syften (såsom gruvsdrift, nyttjande av naturresurser eller därtill hörande infrastruktur) bör vara en prioritering, särskilt om det rör sig om storskaliga metoder eller metoder som tillämpas av ett stort antal små till medelstora verksamhetsutövare. Det är viktigt att höja medvetandet i EU och producentländerna om skogarnas roll och betydelse för kampen mot klimatförändringarna och för koldioxidbindningen. Ekonomiskt stöd från EU bör tillhandahållas för detta. Det är nödvändigt att överföra bästa praxis, bygga tematiska broar och gemensamma kontaktpunkter på digitala plattformar över hela världen. Utbildning och kvalificerad arbetskraft är avgörande för att minska avskogningen på lång sikt. Program för tekniskt stöd för att öka produktiviteten bör övervägas som ett alternativ till att ta mer mark i anspråk för jordbruket.

3.7 EESK efterlyser en mekanism för brådskande ingripande för att stödja människor och civilsamhällesorganisationer som skyddar skogarna i och utanför EU. Att skydda skogen, miljön och livsmiljöer och att skydda mot jordskred innebär stora risker för lokalsamhällena och ursprungsbefolkningar. Människor dödas för att de skyddar eller försvarar dessa intressen, både utanför EU och i vissa EU-medlemsstater.

3.8 De allra flesta jordbrukare och småbrukare ägnar sig inte åt olagliga metoder eller avskogning, och allt fler jordbrukare och småbrukare samarbetar med lokala, europeiska och internationella motparter för att dokumentera ansvarsfulla metoder inom ramen för certifieringssystem eller landskapsinitiativ.

Dessa människor får inte lämnas i sticket. EU måste engagera sig i producentländerna, erbjuda samarbete vid genomförandet av de åtgärder som krävs för att uppfylla de föreslagna spårbarhetskraven och utveckla nationella råvaruspårbarhetssystem där sådana för närvarande saknas. Producentländerna bör ges den tid som krävs för att anpassa sig.

3.9 Den föreslagna förordningen får inte bara leda till miljöanpassning av EU:s leveranskedjor medan ingenting görs år de underliggande drivkrafterna för avskogning. En möjlig konsekvens av den föreslagna lagstiftningen är att vissa europeiska verksamhetsutövare kan välja att skaffa sina produkter/råvaror från "säkrare" länder (där så är möjligt) för att

undvika risken för avskogning eller olaglig verksamhet. Om så blir fallet kan omfattningen av EU:s handel med råvaror som utgör en risk för skogarna i särskilt riskfyllda länder minska, vilket kan minska EU:s möjligheter att påverka skogsförvaltningen i dessa länder. Om inköpare till EU:s marknad helt undviker områden med en icke försumbar risk för avskogning bör EU ändå se till att inte förlora sina möjligheter att bidra till omställningen till mer hållbara produktionsmönster i de områden där det är som viktigast.

3.10 Skyldigheterna enligt förordningen bör utvidgas ytterligare till att omfatta även den finansiella sektorn. Detta för att säkerställa att finansiella tjänster och investeringar som är förknippade med produktion, bearbetning, handel eller utsläppande på marknaden av relevanta råvaror och produkter inte är kopplade till avskogning, skogsförstörelse eller överträdelser av nationella lagar eller internationella människorättsnormer.

3.11 Den europeiska gröna given, den gemensamma jordbrukspolitiken och från jord till bord-strategin skulle kunna leda till att jordbruksproduktionen minskar i EU i framtiden⁽¹⁾. Men EU:s miljöanpassning får inte leda till att man exporterar produktionens miljöpåverkan. EU måste investera i jordbruksproduktion som kan fortsätta i samma takt eller öka, samtidigt som den blir grönare och mer hållbar. De icke-produktiva arealerna i den gemensamma jordbrukspolitiken 2023 kommer att öka produktionsbehoven i världen och öka risken för avskogning.

3.12 EU lider av strukturell proteinbrist, som för närvarande avhjälpas med importerat proteinrikt foder, varav en del kommer från regioner som riskerar avskogning.

Med en allt större världsbefolkning och en växande global medelklass ökar den global efterfrågan ännu mer. EU måste inte bara öka sin självförsörjningsgrad vad gäller vegetabiliskt protein och foderprotein, utan bör också investera i teknik som gör det möjligt för oss att producera mer protein utan att ta mer mark i anspråk för dess produktion.

Unionen bör också utveckla en särskild strategi – möjligen kopplad till Horisont Europa och EU:s innovationsfond – för att skala upp produktionen och göra nya, alternativa proteinkällor säljbara. Detta skulle kunna innebära bioraffinering av fleråriga vallväxter och storskalig produktion av proteiner genom metangasodlade mikroalger.

3.13 Jordbrukssektorn i Europa står inför snabbt stigande insatspriser, vilket sannolikt kommer att leda till högre livsmedelspriser. Detta kommer ovanpå de för närvarande höga energipriserna som påverkar ekonomin för EU:s medborgare. För att undvika kraftiga prisökningar bör man vara noga med valet av åtgärder och tidpunkten för genomförandet av förordningen så att leveranskedjorna ges tid att anpassa sig.

3.14 Efterfrågan på produkter som utgör en risk för skogarna förväntas öka i takt med att den globala befolkningen och en global medelklass växer. Konsumenterna bör informeras om vikten av hållbara, hälsosamma och balanserade konsumtionsmönster i enlighet med yttrandet NAT/755⁽²⁾.

3.15 Förordningen måste vara förenlig med de avtal som EU har med sina handelspartner. Som mycket stor importör och största exportör har EU ett starkt intresse av ett välfungerande, rättvist och hållbart internationellt handelssystem. Med hänsyn till administrativa kostnader bör överensstämmelsen med kraven för produkter som omfattas av denna förordning kontrolleras när de introduceras i EU. När produkterna väl har godkänts bör de kunna cirkulera fritt inom EU utan att det behövs ytterligare kontroller.

4. Särskilda kommentarer

4.1 Andra ekosystem såsom savanner, våtmarker, torvmarker, mangroveskogor eller strandbuffertar har högt bevarandevärde, och många riskerar att förstöras. Dessa värdefulla bevarandeområden bör inbegripas i förordningen. EU och medlemsstaterna bör överväga att skydda urskogor genom att låta dem omfattas av Unescos skydd.

4.2 Vissa viktiga råvaror som utgör en risk för skogen, som majs, socker och gummi, saknas i förordningens tillämpningsområde. Förteckningen över produkter som framställs av råvaror är begränsad till ett fåtal produkter, något som minskar förordningens potential. För att säkerställa att förordningen blir verkningfull måste den omfatta alla

⁽¹⁾ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC121368>.

⁽²⁾ EESK:s yttrande "Att främja hälsosamma och hållbara kostvanor i EU" (EUT C 190, 5.6.2019, s. 9).

produkter kopplade till avskogning, skogsförstörelse och förlust av värdefulla bevarandeområden. Särskilt fokus måste läggas på gummi, majs, bananer, sockerrör och allt kött från djur som utfodrats med soja (t.ex. fläskkött och fjäderfä). EESK efterlyser med eftertryck en inventering av vedvolymen på EU-nivå. Detta bör lösas inom en snar framtid. Viktiga definitioner i denna förordning (t.ex. "avskogningsfri" och "skogsförstörelse") bör överensstämma med FAO:s definitioner. Anpassade definitioner eller definitioner som endast delvis bygger på FAO:s definitioner skapar bara tolkningsutrymme och skulle därmed kunna leda till rättsosäkerhet för de ekonomiska aktörerna.

4.3 Genomförandet av förordningen kommer att skötas av medlemsstaternas behöriga myndigheter. Hur verkningfull den föreslagna lagstiftningen blir beror sålunda på vilken prioritet den ges och på den operativa kapaciteten hos myndigheterna i varje medlemsstat. Hög prioritet måste ges till att säkerställa att tillräckliga medel avsätts och att system finns på plats i alla medlemsstater. Det är viktigt med riktade investeringar i it-infrastruktur, personalresurser och ökad operativ kapacitet för offentliga myndigheter i varje medlemsstat för att de ska kunna genomföra övervakning, riktmärkning och riskbedömning på ett verkningfullt och adekvat sätt. Artificiell intelligens bör användas i detta avseende. Ett transparent övervakningssystem (inklusive offentliggörande av rapporterna om tillbörlig aktsamhet i en form som inte äventyrar konfidentiell affärsinformation) bör inrättas av de aktörer som omfattas av förordningen. Brytdatumet måste sättas till ett datum i det förgångna för att inte skapa incitament till ytterligare avskogning.

4.4 Förordningen är inriktad på avskogning och skogsförstörelse med koppling till produktion och konsumtion av utvalda råvaror och produkter i EU. Den tar dock inte upp andra, mycket viktiga sociala och miljömässiga frågor som är förknippade med framställningen av de produkter som omfattas av förordningen. I synnerhet bygger den valda strategin för skydd av de mänskliga rättigheterna uteslutande på de lagar som är tillämpliga nationellt. Detta lämnar stora luckor när det gäller att skydda ursprungsbefolkningars och lokalsamhällets markrättigheter och andra internationella människorättsnormer.

Kommittén uppmanar kommissionen att överväga att komplettera sitt förslag med riktlinjer för iakttagande av tillbörlig aktsamhet och genomförande av riskbedömningar av leveranskedjorna inom varje råvarusektor. Riktlinjerna bör innehålla potentiella informationskällor som berörda ansvariga verksamhetsutövare kan konsultera, t.ex. certifieringssystem som uppfyller vissa miniminormer. Målet bör vara att inrätta ett enhetligt system för ansvarsfulla och avskogningsfria leveranskedjor som bygger på en del av det viktiga arbete som har gjorts inom ramen för ett antal befintliga certifieringssystem.

4.5 Senast fem år efter det att förordningen trätt i kraft kommer kommissionen att bedöma dess konsekvenser för jordbrukare, särskilt småbrukare, ursprungsbefolkningar och lokalsamhällen samt om det eventuellt föreligger behov av ytterligare stöd. För att underlätta att förordningens mål ska kunna uppnås genom ett erkännande av certifieringssystem föreskrivs också i förslaget att behovet och genomförbarheten av ytterligare verktyg för att underlätta handeln ska utvärderas.

Kommittén anser dock att certifieringens roll och konsekvenserna för jordbrukarna, inbegripet småbrukare och lokalsamhällen, är avgörande faktorer för hur den föreslagna förordningen kommer att fungera och vilken verkan den får, såväl avsedd som oavsiktlig. Dessa faktorer måste bli föremål för förhandsbedömningar, och slutsatserna från dessa bedömningar måste införlivas i förordningen innan den träder i kraft.

4.6 Undantag för små och medelstora företag och förenklade krav på tillbörlig aktsamhet inom ramen för systemet för riktmärkning av länder får inte skapa kryphål som skulle kunna göra förordningen tandlös. Samtidigt får förordningen inte ge upphov till onödiga administrativa bördor och kostnader. Ett offentligt EU-värderingsorgan^(?) för mänskliga rättigheter och miljö rättigheter i en kommersiell kontext kan hjälpa små och medelstora företag att fullgöra sina skyldigheter. Kommissionen bör noggrant utvärdera om de föreslagna bestämmelserna om geolokalisering ner till enskilda markområden och beviskrav i lågriskländer är proportionerliga eller nödvändiga. Vissa krav skulle inte bara leda till konflikter i EU med hänsyn till subsidiaritetsprincipen i förhållande till medlemsstaterna, utan skulle framför allt också innebära en oproportionerlig börda för små producenter som står för en betydande andel av utbudet i EU. För transparensens skull måste de exakta klassificeringskriterierna offentliggöras. Små skogsägare i och utanför EU måste få stöd för att kunna förbättra den hållbara skogsförvaltningen, få tillgång till hållbar finansiering och erbjuda hållbara skogsprodukter.

4.7 Artiklarna 22 och 24 innehåller bestämmelser om tillbakadragande från marknaden och eventuell destruktion av råvaror eller produkter som inte uppfyller kraven i förordningen. Detta skulle i de flesta fall strida mot andra viktiga principer och mål för EU:s politik, bland annat om att förebygga matsvinn. EESK rekommenderar därför kommissionen att ompröva dessa bestämmelser för att undvika att värdefulla resurser förstörs. Enligt förslaget till förordning (artikel 3) bör timmer från laglig (tillåten) röjning av skog i syfte att skapa jordbruksmark inte släppas ut på marknaden. Det skulle vara

^(?) Se punkt 1.15 i EESK:s yttrande på eget initiativ "Bindande FN-fördrag om företag och mänskliga rättigheter" (EUT C, C/97, 24.03.2020, s. 9).

lämpligt att klargöra att timmer från vissa godkända röjningsprocesser, där samhällsbehovet av förändrad markanvändning har fastställs, inte omfattas av försäljningsförbudet per automatik. Sådana bestämmelser bör utgå ifrån bestämmelser som är kända i många medlemsstaters skogslagstiftning, där omvandling är tillåten under exceptionella omständigheter på grundval av kriterier som besogningsgrad, skogsförvaltning och kompensation genom nyplantering.

4.8 Kommittén anser att det behövs en gemensam strategi från medlemsstaternas sida som utgår från EU:s riktlinjer om ekonomiska eller andra sanktioner, som ett komplement till de straffrättsliga påföljderna för de allvarligaste lagöverträdelseerna. Transparenta kriterier för fastställande av påföljder måste också fastställas och främjas. Utöver administrativa böter och sanktioner bör det i förordningen föreskrivas att verksamhetsutövare kan hållas ansvariga enligt nationell lagstiftning för bristande efterlevnad av förordningens bestämmelser.

4.9 Det laglighetsbegrepp som nämns i kommissionens underlag är för vagt för att kunna hantera människorättsläget. EESK anser att det behövs kraftfullare instrument i denna lagstiftning, såsom civilrättsligt ansvar och försäkringar. EU:s import bör omfatta verifieringskriterier för arbetsvillkor, föreningsfrihet och rättvis behandling av arbetstagare. Utöver kriterierna för hållbar skogsförvaltning och avskogning måste arbetstagarnas rättigheter, hälsa och säkerhet, genusfrågor, förutsägbarhet i yrkeskarriären, tillgång till ett rättvist pensionssystem, arbetstillfällen av hög kvalitet för arbetstagare inom träindustrin samt skogssamhällena och ursprungsbefolkningarna beaktas. Rättvist markinnehav och rättvis tillgång till mark är frågor som bör prioriteras. Internationellt erkända mänskliga rättigheter bör ingå i förfaranden rörande tillbörlig aktsamhet, krav rörande utsläppande på marknaden samt riktmärkningskriterier; tvångs- och barnarbete bör noggrant bevakas och elimineras. Artikel 3 b bör, utöver den nationella lagstiftningen, beakta även internationellt relevanta sociala klausuler och människorättskriterier som bygger på ILO:s grundläggande konventioner, särskilt C169, konvention om ursprungsfolk och stamfolk i självstyrande länder, 1989 (nr 169); C184, konventionen om arbetarskydd i lantbruket, 2001 (nr 184) och andra internationella människorättsinstrument (*). Detta bör också återspeglas i artikel 10.2 i förslaget.

4.10 EESK anser att arbetsmarknadens parter och det civila samhället bör spela en konkret roll när det gäller att övervaka hur verkningfull minskningen av avskogningen är. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Europeiska regionkommittén bör vara medlemmar i kommissionens flerpartsplattform, som bör ges en central roll när det gäller att övervaka genomförandet av lagstiftningen. Man bör bistå plattformens medlemmar vid användning av satellitdata och beakta äganderätten till data. Medlemsstaterna behöver anta en gemensam strategi för att kartlägga skogarnas hälsa och tillstånd.

Bryssel den 23 februari 2022.

Christa SCHWENG
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

(*) T.ex. den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna, den europeiska sociala stadgan, Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna och ansvarsfull förvaltning av markområden, fiskevatten och skogar mot bakgrund av den nationella livsmedelstryggheten.

Yttrande av Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om transport av avfall och om ändring av förordningarna (EU) nr 1257/2013 och (EU) 2020/1056

(COM(2021) 709 final – 2021/0367 (COD))

(2022/C 275/15)

Föredragande: **Anastasis YIAPANIS**

Remiss	Europaparlamentet, 22.11.2021 Rådet, 1.12.2021
Rättslig grund	Artiklarna 192 och 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Ansvarig sektion	Sektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö
Antagande av sektionen	09.2.2022
Antagande vid plenarsessionen	23.2.2022
Plenarsession nr	567
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	160/2/0

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 EESK välkomnar kommissionens förslag till en ny förordning och det åtföljande meddelandet, och menar att skyddet av människors hälsa och miljön är en topprioritering för EU. När det är tekniskt möjligt bör avfall som produceras i unionen återvinnas inom unionen på ett sätt som är miljöriktigt, ekonomiskt lönsamt och socialt godtagbart.

1.2 EESK uppmanar medlemsstaterna att så snart som möjligt anamma systemet för elektroniskt datautbyte (EDI), enas om att anta harmoniserade kriterier för förfaranden för förhandsgodkännande och ge kommissionen befogenhet att anta delegerade akter för en gemensam klassificering av avfall. Medel och tekniskt stöd för att öka den operativa kapaciteten bör omedelbart tillhandahållas.

1.3 Det finns ett akut behov av att ställa om till nya affärsmodeller som ger tillbaka mer till planeten än vad de tar. Hälsan, säkerheten och arbetsförhållandena måste skyddas och bevakas väl. EESK efterlyser investeringar i utbildning för arbetstagare genom ett särskilt anslag inom ESF+.

1.4 EESK efterlyser bättre finansieringsmöjligheter för att inrätta och/eller modernisera återvinningsanläggningarna i EU och för att upptäcka innovativ teknik för återanvändning och återvinning av avfall. Att öka återvinningskapaciteten inom EU:s gränser kommer att bidra till att minska koldioxidutsläppen och miljöpåverkan och leda till ökad sysselsättning inom denna sektor.

1.5 EESK anser att en harmoniserad beräkning av ekonomiska säkerheter tydligt bör täcka in alla risker i samband med avfallstransporter, men att den inte får överbelasta företagen, särskilt inte de små och medelstora företagen.

1.6 Vi välkomnar kommissionens förslag om att en tredje part, närmare bestämt en revisor som är etablerad i EU eller som har ackrediterats av ett anmält organ i EU, och som har lämpliga kvalifikationer, ska genomföra revisioner på både anläggnings- och landsnivå, och anser att arbetsmarknadens parter och relevanta icke-statliga organisationer bör övervaka förfarandena. Det behövs en förstärkt mekanism för övervakning, klagomål och påföljder.

1.7 EESK efterlyser en övergångsperiod på högst två år efter det att förordningen har antagits. Dessutom bör den tidsfrist inom vilken de behöriga transitmyndigheterna kan resa motiverade invändningar mot en planerad transport av avfall avsett för återvinning förkortas till tio dagar och det bör inte vara möjligt att göra invändningar mot samma transport mer än en gång.

1.8 Kommittén anser att EDI-systemet bör utvidgas till att omfatta alla avfallstransporter avsedda för export, import och transitering. Systemet bör tas i drift så snart som möjligt, till och med före den tidsfrist på två år som kommissionen föreslår. För detta behövs tillräckliga personalresurser och tekniska resurser.

1.9 EESK anser att export av återvinningsbart avfall av hög kvalitet, särskilt avfall som är rikt på råvaror av avgörande betydelse, är negativt för hållbarheten i EU och undergräver vår globala konkurrenskraft. Det behövs investeringar i infrastruktur för avfallshantering, särskilt i de länder där överträdelseförfaranden har inletts. En bedömning av utgångsläget i fråga om avfallsexporternas volymer bör göras för att förändringar i avfallstransporterna ska kunna upptäckas, i syfte att skydda EU och främja uppnåendet av de EU-mål som fastställs i den gröna given och handlingsplanen för den cirkulära ekonomin.

1.10 Alla OECD-länder och länder utanför OECD bör uppfylla de strikta kriterier angående miljöåtaganden som fastställts i EU och bevis bör tillhandahållas på att alla mottagarländer redan hanterar sitt inhemska avfall på ett miljöriktigt sätt som ligger i linje med EU:s normer samt ILO:s grundläggande konventioner och arbetsnormer.

1.11 EESK stöder verkställandet av inspektions- och utredningsförfarandena och efterlyser ett fullständigt samarbete mellan medlemsstaterna och med unionen, samt ett harmoniserat påföljdssystem som är effektivt och proportionerligt i förhållande till överträdelsen. Icke-konfidentiella uppgifter bör göras allmänt tillgängliga för alla berörda parter, inbegripet arbetsmarknadens parter, icke-statliga organisationer, kommuner och medborgare.

1.12 Tillverkningsföretagen måste uppmuntras att utforma sina produkter på ett sätt som gör dem lämpade för återanvändning och återvinning. Nationella och europeiska strategier som inbegriper arbetsmarknadens parter, företrädare för små och medelstora företag och det civila samhällets organisationer behövs och måste främjas genom samarbetsplattformar. Europeiska plattformen för berörda aktörer inom den cirkulära ekonomin ⁽¹⁾ är ett utmärkt exempel på detta.

1.13 EESK uppmanar kommissionen att undersöka möjligheten att inrätta ett marknadsbevakningsorgan för returråvaror, som kan ge kommissionen råd, och som kan analysera och rekommendera sektorsvisa utvecklingsstrategier och sätt att undanröja befintliga flaskhalsar och bibehålla värdefulla returråvaror inom EU.

1.14 Slutligen efterlyser kommittén en grundlig konsekvensbedömning av genomförandet av förordningen fem år efter dess ikraftträdande.

2. Inledning och allmänna kommentarer

2.1 Konsumtionen av material som metaller, mineraler, biomassa och fossila bränslen förväntas fördubblas fram till 2060 ⁽²⁾, vilket i sin tur naturligtvis kommer att leda till en ökning av den årliga avfallsproduktionen, och detta med 70 % fram till 2050 ⁽³⁾. Höginkomstländerna är världens största avfallsexportörer, medan utvecklingsländerna är de största importörerna ⁽⁴⁾.

2.2 Tillverkningsföretagen lägger cirka 40 % av den totala produktionskostnaden på råvaror. I dag kommer endast 12 % av de materialresurser som används i EU:s industri från återvunna produkter och återvunna material ⁽⁵⁾. Det största hindret för användning av returråvaror är deras höga pris jämfört med nya råvaror.

⁽¹⁾ <https://circulareconomy.europa.eu/platform/en>.

⁽²⁾ OECD (2018), Global Material Resources Outlook to 2060.

⁽³⁾ Världsbanken: A Global Snapshot of Solid Waste Management to 2050.

⁽⁴⁾ Institutet för europeisk miljöpolitik: EU circular economy and trade.

⁽⁵⁾ Eurostat: Cirkulär ekonomi i EU.

2.3 Den 17 november 2021 offentliggjorde kommissionen förslaget till förordning om transport av avfall och om ändring av förordningarna (EU) nr 1257/2013 ⁽⁶⁾ och (EU) 2020/1056 ⁽⁷⁾ (förordning). Denna förordning ska ersätta den 15 år gamla förordningen (EG) nr 1013/2006 ⁽⁸⁾ och kom till stånd efter uppmaningar om en översyn från Europaparlamentet ⁽⁹⁾ och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén ⁽¹⁰⁾. Den ska bygga vidare på de ambitioner som tillkännagavs i den europeiska gröna given ⁽¹¹⁾ och handlingsplanen för den cirkulära ekonomin ⁽¹²⁾.

2.4 Ökande avfallsmängder och ekonomisk utveckling har lett till ökad export av avfall från EU till tredjeländer, vilket i sin tur har orsakat vissa negativa miljö- och hälsoeffekter i mottagarländerna. Förordningen syftar till att möjliggöra enklare och snabbare förfaranden för transporter av avfall för återanvändning och återvinning inom EU, introducera några tydliga regler för export, import och transitering av avfall samt kontrollera efterlevnaden av den nuvarande EU-ramen för bekämpning av olagliga transporter.

2.5 EESK välkomnar kommissionens förslag till en ny förordning och det åtföljande meddelandet, och menar att skyddet av människors hälsa och miljön är en topprioritering för EU. EU bör, i egenskap av föregångare i kampen mot klimatförändringarna, kunna hantera det avfall som produceras på sitt territorium i stället för att exportera det till andra länder. Det finns ett akut behov av att ställa om till nya affärsmodeller som ger tillbaka mer till planeten än vad de tar, och som kompletteras med ett hållbart beteende hos alla berörda aktörer. Investeringar i miljövänlig infrastruktur för avfallshantering bör förbli en prioritering, särskilt i de länder där överträdelseförfaranden har inletts.

2.6 Ur ekonomisk synpunkt kan avfall ha ett betydande värde när det handlar om att återvinna returråvaror, vilket ger ett tillskott till EU:s cirkulära ekonomi, minskar beroendet av vissa primära råvaror, drar ned på den energiförbrukning som krävs för att producera primära råvaror i Europa och minskar koldioxidutsläppen. EESK anser vidare att export av återvinningsbart avfall av hög kvalitet, särskilt avfall som är rikt på råvaror av avgörande betydelse, är negativt för hållbarheten i EU och undergräver vår globala konkurrenskraft genom att förse externa konkurrenter med värdefulla resurser.

3. Avfallstransporter inom EU

3.1 Det samråd med berörda parter som hölls av kommissionen gav vid handen att det finns ett behov av

- ett digitalt anmälningsförfarande,
- en uppdatering av snabbförfarandet,
- gemensamma och transparenta regler för klassificeringen av avfall och beräkningen av ekonomiska säkerheter,
- anpassning till närhetsprincipen och avfallshierarkin.

3.2 Ett fragmenterat genomförande av 2006 års förordning runt om i EU har lett till långdragna förfaranden för avfallstransporter inom EU och fortsatt byråkrati. Detta orsakar förseningar och ekonomiska förluster för de ekonomiska aktörerna, som avskräcks från att transportera avfall för materialåtervinning inom EU.

3.3 När det är tekniskt möjligt bör avfall som produceras i unionen återvinnas inom unionen på ett sätt som är miljöriktigt, ekonomiskt lönsamt och socialt godtagbart, samtidigt som miljö-, hälso- och säkerhetsnormer alltid respekteras. En större mängd internt transporterat avfall och snabbare förfaranden kommer att leda till en förbättrad cirkulär ekonomi i unionen, bidra till EU:s konkurrenskraft och strategiska oberoende och lägga grunden för nya arbetstillfällen.

⁽⁶⁾ EUT L 330, 10.12.2013, s. 1.

⁽⁷⁾ EUT L 249, 31.7.2020, s. 33.

⁽⁸⁾ EUT L 190, 12.7.2006, s. 1.

⁽⁹⁾ Europaparlamentet: Förordningen om transport av avfall – översyn av förordning (EG) nr 1013/2006 om transport av avfall.

⁽¹⁰⁾ EESK:s yttrande om "Resiliens för råvaror av avgörande betydelse" (EUT C 220, 9.6.2021, s.118).

⁽¹¹⁾ COM/2019/640 final.

⁽¹²⁾ COM(2020) 98 final.

3.4 Att öka återvinningskapaciteten inom EU:s gränser är av yttersta vikt och kommer att bidra till att minska koldioxidutsläppen och miljöpåverkan. Det skulle också kunna leda till ökad sysselsättning inom sektorn: kommissionen anger att 9 000–23 000 arbetstillfällen kommer att skapas i EU inom sektorerna för materialåtervinning och återanvändning, vilket är lovande, och denna siffra skulle kunna vara ännu högre om ett lämpligt incitament för återvinning infördes.

3.5 Kommittén anser att det är helt oacceptabelt att vissa medlemsstater fortfarande förlitar sig på pappersbaserade förfaranden och att till och med regioner i en och samma medlemsstat ibland tolkar verkställighetsförfarandena på olika sätt. EESK uppmanar därför medlemsstaterna att så snart som möjligt anamma de digitala lösningar som föreslås av kommissionen och säkerställa ett smidigt skifte till en harmoniserad och transparent europeisk ram. De bör även enas om att anta harmoniserade kriterier för förfaranden för förhandsgodkännande och ge kommissionen befogenhet att anta delegerade akter för en gemensam klassificering av avfall. Medel och tekniskt stöd för att öka den operativa kapaciteten bör omedelbart tillhandahållas.

3.6 Kommissionen föreslår att förfarandet för beräkning av ekonomiska säkerheter för avfallstransporter harmoniseras. EESK välkomnar att detta kommer att leda till ökad förutsägbarhet för företagen, men efterlyser en proportionell beräkning av dessa belopp på ett sätt som inte innebär en extra börda för de ekonomiska aktörerna. Beräkningen av ekonomiska säkerheter bör tydligt täcka in alla risker i samband med avfallstransporter, men den får inte överbelasta företagen, framför allt inte eftersom många små och medelstora företag deltar i processen och har begränsad likviditet.

3.7 Slutligen efterlyser EESK bättre finansieringsmöjligheter från EU och medlemsstaterna för att inrätta och/eller modernisera återvinningsanläggningar i EU och för att upptäcka ny innovativ teknik för återanvändning och återvinning av avfall. Slutmarknader för råvaror från återvinning måste omedelbart utvecklas för att skapa en fullt fungerande marknad för returråvaror där uttjänta produkter omvandlas till nya råvaror för produktion. EU bör även öka tillgången och höja kvaliteten på återvunna material, med tonvikt på ett materials förmåga att bibehålla sina inneboende egenskaper efter återvinningen och på dess potential att ersätta primära råvaror i framtida tillämpningar. Detta bör leda till ökad bearbetningskapacitet inom unionen, nya gröna arbetstillfällen av god kvalitet och en möjlighet att ta reda på vilken typ av råvaror som genererar avfall utan värde och på lång sikt eliminera eller ersätta dem.

4. Export, import och transitering av avfall

4.1 Under de senaste 17 åren har mängden avfall som exporteras till tredjeländer ökat med 75 % till cirka 33 miljoner ton per år ⁽¹³⁾, mycket ofta med ringa eller obefintlig hänsyn till hur de mottagande anläggningarna fungerar och hur de behandlar avfall. EU importerar också 16 miljoner ton avfall per år, medan 70 miljoner ton avfall är föremål för handel inom EU.

4.2 EU är part i mer än 80 frihandelsavtal, och omkring 40 frihandelsavtal är på gång eller håller på att förhandlas fram. EESK anser att det är ytterst olämpligt att endast två av frihandelsavtalen uttryckligen nämner cirkulär ekonomi ⁽¹⁴⁾, och efterlyser ett större fokus på att stärka kapitlen om hållbar utveckling i alla befintliga och framtida frihandelsavtal och se till att de faktiskt genomförs.

4.3 De restriktioner för handel med plastavfall som relativt nyligen införts av Kina, Indien, Thailand, Vietnam och Malaysia har blottlagt EU:s alltför stora beroende av avfallshantering i utlandet. Detta oacceptabla beroende av avfallsexport gör EU:s ekonomi sårbar för störningar i leveranskedjorna.

4.4 Export av avfall bör ske i enlighet med reglerna om full insyn och information om miljöriktiga hanteringsnormer i mottagarlandet bör finnas allmänt tillgänglig. Vi välkomnar kommissionens förslag om att en tredje part ska granska avfallsanläggningar utanför EU och anser att granskningarna bör omfatta utförliga bestämmelser om miljöpåverkan och arbetsvillkor. För produkter som transporteras för återanvändning bör principen att förorenaren betalar upprätthållas och avgifterna för utökat producentansvar följa med produkten, eftersom de har betalats av konsumenterna för att täcka avfallsstadiet, oberoende av var detta sker. Dessutom bör arbetsmarknadens parter och relevanta icke-statliga organisationer delta i granskningsåtgärderna, och infrastruktur för öppna data måste finansieras och göras tillgänglig. Mekanismerna för klagomål bör stärkas för icke-statliga organisationer och andra berörda parter.

⁽¹³⁾ Meddelande: Vårt avfall, vårt ansvar.

⁽¹⁴⁾ Frihandelsavtalen med Mexiko och Nya Zeeland.

4.5 EESK uppmanar till att revisorer som är etablerade eller ackrediterade i EU (av anmälda organ i EU, och med lämpliga kvalifikationer) genomför revisioner på anläggnings- och landsnivå för att säkerställa att ett EU-lands normer för människors hälsa, miljönormer och sociala normer uppfylls i det land som tar emot avfallet. Revisionsförfarandena måste beskrivas mer utförligt, vilket även gäller övervakningskriterierna, klagomålsförfarandena och påföljderna. Det måste också klargöras vilka förhållanden (volymbaserade och riskbaserade) som kan leda till revisioner.

4.6 Kommittén uppmanar små och medelstora företag att genomföra granskningar av anläggningar i tredjeländer genom producentansvarsorganisationer, eftersom detta skulle minska den ekonomiska bördan för sådan verksamhet. Hälsan, säkerheten och arbetsförhållandena måste skyddas och bevakas väl. Investeringar i fortbildning och färdigheter för arbetstagare bör täckas av ett särskilt anslag inom ramen för ESF+.

4.7 Kommittén är införstådd med att myndigheter och ekonomiska aktörer behöver en viss anpassningsperiod för att kunna tillämpa och följa de nya reglerna. Vi anser dock att den föreslagna tidsfristen på tre år efter det att förordningen har trätt i kraft inte är tillräckligt ambitiös, och efterlyser en övergångsperiod på högst två år.

4.8 Kommissionen föreslår en tidsfrist på 30 dagar inom vilken de behöriga transitmyndigheterna kan resa motiverade invändningar mot en planerad transport av avfall avsett för återvinning. EESK anser att tidsfristen bör förkortas till tio dagar för att säkerställa operabilitet och undvika onödiga förseningar. Vi efterlyser dessutom en tydlig begränsning för dessa myndigheter som gör att de inte kan invända mot samma transport mer än en gång.

4.9 Kommittén anser att EDI-systemet bör utvidgas till att omfatta alla avfallstransporter avsedda för export, import och transitering. Det är det enda sättet att säkerställa spårbarhet och insyn i dessa processer, för att se till att de följer samma regler som för interna transporter. Kommissionen och medlemsstaterna måste göra allt de kan för att få systemet på plats så snart som möjligt, till och med före den föreslagna tidsfristen på två år. EESK efterfrågar därför tillräckliga personalresurser och tekniska resurser.

4.10 Det faktum att vissa mottagarländer får undantas från skyldigheten att behöva visa i vilken utsträckning de uppfyller viktiga hälso- och miljövillkor, endast på grund av att de är medlemmar av OECD, strider mot andan i reformen och skulle kunna undergräva hela systemet. När det gäller export av avfall vill EESK att såväl OECD:s medlemsländer som länder utanför OECD ska uppfylla de strikta miljökriterier som fastställts i EU. EESK efterlyser dessutom bevis på att alla mottagarländer redan hanterar sitt inhemska avfall på ett miljöriktigt sätt som ligger i linje med EU:s praxis, och att de respekterar ILO:s grundläggande konventioner och arbetsnormer.

5. Olaglig handel med avfall

5.1 De olika förfarandena vad gäller kontroll av efterlevnad av 2006 års förordning i medlemsstaterna har lett till en ökning av antalet olagliga avfallstransporter. Siffrorna är svåra att kvantifiera, men 30 % av alla avfallstransporter i Europa tros vara olagliga och uppgå till ett värde av omkring 9,5 miljarder euro per år ⁽¹⁵⁾.

5.2 Samrådet med berörda parter har visat att det finns ett starkt stöd för att stärka förfarandena för att bekämpa olagliga avfallstransporter. En stärkt kontroll av export, import och transitering av avfall är nödvändig för att bekämpa miljöbrott och olaglig handel. EESK välkomnar och stöder genomförandet av inspektions- och utredningsförfaranden och efterlyser ett fullständigt samarbete mellan medlemsstaterna och med unionen, i linje med EU:s nya strategi för att bekämpa organiserad brottslighet 2021–2025 ⁽¹⁶⁾. Olafs medverkan kan kompensera för bristen på personal i vissa medlemsstater och säkerställa en effektivare samarbetsram.

5.3 Olaglig handel med avfall är fortfarande ett av de allvarligaste miljöbrotten och betraktas som en verksamhet med hög vinst och låg risk, vilket får förödande konsekvenser för människors hälsa och miljön. Europeiska revisionsrätten har konstaterat att andelen upptäckta fall av olaglig handel med avfall fortsatt är låg och att andelen lagförda brott är lägre än för andra typer av brott, samtidigt som påföljderna varken är proportionella eller avskräckande ⁽¹⁷⁾. Detta beror främst på att transportkedjorna för avfall är mycket komplexa och på att det är svårt att bevisa att de inblandade kände till den olagliga verksamheten, inte minst eftersom avfall kan byta ägare och land ett flertal gånger innan det bortskaffas på olaglig väg.

⁽¹⁵⁾ Vanliga frågor om nya EU-regler för avfallstransporter.

⁽¹⁶⁾ EU:s strategi för att bekämpa organiserad brottslighet 2021–2025.

⁽¹⁷⁾ Översikt nr 4/2020: EU:s åtgärder för att hantera frågan om plastavfall.

5.4 Näringslivsaktörer och icke-statliga organisationer har kapacitet att bevaka och rapportera om eventuella olagliga avfallstransporter så snart de har tillgång till uppgifter. Vi vill därför att icke-konfidentiella uppgifter görs tillgängliga för alla berörda parter, inbegripet arbetsmarknadens parter, icke-statliga organisationer, kommuner och medborgare. En omfattande insamling av uppgifter och ökad insyn kommer att leda till ökad kontroll och en minskning av antalet olagliga avfallstransporter.

5.5 Det bör dock göras en tydlig åtskillnad mellan kartlagda olagliga handlare och aktörer som har befunnits skyldiga till felaktigheter i handlingarna som beror på den mänskliga faktorn, särskilt när det gäller bilaga VII⁽¹⁸⁾, vilket var fallet tidigare. EESK efterlyser ett harmoniserat påföljdssystem som är ändamålsenligt och står i proportion till överträdelsen.

6. Avslutande kommentarer

6.1 Det torde nu stå klart och tydligt för alla att vi producerar för mycket avfall, samtidigt som det finns en brist på nya naturresurser. EESK efterlyser ett regelverk som uppmuntrar till användning av återvunnet material, vilket i sin tur kommer att bidra till minskade koldioxidutsläpp och förhindra att värdefullt avfall hamnar i deponier. Att använda avfall som en resurs är centralt i handlingsplanen för den cirkulära ekonomin och EESK har redan framhållit att "[f]ör att frikoppla den ekonomiska utvecklingen från förbrukningen av naturresurser och de miljökonsekvenser som följer av detta måste EU sätta upp mer ambitiösa mål för unionen"⁽¹⁹⁾.

6.2 I linje med principerna för den cirkulära ekonomin efterlyser kommittén lagstiftningsförslag för att uppmuntra tillverkningsföretag att utforma sina produkter på ett sätt som gör dem lämpade för återanvändning och återvinning och att anamma cirkulära affärsmodeller. Europeiska och nationella strategier och rättsliga ramar som uppmuntrar denna omställning och som motverkar förtida åldrande hos produkterna måste utformas med deltagande av arbetsmarknadens parter, företrädare för små och medelstora företag och det civila samhällets organisationer. Omställningen till en cirkulär ekonomi innebär dels att produkternas värde bibehålls längre i ekonomin, dels att användningen av returråvaror ökar. Att underlätta tillgången till innovativa lösningar för att omvandla avfall till sekundära råvaror är därför av yttersta vikt och måste främjas genom onlineplattformar (såsom Europeiska plattformen för berörda aktörer inom den cirkulära ekonomin) och utbyte av bästa praxis.

6.3 EESK menar att det är absolut nödvändigt att införa EDI-systemet i linje med EU:s digitala strategi⁽²⁰⁾ och efterlyser ett snabbt genomförande, eftersom det kan minska företagets ekonomiska förluster, säkerställa snabbare förfaranden och kvalitetsövervakning. EESK anser vidare att det elektroniska systemet kommer att öka insynen och effektiviteten, säkerställa bättre spårbarhet av uppgifter, skapa en ram för fördjupat samarbete mellan medlemsstaterna och uppmuntra utvecklingen av stabila avfallsmarknader. Dessutom föreslår vi att man använder modern teknik för övervakning av transporter (sakernas internet och satelliter) och blockkedjeteknik i datasäkerhetssyfte.

6.4 En tydlig åtskillnad måste göras mellan transporter av avfall för återanvändning och materialåtervinning och transporter av avfall för lägre former av återvinning, såsom förbränning. Det är absolut nödvändigt att redan från början ha rätt undersökningsverktyg och tydliga kriterier som förbjuder avfallstransport under falska förevändningar.

6.5 Vi uppmanar kommissionen att undersöka möjligheten att inrätta ett marknadsbevakningsorgan för returråvaror, som kan analysera och rekommendera sektorsvisa utvecklingsstrategier och sätt att undanröja de befintliga flaskhalsarna. Organet bör samla alla relevanta europeiska intressenter och ge kommissionen råd.

6.6 Slutligen anser kommittén att kommissionen bör genomföra en grundlig konsekvensbedömning av genomförandet av förordningen fem år efter dess ikraftträdande.

Bryssel den 23 februari 2022.

Christa SCHWENG
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

⁽¹⁸⁾ Bilaga VII: Information som ska medfölja vid transport av avfall.

⁽¹⁹⁾ EESK:s yttrande om "Genomförandet av EU:s miljölagstiftning på områdena luftkvalitet, vatten och avfall" (EUT C 110, 22.3.2019).

⁽²⁰⁾ EU:s digitala strategi – Att forma EU:s digitala framtid.

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén: 55 %-paketet ("Fit for 55"): nå EU:s klimatmål 2030 för klimatneutralitet

[COM(2021) 550 final]

(2022/C 275/16)

Föredragande: **Cillian LOHAN och Stefano MALLIA**

Remiss	Europeiska kommissionen, 13.9.2021
Rättslig grund	Artikel 304 i EUF-fördraget
Ansvarig sektion	Sektionen för jordbruk, landsbygdsutveckling och miljö
Antagande av sektionen	9.2.2022
Antagande vid plenarsessionen	24.2.2022
Plenarsession nr	567
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	198/2/6

1. Slutsatser och rekommendationer

1.1 Vid omställningen till ett klimatneutralt samhälle måste vi övergå till en modell som leder till en välmående ekonomi. Om vi vill att EU ska vara en föregångare och att resten av världen tar efter oss bör vi sträva efter att utforma den mest framgångsrika modellen – en modell som är rättvis och hållbar ur ekonomisk, social och miljömässig synvinkel. Att anta en modell som inte leder till tillväxt baserad på hållbar utveckling skulle bara isolera oss internationellt sett och bana väg för att andra globala konkurrenter blir ledande. EU:s klimatdiplomati kommer att spela en viktig roll för att främja den europeiska strategin och säkerställa rättvis konkurrens mellan EU och konkurrerande kontinenter.

1.2 Uppnåendet av de reviderade målen för 2030, såsom föreslås i 55 %-paketet, kommer att påverka sektorer, regioner, samhällen och enskilda människor i hela Europa på ett ojämnt sätt. För att ta itu med dessa farhågor rekommenderar EESK kommissionen att genomföra en detaljerad kartläggning och analys av de effekter som omställningen kommer att få på sysselsättning och kompetens i de olika länderna, regionerna och sektorerna, bland annat när det gäller underleverantörer och värdekedjor i efterföljande led. Det finns ingen universallösning, och därför måste åtgärder som syftar till att driva på omställningen skraddarsys för att spegla de olika realiteterna runt om i Europa, med tanke på behovet av lika villkor och medlemsstaternas olika utgångspunkter.

1.3 EU-institutionerna bör utarbeta ytterligare förslag för att mobilisera omfattande offentliga och privata investeringar på europeisk och nationell nivå för att stödja omställningen i de sektorer och regioner som kommer att behöva ställa om drastiskt för att minska sina växthusgasutsläpp. I detta avseende är EESK av den bestämda uppfattningen att storleken på och tillämpningsområdet för Fonden för en rättvis omställning bör ökas betydligt för att kunna bemöta de befintliga utmaningarna.

1.4 EESK uppmanar EU-institutionerna och medlemsstaterna att föreslå en ny styrningsram för att förutse och hantera förändringar i arbetslivet i samband med den gröna omställningen. I denna ram bör medlemsstaterna också uppmanas att inrätta "trepartskommissioner för en rättvis omställning" så att regionala myndigheter, arbetsmarknadens parter och organisationer i det civila samhället kan delta i genomförandet av de nationella och regionala planerna för en rättvis omställning.

1.5 EESK anser att EU bör arbeta för att uppnå målet om klimatneutralitet (nettonollutsläpp av växthusgaser) och samtidigt säkerställa konkurrenskraften och en trygg energiförsörjning till överkomliga priser för företag och allmänhet. Att se till att EU förblir konkurrenskraftigt bör gå hand i hand med att säkerställa att EU:s konkurrenter uppfyller de högsta miljömässiga och sociala standarderna. Att stärka skyddet mot koldioxidläckage när det gäller import från tredjeländer är nödvändigt för att säkerställa miljöintegritet och social acceptans för EU:s klimatpolitik.

1.6 EU:s regelverk måste säkerställa att de mest konkurrenskraftiga företagen under de kommande årtionena blir föregångare när det gäller hållbara och koldioxidsnåla affärsmodeller. EESK är därför av den bestämda uppfattningen att förordningar bör bana väg för utveckling och marknadspridning av ny teknik, inbegripet åtgärder på efterfrågesidan för att skapa pionjärmarknader och stimulera konsumtion av koldioxidsnåla produkter. Dessutom bör alla lagstiftningsförslag som läggs fram inom ramen för 55 %-paketet genomgå en konkurrenskraftskontroll i linje med principerna för målen för hållbar utveckling så att man förstår alla eventuella konsekvenser för företagen.

1.7 Kommittén är fast övertygad om att särskild uppmärksamhet måste ägnas åt de ekonomiska sektorer där mikroföretag samt små och medelstora företag i hög grad deltar. Dessa företag har potential att påskynda innovation när det gäller produkter och lösningar för att minska koldioxidutsläppen i den europeiska ekonomin.

1.8 Det finns ett stort behov av politisk samstämmighet och ett erkännande av kopplingen mellan klimatkrisen och krisen avseende den biologiska mångfalden. Minskad energi- och materialförbrukning, i enlighet med principen om en cirkulär ekonomi, kommer att komplettera ny teknik. Sektorsstrategier och finansieringsmodeller bör spegla 55 %-paketet, till exempel genom att säkerställa att markägare/markförvaltare/jordbrukare kompenseras för naturlig koldioxidlagring i mark och att miljöskadliga subventioner upphör.

1.9 Det är mycket viktigt att man på ett tydligt och ärligt sätt informerar om kostnaderna och fördelarna med att vidta de drastiska och omfattande åtgärder som krävs för att uppnå klimatneutralitet senast 2050. Dessa förändringar kommer att påverka alla sektorer och regioner och fördelarna kommer kanske inte att märkas omedelbart. För att säkerställa ett brett stöd kommer en aldrig tidigare skådad nivå av insikt och engagemang från alla människor i samhället att krävas.

2. Motivering till yttrandet och dess utformning

2.1 Syftet med detta yttrande är att ge EESK:s övergripande perspektiv på 55 %-paketet, som kommissionen lade fram som förslag den 14 december. I yttrandet betonas att paketet behöver leda till en socialt rättvis, konkurrenspräglad och grön omställning. EESK kommer att utarbeta särskilda yttranden avseende alla relevanta lagstiftningsförslag i paketet.

2.2 EESK understryker att 55 %-paketet måste kopplas till FN:s Agenda 2030 och de mål för hållbar utveckling som EESK har ställt sig bakom i tidigare yttranden. Målen för hållbar utveckling är särskilt användbara eftersom de är globala och inte bara omfattar den akuta klimatfrågan som har föranlett kommissionens paket utan även andra nödvändiga mål för ekonomisk och social hållbarhet som måste uppfyllas för att paketet ska bli framgångsrikt. Yttrandet nedan presenteras därför i linje med de tre huvudsyftena för FN:s mål för hållbar utveckling.

3. Grundläggande principer – EESK:s särskilda synpunkter på kommissionens dokument

En socialt rättvis omställning

3.1 I sin resolution om konferensen om Europas framtid föreslog EESK "en ny skildring av Europa som kopplar Europas avlägsna och nyare historia till nutiden och tillhandahåller en vision för framtiden som bygger på samarbete över gränserna och stärkta band mellan Europas folk och är förankrad i värdena solidaritet, social rättvisa, samarbete mellan generationerna, jämställdhet, hållbart välstånd samt rättvisa gröna och digitala omställningar. Det är absolut nödvändigt att öka allmänhetens stöd för dessa värden för att se över våra modeller för tillväxt och styrning i riktning mot hållbarhet, bygga ett mer jämlikt samhälle och sätta det civila samhällets organisationer i centrum för denna återuppbyggnad och återhämtning"⁽¹⁾. Kommittén är fast övertygad om att ett väl utformat genomförande av 55 %-paketet kommer att bidra till att göra denna nya skildring till verklighet.

3.2 EESK har också slagit fast att fokus måste ligga på en rättvis och hållbar återhämtning från covid-19-krisen som banar väg för ett mer inkluderande samhälle, bygger upp långsiktig konkurrenskraft och skapar en miljö inriktad på samarbete, med full hänsyn tagen till de sammanflätade sociala, ekonomiska, demokratiska, demografiska och klimatrelaterade kriserna i EU-medlemsstaterna, behovet av gröna och digitala omställningar samt de mer långsiktiga

⁽¹⁾ "En ny skildring av Europa" – EESK:s resolution om konferensen om Europas framtid, punkt 2.1 (EUT C 286, 16.7.2021, s. 1).

strukturförändringar som pandemin håller på att utlösa⁽²⁾. EU:s yttersta mål måste vara att stärka vår sociala marknadsekonomiska modell, där en hållbar, konkurrenskraftig ekonomi och en välutvecklad socialpolitik går hand i hand. Vägen framåt är således att uppnå den europeiska gröna given – som EESK har välkomnat från första början. Den gröna given är EU:s nya tillväxtstrategi, med välstånd, hållbarhet och social rättvisa i centrum. Att åstadkomma en rättvis omställning till ett klimatneutralt levnadssätt, främja arbetstillfällena av hög kvalitet samt främja hållbart företagande och hållbar innovation, inklusive den cirkulära ekonomin och den sociala ekonomin, kommer att vara avgörande för ett välmående Europa⁽³⁾.

3.3 55 %-paketet är en språngbräda mot en europeisk ekonomi med nettonollutsläpp senast 2050. En sådan omställning kommer att kräva en grundlig omprövning av hur vi lever, arbetar och betar oss. Eftersom det inte finns någon universallösning måste åtgärder som syftar till att driva på omställningen skraddarsys för att spegla de olika realiteterna runtom i Europa, med tanke på behovet av lika villkor och medlemsstaternas olika utgångspunkter.

3.4 Uppnåendet av de reviderade målen för 2030, såsom föreslås i 55 %-paketet, kommer att påverka sektorer, regioner, samhällen och enskilda människor i hela Europa på ett ojämnt sätt. Det är uppenbart att den snabba omställningen till en koldioxidfri ekonomi kommer att innebära enorma utmaningar för medborgare, arbetstagare, företag och regioner, särskilt de som är mest beroende av koldioxidintensiva sektorer och industrier. Det är också värt att notera att medlemsstater vid EU:s yttre gränser också står inför stora utmaningar när det gäller omställningen bort från kol. Om dessa utmaningar inte hanteras på rätt sätt kan detta leda till ökad ojämlikhet och omfattande omstruktureringsprocesser, arbetslöshet och avindustrialisering i vissa territorier, regioner och miljöer. Detta skulle kunna ge upphov till bristande social acceptans och att EU:s medborgare vänder sig mot politiken och agendan för den europeiska gröna given.

3.5 För att ta itu med dessa problem uppmanar EESK kommissionen att föreslå ytterligare politiska åtgärder för att stärka den europeiska gröna given sociala dimension och arbetsmarknadsdimension. För närvarande är kommissionens lagstiftningsförslag utformade med ambitionen att uppnå klimatmålet för 2030 – vilket är absolut nödvändigt – men de innehåller inte tillräckligt med åtgärder för att säkerställa en rättvis omställning för europeiska arbetstagare och hushåll med låga inkomster. För att vara socialt godtagbar bör den klimatambition som föreslås i paketet matchas av en motsvarande social ambition, i linje med Europeiska rådets Portoförklaringar som nyligen lagts fram, den europeiska pelaren för sociala rättigheter och ILO:s riktlinjer för en rättvis övergång.

3.6 För att på ett mer konkret sätt stärka paketets sociala dimension uppmanar EESK EU-institutionerna att göra följande:

3.6.1 Genomföra en detaljerad kartläggning och analys av de effekter som omställningen kommer att få på sysselsättning och kompetens i de olika länderna, regionerna och sektorerna, bland annat när det gäller underleverantörer och värdekedjor i efterföljande led. Det krävs också en analys av effekterna på de offentliga finanserna, handelsflödena och konsumenterna. En sådan detaljerad kartläggning skulle komplettera det övergripande perspektivet från kommissionens tidigare konsekvensbedömningar och bidra med den kunskap som krävs för att utveckla en fullgod sysselsättnings-, social- och regionalpolitik.

3.6.2 Utarbeta ytterligare förslag för att mobilisera omfattande offentliga och privata investeringar på europeisk och nationell nivå för att stödja omställningen i de sektorer och regioner som kommer att behöva ställa om drastiskt för att minska sina växthusgasutsläpp. När man förespråkar sådana investeringar bör man också beakta medlemsstater med ogynnsamma förutsättningar för stordriftsfördelar, konnektivetsproblem och begränsade möjligheter att minska utsläppen. I detta avseende bör storleken på och omfattningen av Fonden för en rättvis omställning ökas betydligt för att kunna bemöta den nuvarande utmaningen.

3.6.3 Se till att de nationella energi- och klimatplanerna innehåller strategier för en rättvis omställning. I uppdateringen av sina nationella energi- och klimatplaner för 2023 bör medlemsstaterna åläggas att systematiskt identifiera de sociala utmaningar som förväntas uppstå från 55 %-paketet samt de närmare åtgärder och resurser som krävs för att hantera dem. Sådana strategier för en rättvis omställning kommer att behöva åtfölja arbetstagarna i deras omställning för att säkerställa lämplig utbildning, omskolning och kompetenshöjning samt för att bidra till att skapa alternativa arbetstillfällen av god kvalitet i samma regioner. Vid utformningen av kompetensstrategier och aktiva arbetsmarknadsstrategier bör arbetsmarknadens parter och det civila samhällets organisationer involveras på lämpligt sätt genom social dialog och plattformar för det civila samhället.

⁽²⁾ "En ny skildring av Europa" – EESK:s resolution om konferensen om Europas framtid, punkt 2.1 (EUT C 286, 16.7.2021, s. 1).

⁽³⁾ "En ny skildring av Europa" – EESK:s resolution om konferensen om Europas framtid, punkt 2.4 (EUT C 286, 16.7.2021, s. 1).

3.6.4 Föreslå en ny styrningsram för att förutse och hantera förändringar i arbetslivet i samband med den gröna omställningen. En sådan ram bör garantera arbetstagarnas rätt till information och samråd när det gäller utarbetandet av planer för en rättvis omställning på deras arbetsplatser och i deras regioner. På grundval av tillämpningen av befintliga rättigheter bör ramen också stärka den sociala dialogen liksom den bredare dialogen med det civila samhället.

3.6.5 Garantera att befintliga europeiska strukturer för social dialog – såsom det sociala trepartstoppmötet, branschvisa dialogkommittéer eller europeiska företagsråd – på lämpligt sätt deltar i utarbetandet och övervakningen av politiken för den europeiska gröna given och utformningen av omställningsvägar för industriella ekosystem och återhämtningsplaner.

3.6.6 Uppmana medlemsstaterna att inrätta ”trepartskommissioner för en rättvis omställning” så att regionala myndigheter, arbetsmarknadens parter och organisationer i det civila samhället kan lämna rekommendationer och förhandla fram nationella och regionala planer för en rättvis omställning. Medlemsstaternas, regionernas, arbetsmarknadens parter och det civila samhällets synpunkter är avgörande för att man ska kunna vidta lämpliga åtgärder och för att ge trovärdighet åt åtagandet att inte låta någon hamna på efterkälken.

3.7 Alla medborgare kommer i stor omfattning att påverkas av den framtida klimatpolitiken, särskilt när det gäller mekanismerna för koldioxidprissättning. Det är uppenbart att det kommer att vara kostsamt att uppnå målen för 2030, särskilt för de med lägst inkomst. Sådana kostnader måste förklaras ordentligt. Särskilda/sociala åtgärder måste vidtas för att skydda och stödja de mest utsatta medborgarna, eftersom de kommer att vara mest utsatta för effekterna av merkostnader. Sådana åtgärder kommer att vara avgörande för att säkerställa det stöd från medborgarna som är nödvändigt för en ordnad omställning.

3.8 EESK har utarbetat ett separat yttrande där kommittén välkomnar inrättandet av den föreslagna sociala klimatfonden för att mildra de negativa sociala och ekonomiska effekterna av den nya koldioxidprissättningen och för att tillhandahålla medel till medlemsstaterna i syfte att stödja deras åtgärder när det gäller att hantera de sociala konsekvenserna av denna utsläppshandel för ekonomiskt svagare hushåll, mikroföretag och transportanvändare. Såsom anges i yttrandet (TEN/759) uppmanar EESK medlemsstaterna att utnyttja synergierna mellan den sociala klimatfonden och andra tillgängliga finansiella resurser och att använda fonden på effektivast möjliga sätt ⁽⁴⁾.

3.9 Samtidigt konstaterar EESK att marknadsmekanismer klart och tydligt kan leda in unionen på vägen till långsiktiga hållbara förändringar som säkerställer ekonomisk utveckling och samtidigt balanserar sociala och miljömässiga behov i samband med omställningen. Dessa måste åtföljas av kulturella och beteendemässiga förändringar och systemändringar av branschpraxis, och miljöskadliga subventioner måste upphöra ⁽⁵⁾.

3.10 Kommittén påminner också om att de stora utmaningar som vi alla står inför och de djupgående omställningarna i vår ekonomi, i hur vi hanterar naturen och miljön och i våra egna liv, som är nödvändiga för en verkligt hållbar värld, endast kommer att kunna hanteras på ett framgångsrikt sätt om medborgarna, arbetstagarna och deras organisationer deltar aktivt ⁽⁶⁾.

En konkurrenspräglad omställning

3.11 Näringslivet tar till fullo itu med utmaningen med klimatförändringarna och är redo att vidta de åtgärder som krävs för att uppnå målet om en minskning på 55 %. Den privata sektorn är redo att göra sin del, att göra stora investeringar i den infrastruktur och teknik som krävs och att skapa arbetstillfällen av hög kvalitet. Allt detta kräver dock ett förutsägbart regelverk för investeringar. Alla lagstiftningsförslag som läggs fram inom ramen för 55 %-paketet bör genomgå en konkurrenskraftskontroll i linje med principerna för målen för hållbar utveckling så att man förstår alla konsekvenser för företagen.

3.12 Den gröna given ger oss en unik möjlighet att bygga en starkare och mer hållbar framtid, och EU:s företag måste vara en integrerad del av alla lösningar på vägen framåt. EU bör arbeta för att uppnå målet om klimatneutralitet (nettonollutsläpp av växthusgaser) och samtidigt säkerställa konkurrenskraften och en trygg energiförsörjning till överkomliga priser för företag och medborgare.

⁽⁴⁾ TEN/759, ”Social klimatfond”, yttrande från EESK som antogs vid EESK:s plenarsession den 8–9 december 2021, punkterna 1.1 och 1.2 (EUT C 152, 6.4.2022, s. 158).

⁽⁵⁾ Internationella valutafonden har gjort en beräkning av direkta och indirekta subventioner till fossila bränslen i hela världen (offentliggjord i september 2021), vilka uppgår till cirka 6 biljoner US-dollar per år.

⁽⁶⁾ ”Resolution om Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs bidrag till Europeiska kommissionens arbetsprogram för 2022 på grundval av arbetet i den tillfälliga arbetsgruppen om ”EESK:s bidrag till Europeiska kommissionens arbetsprogram för 2022”, punkt 1.5 (EUT C 341, 24.8.2021, s. 1).

3.13 Att se till att EU förblir konkurrenskraftigt bör gå hand i hand med att säkerställa att konkurrenter både inom och utanför EU uppfyller de högsta miljömässiga och sociala standarderna. Detta bör också återspeglas i handelsavtal mellan EU och tredjeländer. Regelverket måste säkerställa att de mest konkurrenskraftiga företagen under de kommande årtiondena blir föregångare när det gäller hållbara och koldioxid snåla affärsmodeller. Att säkerställa konkurrenskraft bör inte misstolkas som en ursäkt för att bedriva verksamhet med utgångspunkt i den minsta gemensamma nämnaren när det gäller gröna standarder på en global marknad. En samordnad strategi för att öka exporten av varor och tjänster med låga koldioxidutsläpp från EU till tredjeländer är viktig.

3.14 På kort sikt kräver dock koldioxid snål teknik omfattande kapitalinvesteringar och medför i de flesta fall högre driftskostnader och större tekniska risker än traditionell teknik. De som tidigt antar de nya affärsmodellerna bör stödjas för att säkerställa att deras innovation inte resulterar i konkurrensnackdelar. Stödet måste respektera principerna om lika tillgång till finansieringsverktyg för små och medelstora företag och bör baseras enbart på klimatmål.

3.15 För att främja de betydande investeringar i koldioxidfri el som krävs behövs synlighet gentemot långsiktiga marknadssignaler och marknadsinstrument. En av de största flaskhalsarna i inrättandet av projekt för förnybar energi är de långdragna och komplicerade tillståndsförfarandena. EESK stöder helhjärtat kommissionens strävan att ta itu med detta.

3.16 Investeringsbeslut för att uppnå målen för 2030 måste fattas mycket snart, vid en tidpunkt då den europeiska ekonomin fortfarande återhämtar sig från den ekonomiska kris som orsakats av covid-19-pandemin. Det är därför mycket viktigt att EU hittar rätt balans mellan den gröna given och fonden för återhämtning och resiliens för att styra investeringar till framtidsorienterad teknik och praxis. EU:s beslutsfattare bör också se till att 55 %-paketet och NextGenerationEU används för att skapa nya jobb av hög kvalitet och utnyttja potentialen för sysselsättning hos de strategiska sektorerna inom ramen för den gröna omställningen.

3.17 Lagstiftningsförslagen måste säkerställa att minskade växthusgasutsläpp uppnås genom att stimulera omställningsinvesteringar i Europa. Detta skulle stärka EU:s ledarroll i internationella förhandlingar om klimatförändringar.

3.18 EU:s och medlemsstaternas industripolitik bör ta itu med de utmaningar som är kopplade till arbetet med att minska koldioxidutsläppen. Vi måste hjälpa industrin och arbetstagarna i omställningen till en koldioxid snål ekonomi, särskilt i de sektorer där det är svårt att minska utsläppen och som är utsatta för internationell konkurrens, såsom energiintensiva industrier eller jordbruket. Det bör därför vidtas åtgärder för att på ett effektivt sätt förhindra risken för att produktionen flyttas och att koldioxidintensiva varor importeras. I avsaknad av likvärdiga åtaganden från tredjeländer kräver EU:s högre klimatambitioner ett förstärkt skydd mot koldioxidläckage, inte bara för att bevara industrins konkurrenskraft och bekämpa otillbörlig konkurrens, utan också för att säkerställa miljöintegritet och social acceptans för EU:s klimatpolitik.

3.19 Som tidigare nämnts bör man utforma strategier för en rättvis omställning – genom social dialog – för att säkerställa lämplig omskolning av arbetstagare inom berörda sektorer samt övergången mellan arbeten. Under denna process kommer det att vara nödvändigt att garantera ett fullgott socialt skydd och välfungerande offentliga tjänster för att stödja och åtfölja arbetstagare i övergångsfasen.

3.20 Särskild uppmärksamhet bör också ägnas åt de ekonomiska sektorer där små och medelstora företag i hög grad deltar. Små och medelstora företag har potential att påskynda innovation när det gäller produkter och lösningar för att minska koldioxidutsläppen i den europeiska ekonomin. Samtidigt behöver de stöd för att få tillgång till teknik för att minska koldioxidutsläppen från sina produktions-, bearbetnings-, återtillverknings- och distributionsprocesser.

3.21 Även om EU står för 8 % av alla utsläpp har unionen med rätta tagit en ledande roll och vidtagit åtgärder för att uppnå en klimatneutral ekonomi senast 2050. När vi gör detta måste vi se till att den modell som utarbetas är en framgångsrik modell som gör det möjligt för företag att växa och skapa arbetstillfällen av hög kvalitet, samhället att blomstra och miljön att återhämta sig. En framgångsrik modell kommer att garantera en global ledarroll för EU medan en delvis framgångsrik modell kommer att innebära att vi måste följa andra länder såsom Förenta staterna eller Kina. Kommittén är fast övertygad om att EU har betydande teknisk expertis som gör det möjligt för Europa att ta den industriella ledarrollen inom den gröna ekonomin. EU:s yttre åtgärder eller klimatdiplomati kommer att spela en viktig roll för att främja höga miljöstandarder på världsmarknaden.

3.22 EU måste utnyttja sin nuvarande position som föregångare i klimatfrågan genom att fungera som en katalysator för innovation. Ännu större insatser och resurser bör läggas på att stödja forsknings-, utvecklings- och införandeprogram på både europeisk och nationell nivå utan att satsa på vinnare i ett alltför tidigt skede, eftersom det finns många olika typer av teknik och energikällor för att stödja omställningen till låga koldioxidutsläpp. I detta syfte skulle det vara rimligt att analysera det nuvarande systemet för finansiering av utbildning och forskning för att föreslå lösningar som skulle göra det möjligt för EU att på ett mer effektivt sätt konkurrera med Förenta staterna och Asien.

3.23 Tillgång till koldioxidsnåla energikällor såsom el och vätgas till globalt konkurrenskraftiga priser är avgörande för en framgångsrik omvandling av tillverkningsindustrin. Detta kräver ett stödjande regelverk och en snabb utveckling av lämplig infrastruktur.

3.24 Som Internationella energiorganet har påpekat kommer största delen av de globala minskningarna av koldioxidutsläpp fram till 2030 att möjliggöras av teknik som finns tillgänglig i dag. År 2050 måste dock nästan hälften av minskningen komma från teknik som för närvarande är i demonstrations- eller prototypfasen. Inom tung industri och transport över långa avstånd är andelen utsläppsminskningar från teknik som fortfarande utvecklas i dag ännu högre. Därför är det avgörande att förordningar banar väg för utveckling och marknadspridning av ny teknik.

3.25 Ätminstone under den inledande fasen av omställningen kommer det också att krävas åtgärder på efterfrågesidan för att skapa pionjärmarknader och stimulera konsumtion av koldioxidsnåla produkter, eftersom de vanligtvis är mindre kostnadsmässigt konkurrenskraftiga än traditionella produkter.

3.26 EESK understryker att den gröna omställningen endast kan lyckas om EU har den kvalificerade arbetskraft som behövs för att förbli konkurrenskraftig. Samtidigt uppmanar EESK kommissionen att uppdatera de konsekvensbedömningar av 55 %-paketet som redan har genomförts för att säkerställa att de innehåller de senaste och mest relevanta uppgifterna och ger en så korrekt bild som möjligt av de effekter som kan väntas.

En grön omställning

3.27 Klimatet och den biologiska mångfalden utgör två delar av samma kris och måste hanteras tillsammans. Klimatlösningar som inverkar negativt på biologisk mångfald och livsmiljöer är inte godtagbara som en del av ett paket som är utformat för att minska utsläppen. 55 %-paketet måste kopplas till FN:s mål för hållbar utveckling och vara förenligt med de redan överenskomna åtagandena i Agenda 2030 och den europeiska pelaren för sociala rättigheter.

3.28 Planetens nio begränsningar⁽⁷⁾ som identifierats av forskare måste utgöra en vägledande princip när det gäller övervakningen av effekterna av mänsklig aktivitet, ekonomisk politik och klimatåtgärder.

3.29 Återställande av naturen och hjälp till en brådskande återhämtning av den biologiska mångfalden måste utgöra en del av lagstiftningen för att säkerställa en grön omställning och stå i centrum för EU:s kommande lag om återställande av natur. Skydd och bevarande av befintliga livsmiljöer med stor biologisk mångfald bör inte förbises.

3.30 Användningen av naturliga ekosystem för avskiljning och lagring av koldioxid bör kombineras med lämpliga offentliga medel i form av subventioner liksom nya gröna affärsmodeller, och det är viktigt att rätt markägare/markförvaltare/jordbrukare är mottagare av dessa medel. Lagring av koldioxid och skydd och återställning av biologisk mångfald är kollektiva nyttigheter. Denna princip måste återspeglas i det kommande initiativet för koldioxidlagring.

Ett förslag till markdirektiv bör läggas fram snarast efter offentliggörandet av en ny markstrategi. Fokus på mark är avgörande för biologisk mångfald och naturlig kollagring.

Se till att omställningen uppnås genom mekanismer som skapar bred acceptans och brett stöd från allmänheten

3.31 Det är mycket viktigt att medborgare och intressentgrupper får stöd i sin mobilisering som en aktiv del av omställningen till ett koldioxidsnålt samhälle. Farhågorna och oron kring utmaningarna med omställningen kan dämpas genom samarbete med intressenter av alla slag. Ett samordnat initiativ för klimatdiplomati bör inledas och inbegripa ett nätverk för klimatdiplomati i det civila samhället.

⁽⁷⁾ <https://www.stockholmresilience.org/research/planetary-boundaries/the-nine-planetary-boundaries.html>.

3.32 Nationella, medlemsstatsspecifika fördelningsmekanismer för den sociala klimatfonden bör tydligt identifieras och omfatta ett samrådsförfarande för att säkerställa att kostnaderna för omställningen blir jämnt fördelade och att ekonomiskt stöd når dem som behöver det mest. EESK skulle med sitt nätverk med omkring 100 miljoner medborgare kunna spela en roll för att underlätta utformningen av dessa mekanismer.

3.33 Tydlig information om fördelarna med att minska beroendet av importerade fossila bränslen och de mångsidiga fördelarna med ett samhälle med nettonollutsläpp av koldioxid bör kommuniceras konsekvent för att bekämpa falska budskap som underblåser populistiska agendor.

3.34 Genomförandet 55 %-paketet kräver starka styrningsstrukturer för att alla intressenter ska kunna inkluderas i utformningen av anpassningsåtgärder. Det måste erkännas som en generationsövergripande utmaning och ses som en möjlighet att ta itu med obalanser i jämställdheten på arbetsplatser och vad gäller inkomst och möjligheter.

3.35 Det är viktigt med en tydlig inriktning på fördelningen av målen. I de strikta åtagandena, exempelvis de som ingår i klimatlagstiftningen, bör det framgå vem som ska göra vad och ett bindande mål för varje sektor bör fastställas på nationell nivå.

3.36 Det bör inrättas en kontaktpunkt som effektiviserar och identifierar finansieringsflöden för industrin och små och medelstora företag i syfte att underlätta mobiliseringen av medel.

Bryssel den 24 februari 2022.

Christa SCHWENG
*Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande*

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om förslag till rådets direktiv om ändring av direktiv 2008/118/EG och direktiv (EU) 2020/262 (omarbetning) vad gäller skattefria butiker i tunneln under Engelska kanalens franska terminal

(COM(2021) 817 final – 2021/0418 (CNS))

(2022/C 275/17)

Remiss	Europeiska unionens råd, 20.1.2022
Rättslig grund	Artikel 113 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Ansvarig sektion	Ekonomiska och monetära unionen, ekonomisk och social sammanhållning
Antagande vid plenarsessionen	23.2.2022
Plenarsession nr	567
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	214/0/8

Eftersom kommittén stöder förslaget till rådets direktiv om ändring av direktiv 2008/118/EG och direktiv (EU) 2020/262 (omarbetning) vad gäller skattefria butiker i tunneln under Engelska kanalens franska terminal, som inte föranleder några särskilda kommentarer, beslutade EESK vid sin 567:e plenarsession den 23–24 februari 2022 (sammanträdet den 23 februari) med 214 röster för och 8 nedlagda röster att avge ett positivt yttrande om förslaget.

Bryssel den 23 februari 2022.

Christa SCHWENG
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om största tillåtna dimensioner i nationell och internationell trafik och högsta tillåtna vikter i internationell trafik för vissa vägfordon som framförs inom unionen (kodifiering)

[COM(2021) 769 *final* – 2021/0400 (COD)]

(2022/C 275/18)

Remiss	Europaparlamentet, 13.12.2021
	Europeiska unionens råd, 17.12.2021
Rättslig grund	Artiklarna 91 och 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Ansvarig sektion	Transporter, energi, infrastruktur och informationssamhället
Antagande vid plenarsessionen	23.2.2022
Plenarsession nr	567
Resultat av omröstningen (för/emot/nedlagda röster)	214/1/6

Eftersom kommittén till fullo stöder förslaget, som inte föranleder några särskilda kommentarer, beslutade EESK vid sin 567:e plenarsession den 23 och 24 februari 2022 (sammanträdet den 23 februari) med 214 röster för, 1 röst emot och 6 nedlagda röster att avge ett positivt yttrande om förslaget.

Bryssel den 23 februari 2022.

Christa SCHWENG
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande

ISSN 1977-1061 (elektronisk utgåva)
ISSN 1725-2504 (pappersutgåva)

Europeiska unionens
publikationsbyrå
L-2985 Luxemburg
LUXEMBURG

SV